

ESTUDI SOBRE:

**LES DONES IMMIGRANTS TREBALLADORES
EN EL SERVEI DOMÈSTIC
(A LA CIUTAT DE BARCELONA)**

FUNDACIÓ JAUME BOFILL

**Merello Bayot, Neus
Herranz Fúnez, Elena**

Desembre de 1997.

INDEX

0. PRESENTACIÓ.....	4
1. INTRODUCCIÓ.....	6
2. MARC TEÒRIC.....	9
2.1. La immigració.....	9
2.1.1. Evolució.....	9
2.1.2. Característiques i causes de la immigració.....	10
2.1.3. Serveis dirigits als immigrants.....	15
2.2. Marc jurídic.....	18
2.3. Dona i immigració.....	21
2.4. El servei domèstic: legislació i condicions de treball.....	24
2.4.1. Aspectes regulats.....	24
2.4.2. Aspectes no regulats.....	27
2.5. Dades sobre immigrants a la ciutat de barcelona.....	30
2.6. Característiques o cultura de les dones al seu país d'origen.....	39
2.6.1. Dones Filipines.....	39
2.6.2. Dones Dominicanes.....	40
2.6.3. Dones Marroquines.....	42
2.6.4. Dones Peruanes.....	42
2.7. Conceptes.....	44
3. OBJECTIUS.....	48
4. L'OBJECTE D'ESTUDI.....	49
5. SISTEMA D'HIPOTESIS.....	50
6. TRACTAMENT METODOLÒGIC.....	52
7. METODOLOGIA.....	54
7.1. Exploració del marc teòric: anàlisi documental (Fase 1).....	54
7.2. Definició del sistema d'hipòtesis.....	55
7.3. Planificació i realització del treball de camp (Fase 2).....	55
7.3.1. Conceptualització per a la contrastació d'hipòtesis.....	55
7.3.2. Tècnica utilitzada: l'entrevista.....	58

7.3.3. Els subjectes de la informació i la recollida de dades.....	58
7.3.3.1. Entrevistes a entitats.....	59
7.3.3.2. Entrevistes a associacions d'immigrants.....	61
7.3.3.3. Entrevistes a dones immigrants treballadores al servei domèstic.....	62
7.3.3.4. Entrevistes a agències de col·locació.....	63
7.4. Anàlisi, interpretació i conclusions (Fase3).....	63
8. ANÀLISIS	66
8.1. Entitats	66
8.2. Associacions.....	72
8.3. Agències.....	80
8.4. Grups.....	88
8.5. Dones Filipines.....	95
8.6. Dones Dominicanes.....	103
8.7. Dones Marroquines.....	108
8.8. Dones Peruanes.....	115
9. CONCLUSIONS.....	121
10. CONTRASTACIÓ D'HIPÒTESIS.....	135
11. CONCLUSIÓ FINAL.....	139
12. PROPOSTES DE MILLORA DE LA SITUACIÓ.....	144
13. BIBLIOGRAFIA.....	147
AGRAÏMENTS.....	150
ANNEXES	

0. PRESENTACIÓ

En aquest estudi hem intentat reflectir la realitat de les dones immigrants treballadores al servei domèstic a la ciutat de Barcelona, especificant tota la problemàtica que envolta aquesta situació i que afecta no només a la seva activitat laboral sinó també a la seva vida personal i social. Les descripcions realitzades no varien en substància a les que altres estudis, en diferents territoris o amb diferents subjectes de la informació, han aportat, però nosaltres hem volgut anar més enllà i reflexionar i deduir sobre els factors condicionants de les situacions i les percepcions de les pròpies dones al respecte. També hem volgut recollir propostes alternatives amb possibilitats de ser aplicades a la realitat.

Les dones subjectes del nostre estudi, reuneixen unes condicions especials que les fan vulnerables a unes condicions laborals que poden ser precàries i sense control del compliment de la seva regulació. Són immigrants, amb la problemàtica que això comporta, i són dones, el que es tradueix en un accés limitat moltes vegades a determinades feines reservades al seu gènere com és el servei domèstic.

Hem pogut veure que aquesta limitació es veu agreujada en el cas de aquestes dones que no només han de treballar al servei domèstic, sinó que moltes vegades ho han de fer com internes als domicilis dels ocupadors, donat que la major part de la demanda que existeix és per aquesta modalitat, que és la que no volen fer les dones autòctones. Es a dir que es mouen dins l'àmbit laboral que rebutgen les persones del país.

Per tant són dones que venen a realitzar unes tasques que els autòctons no volen i no entren en competència amb els mateixos. Malgrat això existeix una por generalitzada a l'estranger, que s'hauria de substituir per un compromís de solidaritat amb les persones que venen a realitzar la feina que aquí ningú vol fer.

En aquest treball pretenem descriure les condicions en les quals treballen aquestes dones, per reflexionar sobre les mateixes. Finalment i després de procedir a l'anàlisi de tota la

informació obtinguda, hem plantejat unes propostes alternatives de millora per una possible actuació transformadora.

Malgrat el plantejament d'aquestes millores, no hem d'oblidar que aquestes persones migren perquè la situació econòmica al seus països d'origen no els hi permet sobreviure, i busquen alternatives, però som conscients que la solució de la situació dels immigrants no passa per aquestes propostes de millora de les condicions de treball i de vida. Tot i que això sigui necessari, la solució real passa per aconseguir que les economies d'aquests països es desenvolupin realment i no sigui necessària la migració, sinó que aquesta sigui una opció que qualsevol persona pugui exercir lliurement. El contrari es traslladar, moltes vegades, la pobresa dels col·lectius d'immigrants d'aquests països als llocs de destí.

D'altre banda cal remarcar el caràcter qualitatiu d'aquest estudi. En aquest sentit podem dir que el seu resultat és aproximatiu, en tot cas exploratori de la realitat, sense ànim d'efectuar generalitzacions que pel seu caire no serien vàlides.

La realitat és que cada vegada són més les dones que venen dels països en desenvolupament a realitzar treball domèstic i per tant és un col·lectiu que va en augment paral·lelament a les seves problemàtiques. Aquest augment es produeix tant en nombre com en diversitat de països d'origen. Per això és necessari i lícit que com país receptor d'aquest col·lectiu prestem l'atenció que es mereixen tant des de les entitats públiques com des de les entitats privades.

Finalment, esperem que aquest estudi pugui contribuir, si no a millorar directament les condicions de treball de les dones immigrants treballadores del servei domèstic, sí a ser tothom més conscients de la realitat que les envolta i de la possibilitat de fer alguna cosa per millorar aquesta realitat, tot i que pugui ser limitada i que no ataquí les causes reals de les problemàtiques.

1. INTRODUCCIÓ

El present estudi està realitzat per a la Fundació Jaume Bofill (Serveis de Cultura Popular) Parteix de la idea que hi ha una realitat, no nova, ja que té molta història, però sí bastant desconeguda o amagada. La situació és que moltes dones emigren dels seus països d'origen amb l'esperança de crear-se una vida millor. L'esperança és treballar i guanyar alguns diners, bé per retornar als seus països i començar una nova vida, o bé per iniciar una nova vida al país de destinació. La realitat és que en la majoria dels casos l'única feina possible consisteix a realitzar "servei domèstic" o a treballar en una anomenada "casa de família" duent a terme totes les feines de la llar.

Les situacions amb les quals es troben les dones immigrants són molt diverses, però tenen alguna cosa en comú: d'una banda, treballen en una feina amb una regularització molt limitada i en desacord en alguns aspectes amb l'Estatut dels Treballadors, i d'altra, desenvolupen el seu treball en una llar privada, fet que dilueix la relació laboral, per la qual cosa de vegades es perd aquest caràcter i passa a ser una relació d'altre tipus, que en qualsevol cas, quasi mai és familiar.

Nosaltres, partint de la premissa bàsica que el servei domèstic és un treball i per tant hi ha una relació laboral entre ocupador/a i ocupada, hem volgut analitzar les condicions de treball d'aquestes persones, "les dones immigrants treballadores en el servei domèstic", delimitant l'àmbit geogràfic a la ciutat de Barcelona i a quatre nacionalitats: dominicana, filipina, peruana i marroquina; ja que, després de l'exploració bibliogràfica i a través del contacte amb persones coneixedores del tema, hem observat que aquestes han estat i són les més comunes, descobrint a més a més que el lloc d'origen de les dones implica diferències en el tipus de treball i relació laboral.

La nostra investigació es desenvolupa al llarg de l'any 1997, essent els mesos de realització de més entrevistes els de juliol, setembre, octubre i novembre.

A continuació presentem l'estudi, en el qual el primer pas serà efectuar una aproximació teòrica al fenomen, abordant la realitat que l'envolta mitjançant l'anàlisi documental, és a dir, contextualitzant un marc teòric que guia la investigació. Aquest marc teòric és el resultat de la lectura i anàlisi de la documentació referent al tema de la immigració, en concret, el de la dona immigrant, i més en concret, el del treball domèstic. Cal dir que aquesta documentació no és abundant i sobretot no està focalitzada en el que és el treball domèstic, sinó que és generalista

del tema de la immigració. Això ho hem complementat amb una anàlisi de dades estadístiques a partir de diferents fonts, tot i que aquesta anàlisi es fa complicada en no disposar de dades específiques completament fiables i sobretot actualitzades. En qualsevol cas, l'aproximació a aquestes dades ens permet disposar de més informació i extreure algunes conclusions.

Amb aquesta primera anàlisi documental, hem definit els conceptes que creiem indispensables i hem emmarcat de la manera més completa i a la vegada concreta possible el nostre objecte d'estudi: "Les condicions de treball de les immigrants en el servei domèstic". A partir d'aquí definim quins són els nostres objectius, per exposar després tot el desenvolupament de la investigació.

En primer lloc, justifiquem la necessitat d'una metodologia qualitativa ateses les característiques del nostre objecte. Posteriorment, explicitem en què ha consistit aquesta metodologia i com s'ha desenvolupat al llarg de tot el procés.

Seguidament, definim el nostre objecte d'estudi i les hipòtesis o sistema d'hipòtesis, explicitant com hem realitzat la validació empírica, que té com a finalitat sotmetre a contrast les hipòtesis plantejades. Això inclourà els dispositius de contrastació d'hipòtesis, consistent en l'operativització de conceptes en dimensions i variables, l'especificació d'unitats d'informació, la descripció de la tècnica utilitzada i el desenvolupament de la recollida de dades; als annexos hi ha la transcripció de totes les entrevistes acomplertes.

Posteriorment, portem a terme l'anàlisi de les entrevistes a través de quadres analítics, també exposats als annexos, per finalitzar amb una interpretació contrastada amb el marc teòric i les hipòtesis, cosa que ens permet definir unes conclusions finals sobre les condicions de treball de les dones immigrants en el servei domèstic.

Cal dir que el fenomen és complex i el més complex és accedir a la informació i als subjectes de la informació. Estem parlant de persones que no sempre estan en condicions regulars i, de vegades, si ho estan, corren el risc de deixar d'estar-ho. A més, parlem d'una situació que, tot i ser una relació laboral, es desenvolupa en un àmbit privat, i això fa encara més difícil l'accés. En tercer lloc, hi ha una **disgregació** dels subjectes; existeixen associacions i agrupacions d'immigrants, però no són excessives, ni hi arriben tots els subjectes del nostre estudi ni tots els col·lectius. Per últim, un problema que creiem important destacar és que les associacions i agrupacions d'immigrants han estat sotmeses a innombrables estudis i entrevistes, on no sempre se'ls ha respectat, ni han tingut una resposta per allò que ells han aportat. Això fa que existeixi un ressentiment especial vers els anomenats "estudis", molts cops fets sense la suficient ètica professional. Des de la nostra perspectiva hem intentat i intentarem respectar en

tot moment la voluntat d'aquestes persones, i tornar els resultats del present estudi si poden ser de la seva utilitat.

2.1. LA IMMIGRACIÓ

2.1.1. Evolució

Com qualsevol procés social, la immigració ha sofert una sèrie de canvis al llarg dels anys, lligats a diversos factors històrics, econòmics i demogràfics dels diferents països.

J. Aiguabella i altres autors ¹ afirmen que a partir de la revolució industrial, amb la tecnificació de l'agricultura i la creixent industrialització localitzada en general a les zones urbanes, es produeix un trasllat de població des de les àrees rurals més properes cap a aquestes zones urbanes.

Però és a partir de la Segona Guerra Mundial quan conflueixen dos factors principals: etapa de gran creixement econòmic i reconstrucció de les destrosses de la guerra. Aquesta situació implica una gran demanda de mà d'obra que supera la capacitat de la mateixa població autòctona i, per tant, comporta l'entrada d'importants contingents de població immigrada als països de l'Europa occidental. Un altre factor afavoridor per a aquesta situació és el descens de la natalitat en aquests països.

Malgrat que Catalunya no s'ajusta exactament a aquest model, sí experimenta un seguit de característiques comunes. A Catalunya es produeixen els processos migratoris de la resta d'Espanya, especialment a partir del anys 50, i s'aturen amb la crisi del 75. El creixement econòmic a mitjan anys 80 no implica la tornada d'immigrants de la resta d'Espanya. Entre altres causes, podem trobar el fet que els territoris espanyols tradicionalment emissors de mà d'obra hagin assolit un nivell suficient de desenvolupament socioeconòmic tant pel que fa a rendes, com a protecció social. En canvi és a partir d'aquesta etapa quan es produeix un increment sostingut, sobretot en el darrer quinquenni d'aquesta dècada, d'immigrants estrangers legals, augmentat quasi un 50%. Cal remarcar que una part important dels estrangers que arriben no ho fan per motius econòmics, ja que són persones jubilades o que viuen de rendes provinents del seus països d'origen i que han escollit Catalunya com a lloc de residència. Però també és veritat que any rere any augmenta el nombre d'immigrants estrangers procedents de

¹Aiguabella J., Berney J., Estivill J. i Martínez R. "Entre el Sud i el Nord: els treballadors immigrants estrangers a Catalunya". Generalitat de Catalunya. Barcelona, 1995.

l'anomenat Tercer Món, que vénen a la recerca de treball, fins i tot en les èpoques de crisi com al començament de la dècada dels vuitanta².

C. Solé³ afirma que davant de la reactivació econòmica a mitjan dècada dels vuitanta en els països industrialitzats d'Europa, es produeix una reactivació econòmica que permet assolir nivells alts de treball. Quasi es triplica el nombre d'immigrants estrangers, ajudant a l'expansió econòmica, no només impedit l'escanyament del mercat de treball, sinó també augmentant la seva rendibilitat, ja que la contractació es produeix amb salaris inferiors als més baixos, amb absència de despeses socials i amb la quasi total manca de recursos per part dels immigrants per defensar els seus drets bàsics davant dels empresaris. Però en produir-se la crisi del desenvolupament econòmic expansiu i de l'Estat del Benestar es produeix una precarietat de les condicions de contractació i treball, augmenta la taxa d'atur i baixa la remuneració salarial dels treballadors menys qualificats. Creix el nombre de treballadors clandestins o ocupats en l'economia submergida. Per als immigrants extracomunitaris això suposa restriccions per entrar als països comunitaris, dificultats per obtenir els permisos de residència i treball, limitació i prohibició per als empresaris de contractar estrangers il·legals o no regularitzats. Molts estrangers que es troben als estrats inferiors de l'estructura ocupacional es veuen obligats a incrementar les xifres de treball negre.

2.1.2. Característiques i causes de la immigració

A. Izquierdo⁴ analitza, a partir d'informació estadística sobre immigrants, les variacions produïdes al llarg del període de 1980 a 1990. En relació amb els estrangers que tenen permisos de treball, assenyala quatre corrents. El primer format per persones de països europeus desenvolupats i que normalment tenen ocupacions de qualificació mitjana o alta. El segon el formen els llatinoamericans arribats moltes vegades per motius polítics i que finalment prolonguen la seva estada i entren al mercat de treball amb una qualificació elevada. Dintre del tercer corrent hi serien el portuguesos amb nivell de qualificació baixa i que aporten mà d'obra a la indústria, construcció i agricultura. Per últim tenim a les persones que vénen de països no desenvolupats d'Àsia i Àfrica amb ocupacions no qualificades que treballen especialment al sector serveis, concretament a comerç, servei domèstic, hostaleria, serveis recreatius, etc. El 64% dels treballadors africans regularitzats treballa en aquest sector i també el 92% dels asiàtics. S'ha d'assenyalar que en els últims quatre anys de la dècada dels vuitanta aquesta situació ja

² Aiguabella J., Berney J., Estivill J. i Martínez R. *Ob. cit.*

³ Solé, Carlota. *Discriminación racial en el mercado de Trabajo*. Consejo Económico y Social, Madrid 1995.

⁴ Izquierdo Escribano, Antonio. *"La inmigración en España 1980-1990"*. Ed. Ministerio de Trabajo y Seguridad Social. Madrid 1992.

canvia pel fet que té lloc un augment molt important d'estrangers d'aquest últim grup, especialment africans.

El Pla Interdepartamental d'Immigració⁵ afirma que es pot observar una clara polarització de l'activitat laboral entre els immigrants, segons el lloc de procedència. Indica que dins els nivells alts i mitjans predominen els treballadors europeus, nord-americans, japonesos i americans del centre i del sud, i en les categories més baixes es concentren els asiàtics i africans.

Aquest Pla també remarca que els estrangers realitzen les feines poc qualificades i inferiors a l'escala ocupacional i destaca com a aspectes reveladors de la seva precarietat laboral: la inseguretats en els ingressos; la manca de protecció socio sanitària; la manca de protecció econòmica en cas d'atur; el difícil accés a la formació professional (només si estan en situació regular i inscrits a l'INEM); la manca de capacitat reivindicativa a causa de la inestabilitat de la seva situació jurídica.

En aquest mateix sentit C. Prieto⁶ indica que les condicions de treball no són homogènies i es troben dividides en segments socials jerarquizats. Aquesta segmentació de la desigualtat davant de les condicions de treball fa que determinades categories socials de treballadors, com són les dones, els joves i els immigrants, es trobin en el que ell denomina "segment secundari del mercat de treball".

C. Solé⁷ fa referència a estudis que s'han fet sobre immigrants a Catalunya i Barcelona per parlar de la discriminació al mercat de treball dels immigrants segons la seva procedència. Aquests estudis demostren que l'ocupació de molts immigrants és inferior a la que correspondria al seu nivell educatiu. A més, es concentren en la realització d'activitats no especialitzades i poques són les oportunitats que tenen d'ocupar un lloc de responsabilitat. Així es consolida un mercat de treball segmentat segons la procedència de l'immigrant. Amb el creixement del sector serveis, es pot comprovar que al subsector de la restauració i treballs domèstics, els asiàtics es contracten en detriment dels magribins o africans occidentals que treballen majoritàriament a l'agricultura o la construcció.

En general la discriminació al mercat de treball dels col·lectius estrangers es reflecteix en el tipus d'activitat que realitzen (venda ambulants, construcció, servei domèstic); en el règim laboral (contractes temporals, treballs esporàdics); i en les condicions de treball (salaris inferiors al salari mínim interprofessional).

⁵ Pla Interdepartamental d'Immigració, aprovat pel govern de la Generalitat de Catalunya el 28 de setembre de 1993. Ed. Departament de Benestar Social. Aquest Pla va ser elaborat per ordre de la Comissió interdepartamental en matèria d'immigració de la Generalitat de Catalunya, i consta d'una sèrie de propostes d'actuació en aquest àmbit.

⁶ Prieto, Carlos. "Trabajadores y condiciones de trabajo". Ediciones HOAC. Madrid, 1994.

⁷ Solé, Carlota. "Discriminación racial en el mercado de Trabajo". Consejo Económico y Social, Madrid 1995.

Es pot dir que existeixen formes indirectes de discriminació, ja que en èpoques de recessió hi ha un increment més gran d'atur entre els immigrants, recolzat per la creença que la pau social i el benestar tenen com a condició prèvia la garantia per als autòctons que hi hagi un control d'entrada de població immigrant que pugui competir amb ells. Aquesta creença és fins a cert punt compartida pels governs, encara que a la vegada han de combatre ideològicament el racisme. D'altra banda, segons C. Solé, es pot veure que els sindicats tot i tenint com premissa general "igual sou per la mateixa feina", en el cas dels immigrants aquesta canvia i sovint actuen sota el convenciment que la contractació de mà d'obra immigrant comporta el descens dels sous, i fins i tot a vegades coincideixen amb els empresaris a crear les condicions per a la concentració dels immigrants en el llocs de treball menys especialitzats i pitjor remunerats. En general, les organitzacions obreres consideren que la mà d'obra immigrant ha forçat i pot forçar el descens dels salaris i d'aquesta manera minvar les garanties que el treball ha aconseguit històricament treure al capital. És veritat que existeix un suport per part de les cúpules sindicals a les mesures antiracistes, però la necessària integració dels treballadors immigrants en la societat receptora no és un tema prioritari per a ells.

També afirma l'autora que tenim una població cada vegada més exigent en les seves apetències i menys decantada a realitzar treballs manuals, no qualificats, arriscats, bruts, etc. i són aquestes feines les que majoritàriament agafen els immigrants. Si els immigrants accedeixen a llocs de treball iguals als autòctons, ho fan per un salari més baix. En ambdós casos es pot dir que els immigrants conformen un exèrcit de reserva que a més de suplir els llocs refusats, regula la contenció de salaris. A més s'ha d'afegir que els immigrants no fan demandes socials en habitatge, salut o educació, ja que el seu nivell i qualitat de vida no supera els mínims de benestar i a més la legislació existent en en aquest àmbit repercuteix directament en la situació de precarietat de la població immigrada.

J. Aiguabella et al.⁸ analitzen la situació actual i arriben també a la mateixa conclusió que altres autors. Diuen que el nou model de desenvolupament econòmic no es basa en una indústria amb necessitat de mà d'obra poc qualificada, però en canvi desenvolupa una necessitat creixent de treball no qualificat, de treball ocasional i submergit, no tan sols referit a l'agricultura estacional, sinó també al sector informal, com ara tota mena de prestacions de serveis en el sector privat. D'aquí es desprèn que el paper de l'actual immigració estrangera és marginal, per tant la societat actual afavoreix l'arribada de petites onades d'immigrants disposats a treballar als sectors més informals o regressius de l'estructura econòmica. D'aquesta manera és possible la coexistència de conjuntures de crisi amb l'arribada no massiva de treballadors estrangers. Es pot dir que fan les feines que no volen fer els treballadors del país, i a part representen per a

⁸ Aiguabella J., Berney J., Estivill J. i Martínez R. *Ob. cit.*

l'empresari treball no declarat, major disponibilitat, sous més baixos, menor conflictivitat, etc. Així no hi ha competència entre un treballador autòcton i un immigrant, ja que ocupen espais laborals diferents. En tot cas la competència pot afectar sectors molt determinats de la població autòctona, caracteritzats per la seva marginalitat i per les dificultats d'inserir-se en el mercat laboral, però no sembla encara una sensació viscuda ni tan sols per aquest tipus de població.

Aquests autors tenen una hipòtesi que suggereix que la immigració en relació amb el creixement de l'economia en termes relatius té un punt òptim, és a dir, en un moment determinat el sistema productiu d'un territori requereix que s'estimuli la immigració per potenciar i estimular el creixement, però si el volum de la immigració sobrepassa les necessitats òptimes pot provocar efectes perversos o no desitjats des de la perspectiva econòmica i possiblement molts més en uns altres àmbits tant o més importants, com el social, el cultural, el de medi ambient, etc.

També fan un anàlisi de l'evolució econòmica i demogràfica d'alguns països del Tercer Món, d'on procedeixen una bona part dels immigrants que actualment viuen a Catalunya, i arriben a la conclusió que l'impressionant augment de la població als països analitzats no es correspon a un augment paral·lel del creixement econòmic, en tot cas al contrari. Això es pot traduir en un increment de les pressions demogràfiques en el sentit d'un augment del nombre de persones disposades o obligades a emigrar d'aquests països. L'altre factor determinant és el progressiu empobriment d'una gran part d'aquests països. Com a factor tampoc s'ha de menysprear l'atracció que operen les imatges que els arriben a través d'uns mitjans de comunicació cada vegada més internacionalitzats, i que mostren una societat opulenta i consumista que contrasta vivament amb la realitat viscuda pels potencials immigrants.

Una de les solucions que veuen és la necessitat de mesures que alliberin la gran pressió a la qual estan sotmeses les poblacions dels països del Tercer Món davant de polítiques repressives envers els immigrants en els casos de crisi econòmica, que només poden aturar momentàniament l'entrada d'immigrants.

T. Losada⁹ especifica que la immigració és, en certa manera, una resposta a una situació insuportable que l'immigrant sent que no es resoldrà mentre continuï en el seu lloc de costum. I això pot ser una de les explicacions a l'augment del nombre d'immigrants en situació il·legal que treballen a l'economia submergida i que conformen una massa itinerant "submergida" que fa de base i suport a la ben pagada i oficial "emergent".

⁹ Monografia de Teresa Losada Campo (Directora del Centre "Bayt al-Itaqifa" de Barcelona) "La inmigración marroquí en los últimos veinte años". En Montabes Pereira, Juan et al. "Explosión demográfica, empleo y trabajadores emigrantes en el mediterráneo occidental". Ed. Universidad de Granada, Granada 1993.

¹⁰ Schoech, H. "Diccionario de Sociología". Editorial Herder, Barcelona, 1981.

Respecte a la integració sociocultural dels immigrants a la societat receptora hem escollit la definició de H. Schoech¹⁰: "unificar una societat; és a dir, suprimir els antagonismes que la divideixen i posar fi a les lluites que l'esquincen. La integració suposa no només la superació dels conflictes ans també el desenvolupament de la solidaritat."

Però a la pràctica aquesta no és la integració que predomina. Així C. Solé¹¹ afirma que hi ha una concepció etnocèntrica de la integració i això implica que els immigrants s'aproximin a la situació i posició social dels autòctons. Però això pot significar que els immigrants reclamin la consideració o reconeixement de les seves característiques ètniques i culturals al mateix temps que acceptin la forma de vida, les institucions i símbols de la societat receptora. Si aquest reconeixement no es materialitza pot conduir a un conflicte obert amb les institucions ja arrelades a la societat; o bé, al contrari, es pot convertir en un "consensus" tàcit sobre les diferències existents.

Afegeix que en períodes de crisi poden desenvolupar-se en el si de la població autòctona reaccions contràries als immigrants, actituds que reverteixen en situacions de discriminació, segregació, prejudicis negatius, xenofòbia, etc.

¹¹Solé Carlota, Herrera Encarna. "Trabajadores extranjeros en Cataluña. ¿Integración o racismo?". Siglo XXI. Madrid 1991.

2.1.3 Serveis adreçats als immigrants

Segons J. Casey¹² la realitat és complexa a l'hora de prestar serveis als immigrants. La distribució de competències entre les administracions es pot definir d'una forma pràctica com que l'Estat deixa entrar i la Generalitat integra. Però per una banda hi ha contradiccions en l'àmbit estatal entre el paper del Ministerio de Justicia e Interior i el Ministerio de Asuntos Sociales, i per l'altra la competència autonòmica i municipal sobre la matèria no és específica per a la integració dels immigrants, i generalment exclou persones que resideixen de forma il·legal al país. De fet, la legislació no afavoreix la prestació de serveis per part de les institucions a col·lectius d'immigrants, cada vegada més necessaris per l'augment del nombre d'aquests. I és per això que prefereixen la intervenció directa mitjançant les subvencions a les ONG, les quals finalment han assumit tant competències com provisió de serveis per iniciativa pròpia, sense que els les hagin estat concedides formalment ni hagin estat subvencionades per les administracions.

Atesa aquesta situació, en general es considera que existeix una mancança important dins del treball institucional que es limita a subvencionar les ONG, emparant-les d'alguna manera, però no les allunya que actuïn tocant la il·legalitat.

Aquest autor considera que el nivell d'associacionisme a Espanya i Catalunya ha crescut considerablement els últims anys. Concretament dins l'àmbit de la immigració, aquest creixement recent ha estat una resposta a l'augment de la població estrangera del Tercer Món. Els col·lectius d'immigrants han establert les seves pròpies associacions i entitats ètniques i existeixen diverses ONG generalistes i especialistes. Però no s'ha d'oblidar que a vegades algunes d'aquestes no són operatives ni viables, i moltes són poc més que l'etiqueta que s'ha posat un grup reduït de persones.

Els immigrants, davant la necessitat d'organitzar-se per gestionar certs aspectes de les seves relacions socials i per afrontar problemes d'assentament i integració, han format a poc a poc les seves pròpies organitzacions; però la prestació de serveis i el paper d'interlocutors socials es porta a terme normalment per mitjà de les organitzacions autòctones, com Caritas, CITE, Sos Racisme, etc., amb bases associatives més sòlides.

Les associacions d'immigrants són generalment petites, disposen de pocs recursos o mitjans i es dediquen principalment a vertebrar la vida social del seu col·lectiu i a ajudar-lo a

¹² Casey J. *Dossier Barcelona Associacions. El papel de las organizaciones no gubernamentales en la elaboración de las políticas públicas. El caso de la integración de inmigrantes extranjeros en Catalunya.* Ajuntament de Barcelona, 1995.

assentar-se. Per altra banda, la precària situació legal de molts immigrants crea una inestabilitat que tant frena l'associacionisme com acapara gran part de l'esforç organitzatiu de les ONG.

Un informe de l'any 1995 de la Diputació de Barcelona¹³ indica que els problemes principals dels immigrants són, en primer lloc, els relacionats amb el procés de regularització, i després els relacionats amb el treball, la salut i l'habitatge. Per fer front a aquestes dificultats, els immigrants moltes vegades no poden recórrer al suport bàsic que representa la família i en la qual es recolzen principalment les xarxes de solidaritat de la població autòctona, ja que simplement aquesta família no hi és. Davant d'aquesta absència, és habitual per als immigrants la solidaritat entre amics, paisans o veïns. Però també hi ha una altra via d'ajut que és la representada pels serveis d'atenció a persones immigrants o els serveis socials generals de les diferents administracions o de les entitats privades o ONG que s'ocupen d'aquests col·lectius, i també les associacions d'immigrants.

Respecte a aquestes últimes, en aquest estudi s'afirma que la formació i el desenvolupament d'associacions de persones immigrants en realitat el que fa és agrupar i articular aquests lligams que es van teixint de manera més o menys espontània entre la comunitat immigrant. Les associacions tenen més força per plantejar problemes davant les administracions perquè aquestes les veuen com un interlocutor viable per discutir i cercar solucions. Paral·lelament cal valorar l'efecte positiu d'acollida que té l'associacionisme com a lloc de trobada per a persones que comparteixen una mateixa cultura o uns mateixos problemes. Val a dir que la vitalitat del moviment associatiu no és la mateixa entre tots els col·lectius i que entre molts d'aquests l'associacionisme és incipient o es limita a reproduir l'ambient del lloc d'origen en un lloc de trobada a l'estil de les cases regionals tradicionals.

Dins l'altra via d'ajut relativa als serveis en general, té lloc un augment progressiu en les darreres dècades i sobretot a partir de la llei d'estrangeria, del sector assistencial privat. La llei d'estrangeria ha abocat moltes persones al sector informal i a l'economia submergida, la qual cosa ha fet més precària la seva situació i per tant les ha fet més susceptibles a demanar ajut. Al mateix temps, la situació legal irregular els impedeix o dificulta l'accés als serveis assistencials oficials. Aquest procés dona lloc a una societat paral·lela on les associacions d'ajuda tenen un paper de mitjancer actiu entre la societat global i aquesta població immigrant extracomunitària.

Estima l'informe de la Diputació de Barcelona que un dels principals elements que cal tenir en compte per garantir l'accés als serveis per part de persones que sovint, o com a mínim d'entrada, desconeixen els costums i el funcionament del nostre país, és la informació. Per això són molt importants els canals informatius, formals i informals, que circulen entre immigrants

¹² Domingo Valls A., Clapés Estrada J. i Prats Ferrer M. *Condicions de vida de la població d'origen africà i llatinoamericà a la Regió Metropolitana de Barcelona. Una aproximació qualitativa*. Ed. Diputació de Barcelona, 1993.

per resoldre els problemes que inevitablement es plantegen. En aquest sentit és fonamental que des de les administracions fins a les entitats privades reforcin aquest aspecte, tenint en compte que aquesta informació sigui accessible en termes de lloc, de temps i de llengua.

Per altra banda afirma que les valoracions que els immigrants fan sobre els serveis són majoritàriament positives quan es refereixen a serveis d'assistència social dels ajuntaments o d'altres administracions, encara que la resposta als problemes que han trobat no hagi estat tan immediata i definitiva com haurien desitjat. Aquesta valoració positiva encara és més remarcable quan es fa referència a associacions, entitats privades o ONG que ofereixen suport a les persones immigrants: CITE, Creu Roja, ACSAR, Càritas... encara que aquestes a vegades topen amb les institucions oficials, que limiten la seva eficàcia. Cal tenir en compte que tant els assistents socials a títol personal, com els membres de les associacions o de les ONG assumeixen sovint més del que els correspondria per omplir el buit assistencial de l'Administració o la incoherència de les seves polítiques, quan en tenen; aspecte també remarcant per l'autor J. Casey, esmentat anteriorment.

2.2. MARC JURÍDIC

Tota persona que no tingui la nacionalitat estrangera i vulgui exercir a Espanya una activitat lucrativa laboral o professional pel seu compte o per altri, amb una durada superior a tres mesos, ha de posseir un permís de residència i un permís de treball, amb l'excepció dels treballadors de la Comunitat Europea i dels països integrants de l'Acord sobre l'Espai Econòmic Europeu (Islàndia, Noruega i Liechtenstein) que tenen dret a la lliure circulació en territori espanyol.

L'Administració, una vegada que revisi la documentació aportada, atorgarà o denegarà el permís de treball sol·licitat, i després aprovarà, si escau, el corresponent permís de residència. Una vegada concedit aquest últim, serà lliurada a l'estranger una targeta individual acreditativa de l'autorització de residència i del permís de treball, previ pagament de taxes i drets que són procedents per al lliurament. És només a partir d'aquest moment quan l'estranger pot iniciar la seva activitat laboral.

La sol·licitud de permís de treball que s'ha de fer conjuntament amb la del permís de residència, la pot presentar l'empresari o ocupador i el propi estranger, segons el tipus de treball de què es tracti. Hi ha diverses modalitats de permisos; a grans trets es poden dividir en permisos de treball per a activitats per compte d'altri i permisos de treball per a activitats per compte propi. Dintre d'aquests dos grans grups també es donen diferents tipus de permisos, depenent de l'activitat, temps de durada, mobilitat, prorrogació, etc.

No cal dir que per gestionar tots aquests permisos en les seves diferents modalitats, és imprescindible l'aportació de gran quantitat de documents relatius a l'estranger que fa la sol·licitud.

E. Posada¹⁴ transmet una sèrie de consideracions respecte a la "Ley Orgánica 7/85, sobre los Derechos y Libertades de los extranjeros" (Llei d'Estrangeria) i el seu desenvolupament. Aquesta llei dicta les normes que regulen la situació dels estrangers a Espanya. Aquestes normes s'han mostrat sovint contràries als principis constitucionals, ja que retallen i limiten els drets reconeguts al títol I de la Constitució a totes les persones. La prova d'aquesta situació és que després de publicar-se aquesta llei, el Tribunal Constitucional declara a la seva sentència 115/87 de 7 de juliol el caràcter inconstitucional i, per tant, la nul·litat d'algunes de les seves disposicions (en concret les que limitaven el dret de reunió i d'associació).

¹⁴ Posada E. "El marco legal del proceso de regularización de los trabajadores extranjeros". Revista de Treball Social nº 123 Setembre 1991.

Aquesta advocada afegeix que, posteriorment, el "Real Decreto 1119/86", pel qual es va aprovar el Reglament que desenvolupa la Llei Orgànica, presenta contradiccions amb l'esmentada llei i també amb la Constitució, ja que en regular de manera imprecisa matèries essencials i en donar a l'Administració un marge molt ampli de discrecionalitat, afecten els principis de seguretat jurídica i d'interdicció de l'arbitrarietat, l'efectiva equiparació dels drets fonamentalment reconeguts als estrangers legalitzats, i un adequat tractament al dret de reagrupament familiar.

Igualment assenyala l'existència de problemes encara més greus al "Acuerdo sobre Regularización de Trabajadores Extranjeros" acordat al maig del 91 pel Consell de Ministres, principalment perquè no regula de forma adequada i suficient els requisits que han de complir els estrangers que sol·liciten la regularització, delegant la facultat de prendre mesures i dictar instruccions necessàries a diversos òrgans de l'Administració, creats paral·lelament i que han generat inseguretat jurídica i han possibilitat actuacions arbitràries per part de diferents òrgans de l'administració.

Actualment la normativa legal que està en vigor a l'àmbit de les regularitzacions per estrangers és el Decret 155/1996, anomenat "Contingente de Autorizaciones para trabajadores extranjeros" i pel qual s'aprova el reglament d'execució de la Llei Orgànica 7/1985 (Ley de Extranjería). És un procediment especial que permet la tramitació d'aquelles ofertes de treball que el mercat nacional no arriba a atendre. Amb això es pretén la canalització i control dels fluxos migratoris, facilitant un nombre màxim d'autoritzacions anuals ("cupos"), que només s'aniran utilitzant si el mercat nacional no és capaç de satisfer les necessitats empresarials de forma adequada. El contingent es el nombre màxim d'autoritzacions per a la contractació d'estrangers no comunitaris, es fixa anualment, i es distribueix per sectors i zones geogràfiques.

En el cas d'estrangers que es trobin en situació irregular, aquest Real Decret contempla el "Proceso de documentación a extranjeros en situación irregular". Mitjançant aquest procés, els esmentats estrangers poden ser documentats amb permís de treball i residència si compleixen tres requisits: trobar-se a Espanya abans de l'1 de gener de 1996; haver tingut permís de treball i residència amb posterioritat al 3 de juliol de 1986 (data en la qual va entrar en vigor l'anterior reglament d'execució de la Llei Orgànica 7/1985, Real Decreto 1119/86); i no estar inclosos en alguna de les causes d'expulsió. El decret assenyala específicament quina és la documentació a presentar i el lloc a on s'ha de lliurar, segons sigui el cas¹⁵.

¹⁵ Acuerdo por el que se desarrolla el proceso de documentación de extranjeros en situación irregular previsto en el Real Decreto 155/1996 de 2 de febrero por el que se aprueba el Reglamento de Ejecución de la Ley Orgánica 7/1985.

En virtut d'aquest decret, el dia 17 de febrer de 1997 va entrar en vigor el sistema de "cupos" pel qual fins a 15.000 immigrants no comunitaris podien trobar feina a Espanya. La distribució d'aquest nombre respon a sectors i comunitats autònomes. Quant a sectors es destinen 5.820 places al sector agrícola i de ramaderia; 620 places a construcció; 5.620 al servei domèstic, i 2.940 al que es denomina "altres serveis". Quant a comunitats autònomes, es destinen 4.000 llocs de treball a Madrid; 3.300 a Catalunya; 2.600 a la Comunitat Valenciana, i 1.900 a Andalusia.

Sindicats i ONG han criticat aquesta nova regularització per considerar que el límit és insuficient, i a més denuncien la descoordinació entre els organismes amb competència en política migratòria i la manca d'instruccions per a l'aplicació d'aquesta normativa, condició que ja es va donar l'any 1995, últim any en què va funcionar el sistema de contingents i en el qual ja van tenir lloc nombroses protestes¹⁶.

¹⁶ El País. Domingo, 16 de febrero de 1997

2. 3. DONA I IMMIGRACIÓ

Hi ha pocs estudis fets sobre dones immigrants. Es pot dir que no es freqüent que aquestes dones rebin l'atenció de sociòlegs i analistes, ni que siguin objecte d'estudis específics.

Malgrat això i tal com diuen M. Verona i N. Daolio¹⁷, encara que no sempre emigri sola, la dona immigrant quasi mai està absent dels processos migratoris i, davant la important demanda en alguns sectors com el servei domèstic i la prostitució, s'està produint a Espanya als darrers anys, l'arribada de milers de dones que una vegada ubicades porten les seves famílies, trencant així amb el tòpic que són els homes els que sempre inicien aquest procés migratori. En el cas de les dones dominicanes, aquestes representen el 84% de la immigració legal d'aquest país i són contractades amb caràcter pràcticament exclusiu al servei domèstic.

Aquestes autores es refereixen a dones immigrants de països no desenvolupats i afirmen que aquestes continuen arrossegant les "marques de discriminació" dels seus països d'origen, basades en raons religioses i culturals. Són aquestes marques les que fan d'aquestes dones un col·lectiu especialment vulnerable per la seva condició d'estrangeres, pobres i dones. És evident que les dones immigrants suporten una càrrega afegida per la seva condició femenina, agreujada pel fet que la desigualtat entre els sexes és més profunda a mesura que baixa el nivell de desenvolupament.

La seva arribada als països receptors es produeix en condicions de precarietat extrema i amb freqüència son conduïdes per organitzacions mafioses, per xarxes il·legals d'introducció d'immigrants que amb la promesa d'aconseguir un contracte de treball, les prostitueixen aprofitant-se de la seva situació il·legal. És a dir es perpetua l'explotació canviant només el lloc i, en el millor dels casos, es troben amb una societat estranya de la qual ignoren quasi tot, fins i tot l'idioma.

La suposada inserció laboral es produeix en un context de precarietat i amb la debilitat estructural que caracteritza el treball femení, normalment a l'economia submergida, amb unes condicions pitjors que els sectors masculins.

El 1992 les dones estrangeres amb permís de treball en vigor a Espanya representaven el 32% de la totalitat de la immigració amb treball legal. Els col·lectius més nombrosos eren, per ordre de quantitat, de marroquines, dominicanes, argentines, filipines i peruanes, pràcticament totes en edat laboral. La seva ocupació principal era el servei domèstic, exceptuant les

¹⁷ Mery Verona, Nani Daolio. "Inmigración en España. Femenino y plural". De. Rumagraf, S.A. Madrid. 1994. Colección de Mujeres Progresistas.

argentines. És un fet comú que, malgrat la titulació d'algunes d'elles, ocupin llocs de treball sense cap qualificació.

Només un petit percentatge d'aquestes dones arriben amb contracte de treball. Si no és per reagrupament familiar, l'arribada es realitza com a turista o estudiant.

A l'estudi d' A. Izquierdo¹⁸ es pot comprovar que amb el procés de regularització dels treballadors no comunitaris a l'abril de 1991, es dona una presència legal de treballadors que procedeixen de tercers països i que s'ocupen preferentment a l'agricultura, construcció i serveis personals. Veiem que d'aquests treballadors hi ha un 29% que són dones, procedents majoritàriament d'Amèrica Llatina i d'Àfrica i de les quals un 60% treballa al servei domèstic i un 13% a cafeteries, restaurants i hotels. Són llocs de treball difícils de controlar per les inspeccions de treball i per tant es troben en condicions laborals i salarials irregulars. Es pot dir que a la "flexibilitat" laboral (mobilitat geogràfica, contractes temporals, facilitat d'acomiadament) que demana el mercat de treball, s'adapten millor aquestes dones.

Afirma aquest autor que amb la crisi d'activitat de 1992 i 1993 els ocupadors, que solen ser famílies de classe mitjana residents a Madrid i Barcelona, no volen signar contractes en condicions de legalitat i per tant les treballadores regularitzades no poden renovar el seu permís de treball i tornen a la irregularitat.

Tot i amb això la dona es troba al centre de la política de contingents del govern. El 1993, l'índex de cobertura en el servei domèstic va ser del 72%, molt per sobre del 2% de l'agricultura i del 20% d'altres serveis personals. Es pot dir que hi ha un dèficit de mà d'obra espanyola per realitzar les tasques del servei domèstic, principalment en règim intern. Les espanyoles poden accedir a fer neteja per hores però no accepten dormir com a internes al domicili dels ocupadors. La política de contingents aplicada als anys 1993 i 1994 suposa la incorporació de 15.000 dones estrangeres al servei domèstic.

Les immigrants estrangeres, atesa aquesta certa estabilitat a la feina, actuen com a reagrupants de les famílies, ja que són les que aporten el salari més segur. Arriben a Espanya i reuneixen els requisits necessaris (recursos econòmics estables, condicions d'habitatge) per portar la resta de la família. D'aquesta manera, la dona freqüentment és la que pot fer front al lloguer i altres despeses, ja que les feines del marit són molt més inestables. Però aquesta situació no arriba a canviar generalment les relacions de domini i poder de l'home dintre del si de la família.

¹⁸ Izquierdo Antonio. "La inmigración inesperada. La población extranjera en España (1991-1995)". Ed. Trotta S.A. Madrid. 1996

Una altra qüestió plantejada a l'informe abans esmentat de la Diputació de Barcelona respecte a la família és el fet que les dones immigrants que tenen els fills amb elles estan condicionades per la necessitat de cuidar-los. En aquest sentit a vegades han de rebutjar feines perquè no poden treballar tot el dia, ja que han de garantir la cura d'aquests fills.

2. 4. EL SERVEI DOMÈSTIC: LEGISLACIÓ I CONDICIONS DE TREBALL

2.4.1. Aspectes regulats

El servei domèstic es caracteritza pels vestigis de la relació de servilisme existent anteriorment. En l'àmbit legal, la història de les condicions de treball del servei domèstic és curta.

El 1969 es crea el Règim Especial de la Seguretat Social per al servei domèstic, gestionat pel Ministeri de Treball a través d'una mutualitat nacional. Així el sector queda integrat en el sistema de Seguretat Social, però amb condicions diferencials i restrictives (menys cotització i menys prestacions).

El 1985 es promulga el Real Decreto 1421/85, que és l'actual decret vigent. Aquest regula la relació laboral de caràcter especial del Servei de la llar familiar, en què s'inclouen els treballs de guarderia, jardineria, conducció de vehicles i altres semblants, a més dels de neteja i "tasques de la llar". Aquesta norma reconeix el caràcter de relació laboral del treball en llars familiars, però amb caràcter especial. Exclou els serveis prestats per familiars, per amiatat o per bona voluntat, així com els prestats per a persones jurídiques o fora de la llar de l'ocupador. És valorat com un decret molt restrictiu quant a drets.

A continuació detallem els diferents aspectes que regula el decret:

Contractació

No és obligatòria l'existència de contracte escrit, a menys que sigui exigit per una de les parts. La vigència del compromís verbal és anual, i es renova tàcitament en no existir oposició explícita d'alguna de les parts. Existeix un període de prova de 15 dies, durant el qual s'apliquen les disposicions de l'Estatut dels Treballadors. En no existir relació contractual, les funcions i retribucions depenen únicament del criteri de l'ocupador.

Segons l'estudi realitzat pel Col·lectiu IOÉ¹⁹, només una minoria aconsegueix contracte. Només és obligatori quan es treballa a temps complet i amb dedicació exclusiva. A la resta de casos correspon al mateix treballador donar-se d'alta a la Seguretat Social, però atesa la relació entre el nivell d'ingressos i la quota mensual, la majoria no pot afrontar la despesa.

¹⁹ COL·LECTIU IOÉ. "Trabajadoras extranjeras de Servicio doméstico en Madrid, España". Documento de Trabajo. Programa de Investigación de Empleo Mundial. Abril 1991.

La realitat és que la majoria de treballadores en el servei domèstic es troben en situació d'irregularitat, i les condicions laborals es veuen condicionades per aquesta situació.

La indefensió augmenta quan la treballadora no coneix bé la llengua i es veu amenaçada per l'expulsió del país, no atrevint-se a denunciar les condicions de treball o acomiadaments improcedents.

Salari

El salari és igual al salari mínim interprofessional, sempre que no es pacti una quantitat superior; aquesta xifra es refereix a una jornada completa de 40 hores setmanals per a treballadors més grans de 18 anys. No obstant això, es preveu que l'ocupador pugui descomptar fins a un 45% del salari en concepte de manutenció i allotjament.

A part, existeixen dues pagues extres reduïdes al salari en metàl·lic de 15 dies cadascuna, mentre que la resta de treballadors té dret a 30 dies del salari brut.

Les retribucions en concepte d'antiguitat només comencen a comptar a partir de gener de 1986 i el màxim és de 5 triennis, cosa que equival a un màxim del 15% del salari base, quan l'Estatut dels Treballadors preveu un màxim del 65% en el mateix concepte.

A la pràctica, i segons informació d'estudis²⁰, el sou oscil·la entre les 70 i 90 mil pessetes en més de la meitat de les llars amb treballadora fixa. Per hores, de 700 a 900 pessetes/hora en el 70% dels casos, havent-hi una tendència a l'estabilitat i homogeneïtat salarial en la modalitat de treball per hores. Els salaris més alts els ofereixen les famílies amb estatus socioeconòmic més elevat i existeix pluriocupació en les treballadores a hores.

Horaris i jornada

Per tenir dret d'afiliació a la Seguretat Social, s'han de treballar almenys 72 hores al mes en més de 12 dies. Si es treballa 72 hores o més al mes es té dret i obligació d'afiliar-se; les possibilitats poden ser varies :

²⁰ CCOO. Unió sindical de Madrid-regió de CC.OO. "Estudio del sector de servicio doméstico en Madrid". Colección Estudios. Ediciones GPS-Madrid, 1993.

- Que la treballadora presti els serveis de forma exclusiva, és a dir, almenys amb una jornada de 26 hores i 40 minuts setmanals, llavors l'obligació de l'ocupador és l'afiliació (sol·licitud d'alta) de la treballadora.
- Que presti els seus serveis a temps parcial, és a dir, entre diversos ocupadors o en un de sol menys de 26 hores i 40 minuts setmanals; en aquest cas l'obligació d'afiliació a la Seguretat Social correspon a la treballadora.

Quant a jornada, es fixa en 40 hores setmanals i 9 diàries, prohibint-se realitzar més de 80 hores extraordinàries a l'any, que es retribuïran amb un increment del 75%.

Però tot i el màxim de treball de 40 hores setmanals i 9 diàries, a la realitat hi ha internes disponibles les 24 hores. Les treballadores per hores ho fan de 6 a 10 o d'11 a 20 hores a la setmana. Això afecta aproximadament el 67% del total.

Extinció de la relació laboral

No existeix discriminació pel que fa a vacances i permisos retribuïts, però si l'extinció de la relació laboral es dona per "desestimiento del empleador" o "finalización del período", només es requereix un preavís de 7 dies (20 si la relació és superior a un any) i una indemnització de 7 dies per any treballat (amb un límit màxim de 6 mensualitats). Si l'acomiadament fos declarat improcedent, o en el cas d'incompliment greu de l'ocupador, la indemnització s'eleva a 20 dies de salari per any treballat (amb un límit de 12 mensualitats). Aquestes condicions estan clarament per sota de les assenyalades a l'Estatut dels Treballadors.

Cotitzacions a la Seguretat Social

El decret també imposa un límit màxim del 70% del salari per a les pensions de jubilació (a l'ET és del 100%). La resta de prestacions rep en les mateixes condicions que en el règim general, excepte la desocupació. L'afiliació i alta a aquest règim especial correspon a l'ocupador només quan es tracti de treballadors a temps complet i dedicació exclusiva a una llar; en la resta de casos correspon al treballador, convertint arbitràriament aquests treballadors en autònoms.

Segons l'estudi de CCOO, a partir de 1985, a la realitat disminueix l'afiliació a la Seguretat Social. El 1985, aquesta era de 309.893 i el 1991 de 176.200.

D'altra banda, segons una enquesta realitzada a les ocupadores, el 50% de les treballadores no estan acollides a la Seguretat Social, i el 38% no sap/ no contesta. La tendència és tenir la cobertura de la Seguretat Social a través d'un familiar davant la manca de cobertura pròpia. L'esmentat estudi conclou que les ocupadores desconeixen el règim de la Seguretat Social del treball domèstic, però per aquiescència, ja que un alt percentatge tenen estudis universitaris.

Desocupació

El dret a les prestacions d'atur és la principal mancança de les treballadores del servei domèstic. No se'ls reconeix per considerar-les treballadores "especials" per compte d'altri.

2. 4.2. Aspectes no regulats

Altres aspectes de les condicions de treball no regulats, però sí recollits per alguns estudis, són els següents:

Tasques realitzades

El tipus de tasca sol estar relacionat amb la neteja de la llar, combinant-ho amb cuina, cura de nens i impedits.

Segons l'estudi de CCOO²¹, existeix una preferència menor de les ocupadores per treballadores internes, ja que és més car i altera la intimitat familiar. Es prefereix la treballadora per hores. De l'enquesta realitzada per l'estudi a les ocupadores, el 70% són per hores, el 24% externa i el 6% interna.

L'estudi del Col·lectiu IOÉ descobreix que la majoria de les dones treballen com a internes; unes perquè no tenen altra opció, i altres perquè ho prefereixen així. Les que treballen com a interines són dones en situació regular i/o conviuen amb marit i fills. El treball domèstic per hores està poc present entre les estrangeres.

Les tasques que fan les treballadores internes en un 50% dels casos són tot tipus de tasques; en un 38%, casa i cuina; en un 8%, només casa, i en un 4%, cura d'avis.

Les treballadores externes en un 39% realitzen tot tipus de tasques; en un 24%, casa i cuina; en un 20%, casa; en un 14%, cura de nens, i en un 3%, cura d'avis.

²¹ CCOO. Unió sindical de Madrid-Región de CCOO. "Estudio del sector de servicio doméstico en Madrid". Colección Estudios. Ediciones GPS-Madrid. 1993.

Les treballadores a hores en un 76% realitzen tasques de casa; en un 10%, tot tipus de tasques; en un 9%, casa i cuina, i en un 4%, cura de nens.

L'estudi conclou que la variable explicativa per decidir una o altra tipus de treballadora és l'estatus socioeconòmic.

Tracte i relacions personals

Les condicions de treball estan condicionades per les particularitats dels costums de cada llar i de cada ocupador. En qualsevol cas, les característiques més destacables, fora de les condicions legals, són l'aïllament del món exterior i manca de contacte amb altres treballadores.

Segons l'estudi realitzat pel Col·lectiu IOÉ, les diferències existents entre les referències culturals d'origen i les de les llars són una font afegida de problemes en la relació laboral. Les treballadores observen una gran distància cultural tant en l'alimentació i la manera de cuinar, com en la concepció de l'ordre i la neteja. Aquests contrastos s'accentuen en el cas d'internes per haver de conviure tot el dia amb l'ocupador.

Vacances i temps de descans

Segons l'estudi de CCOO, la treballadora no acostuma a tenir un temps d'oci diari, sinó que descansa quan acaba la feina. El 80% fa festa menys de 2 dies a la setmana. Respecte a les vacances, més de la meitat es pren un mes sencer, el 13% s'està amb la família, i el 29% es pren alguns dies.

Via d'inserció laboral

Segons l'estudi de CCOO, la via més habitual d'inserció laboral sol ser a través de companys o familiars en el 73% dels casos, però existeix una visió subjectiva des de la perspectiva de l'ocupadora, que creu que és difícil trobar una treballadora de la llar.

Segons informacions recollides dels centres d'atenció i associacions d'immigrants²², en alguns centres d'atenció existeix una "borsa de treball". Fins fa poc la llei prohibia les agències

²² Col·lectiu IOE. "Trabajadoras extranjeras de Servicio doméstico en Madrid, España". Documento de Trabajo. Programa de Investigación de Empleo Mundial. Abril 1991.

²² Col·lectiu IOE. "Trabajadoras extranjeras de Servicio doméstico en Madrid, España". Documento de Trabajo. Programa de Investigación de Empleo Mundial. Abril 1991.

privades de col·locació (actualment estan permeses) ²³. Existeixen agències al país d'origen, a Madrid també existien i cobraven una quantitat de diners als ocupadors.

Els centres d'atenció pretenen, a més de contenir els possibles abusos dels ocupadors, realitzar un treball de promoció de les treballadores estrangeres. Ofereixen xerrades informatives sobre els drets laborals de les treballadores, però es queixen que les interessades hi van poc i continuen desinformades i indefenses. Els centres exigeixen un mínim, de manera que si no és possible fer contracte perquè són irregulars, s'exigeix una assegurança mèdica, garantir el salari mensual i respecte al temps lliure.

Altres aspectes

Existeix una preferència per treballadores d'origen espanyol a estrangeres, tot i que el grau de racisme és moderat. També es considera que les estrangeres són més barates i menys exigents. A Madrid, el percentatge de treballadores estrangeres sobre el total és del 10%.

D'altra banda, l'estudi detecta una tendència a la jerarquització de les treballadores estrangeres segons la seva nacionalitat. Per exemple, es prefereixen portugueses o sud-americanes enfront de marroquines, filipines o centreamericanes (solen ser negres).

²³ El present estudi pretén analitzar també la seva funció, i per això es consideren també subjectes de la informació

2.5. DADES SOBRE IMMIGRANTS A LA CIUTAT DE BARCELONA

A continuació realitzem l'anàlisi de les dades disponibles sobre els immigrants residents i/o empadronats a la ciutat de Barcelona. Disposem de dues fonts de dades: les que recull el Govern Civil, les quals es refereixen als permisos de residència atorgats, i les que recull el padró d'Habitants de l'Ajuntament de Barcelona referents a persones de nacionalitat estrangera empadronades a la ciutat²⁴.

Tot i intentar tenir una visió general de les dades sobre immigració, la nostra anàlisi es centra en dones, per això en les taules exposades apareix la variable sexe.

El nostre objectiu és descobrir les nacionalitats on són presents més dones, partint de la hipòtesi que, d'acord amb altres fonts, moltes dones immigrants tenen la seva ocupació principal al servei domèstic.

Després de recollir les dades de les dues fonts, intentem comparar-les, per tal de, tot i petites variacions, descobrir les tendències generals i confirmar-les.

Segons les dades del Govern Civil de Barcelona, per a la ciutat de Barcelona, i l'any 1995, les persones amb nacionalitat estrangera i amb permís de residència eren en total 39.525, de les quals 20.202 eren dones i 19.323 eren homes, és a dir que hi ha una distribució percentual del 51,1% i 48,9% respectivament.

A continuació presentem dues taules on es pot observar els països d'origen i el sexe de les persones amb permís de residència, tant en nombres absoluts com en percentatges.

²⁴ Totes aquestes dades han estat facilitades per l'Observatori Permanent de la Immigració a Barcelona de l'Ajuntament de Barcelona.

TAULA 1: PERSONES AMB NACIONALITAT ESTRANGERA AMB PERMÍS DE RESIDÈNCIA A LA CIUTAT DE BARCELONA. ANY 1995. (Absolut i % columnes)

LLOC DE PROCEDÈNCIA	TOTAL	%	DONES	%	HOMES	%
Portugal	719	1.8	324	1.6	395	2.0
Resta UE	11605	29.4	5380	26.6	6225	32.2
Països de l'Est	690	1.7	371	1.8	319	1.7
Resta Europa	547	1.4	288	1.4	259	1.3
Canadà i EUA	1189	3.0	586	2.9	603	3.1
Repúb. Dominicana	2086	5.3	1760	8.7	326	1.7
Mèxic i Amèrica Central	1451	3.7	878	4.3	573	3.0
Argentina	1861	4.7	898	4.4	973	5.0
Perú	3561	9.5	2195	10.9	1366	6.9
Brasil i Guyanes	749	1.9	441	2.2	308	1.6
Resta Sud-americana	3272	8.3	1774	8.8	1498	7.8
Marroc	3669	9.3	1514	7.5	2155	11.2
Resta Magrib-V. Nil	396	1.0	92	0.5	304	1.6
Àfrica Subsahariana	251	0.6	62	0.3	189	1.0
Àfrica Oriental	33	0.1	13	0.1	20	0.1
Àfrica Central i Meridional	236	0.6	138	0.7	98	0.5
Orient Mitjà	607	1.5	217	1.1	390	2.0
Índia	1635	4.1	445	2.2	1190	6.2
Sud-est Asiàtic	163	0.4	90	0.4	73	0.4
Filipines	2505	6.3	1535	7.6	968	5.0
Xina, Corea i Mongòlia	1378	3.5	657	3.3	721	3.7
Japó	963	2.4	484	2.4	479	2.5
Oceania	84	0.2	45	0.2	39	0.2
No consta	77	0.2	25	0.1	52	0.3
TOTAL	39525	100	20283	100	19242	100

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Govern Civil de Barcelona. 1995.

Podem apreciar que les nacionalitats amb més permisos de residència a la ciutat de Barcelona, són, deixant de banda la UE: Marroc, Perú, la resta de Sud-amèrica, República Dominicana i Filipines, i si observem per sexes, veiem que excepte en el Marroc, en totes aquestes nacionalitats el nombre de dones és molt superior al d'homes, arribant la diferència de percentatge en el cas de la República Dominicana a 7 punts.

A la taula 2, observem la distribució percentual per sexe.

TAULA 2: PERSONES AMB NACIONALITAT ESTRANGERA AMB PERMÍS DE RESIDÈNCIA A LA CIUTAT DE BARCELONA. ANY 1995. (Absoluts i % files)

LLOC DE PROCEDÈNCIA	TOTAL	%	DONES	%	HOMES	%
Portugal	719	100	324	45.1	395	54.9
Resta UE	11605	100	5380	46.4	6225	53.6
Països de l'Est	690	100	371	53.8	319	46.2
Resta Europa	547	100	288	52.7	259	47.3
Canadà i EUA	1189	100	586	49.3	603	50.7
Repúb. Dominicana	2086	100	1760	84.4	326	15.6
Mèxic i Amèr. Central	1451	100	878	60.5	573	39.5
Argentina	1861	100	888	47.7	973	52.3
Perú	3361	100	2195	65.3	1166	34.7
Brazil i Guyanes	749	100	441	58.9	308	41.1
Resta Sud-amèrica	3272	100	1774	54.2	1498	45.8
Marroc	3669	100	1514	41.3	2155	58.7
Resta Magrib-V. Nil	396	100	92	23.2	304	76.8
Àfrica Subsahariana	251	100	62	24.7	189	75.3
Àfrica Oriental	33	100	13	39.4	20	60.6
Àfrica Central i Meridional	236	100	138	58.5	98	41.5
Orient Mitjà	607	100	217	35.7	390	64.3
Indostan	1635	100	445	27.2	1190	72.8
Sud-est asiàtic	163	100	90	55.2	73	44.8
Filipines	2503	100	1535	61.3	968	38.7
Xina, Corea i Mongòlia	1378	100	657	47.7	721	52.3
Japó	963	100	484	50.3	479	49.7
Oceania	84	100	45	53.6	39	46.4
No consta	77	100	25	32.5	52	67.5
TOTAL	19525	100	10203	51.1	19322	48.9

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Govern Civil de Barcelona. 1995.

Observem que la República Dominicana és el país on la proporció de dones respecte a la d'homes amb permís de residència és major (84,4%), seguit de Perú i Filipines (65,3 i 61,3, respectivament).

Si observem l'evolució que s'ha donat entre 1994 i 1995.

TAULA 3: EVOLUCIÓ DE LES DONES AMB NACIONALITAT ESTRANGERA AMB PERMÍS DE RESIDÈNCIA A LA CIUTAT DE BARCELONA. ANY 1994-1995

LLOC DE PROCEDÈNCIA	DONES 1994	DONES 1995	AUGMENT
Portugal	291	324	11,34%
Resta UE	5137	5380	4,73%
Països de l'Est	280	371	32,50%
Resta Europa	284	288	1,41%
Canadà i EUA	566	586	3,53%
Repúb. Dominicana	1383	1760	27,03%
Mèxic i Àfrica Central	739	878	15,68%
Argentina	924	888	-3,90%
Perú	1641	2195	33,76%
Brazil i Guyanes	366	441	20,49%
Resta Sud-amèrica	1614	1774	9,91%
Marroc	1289	1514	17,46%
Resta Magrib-V. Nil	76	92	21,05%
Àfrica Subsahariana	44	62	40,91%
Àfrica Oriental	11	13	18,18%
Àfrica Central i Meridional	118	138	16,95%
Orient Mitjà	217	217	0,00%
Indostan	390	445	14,10%
Sud-est asiàtic	74	90	21,62%
Filipines	1462	1535	4,99%
Xina, Corea i Mongòlia	522	657	25,86%
Japó	412	484	17,48%
Oceania	42	45	7,14%
No consta	18	25	38,89%
TOTAL	17922	20202	11,72%

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Govern Civil de Barcelona. 1995.

Observem només les dones i veiem que és especialment destacable el cas de Perú i de la República Dominicana. (En el cas dels països de l'Est i l'Àfrica Subsahariana, el percentatge és molt alt, però el número absolut és molt petit.) És a dir, que són aquests dos països aquells on el nombre de dones immigrades s'ha incrementat més entre 1994 i 1995.

Segons dades del Padró Municipal d'Habitants de l'Ajuntament de Barcelona referides al col·lectiu de persones amb nacionalitat estrangera de data 31 de març de 1996²⁵, a la ciutat de Barcelona estan empadronades 29.354 persones amb nacionalitat estrangera, de les quals 14.721 són dones i 14.633 són homes, essent, per tant, la distribució percentual similar.

TAULA 4: NACIONALITAT DELS ESTRANGERS EMPADRONATS A LA CIUTAT DE BARCELONA. A DATA 31/03/1996. (Absoluts i % columnes)

LLOC DE PROCEDÈNCIA	TOTAL	%	DONES	%	HOMES	%
Portugal	531	1.8	281	1.9	250	1.7
Resta UE	7881	26.8	3845	26.1	4036	27.6
Països de l'Est	387	1.3	203	1.4	184	1.3
Resta Europa	611	2.1	316	2.1	295	2.0
Canadà i EUA	824	2.8	435	3.0	389	2.7
Repúb. Dominicana	1066	3.6	826	5.6	240	1.6
Mèxic i Amèrica Central	1047	3.6	625	4.2	422	2.9
Argentina	1871	6.4	911	6.2	960	6.6
Parà	2094	7.1	1194	8.1	900	6.2
Brasil i Guyanes	492	1.7	270	1.8	222	1.5
Resta Sudamericana	2819	9.6	1471	10.0	1348	9.2
Marrac	3196	10.9	1523	9.0	1673	12.6
Resta Magrib-V. Nil	309	1.1	87	0.	222	1.5
Àfrica Subsahariana	453	1.5	172	1.2	281	1.9
Àfrica Oriental	23	0.1	11	0.1	12	0.1
Àfrica Central i Meridional	63	0.2	17	0.1	46	0.3
Orient Mitjà	672	2.3	249	1.7	423	2.9
Índia	1197	4.1	390	2.6	807	5.5
Sud-est asiàtic	84	0.3	50	0.3	34	0.2
Filipines	1854	6.3	1144	7.8	710	4.9
Xina, Corea i Mongòlia	963	3.3	454	3.1	509	3.5
Japó	803	2.7	391	2.7	412	2.8
Oceania	76	0.3	36	0.2	40	0.3
No consta	38	0.1	20	0.1	18	0.1
TOTAL	29354	100	14721	100	14633	100

Font: Elaboració pròpia a partir del Padró d'Habitants de l'Ajuntament de Barcelona.

²⁵ Aquesta font tracta amb les dades de persones empadronades, però hem de tenir en compte que les persones immigrades no sempre procedeixen a empadronar-se, i per tant els permisos de residència i les dades d'empadronament no sempre coincideixen

Observem que, segons el Padró d'Habitants, els països d'on provenen més estrangers són, exceptuant la Unió Europea: Marroc, la resta de Sud-amèrica, Perú, Argentina, Filipines, Indostan i la República Dominicana.

Si mirem el nombre de dones, apreciem que les majors proporcions provenen de la resta de Sud-amèrica, Marroc, Perú, Filipines, Argentina i República Dominicana.

TAULA 5: NACIONALITAT DELS ESTRANGERS EMPADRONATS A LA CIUTAT DE BARCELONA. A DATA 31/03/1996. (Absoluts i % files)

LLOC DE PROCEDÈNCIA	TOTAL	%	DONES	%	HOMES	%
Portugal	531	100	281	52.9	250	47.1
Resta UE	7881	100	3845	48.8	4036	51.2
Països de l'Est	387	100	203	52.5	184	47.5
Resta Europa	611	100	316	51.7	295	48.3
Canadà i EUA	824	100	435	52.8	389	47.2
Repúb. Dominicana	1066	100	826	77.5	240	22.5
Mèxic i Amè. Central	1047	100	625	59.7	422	40.3
Argentina	1871	100	911	48.7	960	51.3
Perú	2894	100	1194	57.0	900	43.0
Brasil i Guyanes	492	100	270	54.9	222	45.1
Resta Sud-amèrica	2819	100	1471	52.2	1348	47.8
Marroc	3196	100	1323	41.4	1873	58.6
Resta Magrib-V. Nil	309	100	87	28.2	222	71.8
Àfrica Subsahariana	453	100	172	38.0	281	62.0
Àfrica Oriental	23	100	11	47.8	12	52.2
Àfrica Central i Meridional	63	100	17	27.0	46	73.0
Orient Mitjà	672	100	249	37.1	423	62.9
Indostan	1197	100	390	32.6	807	67.4
Sud-est asiàtic	84	100	50	59.5	34	40.5
Filipines	1854	100	1144	61.7	710	38.3
Xina, Corea i Mongòlia	963	100	454	47.1	509	52.9
Japó	803	100	391	48.7	412	51.3
Oceania	76	100	36	47.4	40	52.6
No consta	38	100	20	52.6	18	47.4
TOTAL	29354	100	14721	50.1	14633	49.9

Font: Elaboració pròpia a partir del Padró d'Habitants de l'Ajuntament de Barcelona.

Un aspecte molt important és l'evolució que s'ha donat entre 1994 i 1995.

TAULA 6: EVOLUCIÓ DE LES DONES ESTRANGERES EMPADRONADES A LA CIUTAT DE BARCELONA. ANY 31-3-1995/31-3-1996

LLOC DE PROCEDÈNCIA	DONES 31-3-95	DONES 31-3-96	AUGMENT
Portugal	271	281	3,69%
Resta UE	3774	3845	1,80%
Països de l'Est	159	203	27,67%
Resta Europa	324	316	-2,47%
Canadà i EUA	419	435	3,82%
Repúb. Dominicana	589	826	40,24%
Mèxic i Amèrica Central	563	623	11,01%
Argentina	942	911	-3,29%
Perú	891	1194	34,01%
Brazil i Guyanes	226	270	19,47%
Resta Sud-amèrica	1391	1471	5,75%
Marroc	1148	1323	15,24%
Resta Magrib-V. Nil	74	87	17,57%
Àfrica Subsahariana	157	172	9,55%
Àfrica Oriental	14	11	-21,43%
Àfrica Central i Merid	16	17	6,25%
Orient Mitjà	241	249	3,32%
Indonèsia	328	390	18,90%
Sud-est asiàtic	47	50	6,38%
Filipines	1043	1144	9,68%
Xina, Corea i Mongòlia	400	454	13,50%
Japó	371	391	5,39%
Oceania	38	36	-5,26%
No consta	43	20	-53,49%
TOTAL	13469	14721	9,58%

Font: Elaboració pròpia a partir del Padró d'Habitants de l'Ajuntament de Barcelona.

Observem que s'ha donat un gran augment de persones empadronades en el cas de la República Dominicana (40%), Perú i països de l'Est.

Si comparem ambdues fonts, Govern Civil i Padró d'Habitants, només les dades de dones, atès el nostre objecte d'estudi, i tenint en compte la diferència temporal.

TAULA 7: DONES IMMIGRADES PER LLOC DE PROCEDÈNCIA

LLOC DE PROCEDÈNCIA	Govern Civil	% coloms	Padró d'Habitants	%	DIF. Nº	DIF.%
	1995		31-3-96	coloms	Actual	
Portugal	324	1.6	281	1.9	-13,27%	0.3
Resta UE	5380	26.6	3845	26.1	-28,53%	0.5
Països de l'Est	371	1.8	203	1.4	-45,28%	0.4
Resta Europa	288	1.4	316	2.1	9,72%	0.7
Canadà i EUA	586	2.9	435	3.0	-25,77%	0.1
Repúb. Dominicana	1760	8.7	826	5.6	-53,07%	3.1
Mèxic i Amèrica Central	878	4.3	625	4.2	-28,82%	0.1
Argentina	888	4.4	911	6.2	2,59%	1.8
Perú	2195	10.9	1194	8.1	-45,60%	2.8
Brasil i Guyanes	441	2.2	270	1.8	-38,78%	0.4
Resta Sud-americana	1774	8.8	1471	10.0	-17,06%	1.2
Marroc	1514	7.5	1323	9.0	-12,62%	1.5
Resta Magrib-V. Nil	92	0.5	87	0.	-5,43%	0.5
Àfrica Subsahariana	62	0.3	172	1.2	177,42%	0.9
Àfrica Oriental	13	0.1	11	0.1	-15,38%	0
Àfrica Central i Meridional	138	0.7	17	0.1	-87,68%	0.6
Orient Mitjà	217	1.1	249	7	14,75%	5.9
Índia	445	2.2	390	2.6	-12,36%	0.4
Sud-est asiàtic	90	0.4	50	0.3	-44,44%	0.1
Filipines	1535	7.6	1144	7.8	-25,47%	0.2
Xina, Corea i Mongòlia	657	3.3	454	3.1	-30,90%	0.2
Japó	484	2.4	391	2.7	-19,21%	0.3
Oceania	45	0.2	36	0.2	-20,00%	0
No consta	25	0.1	20	0.1	-20,00%	0
TOTAL	28382	100	14731	100	-27,13%	

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Govern Civil i Padró d'Habitants de l'Ajuntament de Barcelona.

Veiem que les dades en nombres absoluts són bastant diferents, però la distribució percentual per nacionalitats, com es pot observar, és molt similar, amb la qual cosa, podem concloure que les nacionalitats a les quals pertanyen més dones immigrades són, segons les dues fonts, excloent a la resta de la Unió Europea:

República Dominicana, Perú, resta de Sud-amèrica, Marroc i Filipines.

Atesa la diversitat de procedències de la resta de Sud-amèrica, decidim analitzar la població de la resta de països.

2.6. CARACTERÍSTIQUES DE LES DONES SEGONS EL SEU PAÍS D'ORIGEN

2.6.1. *Dones filipines*

Per descriure les característiques de les dones filipines a Catalunya ens referirem a l'estudi realitzat per N. Ribas²⁶. En aquest estudi, fet a Filipines, s'analitzen les condicions d'origen de la immigració de les dones filipines a Catalunya. Això és important perquè és una manera de conèixer l'"altre", qüestió que no ha estat suficientment estudiada, i que és important per donar millor resposta a les necessitats que implica la integració. Les entrevistes van estar adreçades a dones familiars d'altres que estaven a Catalunya.

En aquest estudi es va veure que la immigració filipina es caracteritza pel seu alt grau de feminització i el seu alt nivell d'estudis en relació amb altres col·lectius. Hi ha taxes molt altes d'alfabetització femenina i també hi ha un gran nombre de llicenciades.

La immigració per a les dones filipines entrevistades en aquest estudi respon a una frustració econòmica, reflectida en els alts preus dels productes, els salaris molt baixos, les pèssimes condicions de treball i la discriminació de la dona al mercat de treball.

Encara que la majoria de dones que emigren són solteres, també n'hi ha moltes de casades. En aquest últim cas ho fan normalment per ajudar la seva família i és freqüent que els pares es facin càrrec de la cura dels fills mentre elles emigren a Catalunya.

La tornada al país d'origen es sustenta com idea, però normalment no com un projecte organitzat, i generalment depèn de les circumstàncies econòmiques de Filipines i de la situació ocupacional al país d'origen. En el cas de les immigrants casades, quan estalvien els diners suficients opten per la reunificació familiar al país de destí.

De l'anàlisi de les entrevistes va sortir un perfil de les immigrants filipines a Catalunya. Aquest perfil és el d'una dona jove (entre 21-35 anys), soltera, catòlica i altament qualificada que emigra per qüestions econòmiques. Veuen el salari occidental d'una empleada domèstica, que és 23 vegades superior que al seu país, com l'única opció. Aquest tipus de treball no es considera indigno, ni vergonyós si es fa a l'estranger, perquè si es fa a Filipines es relaciona amb les dones pobres i sense estudis que són les que fan aquesta feina.

²⁶ Ribas, Natalia. "Origen del proceso migratorio de la mujer filipina a Catalunya". Revista Papers nº43, 1994.

La percepció que tenen aquestes dones filipines de Catalunya i d'Occident és que no existeixen pobres, per a elles no hi ha el "Quart Món". En general veuen sempre aspectes positius respecte a aquests països i tenen una bona imatge dels espanyols. Pensen que la similitud de cultures, la llibertat religiosa, el catolicisme i la menor incidència en l'explotació de les dones, fan d'Espanya un lloc seleccionable per emigrar.

L'estudi realitzat pel Col·lectiu IOÉ conclou, a través de les seves entrevistes, que la immigració filipina està majoritàriament composta per dones soles. Comença a arribar a Espanya en la dècada dels 70, a partir de la crisi del règim de Marcos.

Solen ser dones de 30-40 anys, amb estudis de batxiller complet, algunes amb titulacions de grau mig i universitari. Moltes han deixat la seva família i vénen amb un projecte migratori clar: treballar, estalviar i tornar a Filipines. Segons la idiosincràsia filipina, la dona és l'encarregada de treure endavant la família. De fet, no es registren retorns, però algunes porten el marit i en menys proporció, els fills.

Les ocupadores prefereixen les filipines perquè són suaus en el tracte i no qüestionen directament el principi d'autoritat. Altre punt a favor és el seu domini de l'anglès, cosa que permet donar conversa als fills de les ocupadores en aquest idioma.

2.6.2. Dones dominicanes

Segons l'estudi realitzat per CCOO l'any 93²⁷, a la República Dominicana es produeix un desplaçament de més de 20.000 dones que es situen al sector del servei domèstic.

Entre els factors que impulsen aquestes dones a deixar el seu país trobem: la taxa de subocupació que supera el 50%; el poder adquisitiu baix del pes dominicà enfront del dòlar; la caiguda del preu del sucre a causa del proteccionisme nord-americà, i els fatals resultats de les polítiques neolliberals del govern.

D'altra banda, els factors d'atracció cap a altres països és l'oferta laboral que hi poden trobar i que es tradueix en una gran demanda de personal per treballar com a intern al servei domèstic, atès que les dones espanyoles no volen treballar dintre d'aquest sector i molt menys com a internes. A més, aquest treball els permet estalviar en molt poc temps i enviar els diners als seus familiars o bé comprar una casa o muntar un negoci.

²⁷ CCOO. Unión sindical de Madrid-región de CC.O. "Estudio del sector de servicio doméstico en Madrid". Colección Estudios. Ediciones GPS-Madrid. 1993.

²⁸ COLECTIVO IOÉ. "Trabajadoras extranjeras de Servicio doméstico en Madrid, España". Documento de Trabajo. Programa de Investigación de Empleo Mundial. Abril 1991.

Segons aquest estudi, la via d'accés més comuna perquè les dones dominicanes trobessin feina era els contactes amb parents i coneguts, encara que cada vegada més també s'utilitzava els diaris i les agències de col·locació que funcionen a Madrid.

Com a característica comuna assenyalen les jornades extenses de feina i un salari entorn de les 80 mil pessetes.

Un altre estudi que dona informació respecte de les dones dominicanes és el realitzat l'any 91 pel "Colectivo IOÉ"²⁸. Conclouen que la majoria d'aquestes dones vénen soles i deixen allà la família. Coincideixen amb l'anterior que el seu projecte migratori és d'una estada curta a Espanya, estalviar el suficient i retornar al seu país a establir-se per compte propi i construir el seu propi habitatge.

Van a Madrid atretes per l'experiència d'altres compatriotes i solen tenir la feina ja acordada.

Entre les dones dominicanes es poden distingir dos col·lectius. El primer amb una antiguitat entorn dels deu anys i que es troba bastant assentat en el servei domèstic. El segon està format per dones que han anat ingressant a Espanya els últims anys. Aquest flux més recent procedeix sobretot del sud del país, que és la zona més pobre. La majoria té només un nivell d'instrucció bàsica i únicament un petit grup hauria assolit un nivell mig de formació.

Respecte a l'entrada a Espanya en els dos últims anys, s'ha produït una entrada d'algunes d'aquestes dones a través de grups organitzats de turistes. Hipotequen les seves pertinences amb la mateixa agència a canvi del viatge. Més tard cancel·len el deute amb l'enviament de dòlars.

2.6.3. Dones marroquines

Segons l'estudi abans esmentat del "Colectivo IOÉ", hi ha dues onades d'entrada d'aquestes dones a Espanya: abans del 1986 i la d'anys recents. Abans immigraven homes sols, i després portaven la família. A l'actualitat es tracta de dones soles que busquen feina, entre els 20 i els 35 anys. No pertanyen a capes socials més baixes, ja que presenten un nivell de formació més elevat que les de la primera immigració i, en emigrar soles, trenquen amb la tradicional submissió de la dona musulmana.

²⁸ COLECTIVO IOÉ, Walter Actis, Carlos Pereda y Miguel A. de laPrada. Marroquins a Catalunya. Ed. Enciclopèdia Catalana. Barcelona, 1994.

Les magribines acabades d'arribar treballen com a internes en el servei domèstic, pel qual la seva ubicació correspon a l'habitatge de l'ocupador i per tant en zones residencials. Les externes viuen a les zones més degradades.

És freqüent, per exemple, que la dona marroquina, casada a la força, prefereixi treballar en règim intern abans que viure amb el marit, contribuint a pagar el lloguer de l'habitatge on ell viu. Malgrat això, aquesta situació introdueix ruptures i augmenta els graus d'autonomia i llibertat de la dona.

Respecte al cas concret de Catalunya, segons el *Colectivo I.O.E.*²⁹, hi ha una distribució concreta per comarques catalanes depenent del sexe. El 41% de les dones marroquines es concentra al Barcelonès, és a dir, a la comarca on hi ha la gran urbs de Barcelona; en canvi, les comarques més agrícoles són les que tenen proporcions més baixes de dones. Evidentment aquesta característica té a veure amb el fet que les dones treballen majoritàriament al servei domèstic, i és a la ciutat de Barcelona on hi ha més oferta de treball.

2.6.4. Dones peruanes

La immigració peruana a Catalunya abraça principalment els últims set anys. El seu origen és degut al deteriorament de l'economia peruana que el 1990 va provocar el tancament de moltes fàbriques i empreses i la reducció superior al 50% dels sous reals dels treballadors i treballadores.

Actualment, més del 60% dels immigrants peruans són dones i la seva presència creix al costat de les dones immigrants de la República Dominicana. Més del 90% d'aquestes dones peruanes treballen al servei domèstic. Es troben a l'etapa inicial de la migració, caracteritzada per la legalització de la seva estada a Espanya, la recerca d'una feina i d'un habitatge i l'adaptació al nou estatus socioeconòmic.

Moltes d'elles vénen amb altres experiències laborals i no han treballat mai al servei domèstic. Al seu país han treballat en botigues o oficines. És freqüent que tinguin estudis tècnics o comercials i també universitaris³⁰.

³⁰ SudAcas. La Revista de La Claca. nº 21 Octubre 1996.

2.7.CONCEPTES BÀSICS

TREBALL DOMÈSTIC:

El treball o servei de la llar domèstica es defineix en el R. D. 1424/85 com "Les relacions laborals que concerta el titular d'una llar familiar com a ocupador amb persones que, dependents i per compte d'aquest, presten els seus serveis retribuïts en l'àmbit de la llar familiar que tinguin la consideració de tasques domèstiques".

És el treball desenvolupat a una llar diferent a la pròpia i a canvi del qual es rep una remuneració. Les tasques pròpies d'aquest treball consisteixen en tot el que afecta el manteniment de la llar, o de les persones que hi habiten.

La relació laboral és de caràcter especial i per tant les treballadores del servei domèstic no poden accedir al Règim General de la Seguretat Social com la resta dels treballadors, sinó que s'inclouen en el Règim Especial de Treballadors de la Llar.

IMMIGRANT:

Persona el país d'origen de la qual és un altre que el país on estan residint i treballant. El motiu de la immigració pot ser molt divers, però el lloc de residència habitual és en aquest cas Catalunya, i en concret, per al nostre estudi, la ciutat de Barcelona.

CONDICIONS DE TREBALL

Són les característiques pròpies del treball domèstic i inclou salari, horari, tasques realitzades, tracte personal i altres remuneracions.

CONDICIÓ LEGAL

Estat de legalitat en el qual l'immigrant es troba al país de destí. Pot ser irregular o regular, i la regularitat consisteix en el permís de residència i de treball.

El sistema de regularització actual per al servei domèstic és el contingent. Aquest any s'ha obert el contingent 97, on n'hi ha un de treballadors per al servei domèstic.

MODALITAT DE TREBALL

La modalitat de treball en servei domèstic pot ser de tres tipus:

Fixa: La treballadora resideix habitualment en el domicili de l'ocupador.

Interina: La treballadora realitza les tasques de servei domèstic durant el dia, però pernocta fora del domicili.

Per hores: La treballadora és remunerada en funció de les hores de treball realitzades, que generalment són poques diàries, i es combina el treball amb diferents llars.

ESTRANGER SEMILEGAL

Individu que, sense tenir reconeguda la nacionalitat espanyola ni gaudir del permís de residència, està empadronat en el municipi on resideix.

TIPOLOGIA JURÍDICA BÀSICA:

a) Permís d'estada:

- a.1. Amb visat d'entrada.
- a.2. Sense visat d'entrada.

b) Permís de residència:

b.1. Règim comunitari. Targeta de resident comunitari. Inclou ciutadans de la UE amb activitat laboral per compte propi i per compte d'altri amb més d'un any de residència. Engloba també els seus familiars.

b.2. Règim general.

b.2.1. Permís de treball i residència unificats.

a) Per a membres de la UE treballadors per compte d'altri en primer any.

- b) Per a no europeus comunitaris treballadors per compte d'altri i per compte propi.
b.2.2. Permis de residència. Per a ciutadans de qualsevol país sense activitat laboral.

Existeix una diferència important entre règim comunitari i règim general. La regulació de permanència dels ciutadans de la UE (Reial Decret 1099/1986) i familiars és discriminatòria respecte a la resta d'estrangers, la legislació dels quals continua sent la llei d'estrangeria.

3. OBJECTIUS

Els objectius generals de la present investigació són:

- Conèixer les situacions i problemes de les dones immigrants treballadores al servei domèstic a la ciutat de Barcelona.
- Aportar elements susceptibles de promoure actuacions transformadores del mercat de treball de les immigrants en igualtat de condicions amb la resta de treballadors.

L' objectiu general es concreta en els següents objectius específics:

- Conèixer els mecanismes d'accés al treball domèstic.
- Conèixer les condicions de treball d'aquest treball domèstic.
- Conèixer les situacions legals de les immigrants.
- Conèixer les associacions i entitats lligades a les immigrants i les seves línies d'actuació.
- Detectar les mancances i dificultats d'informació i serveis.
- Recollir propostes per superar les mancances i dificultats.

Aquest plantejament ens demana per tant un treball qualitatiu, ja que hem de recollir percepcions, experiències, valoracions, sentiments, opinions i per això se'ns planteja la necessitat d'utilitzar una perspectiva metodològica qualitativa.

4. L' OBJECTE D'ESTUDI.

Ens plantejem abordar el tema de les condicions de treball de les immigrants en el servei domèstic partint del concepte fonamental de condicions de treball. Partim de la base que el servei domèstic és un treball per compte d'altri igual que qualsevol altre, però té unes característiques diferenciadores que parteixen de la pròpia legislació, que és específica.

L'àmbit del servei domèstic té, per tant, diverses particularitats:

- Legislació diferent a la resta de treballadors i per aquest motiu amb diferents drets.
- Desenvolupat bàsicament per persones immigrants, que depenen d'aquest treball, ja no només per viure, sinó també per mantenir la seva legalitat.
- Desenvolupat en un àmbit de difícil accés, que és la llar privada.

Tots aquests condicionants són afavoridors d'unes condicions de treball diferents a les de la resta de treballadors.

El nostre objecte d'estudi seran aquestes condicions i el seu desenvolupament a la realitat.

5. SISTEMA D'HIPÒTESIS

La hipòtesi general de la qual partíem a l'inici de la investigació és:

Les treballadores immigrants a la ciutat de Barcelona, que desenvolupen la seva activitat laboral en el servei domèstic, ho fan en condicions precàries, sense seguretat i sense gaudir dels drets mínims de qualsevol treballador autòcton.

Després de l'exploració del marc teòric, concretem aquesta hipòtesi en un sistema d'hipòtesis o subhipòtesis que és el següent:

1. El motiu de l'emigració de les treballadores en el servei domèstic és sempre l'econòmic.
2. Les condicions en què es produeix l'arribada al país de destinació implica l'acceptació de qualsevol tipus de feina, i la no exigència de contractació ni condicions laborals.
3. Les immigrants assoleixen les feines que els autòctons no accepten, malgrat que els seus estudis i experiència professional al país d'origen estigui per sobre dels altres. (Dos aspectes rebutjats pels autòctons: dormir al domicili i, en menor mesura, fer-se càrrec de les tasques de la llar.)
4. Existeix una preferència per part de les ocupadores de no fer contractació laboral.
5. La contractació laboral existeix, però no se solen respectar els mínims especificats en el Decret Regulador del Servei Domèstic pel que fa a horaris, festes, etc.
6. La relació laboral del servei domèstic, en desenvolupar-se en l'àmbit privat, molts cops es disfressa de relació familiar.
7. Existeixen diferències en les condicions de treball tenint en compte el país d'origen.
8. Les relacions amb associacions són escasses i varien d'acord amb el país d'origen.

Aquestes subhipòtesis constitueixen el desenvolupament de la hipòtesi principal o hipòtesi guia, en els diferents aspectes que conté.

6. TRACTAMENT METODOLÒGIC

Ens aproximem al nostre objecte d'estudi a través de una metodologia qualitativa, que a continuació justifiquem amb les aportacions de diferents autors.

Joan Estruch defèn que la controvèrsia de la metodologia quantitativa/qualitativa és un fals dilema, ja que els problemes metodològics són comuns. Afirmar també que al coneixement no s'arriba a través de la mesura. El necessari és saber observar els fets socials i saber-los interrogar.

D'altra banda, tot coneixement ho és des d'un determinat punt de vista, des d'una determinada perspectiva i a més en funció dels interrogants que nosaltres plantejem a la realitat.

Seguint a Kaplan la metodologia qualitativa busca comprensió, i considera que la mesura de les característiques dels fenòmens socials desfigura l'essencial i característic que aquestes tenen. La metodologia qualitativa busca no allunyar-se de la realitat que s'estudia ni simplificar-la, el que sí s'aconsegueix amb la quantitativa. Aquest autor parteix de la idea de que l'abstracció desfigura l'objecte d'estudi.

Altre autor, F. Alvira Martín proposa eixos de diferenciació qualitatiu/quantitatiu, definint com característiques de la metodologia qualitativa: a) la interpretació/comprensió de la realitat social, de manera que interpreta al nivell del sentit dels propis actors socials, i ho fa a través de la intuïció, definida com la capacitat de aprendre significats personals inherents a un context social. b) El coneixement serà tàcit, es a dir personal i subjectiu, front al coneixement explícit de la perspectiva quantitativa. Tot i que per Alvira, l'explicació també serà necessària. c) Les dades qualitatives recullen significats i interpretacions dels actors socials, però s'ha de rebutjar el concepte de totalitat com a característica essencial de les dades i tècniques qualitatives. La percepció suposa sempre selecció, abstracció i simplificació.

Alvira Martín també planteja que és necessari fer possible l'observació, organitzar i categoritzar, però s'ha de donar preeminència a la realitat sobre les teoritzacions del sociòleg. Es

tractarà de buscar conceptes que siguin a la vegada adequats teòricament i reflectir la realitat empírica. Es defèn la utilització de conceptes desenvolupats des dels observables i que siguin flexibles i oberts, i davant tot sensibilitzats a l'investigador en la seva anàlisi interactiva. Es deixa per tant que el concepte es mantingui flexible i obert a modificacions imposades per les dades i la teoria.

La metodologia qualitativa es presenta per tant com :

- Esforç preliminar exploratori per proporcionar idees, hipòtesis i conceptes.
- Una forma determinada de descobrir, generar i construir teories (conceptes, classificacions, hipòtesis). Teoria arrelada a la realitat.
- Una forma més de verificar, contrastar o justificar teories i hipòtesis.

El nostre objecte d'estudi, i totes les característiques de la perspectiva qualitativa d'investigació ens han fet valorar que el model d'investigació més adequat als nostres objectius és un enfocament qualitatiu basat en la tècnica de l'entrevista semi-dirigida estratificada segons dos criteris; a) tipus de subjecte (treballadora, associació, entitat i agència de col·locació) i b) país d'origen (República Dominicana, Perú, Filipines i Marroc). El guió de l'entrevista estarà basat en una conceptualització estreta del marc teòric, que ens permetrà organitzar i categoritzar la realitat, però amb un important grau de flexibilitat. Això ens permetrà a la vegada comprendre i interpretar el fenomen i arribar a conclusions sobre les condicions de treball de les immigrants al servei domèstic.

7. METODOLOGIA

La metodologia concreta utilitzada en el present estudi ha consistit en un procés dividit en varies fases.

7.1 Exploració Del Marc Teòric: Anàlisi Documental. (Fase 1)

Aquesta primera fase, un cop definits els objectius de l'estudi, consisteix en la contextualització i construcció d'un marc teòric que ens permet arribar a unes hipòtesis definitives, a través de la tècnica de l'anàlisi documental de les diferents fonts existents per cada un dels temes escollits.

Per això hem explorat totes les fonts documentals existents mitjançant l'assistència a biblioteques relacionades amb el tema i la consulta a experts. Així, hem de distingir tres tipus de fonts documentals que per nosaltres son fonamentals:

1. Bibliografia general o contextual sobre la immigració, la legalitat i el mercat de treball en general.
2. Bibliografia específica sobre dona immigrant treballadora i servei domèstic. Incloent estudis empírics.
3. Fonts estadístiques que proporcionen dades concretes sobre la immigració estrangera i les seves característiques específiques en funció de diverses variables.

7.2. Definició del sistema d'hipòtesis.

A partir de l'anàlisi de tota la documentació, hem definit el sistema d'hipòtesis que guia la investigació, és a dir una hipòtesi general amb vuit subhipòtesis.

7.3. Planificació i realització del Treball de camp. (Fase 2)

Consisteix en la planificació i realització de la validació empírica amb un enfocament qualitatiu a través de la tècnica de la entrevista semi-dirigida estructurada en perfils de subjectes.

7.3.1 Conceptualització per a la contrastació d'hipòtesis.

Per a la contrastació d'hipòtesis és necessari organitzar conceptes i categoritzar-los per fer possible l'observació. Haurem de buscar conceptes que siguin a la vegada adients teòricament i reflecteixin la realitat empírica.

En base a això, els conceptes claus s'obtenen del sistema d'hipòtesis, i és el que ens permetrà contrastar-les, de manera que operativitzem els mateixos en dimensions i variables amb l'objectiu de convertir les idees abstractes en operatives, i per tant facilitar la recollida d'informació.

Els conceptes escollits són,

- SITUACIÓ I CARACTERÍSTIQUES PERSONALS.
- CONDICIONS DE TREBALL
- ENTORN SOCIAL
- PROBLEMÀTIQUES I SOL·LUCIONS ALTERNATIVES

L'operativització dels conceptes en dimensions i variables que utilitzem, és la següent:

CONCEPTE 1: SITUACIÓ I CARACTERÍSTIQUES PERSONALS

Es refereix a tot el que afecta a la situació personal i no laboral de la treballadora immigrant al servei domèstic. Té dos dimensions; la que agrupa les variables que parlen de la situació al lloc d'origen i la que agrupa les variables que parlen de la situació actual.

Les variables que ens defineixen aquest concepte són:

Dimensió 1.1.: Situació d'origen

Variable 1: Lloc de procedència: Filipines, Marroc, Perù i República Dominicana.

Variable 2: Temps d'estada a Espanya.

Variable 3: Professi3 al lloc d'origen

Variable 4: Nivell d'estudis.

Variable 5: Motiu de l'emigraci3.

Variable 6: Canal d'arribada

Dimensi3 1.2.: Situaci3 actual

Variable 7: Condi3i3 legal.

Variable 8: Edat.

Variable 9: Nucli familiar (família aquí o allà).

Variable 10: Habitatge.

CONCEPTE 2: CONDICIONS DE TREBALL

Tots els aspectes que conté la relaci3 laboral, tant regulats com no regulats, i que defineixen dita relaci3 laboral.

El dividim també en dos dimensions;

Dimensi3 2.1. Objectiva

Variable 1: Modalitat de treball (Existència o no de contracte i tipus de treball)

Variable 2: Tasques desenvolupades a la llar

Variable 3: Horari de treball

Variable 4: Remuneraci3 (Salari, alimentaci3, altres)

Dimensi3 2.2.: Subjectiva

Variable 5: Tracte personal.

Variable 6: Nivell de satisfacci3 general.

Variable 7: Preferències en les condicions de treball.

Variable 8: Altres.

CONCEPTE 3: ENTORN SOCIAL

Es refereix a les relacions personals i socials que envolten a la treballadora i que condicionen el desenvolupament de la seva vida personal i laboral.

Variable 1: Accés al mercat de treball.

Agències al país d'origen, Agències nacionals, Contactes personals, Associacions, Serveis socials, Parròquies, Xarxes clandestines, Altres.

Variable 2: Contacte associatiu.

Variable 3: Contactes personals i socials actuals.

CONCEPTE 4: PROBLEMÀTIQUES I SOLUCIONS ALTERNATIVES.

Es refereix a la definició de tots aquests aspectes que fan difícil el desenvolupament de la vida quotidiana, personal i laboral de la treballadora immigrant en el servei domèstic i a la definició dels mecanismes de resolució d'aquests aspectes.

Tots aquests conceptes han estat operativitzats en dimensions i variables, permetent-nos realitzar els guions de les entrevistes i dissenyar la posterior anàlisi de les mateixes.

7.3.2. Tècnica utilitzada: L'entrevista.

La tècnica escollida per obtenir la informació i les dades sobre les condicions de treball, dins de la metodologia qualitativa, és l'entrevista semi-dirigida. El motiu de definir-nos per aquesta tècnica és que l'entrevista té com a funció metodològica la reproducció del discurs motivacional (conscient o inconscient) d'una personalitat típica, en una situació ben determinada i/o davant objectes socials relativament definits, com seria el cas de les condicions de treball de les immigrants en el servei domèstic.

Com instrument elaborem guions d'entrevista, basant-nos en els objectius i l'operativització dels conceptes claus, els quals ens orientaran a l'hora de abordar al subjecte entrevistat, però sempre deixant oberta la possibilitat d'introduir nova informació complementària. (Veure ANNEX 1).

7.3.3. Els subjectes de la informació i la recollida de dades.

La informació recollida a través del marc teòric ens ha fet concloure que existeix una diferenciació clara d'opinions i percepcions de l'experiència del treball domèstic en funció del país d'origen de la treballadora. Es per això que hem considerat que el primer i fonamental criteri d'estratificació tant a l'hora de recollir la informació com a l'hora de la posterior anàlisi, és el país d'origen.

En segon lloc hem considerat molt important recollir la opinió i percepció de tots els agents implicats, de manera que aquest és també un criteri d'estratificació en la recollida de dades.

Així, els agents d'informació han estat els següents:

- Entitats coneixedores i en contacte amb la realitat de les dones immigrants treballadores del servei domèstic..
- Associacions d'immigrants de les quatre nacionalitats analitzades.
- Agències de col·locació en el servei domèstic.
- Grups de dones per nacionalitats.
- Dones individuals per nacionalitats

En aquest sentit fem una distinció entre agents d'informació directes i agents d'informació indirectes. Els agents d'informació directes serien les pròpies dones afectades, és a dir les entrevistes tant individuals com de grup, dirigides a les mateixes, i els agents d'informació indirectes serien la resta.

Tammateix les entrevistes a aquests subjectes s'han vist complementades per observacions realitzades als llocs de trobada, associacions i diferents punts de realització d'entrevistes.

7.3.3.1. Entrevistes a entitats.

Ha consistit en l'entrevista a responsables d'entitats relacionades amb el tema i que ens podien aportar informació tant de la seva experiència com bibliografia i contactes, utilitzant el guió d'entrevista elaborat. (Entrevistes transcrites en ANNEX 2).

Hem realitzat entrevistes a 10 entitats amb diferents objectius i idiosincràsia:

ENTITAT	FUNCIONS
Càritas Diocesana de Barcelona. Servei d'Immigració.	Donar assessorament i suport als treballadors socials d'atenció primària. Ofereixen activitats pedagògiques com cursos de llengua i proporcionen documentació als immigrants.
Càritas Diocesana de Barcelona. Servei d'Atur.	Bossa de treball. Orientació, formació i inserció laboral.
Secretaria de Política Social de UGT.	Tasques sindicals de defensa dels drets dels treballadors immigrants.
Federació d'Activitats Diverses de Catalunya de CC.OO	Informació i defensa dels drets dels treballadors del servei domèstic en casos de acomiadament. Tramitació de liquidacions i indemnitzacions.
CITE (SAIER).	Informació, orientació i assessorament a l'immigrant en totes les facetes. També hi ha un servei jurídic
Federació de Dones per la Igualtat del Baix Llobregat.	Formació ocupacional.
Comunidad Religiosa de María Inmaculada.	Acullir a dones que busquen feina i contactar ocupadores amb treballadores, sobretot del servei domèstic.
CITE (Centre d'Informació a Treballadors Estrangers de CC.OO)	Assessorament als immigrants respecte als permisos de treball.
Ministeri de Treball.	
Ajuntament de Barcelona. Servei d'Immigració.	
La Claca. Casal Llatinoamericà.	

D'aquesta manera hem obtingut una visió general de la situació i hem aconseguit informació important per iniciar-nos a l'investigació concreta del tema objecte d'estudi.

En alguns casos les entrevistes han estat més exhaustives en quant ens han informat de la situació concreta de les immigrants subjectes del nostre estudi; en altres casos ens han facilitat documentació i informació, així com la possibilitat d'accedir a immigrants treballadores del servei domèstic.

Amb l'informació obtinguda a través de les entitats hem pogut començar a contactar amb les associacions d'immigrants i les propies dones immigrants treballadores al servei domèstic.

7.3.3.2. Entrevistes a associacions d'immigrants.

Hem cercat les associacions corresponents als col·lectius analitzats al nostre estudi, entrevistant a les seves presidentes o representants. El guió d'entrevista utilitzat en aquest cas es el mateix que el fet servir per a les entitats.

Cal assenyalar les dificultats per concretar les entrevistes amb algunes de les associacions, especialment pel seu cansament davant de les múltiples peticions d'entrevistes per part dels estudiants de diferents universitats. Malgrat això, finalment la seva col·laboració ha estat molt satisfactoria, aportant tot el seu coneixement respecte al corresponent col·lectiu de dones.

Les associacions entrevistades han estat:

ASSOCIACIÓ	FUNCIONS
Asociación de mujeres dominicanas.	Activitats culturals i foment de la participació. Programa en una emissora de ràdio.
Asociación de la Amistad de Mujeres Filipinas.	Informació sobre treball, ajuda directa d'acompanyament en tràmits.
Asociación de inmigrantes Filipinos en Barcelona.	Activitats sobre la cultura filipina. Tasques d'educació. Esports. Informació sobre legalització. Contactes amb serveis de les entitats públiques.
Mesa redonda de la asociación de inmigrantes filipinos de Barcelona.	Reunions per a la promoció de la dona immigrant. Activitats culturals. Contactes amb altres associacions de dones a nivell europeu.
Centro Filipino en Barcelona.	Centre socio-laboral de la església. Classes informals de catequèsi, idioma, cultura filipina a la segona generació.
Servei directe de col·locació. Contacte entre ocupadores i treballadores.	Contactes amb entitats públiques i privades.
Asociación de Trabajadoras e inmigrantes marroquies en España (ATIME-C)	Servei jurídic i social. Classes de castellà i àrab.
Asomipex. Asociación de mujeres Peruanas.	Xerrades sobre temes d'interès per a les dones peruanes. Informació sobre aspectes legals.
Asociación Bayt Al-Thaqafa (Arabe-islámicos)	Facilitar la inserció cultural i social dels immigrants àrab-

	islàmic. Activitats culturals, acolliment i orientació. Assessoria jurídica.
Asociación Al-Wafa.	Inserció laboral de les dones marroquines i magribines.

7.3.3.3. Entrevistes a dones immigrants treballadores al servei domèstic.

Respecte al subjecte fonamental d'informació, les mateixes dones immigrants treballadores del servei domèstic, hem obtingut la informació pertinent portant a terme entrevistes individuals a les dones i també entrevistes grupals (un grup per cada país, excepte les peruanes, que tot i els diferents intents, no ha estat possible) amb la intenció de crear una dinàmica de grup que oferís els diferents punts de vista de les dones entrevistades. Aquests grups han estat reduïts per facilitar la participació de totes.

Cal dir que aquesta fase del treball de camp ha estat la més difícil, no per la seva disponibilitat a fer les entrevistes, sinó de vegades per la seva localització, ja que el seu horari laboral comporta que gairebé no tinguin temps lliure. També ha existit cert recel a donar informació més privada, de manera que sempre hem respectat la seva intimitat. Ha estat necessari dedicar-hi molt de temps per introduir-se en el seu ambient per guanyar-nos la seva confiança, demostrant la nostra disponibilitat envers elles i explicant-los sempre l'objectiu del nostre estudi.

En total hem realitzat 36 entrevistes individuals, 9 per cada nacionalitat. Els canals d'arribada a cadascuna d'elles ha estat divers, depenent en bona part de les nacionalitats i els seus hàbits socials i associatius, que ens ha facilitat o dificultat la tasca de localització i accés. Aquests canals han estat:

1. **Associacions d'immigrants:** Assistència a aquestes o accés a través de la persona responsable de l'associació.
2. **Entitats d'ajuda als immigrants.**
3. **Llocs de trobada d'immigrants:** Entitats religioses, locals o carrers freqüentats per determinats col·lectius.
4. **Conegudes o amigues d'altres entrevistades.**

Els llocs de realització de les entrevistes han estat: associacions, entitats religioses, domicilis particulars de les dones immigrants o llocs de trobada com carrers o locals d'enviament de diners.

7.3.3.4. Entrevistes a agències de col·locació.

Des de fa uns anys funcionen a Catalunya agències de col·locació. El seu objectiu és fer d'intermediaris entre les treballadores i els/les empleadors/es. Les agències que nosaltres hem escollit es troben a la ciutat de Barcelona i es dediquen a les feines pròpies de tot el que és l'àmbit familiar: neteja de la llar, cura d'avis, cura de nens, cuina etc. Son agències petites amb les quals contacten tant les persones que busquen feina com aquelles que necessiten algun dels serveis esmentats.

Hem entrevistat a les responsables d'aquestes agències, sempre que elles han volgut, per conèixer la seva visió general dins de la seva condició d'intermediària, per la que es veuen obligades a tractar a les dues parts que intervenen: treballadores i ocupadores. Igualment a través d'aquestes entrevistes hem pogut constatar la relació de les agències amb les treballadores del servei domèstic i la seva situació com via d'accés al mercat de treball.

En aquest cas algunes d'aquestes agències, una minoria, han evitat l'entrevista. Les que han accedit a ser entrevistades han col·laborat satisfactòriament amb nosaltres, encara que unes han donat explicacions exahustives i les altres han ofert una informació més escassa.

Les agències visitades han estat quatre:

- a) Agencia Rita
- b) T.J. Serveis
- c) Baby & Home
- d) Helios

7.4. Anàlisi, interpretació i conclusions (Fase 3).

Per a l'anàlisi, tal i com afirma Miguel Beltran¹⁴ "no existeix cap procediment algoritmitzat ni regles a priori que indiquin com s'ha de procedir, sinó la seva intuïció.."

¹⁴

EN "CINCO VÍAS DE ACCESO A LA REALITAT SOCIAL" (1992). P. 41. [EN COMP. "EL ANÀLISIS DE LA REALITAT SOCIAL. MÉTODOS I TÉCNICAS DE INVESTIGACIÓN". E. ALIANZA UNIVERSIDAD. MADRID.

Jesús Ibáñez (1979:p.350-351)¹⁵ afirma que la interpretació es considera una lectura: escolta d'una realitat que parla, per això parteix d'intuïció. Com a punt de partida, l'investigador intueix, però en una segona operació (anàlisi) ha d'avaluar aquestes intuïcions.

En aquest sentit, un cop realitzades les entrevistes¹⁶, aquestes han estat transcrites (Veure Annex 2), de manera que la lectura en profunditat de l'entrevista ens ha permès extreure tota la informació rellevant. En les entrevistes adreçades a agents indirectes, normalment han estat gravades i per tant la transcripció ha estat literal, però en el cas dels agents directes això ha estat més difícil, bé per la seva desconfiança, o per l'entorn on es realitzava l'entrevista i la gravació no ha estat possible.

Per conservar la confidencialitat dels agents d'informació i a la vegada per facilitar la lectura, hem codificat els noms dels diferents agents de la manera que fem constar als quadres analítics, assignant una lletra majúscula en funció del tipus d'agent, i una lletra minúscula corresponent al individu entrevistat..

Posteriorment, a través del trasllat d'aquesta informació a quadres analítics (Veure Annex 3), les anàlisis s'han realitzat de manera estructurada i categoritzada.

Els quadres analítics ens permeten realitzar dos tipus de lectura, una horitzontal amb l'objectiu de veure la coherència o no del discurs de l'entrevistat i com es dona la seva percepció dels diferents aspectes, i altra lectura vertical, que ens permet recollir les percepcions dels diferents entrevistats per un mateix aspecte.

En una primera fase d'anàlisi recollim tota la informació respecte a l'objecte d'estudi de forma sistematitzada per conceptes i variables, separant per llocs d'origen, variable que considerem de vital importància. A partir d'aquí realitzem en una segona fase una anàlisi global. Ens proposem en aquest punt noves interpretacions contrastades amb el marc teòric i les hipòtesis, de manera que arribem en una tercera fase a les conclusions finals sobre les condicions de treball de les immigrants en el servei domèstic.

¹⁵

EN "MÁS ALLÁ DE LA SOCIOLOGÍA. EL GRUPO DE DISCUSIÓN: TÉCNICA I CRÍTICA."(1979). SIGLO XXI.

¹⁶

HEM GRAVAT TOTES LES ENTREVISTES SEMPRE QUE ENS HA ESTAT PERMÉS.

Aquestes conclusions finals, extretes de l'anàlisi global de tot el procés, es corresponen als objectius plantejats a l'inici de l'estudi, i aporten reflexions sobre les condicions de treball de les immigrants treballadores al servei domèstic.

Finalment elaborem unes propostes de millora de les situacions, el que constitueix la nostra aportació per intentar que aquestes dones puguin millorar la seva qualitat de vida al nostre país.

8.1. ENTITATS

SITUACIÓ I CARACTERÍSTIQUES PERSONALS

Lloc de procedència

Les diferents entitats entrevistades manifesten que els llocs de procedència fonamentals són República Dominicana (E-a, E-d, E-h), Filipines (E-a, E-b, E-c, E-d E-e i E-h), Perú (E-a, E-b, E-c, E-d, E-e, E-g i E-h) i Marroc (E-a, E-b, E-c, E-d, E-h). També Colòmbia (E-a), Equador (E-b) i Polònia (E-g), i en general Llatinoamèrica (E-b, E-c, E-d, E-e i E-g).

Temps d'estada a Espanya

Les entitats que manifesten sobre el temps d'estada a Espanya consideren que les dones tendeixen a quedar-se aquí (E-a i E-d) i fer venir la família (E-d).

Professió al lloc d'origen

Segons E-e, vénen bones professionals. Les altres no es manifesten sobre això.

Nivell d'estudis

Respecte al nivell d'estudis, les peruanes tenen el nivell formatiu més alt segons E-a. E-d considera que les dones filipines el tenen més alt, i les dones marroquines les que menys, de les quals hi ha moltes d'analfabetes (E-f). En general, tenen un nivell d'estudis mitjà, però s'han d'abocar a aquestes feines perquè les titulacions no són vàlides (E-c).

Motiu de l'emigració

El motiu de l'emigració és majoritàriament l'econòmic (E-d i E-e), per enviar diners al seu país (E-e), per manca de treball. També per problemes polítics (E-d).

Canal d'arribada

Entren de manera il·legal (E-f i E-h), sobretot colombianes i peruanes (E-a). Existeixen màfies o xarxes que les entren il·legalment a través d'Europa (E-a i E-g), de vegades cobren 2.000 dòlars. En ocasions també entren amb visat de turista (E-a), tot i que les dones peruanes i dominicanes des de fa alguns anys no poden entrar com a turistes (E-e). E-g manifesta que cada cop és més difícil.

Condicció legal

Moltes entren il·legals i a través del contracte de treball (contingents) es regularitzen (E-a, E-g, E-h). Les persones que treballen en el servei domèstic solen estar legalitzades (E-i). De vegades es fan contractes ficticis per aconseguir permisos (E-i) i també s'aconsegueixen permisos per reagrupament familiar (E-i). En general, hi ha dones legalitzades i altres que no ho estan (E-f).

Edat

En general són noies joves (E-c, E-d, E-e, E-g), de no més de 45 anys (E-c). Les dones marroquines de 19 i 20 anys, les dones filipines tenen més de 20, i les dones sud-americanes, més de 30 (E-d). La major incidència és de 25 a 35 anys (E-e).

Nucli familiar (família aquí o allà)

Les dones filipines i dominicanes normalment vénen soles (E-d, E-h), però moltes deixen família al seu país d'origen, envien diners i sol·liciten el reagrupament familiar (E-c, E-d). Altres són solteres. Les dones marroquines és més estrany que vinguin soles (E-d, E-e), encara que ho comencen a fer (E-e).

Habitatge

Al principi solen viure al domicili de l'ocupador (E-c) i després s'agrupen i comparteixen habitatge (E-c, E-d). Ocupen els habitatges més barats i sense condicions (E-f).

CONDICIONS DE TREBALL

Modalitat de treball

Respecte a la modalitat de treball, les treballadores internes tenen contractes a través dels contingents (E-a, E-c, E-f) i per hores algunes tenen butlletí d'hores i cotitzen (E-a), però hi ha moltes que no tenen contracte (E-c, E-d), sobretot les que treballen a hores (E-f). El contracte es fa indefinit o per un any, però no és cap garantia (E-d). Estan subjectes a condicions desfavoridores (E-c).

Tasques desenvolupades a la llar

Les tasques desenvolupades a la llar són múltiples (E-c): cuina, neteja, atenció a nens (E-c) i a persones grans (E-b). Solen ser totes les de la casa: fer l'esmorzar, el dinar, els llits, rentar roba, planxar, nens, avis...(E-d).

Horari de treball

La jornada de treball acostuma a ser de tot el dia (E-b, E-c, E-d), des del matí fins a la nit.

Remuneració (salari, alimentació, altres)

En el cas d'estar fixes, el salari és molt variable (E-a, E-b). Un bon sou és de 100 o 130 mil, però es pot pagar 55.000 (E-a). E-d manifesta que entre 80 i 90. Per a E-i, algunes poden guanyar 150.000. Per a E-f estan ben pagades, i E-i considera que les condicions de remuneració són millors que en altres treballs". No obstant això, E-d manifesta que et pots trobar que no els donen menjar . Per a E-c, les treballadores internes se senten explotades i consideren el salari insuficient .

Per hores acostumen a cobrar de 800 a 1000 pessetes (E-a).

Tracte personal

E-f manifesta que en el tracte personal de vegades es donen situacions injustes i s'intenta trobar un equilibri.

Nivell de satisfacció general

Segons E-b, en els casos de règim intern, la gent està molt cremada. Per a E-c, el nivell de satisfacció és molt baix, i per a E-e, depèn de la motivació i de l'orientació del col·lectiu.

Preferències en les condicions de treball

E-c manifesta que com a preferència tenen tendència a sortir que dormir a la llar de l'ocupador (E-c).

Altres

Algunes volen estudiar, però és molt difícil per la jornada i per l'idioma (E-c). Existeix el mite del retorn, però la realitat és que això mai es produeix (E-h).

ENTORN SOCIAL

Accés al mercat de treball

El mecanisme d'accés al mercat de treball més comú és per contactes personals, pel "boca a boca", coneguts, amics (E-a, E-b, E-c, E-d, E-e, E-f, E-h). També, però en menor quantitat, a través d'agències de col·locació (E-d, E-h), a través dels serveis socials (E-f), de serveis o comunitats religioses (E-a, E-g), o també per intermediaris dels propis països (E-c).

Contacte associatiu

Segons manifesta E-a, les africanes estan més associades perquè porten més temps aquí. Les llatinoamericanes fan xarxes i comencen a associar-se.

Contactes personals i socials actuals

Per a E-b, funciona l'associació entre elles i tenen un cercle, i per a E-g, una comunitat religiosa, manifesta que a la comunitat es fan activitats culturals i excursions.

PROBLEMES I SOLUCIONS ALTERNATIUS

Els problemes definits per les entitats són nombrosos.

Un primer problema, segons manifesta l'entitat E-f, és que la llei d'estrangeria és molt dura; si no hi ha permís no es pot treballar, i si no hi ha treball no hi ha permís(E-f). Es donen per tant molts problemes legals amb els permisos (E-e). A més hi ha un encasellament en el servei domèstic, ja que durant el primer any obtenen un permís de tipus B, però no els permet realitzar unes altres feines. No obstant això, després sí que en poden fer altres (E-e).

Un altre problema important és el no respecte a la regulació. Tot i que hi ha regulació del servei domèstic, no hi ha control (E-b, E-c) i no se sol complir la llei (E-d). Es fan acomiadaments per baixes o vacances (E-d) i en general hi ha un abús total (E-d).

Algunes entitats consideren que la normativa del servei domèstic afavoreix més a l'ocupador que al treballador (E-c). El decret és molt precari (E-e) i en general el servei domèstic està molt desprotegit i molt desprestigiat. Tothom s'avergonyeix de treballar al servei domèstic (E-g).

D'altra banda, els maltractament i abusos es produeixen a porta tancada i per tant no es poden provar (E-c). A més a més, les dones que es troben en situació il·legal tenen molta por, reben coaccions i no es poden unir(E-d), essent impossible la representació sindical (E-c).

E-c també manifesta com a problema que el contingent de servei domèstic molts cops no coincideix amb la cotització a la Seguretat Social.

Per a E-e, els serveis socials s'aproximen, però de vegades l'inmigrant no arriba a ells .

En general, també es valora que es donen situacions molt dures, ja que moltes dones emigren sense conèixer les situacions que les esperen, i s'han endeutat molt (E-e).

Com a solucions alternatives, les entitats entrevistades manifesten la possibilitat d'una modificació legislativa amb un model de contractació on constin horari i funcions. Una normalització del servei domèstic en igualtat de condicions amb altres treballadors (E-c).

E-e considera que en lloc de Llei d'estrangeria, hauria d'haver-hi normes d'immigració (E-e).

Per a E-f, a través de cursos es donarien alternatives al servei domèstic. Aquesta mateixa entitat considera que s'hauria de donar sortida legal a escala europea (E-f). Així mateix, s'hauria de tractar el tema de donar sortida laboral.

E-f també manifesta que a través de les associacions i amb subvencions es fan coses petites (E-f).

8.2. ASSOCIACIONS

SITUACIÓ I CARACTERÍSTIQUES PERSONALS

Lloc de procedència

Les associacions que es pronuncien en aquest aspecte indiquen que fa anys, a l'inici del anys 80, la majoria de dones que venien a Espanya eren de Filipines. Posteriorment han vingut moltes dones dominicanes, marroquines, peruanes i colombianes (A-a i A-b).

Temps d'estada a Espanya

Només una associació (A-b) manifesta que són les dones filipines les que estan a Espanya des de fa molts anys.

Professió al lloc d'origen

En el cas de les dones dominicanes no solen tenir professió, i si hi ha algunes que en tenen, no la poden exercir (A-a). En canvi, les dones filipines solen tenir professions, poden ser infermeres, llevadores, mestres, comptables (A-b, A-c, A-d, A-e), encara que no poden exercir-les a Espanya. Igualment la gran majoria de dones peruanes són infermeres, professores o assistents socials (A-g i A-h). Finalment pel que fa a les dones marroquines, la majoria no treballava al seu país, eren mestresses de casa o estudiaven, i si ho feien era a la confecció (A-f i A-j). Una de les associacions puntualitza (A-f) que pot haver-hi varietat.

Nivell d'estudis

Coincidint amb les professions al lloc d'origen, les associacions manifesten que són les dones filipines i peruanes les que tenen el nivell d'estudis més alt. La majoria de dones filipines tenen nivell d'estudis universitari, estant sobrepreparades per dedicar-se al servei domèstic (A-d i A-e). Gran part de les dones peruanes tenen estudis d'infermeria, magisteri o treball social (A-g i A-h), en general tenen un nivell d'estudis molt alt, tot i que depèn de la seva procedència rural o urbana (A-a).

En canvi el nivell d'estudis de les dones dominicanes normalment no és alt (A-a). Respecte a les dones marroquines, indiquen que hi ha de tot, nivell alt, baix i de vegades universitari (A-f).

Motiu de l'emigració

Afirmen les associacions que en tots els casos el motiu fonamental de l'emigració és l'econòmic, la situació de pobresa del país d'origen. Les dones filipines i dominicanes han d'enviar diners a la família que es queda al seu país (A-a i A-c). Pel que fa a les dones peruanes solen venir a buscar oportunitats de treballar i guanyar diners, cosa que al seu país no poden fer per la difícil situació econòmica (A-g i A-h).

Canal d'arribada

El canal d'arribada és divers. Les associacions indiquen que en el cas de les filipines i dominicanes, un d'aquests canals és venir amb el contracte de treball signat al país d'origen i així poder acollir-se als contingents, però a vegades això no sempre representa realment un treball, ja que es pot tractar de contractes ficticis per poder entrar legalment (A-a, A-b, A-c, A-e). Un altre canal és per reagrupament familiar (A-b, A-c, A-f). Un tercer és il·legal, a través d'agències o intermediaris (A-e i A-g) o filtrant-se com poden, en el cas de les marroquines (A-f).

Condicció legal

La majoria de dones filipines estan en situació legal (A-e), fins i tot algunes tenen la nacionalitat espanyola (A-c). Tot i que poden venir il·legalment, un cop aquí es legalitzen a través del contracte de treball, acollint-se al sistema de contingents, encara que el contracte pot no ser un treball real, tal com s'ha indicat a l'apartat anterior (A-b i A-e).

En el cas de les dones marroquines solen estar legals ja que han vingut a través del reagrupament familiar, segons indiquen dues de les associacions (A-i i A-j).

Edat

Encara que no es manifesti directament, las associacions parlen sempre de dones que es troben en edat laboral. Concreta una de les associacions (A-e) que en el cas de les dones filipines, l'edat es pot situar entre els 25 i 40 anys (A-e).

Nucli familiar (família aquí o allà)

En el cas de les dones peruanes, la majoria són solteres, encara que hi ha algunes que tenen fills allà i els volen portar (A-g).

Respecte a les dones filipines, moltes ja estan aquí amb la seva família, els fills i el marit. En aquests casos el més freqüent és que primer vinguin les dones, i després la resta de la família (A-b, A-c i A-e). Tanmateix, hi ha moltes dones que estan aquí soles, sense la família (A-b, A-c).

Las dones marroquines solen tenir la família aquí, tant el marit (normalment marroquí) com els fills, essent normalment elles les que aporten la part més important d'ingressos per a l'economia familiar (A-i i A-j),

Les dones dominicanes tendeixen a tenir els marits i fills al país d'origen, tot i que de vegades es trenca el nucli familiar i formen noves famílies amb homes d'aquí (A-a).

Habitatge

Solen tenir pisos compartits entre altres companyes o familiars, encara que estiguin treballant com a fixes, internes als domicilis (A-a, A-b, A-d i A-e).

Una de les associacions afirma que els requisits per llogar un pis són molt alts per a una persona immigrant i que en alguns casos no se ls vol llogar per la seva condició d'estranger (A-a).

Pel que fa a la col·lectivitat filipina, una de les seves associacions (A-d) indica que no tenen problemes per trobar habitatge (A-d).

CONDICIONS DE TREBALL

Modalitat de treball

Respecte a l'existència o no de contracte, en el cas de les dones treballadores fixes i interines, a vegades es realitza contracte per legalitzar la seva situació (A-a, A-c,). En altres la senyora no vol fer contracte per no pagar la Seguretat Social i per tenir la treballadora més lligada (A-h i A-e). Algunes associacions diuen que la majoria de dones que treballen fixes i interines tenen contracte (A-a, A-b, A-c, A-g), en canvi d'altres diuen que no en tenen (A-h, A-j). Quan treballen per hores en diferents domicilis són les dones les que es paguen la Seguretat Social (A-d).

Pel que fa al tipus de treball manifesten que moltes de les dones treballen com a fixes, encara que actualment existeix una tendència a no voler dormir al domicili de l'ocupadora, i treballen com a interines o per hores (A-a, A-d i A-e) .

Segons dues de les associacions, les dones marroquines solen treballar a hores sense contracte (A-i i A-j).

Tasques desenvolupades a la llar

Indiquen les associacions que en general les dones treballadores han de fer totes les tasques pròpies de la llar (neteja, cuina, etc.) i si hi ha nens o avis, també els han de cuidar (A-a, A-d, A-e, A-g, A-h, A-j). En el cas de les dones filipines, fins i tot ensenyen anglès als nens (A-e).

Horari de treball

Les treballadores fixes tenen horaris no definites, que sempre són molt més de les hores establertes. Molts cops han d'estar disponibles les 24 hores del dia, o acabar tota la feina, independentment de la que hi hagi (A-a, A-b, A-c, A-e, A-f, A-g, A-h). En el cas del treball a hores, solen respectar-se les hores pactades (A-c).

Respecte als dies de festa, les treballadores fixes solen tenir un dia i mig a la setmana que pot ser el dijous a la tarda i el diumenge, o tot el cap de setmana.

Remuneració (salari, alimentació, altres)

Generalment, una treballadora fixa pot cobrar entre 70 i 90.000 pessetes, depenent de l'ocupador (A-b, A-c, A-d, A-f i A-h), i en alguns casos pot arribar a les 100.000 (A-b).

Es considera molt poc en relació amb el treball realitzat (A-a) i amb la privació de llibertat (A-h).

Tracte personal

Depenent de la família per la qual treballin, les dones treballadores poden estar molt ben tractades, o pot haver-hi maltractaments psicològics amb paraules o humiliacions (A-a, A-d, A-e i A-g), però no solen manifestar que hi hagi maltractaments físics o altres tipus d'abús. Algunes de les associacions matisen que normalment a la majoria de les dones no les tracten com si fossin de la família, i es dona una distància i una exigència per part de l'ocupador (A-d i A-h).

Nivell de satisfacció general

Hi ha dones que estan satisfetes amb el treball domèstic perquè reben un bon tracte en el domicili on treballen (A-b, A-c i A-d), però en general els agradaria dedicar-se a una altra feina fora del servei domèstic (A-a, A-e, A-f i A-h), encara que una de les associacions del col·lectiu filipí (A-d) indica que hi ha poques dones que parlin de tenir ganes de trobar un altre tipus de treball. d'altra banda, una de les associacions del col·lectiu peruà (A-h) concreta que les dones que tenen interès per canviar de feina són les que tenen carrera universitària i no han de mantenir una família que depèn d'elles.

Preferències en les condicions de treball

Actualment les dones immigrants tendeixen a preferir no dormir en el domicili de l'ocupador o treballar per hores (A-d, A-e o A-f), sobretot si ve la família (A-e).

ENTORN SOCIAL

Accés al mercat de treball

La majoria d'associacions consideren que la via d'accés més freqüent són els contactes personals o el boca a boca, a través de familiars, amigues o coneguts del país d'origen (A-a, A-b, A-c, A-d, A-e, A-f i A-i). Una altra via, però en menor mesura, és la d'agències de col·locació (A-a, A-b, A-e, A-f, A-i), tot i que consideren que té un cost elevat i l'èxit és molt relatiu (A-a, A-c i A-f). També a través de les associacions o entitats religioses (A-e i A-h).

Contacte associatiu

Les associacions filipines manifesten que existeix una participació important per part de les dones filipines. Aquestes associacions ofereixen diverses activitats i serveis que coneix tota la comunitat a través de l'església (A-b, A-c, A-d i A-e).

L'associació dominicana considera que no hi ha participació perquè les dones vénen amb l'objectiu de treballar i tenen poc temps per al lleure. Manifesta que és una comunitat sense associacionisme i que es coneix per la via de l'amistat (A-a).

Les associacions marroquines són diverses. La comunitat marroquina tendeix a associar-se per realitzar activitats lúdiques (A-f i A-i), encara que existeixen associacions que ofereixen serveis d'inserció laboral (A-j) o d'assessorament, formació i altres (A-f).

L'associació A-g considera que les dones peruanes són poc participatives, fins i tot són poc solidàries entre elles.

Contactes personals i socials actuals

Dues de les associacions manifesten que moltes dones hi acudeixen per relacionar-se amb altres persones (A-c, A-i).

En el cas de les dones filipines, l'associació A-c indica que les que no pertanyen a una associació es relacionen igualment a través de l'església on es reuneix tota la comunitat filipina.

PROBLEMES I SOLUCIONS ALTERNATIUS

Un dels problemes més reconeguts per totes les associacions que es pronuncien respecte a l'horari de les dones que treballen com a fixes és el fet de no respectar les hores de treball, les quals a la realitat es converteixen en moltes més que les vuit que els correspon fer (A-a, A-b, A-c, A-d, A-e, A-f, A-g).

Relacionat també amb el tema del treball domèstic, hi ha associacions que esmenten el problema que suposa el mateix decret del servei domèstic, que no garanteix certs drets del treballador, ni preveu el cobrament de l'atur. A més, les poques garanties que dona aquest decret a la pràctica no es compleixen, fet que es veu afavorit per la situació de les dones immigrants que tenen por de perdre el contracte de treball perquè significa entrar a la il·legalitat (A-a, A-e). En aquest sentit, per exemple, es produeixen acomiadaments sense pagar res a la treballadora, sense complir el contracte (A-c, A-e), o l'ocupador afirma que l'acomiadament és degut que la treballadora ha robat joies o diners (A-b). d'altra banda, no s'ha d'oblidar que les treballadores fixes, internes als domicilis, es troben immerses dins el nucli familiar i per tant pateixen els seus problemes, qüestió difícil de regular (A-a, A-e).

Un altre problema esmentat per moltes de les associacions (A-a, A-d, A-e, A-f,) és l'encasellament en el servei domèstic pel fet de ser immigrant. Aquest ve donat no només per la llei d'estrangeria que obliga als immigrants a treballar dins les ocupacions assenyalades pel govern, durant el primer any d'estada, sinó també per les dificultats de convalidació de títols i d'aconseguir feina fora del servei domèstic, la qual cosa només és possible en casos excepcionals.

La llei d'estrangeria també és considerada per moltes de les associacions entrevistades (A-a, A-b, A-d, A-e, A-f) un problema, no només pel fet d'haver de treballar a un sector concret, tal com comentaven al punt anterior, sinó també per les dificultats que suposa estar legalitzat al nostre país, principalment per la documentació sol·licitada que han de presentar per renovar els diferents permisos i la necessitat d'un permís de treball per quedar-se aquí. També esmenten dificultats per aconseguir la nacionalitat (A-b).

Consideren que és una llei policial que no integra l'immigrant i que s'hauria de canviar (A-d, A-e, A-f).

La manca d'associacionisme és un problema al qual les associacions que es pronuncien li donen molta importància. Consideren que les dones immigrants tenen molt poc temps lliure per dedicar-ho a una associació, atès que han de treballar moltes hores (A-a, A-b).

Altres problemes que plantegen són els relacionats amb el desconeixement de l'idioma (A-b, A-d), la manca de prestacions i d'ajudes socials per als immigrants, així com l'existència de projectes subvencionats a ONG que finalment no els porten a terme (A-f).

Les solucions que plantegen les associacions es centren en la potenciació de l'associacionisme. En aquest sentit manifesten que amb l'associacionisme participa la comunitat i es poden aconseguir moltes coses (A-a, A-d), essent les associacions les que poden tenir veu per defensar els drets (A-e). Dins aquest àmbit una de les associacions (A-h) indica la necessitat de coordinació entre totes les associacions amb dones immigrants per defensar-se davant els abusos que es poden donar al servei domèstic.

8.3 AGÈNCIES

SITUACIÓ I CARACTERÍSTIQUES PERSONALS

Lloc de procedència

Les quatre agències entrevistades coincideixen que la majoria de les dones immigrants que hi acudeixen són marroquines, dominicanes i peruanes, aquestes últimes en major nombre, segons dues de les agències (A i B), les quals també esmenten l'arribada últimament de dones colombianes (moltes) i equatorianes.

Dues de les agències (B i C) no reben dones filipines, afirmen que segurament això es produeix perquè troben feina per altres canals, per exemple entre elles mateixes (C). L'altra agència (B) afirma atendre dones filipines acabades d'arribar, però poques, ja que la majoria van arribar fa anys.

Cal esmentar que les agències parlen de la procedència de les dones en funció de les que reben, i que a vegades moltes són d'una mateixa nacionalitat perquè han comentat entre elles l'existència de l'agència.

Temps d'estada a Espanya

Només una de les agències (A) es manifesta en aquest sentit, indica que es donen temps d'estada molt variats i que hi ha dones que porten molts anys a Catalunya.

Professió al lloc d'origen i nivell d'estudis

Dues agències opinen sobre la professió i el nivell d'estudis de les dones marroquines, una d'elles (C) indica que no tenen cap professió al seu país i que el nivell d'estudis és més alt que el de les dones dominicanes, però tenen la barrera de l'idioma(C). l'altra agència (A) afirma també que la majoria són mestresses de casa que mai han treballat fora o que es dediquen a treballs marginals com confecció i neteges i el seu nivell d'estudis és molt baix, amb un percentatge alt d'analfabetes.

Pel que fa a les dones peruanes, les tres agències que opinen (A,B i C) coincideixen que el seu nivell d'estudis és alt, el més alt de totes, i les seves professions són: funcionàries (moltes), administratives, farmacèutiques, advocats; als seus països no es dediquen mai al servei domèstic.

Aquestes tres agències coincideixen també que les dones dominicanes són les que tenen el nivell d'estudis més baix, encara que una de les agències (A) diu que elles manifesten ser bachilleres . l'agència C afirma que moltes vegades les dones dominicanes són als seus països mestresses de casa o fan feines de neteja.

De les dones filipines només opina una agència (A), que indica que no tenen professió coneguda ja que solen venir molt joves i que el seu nivell d'estudis és baix, opinió que no coincideix amb cap de les altres fonts d'informació obtingudes.

Cal remarcar que una de les agències (B) manifesta que en general totes les dones que tracta a la seva agència, la majoria sud-americanes, són poc clares amb el tema dels estudis: molt poques vegades t ho demostren i sempre en parlen de manera que sembli que tinguin més estudis dels que en realitat tenen .

Motiu de l'emigració

Encara que no es manifestin directament pel que fa a aquest aspecte, al llarg de les entrevistes queda clar que el motiu de la immigració és sempre l'econòmic.

Canal d'arribada

Només dues agències (A i B) diuen conèixer quin és el canal d'arribada de les dones immigrants. Una d'elles (A) afirma que depèn de la nacionalitat: les dones filipines i dominicanes solen entrar sempre legalment, en canvi les dones marroquines i les peruanes ho fan moltes vegades il·legalment. En el cas d'aquestes últimes, ambdues agències indiquen que si no poden entrar com a turistes, hi entren per Alemanya.

L'agència B afegeix que moltes vegades les dones peruanes són enganyades al seu país i paguen molts dòlars per venir aquí, i que en general, totes les dones, si no tenen algun familiar que tramiti els seus papers aquí, entren il·legalment.

Condició legal

Las quatre agències entrevistades coincideixen que hi ha dones en situació legal i d'altres en situació il·legal. Tres de les agències (A, B i D) manifesten que en el cas de tenir contacte amb alguna dona en situació il·legal, es procura legalitzar mitjançant el contracte de l'ocupador, atès que si bé n hi ha que no volen sentir parlar d'il·legals, d'altres saben perfectament que això no representa cap problema, i que amb la signatura del contracte, la dona pot entrar al contingent i regularitzar la seva situació. En canvi l'altra agència (C), afirma que no agafa dones il·legals perquè els seus clients no volen tenir contactes amb treballadores que no tinguin els seus papers en regla.

Edat

Totes les agències afirmen que l'edat de la majoria de les dones immigrants és entre 20 i 40 anys, sempre dins l'edat laboral.

Nucli familiar (família aquí o al país d'origen)

Les tres agències (A, B i C) que informen sobre el nucli familiar d'aquestes dones diuen que normalment vénen soles, encara que deixin fills al seu país a càrrec dels seus pares, com és el cas de les dones dominicanes. Moltes van portant aquí a la família, però normalment es tracta de la germana, la cosina, sempre dones (B).

Encara que hi ha totes les variants possibles, algunes, davant la impossibilitat de tornar, procuren portar els fills o reagrupar tota la família.

Habitatge

Una de les agències (B) indica que les dones peruanes, encara que treballin fixes dormint al domicili, solen compartir pis amb altres dones per repartir les despeses.

CONDICIONS DE TREBALL

Modalitat de treball

Pel que fa al contracte, informen tres de les agències (A, B i C) que quan es tracta d'horaris llargs, normalment sempre es fa contracte, s'assegura la treballadora i s'ajusta a la normativa pel servei domèstic.

Respecte al tipus de treball, es donen totes les modalitats, però atès que les dones autòctones no volen treballar internes als domicilis, són les dones immigrants les que agafen aquest tipus de feina.

Tasques desenvolupades a la llar

Les tasques desenvolupades i la càrrega de feina varien depenent de la família de la casa i solen assumir totes les tasques pròpies de la llar(A i C). Una de les agències (B) comenta que en el seu cas, la majoria de les dones treballa cuidant avis que viuen sols i no tenen gaire feina.

Horari de treball

Respecte a l'horari de treball, l'agència A afirma que en el cas de les treballadores fixes, la realitat és que treballen des de les 8 del matí fins a les 10 o 11 de la nit i que hi ha ocupadores que no les deixen descansar després de dinar. És a dir que hi ha tendència a explotar-les, a no complir el que determina el decret del servei domèstic, tant pel que fa a l'horari com a les festes. Aquest compliment d'horari segons el decret, l'agència C considera que depèn dels ocupadors. l'agència B també considera que en el cas de les treballadores fixes, les vuit hores que marca la llei sempre es converteixen en deu, i matisa que aquestes dones més que treballar moltes hores, estan disponibles.

Per les dones que treballen per hores, l'horari s'adapta a les hores pactades.

Remuneració (salari, alimentació, altres)

Les agències estimen que els sous per les treballadores fixes varien entre les 80 i 130.000 pessetes al mes i l'habitual és un sou de 90 o 100.000 pessetes, quantitat que l'agència d'considera alta tot i que representa la pèrdua de llibertat. L'agència A afirma que la quantitat que reben és neta i inclou dormir, menjar i la Seguretat Social. Encara que a vegades hi ha ocupadors que restringeixen el menjar a les dones (A i C).

En el cas del treball per hores, es cobra generalment 1.000 pessetes per hora treballada.

Tracte personal

El tracte personal, segons dues de les agències (A i C), depèn de les ocupadores de la casa on treballin les dones, i segons l'agència C també de les treballadores, ja que algunes no actuen correctament, o dins la convivència que es crea, es prenen confiances que no hi hauria d'haver, segons apunta l'agència D. En aquest sentit l'agència B afegeix que les dones sud-americanes solen ser molt dolces i normalment no tenen problemes de relació, i reben un tracte familiar, però que a vegades són enredonas i poden dir mentides no gaire greus que creen desconfiança en la relació.

Cap agència manifesta que es produeixin maltractaments físics o abusos sexuals, en tot cas les dones es poden queixar perquè les fan treballar molt. Afegeix l'agència B que tampoc es produeixen abusos per part de les treballadores, cap client s'ha queixat, per exemple, que el robessin.

Nivell de satisfacció general

Les agències entenen que les treballadores poden estar o no satisfetes en funció de com es trobin a la casa on treballen. L'agència C indica que és difícil que estiguin satisfetes perquè a vegades la relació és difícil, tenint en compte que la treballadora sempre és una persona externa.

L'agència d'creu que en general les persones que fan aquesta feina no els agrada.

Preferències en les condicions de treball

Les tres agències que opinen sobre les preferències de les dones estan d'acord que totes quan arriben volen treballar com a fixes, dormint al domicili, atès que això suposa tenir totes les despeses pagades i recollir més diners, a més de major protecció en el cas de les il·legals perquè no han de sortir de casa. Però al cap del temps, quan les coses van millor, quan tenen els papers en regla, es cansen, es cremen i busquen feina com a interines o per hores. L'agència B afirma que quan arriben a aquest punt volen llogar un pis i gaudir d'ell.

D'altra banda, dues de les agències (A i B) entrevistades diuen que les dones treballadores, especialment les dones peruanes, no volen treballar amb famílies que tenen fills i busquen sempre cuidar avis perquè donen menys feina. Encara que l'agència B considera que malgrat això, quan porten tres o quatre anys cuidant avis solen estar saturades i marxen.

Altres

Les agències entrevistades expliquen que la relació laboral pot acabar perquè alguna de les dues parts no està contenta amb l'altra, tret del cas de les que cuiden avis i es produeix la seva mort.

El temps de durada a les feines, diu l'agència A, varia segons el cas, l'agència B afegeix que si treballen amb famílies solen aguantar un any o dos màxim. L'agència C afirma que en general es pot parlar d'una durada d'entre dos i tres anys, encara que últimament ha detectat que no duren molt, ja que ambdues parts es cansen aviat, sobretot les treballadores.

CONCEPTE 3: ENTORN SOCIAL

Accés al mercat de treball

Les quatre agències entrevistades afirmen que les dones treballadores que hi arriben ho fan perquè s'ho diuen entre elles, mitjançant els seus propis cercles. Per això l'agència B comenta que té moltes dones peruanes perquè els primers contactes van ser amb dones d'aquesta nacionalitat.

Tres de les agències (A, B i D) també posen puntualment anuncis als diaris i també hi acudeixen per aquesta via.

Contacte associatiu

Cap de les agències aporta opinions sobre aquest aspecte.

Contactes personals i socials actuals

L'agència C indica que les dones filipines constitueixen un cercle tancat on es relacionen.

L'agència A opina que les dones dominicanes són molt solidàries i s'ajuden molt entre elles, cosa que no es dona entre les dones peruanes, les quals són molt poc solidàries.

PROBLEMES I SOLUCIONS ALTERNATIUS

En el cas de les agències, les seves encarregades ens parlen dels problemes concrets de les dones immigrants i també dels relacionats amb l'entorn laboral que suposa la seva pròpia feina dins les agències, com a responsables d'aquestes.

En aquest sentit manifesten les seves preferències i sobretot les dels ocupadors davant les diferents nacionalitats de les treballadores. En general, tal com diuen dues de les agències (B i D), les ocupadores volen dones espanyoles com a fixes, però atès que aquestes es neguen a dormir als domicilis, no tenen més remei que contractar les dones immigrants. Concretant les nacionalitats, l'agència B afirma que els seus clients no volen dones dominicanes. l'agència C manifesta que no l'interessen les dones filipines perquè en general no li agrada la seva manera de treballar i de les dones marroquines indica que són molt apreciades pels clients, per la seva capacitat de treball, sempre que no hagin renunciat a la seva religió, ja que si això no es dona, són submissives i no porten problemes. l'agència A indica que les senyores volen escollir nacionalitats concretes, que aniran en funció de l'experiència que hagin tingut i si aquesta ha estat desagradable tendiran a pensar que tot el col·lectiu és dolent. Aquesta agència opina que les dones dominicanes són bones treballadores i molt solidàries entre elles, contràriament a les dones peruanes que són poc treballadores i poc solidàries. En tot cas diu l'agència C que els problemes els donen les treballadores espanyoles, atès que les immigrants no els provoquen perquè tenen molt d'interès a conservar el lloc de treball i així poder quedar-se al país.

Respecte als problemes concrets de les dones, dues de les agències (A i C) manifesten que les dones marroquines tenen problemes pel desconeixement de l'idioma, ja que no l'acaben d'aprendre encara que moltes porten anys aquí.

L'agència A considera que les que no estan legalitzades no poden defensar-se legalment, no poden presentar cap denúncia, ni reclamar al Ministeri de Treball. Es troben indefenses i poden patir abusos.

També esmenten les agències la falta de compliment del Decret Domèstic que regeix l'activitat laboral d'aquestes dones i, a més, l'agència d'entén que haurien de tenir atur com qualsevol treballador.

L'agència B apunta cap al fet que en arribar a Catalunya, les dones immigrants necessiten diners per pagar els deutes que tenen, normalment pel viatge, i després els continuen necessitant per enviar a la família, als fills que deixen al seu país i que pel seu sentiment de responsabilitat han de mantenir, tot i que poden passar quatre o cinc anys sense veure'ls.

8.4. GRUPS DE DONES

Les entrevistades són tres grups de dones: un grup de dones filipines, amb tres persones (Gf-a, b i c), un de dones dominicanes, també amb tres (GG-a, b i c), i un de dones marroquines, ambdues persones (GM-a i b). Per problemes de localització, no hem pogut realitzar una entrevista grupal a dones peruanes.

SITUACIÓ I CARACTERÍSTIQUES PERSONALS

Lloc de procedència

Els membres d'un grup procedeixen de Filipines; els membres d'un altre, de la República Dominicana, i els membres del tercer, de Marroc.

Temps d'estada a Espanya

Del grup de dones filipines, GF-a, GF-b i GF-c porten 20, 30 i 10 anys respectivament a la ciutat de Barcelona. Respecte a les dones dominicanes, GD-c porta 5 anys; GD-a, 7 anys, i GD-b no es manifesta. I pel que fa a les dones marroquines, GM-a porta 6 anys i GM-b 10 anys.

Professió al lloc d'origen

Respecte a la professió al lloc d'origen, ambdues dones marroquines eren mestresses de casa. En el cas de les dones filipines, GF-a treballava en un despatx i GF-b estudiava per secretària, i pel que fa a les dones dominicanes, GD-b treballava a una escola i GD-c treballava com a cosidora.

Nivell d'estudis

Pel que fa al nivell d'estudis, només es manifesta una dona marroquina, GM-a, que afirma que va estudiar el batxillerat i àrab.

Motiu de l'emigració

En el cas de les dones filipines, el govern de l'època de Marcos estava bastant malament i no sortien endavant. En el cas de la República Dominicana, les dones manifesten que no hi havia feina i volien guanyar una mica més i millorar el sistema de vida.

Canal d'arribada

A Filipines existeixen agències connectades amb les d'aquí. En el cas de GF-a, va venir a través d'elles, però el 1970 estava obert i no necessitava visat.

A partir dels contingents ja s'utilitzen contractes per portar a les persones, però molts cops són falsos i arriben aquí sense tenir feina . Això passa molt. Entre 1970 i 1980 guanyaven un munt de diners portant noies aquí de Filipines . GF-b va venir directament amb una família a través del consolat, i GF-c tenia aquí dues germanes i va venir a través d'elles, però sense especificar com.

En el cas de les dominicanes, GD-a ve amb visat de turista i després li van fer el contracte, i en els casos de GD-b i GD-c ja van venir amb contracte, que els el van enviar a la República Dominicana.

Respecte a les dones marroquines, les dues van arribar legalment a través del reagrupament familiar, ja que estaven aquí els seus marits.

Condicció legal

Totes les dones entrevistades filipines i dominicanes manifesten estar en la legalitat, igual que les dones marroquines, tot i que aquestes últimes sempre ho han estat en produir-se la seva entrada al país per la via del reagrupament familiar.

GD-c va estar tres anys treballant de manera irregular fins que van fer una amnistia per a tothom que havia vingut abans de 1991.

Edat

Respecte a l'edat, les entrevistades no manifesten la seva edat pròpia. Les dones filipines expressen que hi ha de totes les edats, ja que elles porten molts anys venint a Espanya.

Nucli familiar (família aquí o allà)

En el cas de les dones filipines, tot i que tots els membres del grup són solters, afirmen que la majoria de dones filipines són casades, tenen família i fills, però ho han deixat tot allà.

Respecte a les dones dominicanes, GD-a és vídua i té un fill a Madrid. GF-b té una filla de 10 anys a la República Dominicana i GF-c hi té sis fills.

Les dones marroquines són totes casades i conviuen amb el seus marits i fills aquí a Barcelona.

Habitatge

Les dones filipines afirmen que la majoria té pis, independentment de si treballen com a fixes o no, malgrat que consideren que l'habitatge és l'inconvenient més gran perquè és molt car.

La resta dels grups no es manifesten sobre això.

CONDICIONS DE TREBALL

Modalitat de treball

Les dones filipines manifesten que la majoria d'elles tenen contracte de treball. Les fixes l'han d'aconseguir pel sistema de contingents, i les que no tenen contracte és perquè treballen a hores o d'interines. No obstant això, manifesten que molt poques tenen cartilla de la Seguretat Social. GF-a treballa com a fixa. GF-b treballa com a interina i GF-c treballa cuidant una àvia per hores i també treballa en altres cases a hores.

En el cas de les dominicanes, només GD-c ha passat de ser interna a treballar per hores. Tant GD-a com GD-b treballen internes.

Les dones marroquines indiquen que treballen i sempre han treballat per hores, i en aquesta modalitat normalment no es fa contracte. GM-b treballa en aquest moment a l'hostalera, per hores i com a autònoma. GM-a manifesta que només pot treballar a hores a causa que ha de tenir cura del seus fills, però les dones que vénen soles sí estan internes.

Tasques desenvolupades a la llar

Les tasques realitzades per les dones filipines han variat molt en funció de la casa en la qual han treballat. GF-b actualment fa cuina i roba, tot i que ha treballat tenint cura de nens i avis. GF-c cuida una àvia, i GF-b, un nen acabat de néixer.

Les dones dominicanes manifesten que s'acostuma a fer totes les tasques: rentar, planxar, cuinar i atendre nens. GD-b actualment té cura d'un senyor gran i fa tasques d'infermera a més de netejar.

Les dones marroquines realitzen totes les tasques pròpies de la llar. GM-b també ha fet tasques de cuina i cura de nens i avis.

Horari de treball

Les treballadores filipines consideren que aquest és el principal problema laboral, ja que no es compleixen les 8 hores que exigeix la llei, sinó que el nombre d'hores és interminable. Se trabaja hasta que termina el trabajo por la noche, hasta que se cierra la cocina . Dicen que España es la peor Ley de Extranjería .

Les dones dominicanes parlen del cas de GD-b, que té flexibilitat en l'horari sempre que compleixi el seu treball, consideren que ha tingut molta sort.

Les dones marroquines treballen les hores que pacten.

Remuneració (salari, alimentació, altres)

GF-a manifesta que guanya 110.000 pessetes, però totes es queixen que fa anys que no els apugen els salaris.

GD-b considera que solen pagar entre 100.000 i 130.000 pessetes mensuals, però la resta d'entrevistades creu que això són casos especials, ja que acostumen a pagar menys.

Les dones marroquines cobren a 1.000 pessetes l'hora o a 1.200 si inclou el transport.

Tracte personal

Les dones filipines expressen que molts cops els volen fer creure que són de la família, però no es consideren tractades com a tals. Manifesten que el seu caràcter és diferent, ja que són més afectuoses i més cultes.

Les dones dominicanes manifesten que molts cops són humiliades i tractades com a objectes i com si no fossin éssers humans, quan les ocupadores necessiten les ocupades, tant com les segones a les primeres.

Les treballadores marroquines consideren que el tracte és alguna cosa primordial en el treball, més que la feina, i valoren molt el respecte. No obstant això, afirmen que sempre han treballat amb bona gent, excepte en un cas, GM-a, que va deixar la feina en considerar que no la tractaven correctament i que eren molt exigent.

Nivell de satisfacció general

Les dones filipines consideren que és qüestió de sort el fet d'estar satisfeta o no amb el treball. Diuen que prefereixen les parelles joves a les grans, ja que les segones són més autoritàries en conservar encara els costums de Franco.

Les treballadores dominicanes consideren que depèn del cas poden estar més o menys satisfetes, i això ve determinat pel tracte i la flexibilitat de la família, i després pel sou.

Les dones marroquines expressen que no els agrada aquesta feina, tot i que el fet de ser estrangeres condiona que no hi hagi una altra alternativa. Tenen pensat muntar una cooperativa per dedicar-se a l'elaboració de pastes.

Altres

Les dones filipines es plantegen totes elles tornar al seu país d'origen, almenys quan siguin grans.

Les dones dominicanes es plantegen quedar-se aquí, i les que tenen fills al país d'origen, portar-los i quedar-se aquí.

Les dones marroquines també es plantegen quedar-se aquí.

ENTORN SOCIAL

Accés al mercat de treball

Per a les dones filipines, actualment el canal més comú és a través d'amics i coneguts del Centro Filipino, lloc on es reuneixen els diumenges. Antigament era molt fàcil perquè hi havia molta demanda. En el cas de GF-c, va trobar treball per una agència filipina.

Les treballadores dominicanes consideren que les feines s'acostumen a trobar a través de recomanacions. GD-b va trobar feina a través de la seva germana.

Les dones marroquines han trobat feina a través del "boca a boca" o per gent coneguda. Han anat a alguna agència, però els han fet pagar 1.000 pessetes i no els han donat cap feina, ja que consideren que les agències donen les millors feines a les nacionals.

Contacte associatiu

Les dones filipines consideren que les associacions són molt importants, perquè ajuden els immigrants, ja que abans no tenien on anar ni parlar, i actualment es pot anar aquí per desfogar-se. En concret, es refereixen al Centro Filipino.

GD-b és l'única entrevistada que pertany a associacions, però manifesta que la dificultat per tirar endavant l'associació són els horaris de les dones. Les dones hi van, però no poden dedicar-hi temps. El cas de GD-b és especial, ja que pot demanar permisos, però en general no és així. Les activitats de l'associació consisteixen a informar sobre els contingents, quan mor algú enviar-lo allà, fer celebracions per Nadal, i conèixer persones.

Respecte a les dones marroquines, ambdues estan a l'Associació Al-Wafa. Entenen que pertànyer a l'associació depèn de cada persona. Elles es van associar per ajudar altres persones marroquines que vénen a Espanya, per ensenyar castellà i per fer amistats. També es relacionen amb altres associacions quan es fa alguna festa comuna i els seus marits no els posen cap impediment.

Contactes personals i socials actuals

En el cas de les dones filipines, manifesten que la Comunitat Filipina és molt forta.

PROBLEMES I SOLUCIONS ALTERNATIUS

Per a GF i GM, la llei d'estrangeria és injusta.

Respecte a les condicions de treball del servei domèstic, GD manifesta la manca de contractes per evitar que les treballadores puguin reclamar. d'altra banda, les dones treballadores del servei domèstic no tenen dret a pensió de jubilació (GD) i se les explota, així com se'ls dona un tracte d'esclavatge (GM).

GF manifesta problemes d'habitatge, també la dificultat d'homologació de títols per a les més joves, com infermeres. Per a GD, moltes dones professionalment preparades no tenen oportunitat de trobar feina de la seva professió.

D'altra banda, per a GD el dòlar està molt car i el diner val menys.

Com a solucions alternatives, es planteja complir l'horari de treball (GD), o la creació de llocs (sindicats) on s'informi tant al treballador com a l'ocupador.(GD)

8.5. DONES FILIPINES

SITUACIÓ I CARACTERÍSTIQUES PERSONALS

Lloc de procedència

Les dones entrevistades procedeixen de diferents ciutats i pobles de Filipines. Dues d'elles (F-b, F-d) són de pobles petits.

Temps d'estada a Espanya

La majoria de les dones van arribar a Barcelona fa molts anys, entre 12 i 18 anys, (B-a, F-c, F-f, F-g, F-i). La resta porta entre dos anys i mig i cinc anys i mig. Només una d'elles (F-c) va estar primer dos anys a Madrid.

Professió al lloc d'origen

Cap d'elles treballava al seu país en el servei domèstic, les seves professions eren diverses. Tres de les dones (F-c, F-f, F-g) treballaven en un banc. F-a era mestra d'escola; F-b, caixa d'un restaurant, i F-e era infermera. Tres d'elles (F-d, F-h F-i) estudiaven, de les quals dues havien acabat els estudis, però sense exercir perquè ja van venir cap a aquí.

Nivell d'estudis

El seu nivell d'estudis, d'acord amb les seves professions, eren en tres del casos (F-c, F-f, F-g) estudis financers. De comerç per a F-b; magisteri per a F-a; infermeria per a F-e. De les dones que estudiaven, dues es van llicenciar: F-h de magisteri i F-i com a pèrit agrícola. F-d estudiava secundària.

Motiu de l'emigració

La majoria de les dones (F-a, F-b, F-d, F-e, F-f, F-h) manifesten, com a motiu principal, haver vingut per qüestions econòmiques: per millorar el nivell de vida, per guanyar diners i poder enviar-los a la família. F-c indica que va venir, més que per motius econòmics, per canviar i per conèixer un altre lloc amb millor qualitat de vida. F-i ho va fer perquè les seves tietes i cosines, que ja estaven aquí, li explicaven que es vivia molt bé i ho va voler provar. F-g afirma que va venir per motius personals, per tenir més confiança en si mateixa.

Canal d'arribada

Totes les dones van entrar al país com a turistes, excepte dues (F-d, F-e) que ho van fer legalment per reagrupació familiar: una perquè tenia la mare aquí i l'altra perquè estava la seva tieta que l'havia adoptat.

Condició legal

Les dones que porten més anys aquí (F-a, F-c, F-f, F-h) es van legalitzar al cap de pocs mesos en trobar feina i poder arreglar els papers. Des de llavors han estat sempre en situació legal i totes tenen la nacionalitat espanyola, excepte una d'elles (F-h) que la pensa sol·licitar.

Les dues dones que van entrar per reagrupació familiar ja tenien la condició de legals per aquest fet, encara que F-e indica que al poc temps d'arribar va començar a treballar i es va acollir al contingent per aconseguir el permís de treball.

F-b i F-h es van poder legalitzar acollint-se al contingent de l'any 93, ja que havien trobat feina. F-g, tan bon punt va arribar, va trobar feina i aquell mateix any es va poder legalitzar, acollint-se a la regularització de l'any 85. Després va anar renovant permisos i ara també té la nacionalitat.

Edat

Les edats oscil·len entre els 17 i els 50 anys. Tres de les dones (F-b, F-e, F-h) tenen entre 20 i 30 anys; altres tres (F-f, F-g, F-i), entre 30 i 40 anys; dues (F-a, F-c), entre 40 i 50, i només una (F-d) té menys de 20 anys.

Nucli familiar (família aquí o allà)

Totes les dones tenen als seus països pares i germans amb els quals vivien la majoria (F-b, F-d, F-e, F-f, F-g, F-h, F-i) i a qui solen enviar diners (F-h, F-i). Algunes (F-a, F-c) van venir deixant els marits i fills allà, encara que amb el temps han vingut i actualment formen el nucli familiar. Altres (F-f, F-g, F-h) s'han casat aquí amb homes filipins que han conegut o que ja concixien al seu país.

Moltes són solteres (F-b, F-d, F-e, F-i), però tenen aquí algun familiar: tietes, germanes, cosines o mare.

Habitatge

Excepte una de les dones que té un pis de propietat (F-c), la resta, fins i tot les que treballen fixes (F-d, F-e, F-i) i dormen als domicilis, tenen llogats pisos per passar els caps de setmana o dies de descans, excepte F-b.

Afirmen que no han tingut mai problemes a l'habitatge o per llogar un pis. Només algunes (F-g, F-h, F-i) indiquen que els preus són molt cars.

CONDICIONS DE TREBALL

Modalitat de treball

Les dones entrevistades han treballat a diferents cases, encara que algunes no han canviat de lloc ((F-b, F-d, F-e, F-i).

Pel que fa als contractes, en general les dones filipines estan i han estat sempre contractades, tret d'algunes dones que en algun dels domicilis on han treballat no n'han tingut (F-a, F-g, F-h). Fins i tot una d'elles (F-f) indica que en el seu treball actual està contractada com a treballadora d'empresa per poder tenir dret a l'atur en cas de quedar-se sense feina. També les dones que treballen per hores netejant en un despatx i en una escala (F-a, F-c) tenen contracte i Seguretat Social, atès que fan moltes hores al mes en aquests llocs. F-h també va treballar quatre hores diàries en un domicili amb contracte i Seguretat Social.

Totes les dones han treballat alguna vegada (F-a, F-c, F-f, F-g, F-h) o treballen actualment (F-b, F-d, F-e, F-i) com a fixes, dormint al domicili. Les dones que treballaven anteriorment amb aquesta modalitat són les que quan es van casar o van tenir les famílies aquí van buscar feina com a interines o per hores, deixant de dormir als domicilis.

F-a i F-c treballen actualment, per hores, netejant en un despatx i en una escala de pisos, encara que la primera també va a netejar a algun domicili i la segona es dedica també a la venda per catàleg i fa de perruquera a domicili.

Cal remarcar el cas d'una de les dones (F-h) que actualment, des de fa molt poc, no treballa al servei domèstic, atès que ha trobat feina en una oficina d'enviament de diners. Hi ha el cas de F-a que l'any 88 va muntar un negoci de confecció que va haver de deixar perquè no va anar bé i, per tant, va haver de tornar al servei domèstic .

Tasques desenvolupades a la llar

Les tasques fetes per les dones als domicilis on treballen o treballaven són, bàsicament, les pròpies de la llar: netejar, cuinar, planxar, comprar, etc. També s'encarreguen de la cura del nens a les famílies que en tenen (F-d, F-e, F-g, F-h). A vegades hi ha cases que tenen més servei i només les contracten per fer una tasca concreta, com F-i que únicament fa de cuinera. O el cas de F-f que actualment s'encarrega de la cura d'una senyora gran, i a la casa on treballava abans feia de cuinera i també ajudava a portar la comptabilitat d'un despatx que tenien els senyors, per la qual cosa cobrava a part aquesta última feina.

Les dues dones (F-a, F-c) que treballen per hores només fan tasques de neteja.

Horari de treball

Varia segons la modalitat de contractació. Quan les dones treballen com a fixes i dormen al domicili, l'horari real és llarg i variable. Les dones entrevistades que treballen o han treballat amb aquesta modalitat indiquen que comencen a treballar a primera hora del matí, entre les 8 i les 9 h, fins a les 9, 10, 11 i fins i tot 12 h de la nit (F-a, F-d; F-e, F-g, F-h), a vegades sense descans (F-a, F-g, F-h) i altres amb descans després de dinar (F-d, F-e). F-i comenta que s'organitza l'horari com li va bé, atès que només s'encarrega de cuinar.

Les dones que treballen o han treballat com a interines (F-f, F-g) o per hores (F-a, F-c, F-h) solen tenir un horari de vuit hores en el cas de les primeres i hores pactades les segones.

Normalment tenen festa des del dissabte a la tarda fins al dilluns al matí, excepte F-i que plegava el divendres a la tarda fins al dilluns al matí. Una de les dones (F-h) indica que en una de les feines on treballava com a fixa li demanaven que treballés les festes, i encara que les cobrava no li compensava.

Remuneració (salari, alimentació, altres)

El salari actual de les dones que treballen com a fixes o com a interines a jornada completa va des de 80.000 a 120.000 al mes, però el més freqüent és el de 90-95.000 (F-b, F-d, F-e, Fh).

Respecte a les dones que treballen o han treballat per hores, F-c que neteja una escala cobra 50.000 al mes per mitja jornada i F-h que treballava en un domicili, també mitja jornada, cobrava 65.000 al mes. F-a que treballa actualment per hores cobra a 1.000 pessetes l'hora.

Cap de les dones que treballen o han treballat fixes en un domicili manifesten haver tingut problemes amb l'alimentació, excepte F-h que va treballar en una casa on a vegades havia de comprar-se el menjar perquè sovint hi havia molt poc.

Tracte personal

La majoria de les dones (F-b, F-c, F-d, F-g, F-h) manifesten que reben un tracte molt bo i que mai han tingut problemes en aquest aspecte.

Només una d'elles (F-a) afirma que s'ha sentit maltractada en una feina que va tenir l'any 85, en la qual la senyora li escorcollava la bossa i havia de donar compte detallat del que comprava; a més, a l'estiu, l'obligaven a dormir sobre un matalàs al terra de la bodega d'una casa que tenien a Cadaqués.

Dues de les dones (F-e, F-h) consideren que el tracte és correcte, encara que alguns ocupadors solen mantenir les distàncies i també algunes vegades es poden sentir ofeses perquè, per exemple, la senyora els diu com han de fer les coses.

Una de les dones (F-f) indica que la senyora gran que cuida té un caràcter molt estrany, però que ella ho atribueix a l'edat i no l'afecta.

Nivell de satisfacció general

Les dones entrevistades centren la seva resposta respecte a la satisfacció, principalment cap al tipus de feina que efectuen.

Dues de les dones (F-b, F-f) estan satisfetes amb la seva feina i no la canviarien. F-d també ho està de moment, però afirma que més endavant li agradaria acabar els seus estudis.

F-a afirma que s'ha acostumat a treballar al servei domèstic i ho fa de gust, a més, com és voluntària per donar classes a nens filipins, d'alguna manera continua exercint la seva professió.

F-i diu trobar-se molt a gust a la casa on treballa com a cuinera i que potser li agradaria exercir la seva professió de pèrit agrònom, però aquí és molt difícil aconseguir-ho.

F-h, l'única dona entrevistada que fa poc va deixar de treballar al servei domèstic, no estava satisfeta amb la seva feina i finalment va tenir l'oportunitat de canviar, encara que considera que normalment no és freqüent poder fer-ho.

F-e i Fg indiquen que no es troben satisfetes amb la seva feina. A la primera li agradaria treballar d'infermera, la seva professió, i per això actualment va a classes que organitza l'Ajuntament per adquirir coneixements mèdics i poder canviar de feina. La segona preferiria treballar en una residència d'avis o en un despatx com feia al seu país.

Preferències en les condicions de treball

La majoria de les dones entrevistades (F-a, F-c, F-f, F-g, F-h), i que són les que tenen marit i fills aquí, indiquen que prefereixen no estar com a fixes als domicilis on treballen, s'estimen més dormir a les seves cases. De fet totes elles han deixat les feines on treballaven com a fixes i s'han canviat quan han pogut a altres domicilis, on actualment treballen com a interines o per hores.

ENTORN SOCIAL

Accés al mercat de treball

Totes les dones entrevistades han trobat les feines a través de familiars o amigues. Només dues de les dones (F-f, F-g) esmenten, a més d'aquesta via d'accés, la de les agències de col·locació.

És molt freqüent que les senyores per a les quals treballen tinguin alguna amiga o coneguda que necessiti una treballadora i, per tant, ho comentin a la seva empleada perquè ho digui a alguna dona de la seva família o a alguna amiga.

Contacte associatiu

Totes les dones tenen contacte amb alguna de les associacions de filipins que hi ha a Barcelona. Algunes d'elles (F-a, F-b, F-i) participen activament organitzant activitats o encarregant-se del seu funcionament.

La resta de les dones només participa a les festes i als actes religiosos que es porten a terme des de l'associació, o es relaciona amb la gent (F-b, F-c, F-d, F-i).

S han assabentat de l'existència de l'associació per les amigues i familiars i per l'església, a la qual estan vinculades totes les associacions de filipins a través del Centro Filipino .

PROBLEMES I SOLUCIONS ALTERNATIUS

Respecte als problemes d'àmbit general, quatre de les dones (F-a, F-b, F-e, F-h) consideren com a problema rellevant el fet que no puguin treballar en les seves professions. En principi ja resulta molt difícil convalidar les titulacions, i han d'acabar sempre per treballar al servei domèstic. F-a, que va posar un petit negoci de confecció, va haver de tancar i tornar al servei domèstic perquè no hi ha ajudes per a les petites empreses. F-e manifesta que els poders públics haurien de promoure la igualtat de drets en el mercat de treball.

Respecte als problemes propis del treball al servei domèstic, les dones entrevistades manifesten la seva opinió pel que fa a quines són les situacions problemàtiques que saben que es poden donar a nivell general. Afirmen que hi ha ocupadors que s'aprofiten que les treballadores són pacífiques i no protesten per explotar-les (F-a); les fan treballar moltes hores i cobren molt poc, i moltes vegades no volen pagar les pagues extres (F-b, F-c, F-d, F-f, F-g, F-i); si les necessiten, els dies de festa no els respecten (F-e); hi ha ocupadores que són molt perfeccionistes (F-e); hi ha dones que no reben un bon tracte (F-f). F-a i F-e afirmen que quan les dones es troben en aquestes situacions i no poden aguantar més se n van i busquen una altra feina.

Dues de les dones (F-g, F-h) manifesten específicament que no estan d'acord amb el decret del servei domèstic, el qual consideren injust perquè no preveu el subsidi d'atur ni altres beneficis que tenen la resta de treballadors. Pensen que s'hauria de canviar aquest decret perquè elles treballen com qualsevol treballador, fins i tot moltes més hores, i paguen la Seguretat Social com tothom.

Altres problemes esmentats són les deficiències en el sistema sanitari (F-g) i la falta d'informació sobre les qüestions de treball, per la defensa dels drets (F-h).

Al llarg de les entrevistes no expressen solucions concretes, en tot cas diuen que s'hauria de canviar algun aspecte però no diuen qui l'hauria de canviar, ni com.

8.6. DONES DOMINICANES

SITUACIÓ I CARACTERÍSTIQUES PERSONALS

Lloc de procedència

Totes les entrevistades procedeixen de la República Dominicana. D-a, D-b i D-d procedeixen de petits pobles, D-c d'una localitat, D-d de Santo Domingo capital i la resta no ho identifiquen.

Temps d'estada a Espanya

D-b, D-f, D-g i D-h porten cinc anys a Barcelona; D-a porta set anys; D-d i D-e, un any; D-c, un any a Espanya i dos mesos a Barcelona, i D-i, tres anys. Només D-c ha estat a un altre lloc d'Espanya.

Professió al lloc d'origen

Respecte a la professió al lloc d'origen, algunes eren mestresses de casa, (D-b, D-i i D-f). D-f ho compaginava amb els seus estudis i D-c estudiava. D-d i D-e no estudiaven. D-g era mestra i D-i caixera de supermercat.

Nivell d'estudis

La majoria té estudis a nivell de batxillerat (D-a, D-c, D-d, D-e). D-b i D-i tenen estudis bàsics, D-g va acabar magisteri i D-f va deixar els estudis d'infermeria.

Motiu de l'emigració

En quasi tots els casos, el motiu de l'emigració és l'econòmic (d-a, d-b, d-c, d-d, d-f, d-g, d-h, d-i), ja sigui per sobreviure (d-i) o per millorar les condicions de vida (d-g i d-h). Només d-d ve perquè estaven els seus pares aquí, però també ve per treballar.

Canal d'arribada

La gran majoria de les dones dominicanes entren a Espanya amb visat de turista (D-a, D-b, D-c, D-h i D-i). D-c ja tenia una feina, D-d amb una carta d'invitació dels senyors per a qui treballaven els seus pares, D-f ve per reagrupament familiar i D-g entra il·legalment, a través d'un intermediari de la República Dominicana.

Condició legal

Totes les entrevistades manifesten estar legals ja que s'han acollit al sistema de contingents en trobar feina i realitzar-se contractes com a fixes. Algunes han deixat de treballar com a fixes, però continuen tenint contracte (D-f i D-h).

Edat

Tres de les entrevistades tenen entre 20 i 30 anys (D-c, D-d i D-e), tres entre 30 i 40 (D-a, D-f i D-i), i una 45 (D-b). La resta no manifesta l'edat.

Nucli familiar (família aquí o allà)

Totes elles, excepte D-d i D-e, tenen fills al lloc d'origen. D-a, D-c, D-f estan separades i els seus fills estan amb altres familiars: germanes, mares, cosines. D-b, D-f, D-g tenen els seus marits al país d'origen, els quals tenen cura dels fills. Totes elles, excepte D-d i D-e, envien diners al país d'origen.

D-a, D-b, D-c, D-d, D-e, D-f tenen familiars aquí, com germanes, pares, cosins, cunyats... amb els quals tenen contacte.

Habitatge

Totes elles, excepte D-g i D-i, tenen un pis de lloguer compartit amb altres dominicanes, ja siguin familiars o conegudes. D-g i D-i afirmen que treballen fixes, però no manifesten si tenen o no pis de lloguer.

CONDICIONS DE TREBALL

Modalitat de treball

Respecte a la modalitat de treball, D-b, D-c, D-d, D-g i D-i treballen com a fixes i tenen contracte. D-a treballa netejant escales cinc hores al dia. D-e, D-f i D-h treballen com a interines, però tenen contracte de treball. D-e treballa a dues cases, al matí i a la tarda, respectivament.

Tasques desenvolupades a la llar

La majoria s'encarrega de realitzar totes les tasques pròpies de la llar (D-a, D-b, D-c, D-d, D-g). D-e fa al matí tasques de neteja i cura de la llar, i a la tarda la cura de nens. D-f té cura d'un nen, D-h només fa neteja i D-i es dedica bàsicament a la cuina.

Horari de treball

Les treballadores fixes (D-c, D-d, D-g i D-i) tenen horari de treball de matí (7.30 o 8.30) fins a la nit (entre les 21 i les 00 hores), amb una hora de descans per dinar i els caps de setmana lliure, des del dissabte a mig matí (D-g) o a la tarda (D-c, D-d i D-i), excepte D-b, l'horari de la qual és de 8.30 a 14.30 i de 20.30 fins que acaba la feina, tot i que només té festa un cap de setmana al mes.

En el cas de les interines, l'horari està més prefixat: de 9 a 13 i de 16 a 20 (D-e), de 8 a 19 (D-f) o de 9 a 15.30 (D-h).

Remuneració (salari, alimentació, altres)

Tots els salaris, excepte D-a, que fa cinc hores, estan entre les 80.000 (D-d i D-e), 85.000 (D-c), 90.000(D-f) i les 100.000 pessetes (D-g i D-i). (D-h no ho vol dir.)

Tracte personal

Totes les entrevistades manifesten que el tracte personal és i ha estat bo o molt bo. Únicament D-d anomena un cas en què no va ser ben tractada.

Nivell de satisfacció general

Totes les entrevistades, excepte D-a, manifesten estar satisfetes amb la feina que fan, però algunes d'elles tenen projectes de futur diferents al treball domèstic. A D-b, D-d i D-e els agradaria dedicar-se a una altra cosa, però també es plantegen tornar al seu país (D-b i D-d).

D-g i D-f consideren que tot i estar satisfetes, s'exigeix massa.

Preferències en les condicions de treball

D-a, D-c i D-f manifesten la seva preferència pel treball d'interina en lloc del de fixa.

ENTORN SOCIAL

Accés al mercat de treball

La majoria de les entrevistades troben les feines a través de conegudes, amigues o familiars, és a dir, pel "boca a boca" (D-a, D-b, D-c, D-d, D-e, D-f, D-h i D-i). Un altre canal esmentat és les agències de col·locació (D-a, D-f) i la revista Primeramà (D-g).

Contacte associatiu

Només una entrevistada (D-i) té contacte amb una associació, però de forma molt esporàdica. La resta no té ni ha tingut cap contacte amb associacions.

Contactes personals i socials actuals

Totes elles es relacionen amb familiars i amigues dominicanes, en funció del temps de què disposen. D-g manifesta tenir poc temps i per tant poques relacions, però totes són amb dominicans. Algunes d'elles esmenten com a lloc de reunió el carrer Carders (D-f i D-h).

PROBLEMES I SOLUCIONS ALTERNATIUS

Els problemes mencionats per les dones dominicanes són l'excessiva càrrega de treball (D-b) i l'exigència (D-f), hi ha companyes a les quals racionen el menjar i les tracten amb menyspreu (D-a).

D'altra banda, hi ha problemes d'acceptació per part dels veïns (D-a).

I D-e pensa que les dones cobren molt poc per la quantitat de treball que fan (D-e).

Com a solucions alternatives, D-a pensa que s'hauria de donar oportunitats als estrangers per poder exercir la seva professió aquí (D-a). Una sortida podria ser muntar un negoci al carrer Carders de trucades i enviaments (D-g), però és molt car.

En general, s'esmenta la millora de les condicions de treball (D-i).

8.7. DONES MARROQUINES

SITUACIÓ I CARACTERÍSTIQUES PERSONALS

Lloc de procedència

Totes les dones entrevistades de les quals coneixem la procedència (M-a, M-b, M-c, M-d, M-e, M-f) són de ciutats del Marroc o de poblacions grans, excepte una d'elles que ve d'una població petita (M-g).

Temps d'estada a Espanya

Excepte dues de les dones entrevistades que porten molts anys a Espanya, una 23 i l'altra 40 (M-b i M-c), les altres porten entre 6 i 9 anys. Totes han estat a Barcelona des de la seva arribada, sense canviar de localitat, excepte M-a, que primer va estar 6 anys a Andalusia, i M-d, que va passar els tres primers anys a Palma de Mallorca.

Professió al lloc d'origen

Només tres de les entrevistades (M-a, M-d i M-e) manifesten haver treballat al seu país, les tres en una fàbrica. La resta afirma que al seu país es dedicaven a les tasques de la llar.

Nivell d'estudis

Cap de les dones té estudis concrets. Davant la pregunta contesten que van aprendre francès i àrab (M-d i M-g); que va estudiar tres anys i va aprendre a cosir (M-f); que va estudiar fins als 14 anys (M-a); o que va fer primària fins a tercer (M-e). Dues d'elles (M-a i M-b) afirmen no tenir cap tipus d'estudis.

Motiu de l'emigració

Totes les dones entrevistades han emigrat dels seus països d'origen per motius econòmics, per trobar feina aquí, excepte M-i, que va venir de vacances per veure el germà i es va quedar perquè li va agradar el nostre país. Algunes com M-b i M-f ja hi tenien el marit o els pares, però van venir amb la intenció de treballar.

Canal d'arribada

Sis de les dones van entrar com a turistes, amb el passaport (M-a, M-d, M-e, M-g, M-h i M-i). Dues d'elles (M-a i M-e) venien d'Anglaterra i Itàlia, altres dues (M-b i M-f) van entrar legalment per reagrupació familiar i l'altra (M-c) per un conveni de fa 40 anys, com a ciutadana de Tetuan.

Condició legal

La majoria de les dones entrevistades (M-a, M-d, M-e, M-f, M-g, M-h) han estat inicialment de forma il·legal i han aprofitat els contingents per sol·licitar els permisos de residència i de treball. La resta (M-b, M-c i M-i) ha estat sempre en situació legal i una d'elles (M-c) té la nacionalitat espanyola.

Edat

Les edats oscil·len entre els 33 i els 58 anys. La majoria de les entrevistades tenen entre 30 i 40 anys (M-a, M-e, M-f, M-g, M-h); dues, entre 40 i 50 anys (M-d i M-i), i les altres dues (M-b i M-c) entre 50 i 60 anys.

Nucli familiar (família aquí o allà)

Totes les dones entrevistades van deixar marits i fills al seu país; excepte M-a, que va venir amb ell, M-b, que ja el tenia aquí, i M-f, que tenia els pares aquí i va deixar el promès al Marroc, amb qui es va casar posteriorment.

Aquestes dones que van arribar soles deixant a les seves famílies van portar al cap del temps els marits i fills.

Actualment, el nucli familiar està format, en uns casos, per la família nuclear (M-d, M-f, M-g, i M-h) i, en d'altres, per la dona i els fills i algun parent com el germà, ja que algunes d'elles s'han separat o divorciat dels marits (M-e, M-i). Altres com M-a viu sola, o M-b i M-c que estan separades i sense molta relació amb els fills, i estan acollides per unes amigues perquè no poden pagar un lloguer.

Tres de les dones (M-b, M-d i M-e) afirmen enviar o haver enviat diners als fill o a les mares al seu país.

Habitatge

Respecta a l'habitatge, totes viuen en pisos de lloguer, excepte M-b i M-c, que com s'ha comentat no tenen casa. A part d'indicar pràcticament totes que els preus són molt cars, algunes (M-e, M-f) afirmen haver tingut dificultats per llogar un pis perquè els han demanat permís de residència i de treball per la seva condició d'estrangeres, i a vegades només tenen el de residència. Una de les dones (M-d) explica que el seu habitatge es troba en unes condicions pèssimes, fins i tot s'ensorra el sostre i volen canviar-se de pis però no poden pagar els preus alts que demanen.

CONDICIONS DE TREBALL

Modalitat de treball

Les dones entrevistades han treballat en diferents feines i amb diferents modalitats. Totes han treballat alguna vegada com a fixes, dormint als domicilis, i també com a interines, excepte dues d'elles (M-c i M-f), que sempre han treballat per hores i sense contracte perquè han hagut de cuidar els fills.

M-b i M-c afirmen que han treballat també durant poc temps en un hotel i en un restaurant, respectivament.

Actualment, sis de les dones no tenen feina (M-b, M-c, M-d, M-e, M-f i M-G), dues (M-h i M-i) treballen com a interines i una (M-a) afirma que de moment no pot treballar per problemes de salut.

Pel que fa als contractes, a part dels casos de treball per hores, en què no se'n fan, a la majoria de feines com a fixes o interines, les dones han tingut contracte. Només M-g ha manifestat que en un dels domicilis on va treballar com a fixa, no li van fer el contracte.

Tasques desenvolupades a la llar

Totes les dones entrevistades afirmen que a les diferents cases on han treballat han fet les tasques pròpies de la llar, i la majoria d'elles (M-b, M-c, M-d, M-e, M-g) també s'han encarregat de la cura d'avis i nens si n'hi havia. Una de les dones (M-a) afegeix que en una casa on va treballar hi havia una família formada per sis persones que feien festes durant l'estiu i podien ajuntar-se unes 20 persones, per la qual cosa s'havia de fer càrrec de tota la feina que això suposa.

Horari de treball

Les hores reals treballades poden variar segons el cas, però totes les dones manifesten començar al matí entre les 7 i 9 h i acabar entre les 10 i 12 h de la nit, tret del cas de les feines per hores de manera que es treballen les pactades, i de l'horari de dues de les dones (M-h i M-i) que treballen interines de dilluns a divendres de 8 a 15.30 una, i de 8.45 a 14.45 l'altra.

Algunes (M-b, M-d, M-e, M-g) descansaven entre mitja hora i dues hores després de dinar, encara que M-e afirma que moltes vegades no podia fer el descans, i una de les dones (M-a) manifesta que en cap de les feines ha pogut descansar.

Totes indiquen que tenen o han tingut festa el dissabte a la tarda i tot el diumenge, excepte M-g, que en una de les seves feines tenia festa el dijous a la tarda i tot el diumenge. Dues de les dones (M-a i M-e) expliquen que alguns caps de setmana havien de treballar, una per atendre les festes que organitzaven i per això cobrava 8.000 pessetes, i l'altra per cuidar els nens, sense cobrar encara que li ho prometien.

Remuneració (salari, alimentació, altres)

El salaris actuals que diuen cobrar les dones varien entre les 80 i 100.000 pessetes per a les fixes i interines. En el cas del treball per hores, es cobren a 1.000 pessetes l'hora, més els viatges.

Respecte a l'alimentació. M-a indica que a vegades ha hagut de queixar-se per poder menjar el mateix que els senyors; M-b, que l'alimentació varia segons la casa, ja que en algunes es menja bé, i en d'altres no és abundant, i M-d ha hagut de pactar de comprar el seu menjar a canvi de diners, perquè és musulmana i no pot menjar segons quins aliments. El mateix problema ha tingut M-g sense poder solucionar-lo i per aquest motiu ha hagut de marxar de la feina en agafar una anèmia.

Tracte personal

Totes diuen que, en general, a la majoria de feines han estat ben tractades, fins i tot en algunes com si fossin de la família; però, excepte M-b i M-c, que mai han tingut cap problema, la resta sempre ha esmentat alguna excepció. Així, M-a indica que amb una de les senyores es discutia molt; M-d explica que una senyora volia tenir relacions sexuals amb ella i com que es va negar li va fer la vida impossible i va haver de deixar la feina; M-e va treballar en una casa on l'obligaven a fer les tasques d'una manera que a ella no li agradava; M-f ha tingut algun problema d'interpretació per no parlar bé el castellà; M-g va tenir problemes amb l'alimentació com ja hem esmentat abans; M-h va tenir problemes a l'hora de deixar una feina perquè l'ocupadora no li volia signar l'informe de bona conducta, i M-g afirma que segons el dia que té la senyora la tracta millor o pitjor.

Nivell de satisfacció general

Excepte una de les dones (M-1), que es considera mal pagada per la quantitat de feina que té, la resta manifesta que en general estan satisfetes amb la seva feina. Però algunes d'elles (M-a, M-b, M-e, M-f) preferirien treballar fora del servei domèstic, en un hotel, restaurant o cuidant nens. M-d i M-g, actualment sense feina, diuen que el que volen és treballar, el lloc no importa. Només M-h afirma que està acostumada a la seva feina i no la canviaria per cap altra.

Preferències en les condicions de treball

Totes les dones entrevistades que manifesten les seves preferències coincideixen que prefereixen treballar com a interines, no dormir als domicilis, perquè han de cuidar els fills. Només M-b i M-c volen trobar feina com a fixes, ja que actualment no han d'encarregar-se dels fills i aquesta modalitat els permet no haver de pagar lloguer ni despeses de pis.

ENTORN SOCIAL

Accés al mercat de treball

Totes les dones afirmen que han buscat o trobat feina a través de les agències de col·locació, excepte una d'elles (M-b), que no hi acudeix perquè no té els diners que fan pagar per la fitxa, i que accedeix al mercat de treball per les amigues i pel Centre Social d'unes religioses, vies que també esmenten indistintament M-a, M-c, M-d, M-e, M-f i M-g. Dues de les dones (M-h, M-i) només han utilitzat les agències de col·locació com a via d'accés i una d'elles considera que no és correcte cobrar una quota per fer la fitxa, però és una manera de trobar feina.

Contacte associatiu

La majoria de les dones entrevistades (M-b, M-c, M-d, M-e, M-f, M-g) no tenen ni han tingut mai contacte amb cap associació. Només M-a, M-h i M-i acudeixen o han acudit a una associació d'immigrants marroquins (ATIME-C) per consultar l'advocat que hi ha o per fer classes de català. M-a i M-h han conegut l'associació perquè està a prop de casa seva i han vist el cartell quan passaven.

Contactes personals i socials actuals

Les dones que s'han pronunciat respecte a les seves relacions manifesten que aquestes es limiten únicament a la família (M-d, M-f, M-g) o a la família i amigues (M-b, M-c, M-e).

PROBLEMES I SOLUCIONS ALTERNATIUS

Quatre de les dones entrevistades (M-a, M-b, M-c, M-d) expressen que quan es queden sense feina no tenen dret a l'atur com la resta dels treballadors.

Respecte a las condicions que es donen a la feina dins del servei domèstic consideren que s'han de treballar moltes hores seguides sense descans (M-a), els sous són baixos per la quantitat de feina (M-b, M-i), el tracte personal i les condicions laborals depenen sempre de la família que toca (M-f), i que a vegades s'han d'aguantar situacions difícils, fins i tot falta d'aliments perquè és necessari guanyar diners (M-e).

La majoria de les dones entrevistades (M-b, M-c, M-d, M-e, M-f, M-g) tenen problemes econòmics i/o no troben feina. Una d'elles (M-d) ha sol·licitat ajudes, però després de demanar-li molts papers no ha rebut res, únicament li facilita aliments un centre religiós. A una altra (M-f) no li arriben els diners per pagar el menjador de l'escola dels fills quan els ha de deixar.

Altres problemes són els esmentats per M-f, respecte que ella i altres dones tenen problemes amb l'idioma ja que es necessita temps per aprendre l'i és difícil; M-h considera que existeixen moltes dificultats per arreglar els papers i és un problema el fet que no es pugui residir sense el permís de treball, i M-a opina que és difícil arribar aquí sense rebre cap ajuda, únicament la d'alguna associació d'immigrants.

Pel que fa a les solucions alternatives, cap dona en fa comentaris ni expressa accions que es puguin efectuar per solucionar-ho.

8.8. DONES PERUANES

SITUACIÓ I CARACTERÍSTIQUES PERSONALS

Lloc de procedència

Respecte al lloc de procedència, totes les entrevistades vénen de Perú. P-e, P-f, P-g i P-i procedeixen de Lima, capital de Perú, P-h de Trujillo, una ciutat, i la resta no manifesta exactament d'on.

Temps d'estada a Espanya

P-b, P-c i P-i porten tres anys a Barcelona; P-d, P-f i P-h porta un any; P-e, set anys; P-a, cinc anys, i P-g, dos anys.

Professió al lloc d'origen

Respecte a la professió al lloc d'origen, P-e era mestressa de casa, P-c, P-f i P-i treballaven a la confecció, tot i que P-f va treballar després en publicitat. P-a estudiava auxiliar d'infermeria, P-b era dependenta de comerç, P-d compaginava el treball com a professora d'esports amb els seus estudis de dret, P-g era psicòloga infantil, i P-h estudiava.

Nivell d'estudis

P-b, P-c i P-i tenen estudis bàsics. P-a no va acabar auxiliar d'infermeria; P-d va començar dret; P-e, estudis secundaris; P-f, estudis de confecció industrial; P-g, psicologia, i P-h, magisteri.

Motiu de l'emigració

El motiu bàsic de l'emigració és l'econòmic (P-e, P-f, P-g, P-h i P-i). En els casos de P-a, P-b, P-c i P-d, tenen la visió, a través de familiars, germans i germanes, que a Espanya els va bé i decideixen venir-hi. En el cas de P-a i P-d, pensen que es pot estudiar i treballar a la vegada.

P-d, P-e i P-i diuen que la situació econòmica a Perú és cada dia pitjor i els sous no permeten viure-hi.

Canal d'arribada

P-a, P-c i P-e entren a Espanya amb visat de turista. P-b, P-f i P-g entren il·legalment a través d'intermediaris als quals paguen per tot el trasllat. Aquestes entren per Alemanya i paguen entre 2.500 i 3.000 dòlars. P-d i P-h entren amb un contracte legal i s'acullen als contingents, però en el cas de P-d és fals, ja que no tenia una feina. P-i afirma que va venir pel seu compte pagant el passatge.

Condició legal

Algunes entrevistades es troben en situació il·legal (P-a, P-b i P-c). La resta té contracte de treball i està legal, tot i que P-d no treballa de la manera com diu el contracte. En el cas de P-e, es va acollir a una amnistia i està legal per reagrupament familiar, però sense permís de treball. P-g només fa més i mig que està amb contracte.

Edat

Tres de les entrevistades tenen entre 20 i 30 anys (P-a, P-c i P-h); tres, entre 30 i 40 (P-d, P-f i P-g). P-e té 50 anys i P-i 54. P-b no manifesta l'edat.

Nucli familiar (família aquí o allà)

P-a, P-c, P-d, P-f, P-g i P-h no tenen família pròpia, ni aquí ni al seu país d'origen. Al seu país d'origen tenen pares i germans. P-b està separada i té tres fills al Perú que viuen amb una cosina. P-e viu aquí amb els quatre fills i el marit i P-i té a Perú el seu marit i tres fills.

Habitatge

Excepte P-h, que dorm al domicili on treballa, i P-i, que viu a casa d'una germana, totes elles tenen llogat un habitatge, compartit amb amigues i familiars.

Manifesten, P-e i P-f, la dificultat de llogar-lo i de pagar-lo, ja que els preus són molt alts. P-f deu 3 mesos.

CONDICIONS DE TREBALL

Modalitat de treball

Algunes dones peruanes no tenen contracte i treballen per hores (P-a, P-c, P-e, P-f) o com a interines (P-b) i P-h treballa com a fixa i no té contracte. P-d sí té contracte, tot i que no es correspon amb la feina, treballa quatre hores diàries. P-g treballa com a fixa i té contracte, i P-i té contracte i treballa com a interina. Ens trobem, per tant, amb una gran diversitat de fórmules de treball i contractuals.

Tasques desenvolupades a la llar

Pel que fa a les tasques desenvolupades, algunes realitzen totes les tasques pròpies de la llar: neteja, cuina, compra, planxa (P-f, P-g, P-h i P-i) en cases de persones grans que es valen per elles mateixes (P-g, P-h., P-i) o que no són autònomes (P-f). Altres fan tasques de neteja (P-a, P-c, P-d, P-e) i de vegades cuina (P-a, P-d). P-b té cura d'una persona gran, però també ha de fer totes les tasques de la llar per a la família.

Horari de treball

Les treballadores interines tenen horaris variats en funció del que s'acorda, es fa treball per les hores pactades. Tres dies a la setmana quatre hores (P-c), de 9 a 13 (P-d), de 9 a 19 (P-i). En el cas de les fixes, de 8 o 9 del matí fins a les 9 de la nit (P-b, P-f i P-h), amb festes els caps de setmana segons també l'acordat. De les 15 o 16 h del dissabte fins a les 22 h de diumenge (P-g, P-h).

Remuneració (salari, alimentació, altres)

El salari també està en funció de les hores treballades. Per hores, solen pagar de 900 a 1.000 pessetes (P-c, P-d, P-e). P-a, per cinc hores diàries cobra 60.000 pessetes al mes. P-b, per dotze hores, 130.000 pessetes. Entre 80 i 100.000 pessetes (P-g, P-h i P-i) per treballar tot el dia.

Tracte personal

Totes les entrevistades, excepte P-e i P-f, consideren que el tracte personal sempre ha estat bo. P-e i P-f s'han trobat amb un cas d'abús i humiliació, però no és generalitzat.

Nivell de satisfacció general

P-a, P-b, P-c, P-d i P-i manifesten estar satisfetes amb la feina. Encara que P-c i P-d consideren que de vegades s'exigeix massa, i P-i, que el salari és una mica baix. La resta manifesta que es dedica a aquesta feina per necessitat. A P-e, P-f i P-h no els agrada el treball, però pensen que és molt difícil canviar de feina pel fet de ser estrangeres. D-g desitja tornar al seu país. Li agradaria treballar de la seva professió, però la convalidació és molt difícil.

Preferències en les condicions de treball

P-f és l'única entrevistada que es manifesta en aquest sentit, tenint com a preferència el treball d'interina, ja que permet tenir una vida pròpia i independent.

ENTORN SOCIAL

Accés al mercat de treball

El canal més comú d'accés al mercat de treball ha estat les amigues, conegudes o recomanacions (P-b, P-c, P-d, P-f, P-g, P-h i P-i), tot i que P-e considera que són egoistes i cadascuna va a lo suyo .

Un altre canal és a través de parròquies (P-a, P-e, P-f, P-g i P-h), però P-d manifesta que ha anat a totes i mai ha trobat feina per aquest canal. També les agències (P-a i P-g), la Revista Primeramà (P-b, P-c i P-e). P-f informa que hi ha dos homes peruans que aconseguen treball per 50.000 pessetes i ho considera una explotació.

Contacte associatiu

Cap de les entrevistades tenen contacte amb associacions. Únicament P-b es reuneix en un barri amb peruans per fer festes i esports.

Contactes personals i socials actuals

En general, els principals contactes personals i socials de les entrevistades és la família: germanes, mare, o altres familiars (P-b, P-c, P-e, P-g i P-i). P-a no es relaciona molt, ja que li agrada ser molt autònoma, P-c es relaciona amb persones de Barcelona, ja que la seva germana està casada amb un català i P-f té algunes amigues peruanes, però poques, ja que considera que no hi ha unitat entre els peruans.

PROBLEMES I SOLUCIONS ALTERNATIUS

Les dones peruanes manifesten una sèrie de problemes individualment, però que són comuns a totes elles.

Per a P-f, la Llei d'estrangeria exigeix molts requisits per legalitzar la situació. Sumat a això, els espanyols no coneixen la situació dels immigrants perquè no hi ha informació i per tant els ocupadors estan desinformatats i són refractaris a fer contractes perquè creuen que els pot passar alguna cosa, i això impedeix a l'estranger legalitzar la seva situació (P-f). P-e també exposa que hi ha moltes immigrants treballant sense contracte.

P-e també considera que es dona l'explotació i humiliació de les dones treballadores (P-e). La càrrega de treball és excessiva i es treballen moltes hores seguides (P-f). A més a més, P-g manifesta que sap de casos en què l'ocupador ha volgut abusar sexualment de la treballadora.

Altres problemes importants són que les ocupadores espanyoles no volen dones sud-americanes. (P-f), i que no es pot treballar en altra cosa que no sigui el servei domèstic(P-h) a causa de l'encasellament en aquesta feina.

D'altra banda, es valora una manca d'informació per als immigrants (P-g).

Com a solucions a aquests problemes, es planteja conscienciar les persones per valorar el treball domèstic, millorar el tracte personal i tenir més consideració amb les persones que hi treballen (P-a), ja que a vegades les fan sentir que són inferiors (P-d).

D'altra banda, s'exposa la possibilitat que existissin inspectors que controlessin els abusos sobre contractes i sous (P-e).

I també que els drets i serveis als immigrants arribin més fàcilment, com poden ser formació i convalidació d'estudis. (P-g).

9. CONCLUSIONS

Aquest apartat pretén fusionar totes les anàlisis parcials realitzades anteriorment. Recollim tots els aspectes descriptius del nostre treball de camp, fent alguna contrastació amb el marc teòric exposat anteriorment. En general, observem que les nostres conclusions coincideixen en bona part amb les aportacions de la majoria d'autors, així com estudis efectuats en altres àrees geogràfiques o amb diferents metodologies, tot i que com es pot observar, hi ha alguns matisos importants. Amb tot això posteriorment realitzem reflexions per anar més enllà dels aspectes purament descriptius.

SITUACIÓ I CARACTERÍSTIQUES PERSONALS

Lloc de procedència

Les associacions, entitats i agències de col·locació entrevistades manifesten que els llocs fonamentals de procedència de les dones immigrants treballadores del servei domèstic són Filipines, República Dominicana, Perú i Marroc. Encara que darrerament, segons les agències de col·locació, també vénen moltes dones de Colòmbia, Equador, Polònia i altres llocs de Llatinoamèrica.

Aquesta informació ens ha condicionat, juntament amb el marc teòric, a escollir els quatre grups de dones entrevistades: peruanes, dominicanes, filipines i marroquines.

Temps d'estada a Espanya

Segons expressen les dones treballadores, en general, el temps que fa que viuen a Espanya és molt variat. Apreciem que les dones filipines tenen el temps d'estada més llarg, ja que són les que van arribar fa més temps; en alguns casos fa 20 o 30 anys. A la resta de col·lectius la majoria de dones treballadores del servei domèstic famenys de 10 anys que viuen a Espanya. Aquest temps pot anar des d'un mes fins a 8 o 10 anys, encara que alguna dona marroquina pugui arribar als 12 o 18 anys.

Professió al lloc d'origen i nivell de estudis

La professió al lloc d'origen i el nivell d'estudis de les treballadores està molt relacionat, i ambdós aspectes són molt variats depenent en bona part del lloc d'origen de la persona.

Pel que fa a les peruanes, els informadors indirectes coincideixen a dir que tenen el nivell d'estudis més alt de tots els col·lectius, així com una professió en el seu lloc d'origen. Les professions poden ser variades; infermeres, mestres, assistents socials, farmacèutiques, advocades, funcionàries o administratives. Entre les dones entrevistades, hem trobat professionals tal i com manifesten les anteriors fonts, però també hi ha dones amb estudis bàsics.

En el cas de les dones filipines, tant les fonts d'informació directes com indirectes, coincideixen quan consideren que tenen un nivell d'estudis alt i una professió al lloc d'origen. El nivell d'estudis pot ser de batxillerat o fins i tot universitari, les professions més comunes són les d'infermeres, llevadores, mestres, comptables o secretàries. Contrastant amb el marc teòric, els estudis de N. Ribes i del Col·lectiu IOÉ sobre les dones filipines reafirma aquesta situació, també indiquen que l'alfabetització d'aquestes dones és molt elevada i hi ha un gran nombre de llicenciades o amb titulacions de grau mitjà.

Respecte a les dones dominicanes, els informadors indirectes manifesten que el nivell d'estudis és baix, encara que segons les agències de col·locació, elles diuen que tenen un nivell d'estudis alt, però no ho demostren ni ho deixen molt clar. Pel que fa a la professió, solen ser mestresses de casa, sense altres oficis. Les dones entrevistades diuen que el seu nivell d'estudis és de batxillerat o bàsic i manifesten haver estat mestres, caixeres de supermercat o estudiantes.

Quant a les dones marroquines, el nivell d'estudis acostuma a ser molt baix, en alguns casos no tenen cap mena d'estudi, situació reflectida entre les dones entrevistades. Tanmateix alguna associació d'aquest col·lectiu ha matisat que també poden haver-hi dones amb estudis, qüestió que, contrastant amb el marc teòric, veiem que ho afirma el Col·lectiu IOÉ al seu informe. En aquest sentit, les dones marroquines que arriben actualment presenten un nivell d'estudis més elevat que les arribades de fa temps. Respecte a la professió, tots els agents d'informació coincideixen a dir que solen ser mestresses de casa. De les dones entrevistades, les poques que han treballat fora de casa ho han fet en fàbriques.

Motiu de l'emigració

El motiu de la immigració, segons tots els entrevistats, és l'econòmic. Totes les dones treballadores del servei domèstic busquen obtenir diners per a la seva supervivència i en molts casos per a la de la seva família al lloc d'origen, com és el cas majoritari de les dones dominicanes i filipines. En algunes ocasions busquen un nou lloc per viure i establir-se amb les seves famílies i en d'altres manifesten voler estalviar diners per tornar als seus països.

En el cas d'algunes dones marroquines, tot i que manifesten que han vingut per reagrupament familiar, el motiu de la seva emigració també és l'econòmic.

Algunes dones filipines i peruanes han manifestat que a més del motiu econòmic buscaven conèixer altres llocs o la causa ha estat per motius personals.

En aquest punt podem contrastar les aportacions de J. Aiguabella et al. en el sentit que en el cas d'aquestes dones immigrants es pot aplicar el factor determinant que representa l'empobriment progressiu dels seus països, i en alguns casos la visió mostrada pels mitjans de comunicació de la societat occidental, opulenta i consumista.

Canal d'arribada

Tant els agents indirectes com les pròpies dones indiquen que els canals d'arribada són diversos, i en bona part depenen del país d'origen de la treballadora. Aquests canals poden ser:

a) Visat de turista, passant al cap de tres mesos a la condició d'irregular. Aquest canal ha estat utilitzat per la majoria de les dones, encara que en els últims anys això ja no és possible. Algunes dones marroquines afirmen haver entrat a Espanya amb el seu passaport.

b) Contracte de treball a través del sistema de contingents. Aquest contracte pot ser realment un treball al servei domèstic o pot no existir a la realitat. Aquest canal és utilitzat per algunes treballadores filipines, peruanes i dominicanes.

c) Per reagrupament familiar; quan un familiar directe està residint i treballant al país de destí. Generalment és el marit en el cas d'algunes dones marroquines, però també mares en el cas de les dones filipines i dominicanes.

d) Via il·legal a través d'intermediaris, consistent a entrar a Espanya a través d'altres països, com pot ser Alemanya, havent de pagar quantitats molt elevades, al voltant dels 3.000 dòlars. Això és molt freqüent en el cas de les treballadores peruanes.

Condició legal

La majoria de les dones immigrants treballadores del servei domèstic estan legalment a Espanya, ja que en molts casos han obtingut aquesta condició a través del sistema de contingents. No obstant això, la regularització no ha estat abans d'arribar sinó que moltes dones han estat durant un temps en condició irregular fins que han trobat un treball al servei domèstic. Un cop aquí s'han pogut acollir al sistema de contingents, quan aquest ha estat obert, i han viatjat al seu país d'origen per arreglar els papers i tornar amb el corresponent visat.

En general, i segons les diferents fonts d'informació, les treballadores en la modalitat de fixa i d'interina en jornada completa, independentment del seu país d'origen, han aconseguit regularitzar-se per aquesta via.

En altres casos, algunes dones han arribat a Espanya legalment amb el contracte de treball des del seu país d'origen, però aquest ha estat fictici per aconseguir l'entrada al país, i a la realitat no tenen una feina.

No obstant això, també hi ha treballadores del servei domèstic en condició d'irregularitat. En alguns casos hi ha ocupadors que es neguen a fer contracte de treball tot i tenir treballadores en condició de fixa i interina.

D'altra banda, hi ha dones arribades pel canal del reagrupament familiar que tenen la condició de regulars independentment de si tenen o no contracte de treball.

Edat

Totes les treballadores del servei domèstic es troben en edat laboral. Les edats més freqüents oscil·len entre 25 i 40 anys, i no s'observen diferències segons el lloc de procedència.

Nucli familiar (família al país d'origen o al país de destí)

Pel que fa al nucli familiar de les dones immigrants treballadores al servei domèstic, observem diferències importants en funció del país d'origen.

Segons tots els informadors, les dones marroquines acostumen a tenir la família a Espanya i viuen amb els seus marits i fills. No obstant això, moltes dones entrevistades han vingut soles i posteriorment han portat el marit i els fills, encara que això no coincideix amb la informació aportada pels agents indirectes, els qui afirmen que les dones marroquines tendeixen a venir després del marit i a acollir-se al reagrupament familiar.

Respecte a les dones dominicanes, acostumen a venir soles, però solen tenir família al seu país d'origen, ja sigui marit i fills o únicament fills, enviant diners per a la seva manutenció. En ocasions porten familiars que solen ser germanes o filles.

Quant a les dones peruanes, solen ser solteres i no tenir família pròpia al seu país d'origen, encara que en algun cas també deixen marit i fills allà.

Pel que fa a les dones filipines, moltes d'elles conviuen amb els marits i fills, perquè han vingut posteriorment a elles o perquè han format aquí la seva família amb homes filipins. No obstant això, moltes dones filipines també són solteres.

Habitatge

En general, les dones treballadores del servei domèstic acostumen a compartir un habitatge, que lloguen amb altres dones per compartir despeses. Les treballadores fixes solen fer-ho quan porten un temps treballant, per als caps de setmana.

Algunes de les queixes més importants de tots els col·lectius són els preus i els requisits per accedir a l'habitatge, per la seva condició d'immigrant.

El col·lectiu filipí és l'únic on hem trobat dues persones amb pisos de propietat i manifesta no haver tingut cap problema per accedir a l'habitatge, l'únic inconvenient ha estat els alts preus.

CONDICIONS DE TREBALL

Modalitat de treball

La modalitat de treball preveu dos aspectes. D'una banda, el tipus de treball, essent tres les possibilitats: fixa, interina o per hores; i d'altra banda, l'existència o no de contracte de treball.

En general, l'existència o no de contracte de treball depèn en bona part del tipus de treball realitzat, sens dubte existeix una tendència a la contractació en el cas de les treballadores fixes i interines, encara que en ocasions no es fa. En el cas del treball a hores en diferents domicilis, són les pròpies treballadores les que han de cotitzar a la Seguretat Social, cosa que no acostumen a fer.

A l'inici de l'arribada, les dones treballadores tendeixen a buscar una feina com a fixes, sempre que no tinguin la seva família aquí. Quan les treballadores porten un temps aquí i/o bé arriben les seves famílies, tendeixen a passar del treball de fixa al d'interina, sense dormir al domicili de l'ocupador.

No obstant això, observem algunes diferències en la modalitat de treball en funció de les nacionalitats.

En el cas de les dones filipines, totes les entrevistades tenen contracte de treball; segons totes les fonts d'informació hi ha una tendència general a l'existència de contracte, independentment del tipus de treball que fan: fixa, interina o per hores, tot i que hi ha excepcions.

Respecte a les dones marroquines, segons algunes fonts d'informació indirectes, solen treballar a hores sense cotitzar a la Seguretat Social, fent neteges a diferents domicilis, tot i que darrerament vénen moltes dones soles que treballen com a fixes. No obstant això, observem que totes les dones entrevistades han treballat com a fixes o interines.

Quant a les dones dominicanes, totes són fixes o interines i totes tenen contracte de treball.

Pel que fa a les peruanes, ens trobem que efectuen tots els tipus de treball i poden tenir o no contracte.

Tasques desenvolupades a la llar

El general, les tasques realitzades per les dones treballadores del servei domèstic són totes les tasques pròpies de la llar. No obstant això, tots els informadors manifesten que depèn de la família de l'ocupador, igual que la càrrega de treball, que pot variar si la família és d'un únic membre, com pot ser un avi, o de sis membres amb una sola treballadora.

També existeix la possibilitat de centrar la feina en una única tasca, com la cuina. En ocasions també s'inclou la cura de nens o avis, o les dues.

D'altra banda, s'observa que les dones peruanes tendeixen a treballar en llars de persones grans, i les tasques poden ser de cura dels avis o bé totes les tasques pròpies de la llar; i respecte a les dones filipines poden arribar a tenir com a tasca afegida ensenyar anglès als nens.

Horari de treball

L horari de treball està en funció del tipus de treball realitzat. En el cas del treball com a fixa l'horari sol ser de 7, 8 o 9 del matí fins a 9,10 o 12 de la nit; en cap cas no es compleixen les hores que consten al Decret del Servei Domèstic. l'horari s'allarga en funció de les necessitats de la família, en molts casos es dona el fet que no tenen cap descans al llarg de tot l'horari laboral i, fins i tot, en algunes ocasions han d'estar disponibles les 24 hores del dia.

Les festes setmanals solen consistir en dissabte o dijous a la tarda i diumenge. Encara que en general es compleix, hi ha casos que davant una necessitat hi ha l'obligació de quedar-se, encara que en ocasions es remuneri.

Aquestes condicions són generals a totes les dones de qualsevol nacionalitat que treballin com a fixes i totes les fonts d'informació ho afirmen.

En el cas de les treballadores interines o a hores se sol respectar l'horari pactat.

Remuneració (salari, alimentació, altres)

El salari de les treballadores fixes sol oscil·lar entre 80 i 100.000 pessetes, encara que hi ha casos en què està per sobre o per sota. Això inclou menjar, dormir i la Seguretat Social, però algunes vegades s'han hagut de comprar el menjar per escassetat.

Les treballadores consideren que aquest salari és baix si es té en compte la privació de llibertat, l'horari i la càrrega de treball que representa.

En el cas de les treballadores interines, si l'horari és complet, el sou és similar al de les treballadores fixes, però es redueix proporcionalment si les hores treballades són menys.

En el cas de les treballadores a hores, el sou està al voltant de les 1.000 pessetes l'hora, tot i que en alguns casos es pot pagar a 800 si són moltes hores, o a 1.200 quan s'afegeix el transport a part.

Tracte personal

En general, totes les treballadores del servei domèstic solen manifestar que el tracte és bo. No obstant això, a l'hora de matisar, s'esmenten casos de molta exigència per part de l'ocupadora: fer les coses d'una manera determinada o en menys temps, autoritarisme i maltractaments psicològics amb paraules o humiliacions. No solen manifestar que hi hagi maltractaments físics o altres tipus d'abús.

D'altra banda, algunes consideren que són tractades com de la família, i altres, que es manté la distància. En qualsevol cas, en bona part depèn dels hàbits de convivència de la família i de la susceptibilitat i sensibilitat de les treballadores.

Totes les fonts d'informació manifesten que el tracte personal està en funció dels ocupadors o la família amb qui treballin.

Nivell de satisfacció general

El nivell de satisfacció es valora per dos aspectes; un en funció de la família amb la qual es treballa i un altre pel treball domèstic en si mateix.

Respecte a la família, el nivell de satisfacció és degut al tracte que ofereix a la treballadora, la flexibilitat i el sou.

En la majoria dels casos, les treballadores manifesten estar satisfetes, encara que consideren que el nivell d'exigència és molt alt, sobretot en el treball de règim intern.

Pel que fa al treball de servei domèstic, en general, el nivell de satisfacció és molt baix i la majoria de treballadores manifesten voler dedicar-se a una altra feina, que normalment és la seva professió si la tenen, encara que les dones entrevistades no han expressat una actitud lluitadora per canviar aquesta situació, sinó més aviat una acomodació. En qualsevol cas, tenen assumit que és molt difícil canviar de feina pel fet de ser estrangeres.

Preferències en les condicions de treball

D'acord amb el que s'ha esmentat a l'apartat de la modalitat de treball, la preferència general de les treballadores del servei domèstic és treballar com a fixes en el moment de la seva arribada a Espanya. Tanmateix, un cop fa temps que són aquí, volen deixar de dormir al domicili de l'ocupador, és a dir, volen passar del treball de fixa al d'interina. Tots els agents d'informació es manifesten en aquest sentit.

Aquesta preferència és especialment ressaltable en els casos de les treballadores que tenen la família aquí.

Les agències de col·locació també donen informació respecte a les preferències en el tipus de feina, afirmen que les dones peruanes demanen treballar tenint cura d'avis. Això es confirma si s'observa que la majoria de peruanes treballen amb avis.

Altres

Diversos agents d'informació manifesten que existeix el mite del retorn al seu país d'origen, però a la realitat quasi mai es produeix. Les dones entrevistades que es manifesten sobre això ho veuen en tot cas com una idea, un desig de futur que es va difuminant al llarg de l'estada, i supeditat a la seva evolució, però no com un projecte consolidat i previst.

Cal remarcar que tots els punts analitzats en aquest apartat de condicions de treball queden reafirmats en contrastar-los amb el marc teòric. Les fonts bibliogràfiques i els estudis realitzats per diferents experts coincideixen en essència amb les aportacions obtingudes en el nostre treball de camp.

ENTORN SOCIAL

Accés al mercat de treball

El mecanisme d'accés al mercat de treball més esmentat és l'anomenat boca a boca , és a dir, a través d'amics, coneguts o familiars. És molt freqüent que les senyores demanin a la seva treballadora, familiars o conegudes per treballar amb amigues seves.

En segon lloc, el canal més esmentat és el de les agències de col·locació, és el més emprat per les dones marroquines, tot i que té l'inconvenient d'haver de pagar una quantitat de diners per inscriure s.

Altres canals d'accés esmentats són les comunitats religioses, la revista Primeramà i, en poques ocasions, la premsa.

Una altra via és la d'intermediaris dels mateixos països que estan aquí i cobren una quantitat a la dona treballadora per trobar-los una feina.

Contacte associatiu

Respecte al contacte associatiu, aquest varia en funció del país d'origen.

Les dones filipines estan totes elles associades, pertanyent i col·laborant algunes a les diferents associacions d'immigrants d'aquest col·lectiu, encara que totes giren entorn del Centro Filipino , que és la Comunitat Esglésial. Cal dir que el canal d'accés a les dones filipines ha estat en tots els casos, excepte un, les associacions i es podria pensar que es tracta d'una informació esbiaixada, no obstant això totes les fonts d'informació confirmen que el col·lectiu filipí està agrupat entorn d'aquest centre.

En el cas de les dones marroquines, la majoria no tenen contacte amb associacions, i si l'han tingut, han anat a demanar assessorament o a fer classes, però no hi pertanyen ni hi participen.

En general la resta de col·lectius, és a dir, les dones dominicanes i peruanes entrevistades, no pertanyen a cap associació, fet confirmat per les fonts indirectes, les quals afirmen que el col·lectiu peruà és molt poc associatiu i que les dones dominicanes no disposen de temps per associar-se.

La situació que ens hem trobat respecte a les associacions coincideix amb les afirmacions de J. Casey, qui afirma que les associacions són molt reduïdes i poc operatives, amb pocs recursos i amb pocs participants. Es creen i desapareixen amb facilitat, per una banda, a causa del poc temps de què disposen, i per l'altra, per la inestabilitat en la qual es troben no motiva la participació. I també coincideix amb l'informe de la Diputació que manifesta que l'associacionisme reproduceix la cultura del país d'origen i per aquest motiu és diferent en els diversos col·lectius.

Contactes personals i socials actuals

Els contactes personals i socials varien en funció dels països d'origen de les treballadores.

En el cas de les dones filipines, totes les relacions giren entorn del Centro Filipino i les seves activitats, moltes d'elles relacionades amb l'església.

Respecte a les dones marroquines i dominicanes, els principals contactes personals i socials són la família i algunes amistats.

En el cas de les dones peruanes, aquestes també tendeixen a relacionar-se amb la família, encara que algunes es manifesten més autònomes i independents i no tenen moltes relacions socials.

No obstant això, en general totes les dones que treballen com a fixes afirmen que disposen de poc temps per relacionar-se.

PROBLEMÀTIQUES I SOLUCIONS ALTERNATIVES

Els problemes que els diferents agents d'informació han identificat són els següents:

En primer lloc, es considera la Llei d'Estrangeria molt dura i injusta.

Existeixen moltes dificultats per legalitzar-se atès que es demana molta documentació per renovar els diferents permisos. Sempre demanen el permís de treball per residir, amb la qual cosa si no tenen aquest permís de treball no es poden quedar.

Seguint amb el tema legal també coincideixen els agents entrevistats que hi ha dones immigrants que treballen sense contracte, moltes vegades perquè l'ocupador està desinformat i no vol fer-ho. En aquest cas no poden legalitzar-se, cosa que els produeix molta por i provoca coaccions per part dels ocupadors. No poden defensar-se legalment, ni presentar cap denúncia, ni reclamar al Ministeri de treball. Es troben indefenses i poden patir abusos que no s'atreveixen a denunciar. Això es veu agreujat pel fet que moltes dones emigren sense conèixer les situacions que les esperen i s'han endeutat molt, primer per pagar el viatge, i després per mantenir la família que deixen allà.

Un altre problema important és l'encasellament a treballar en el servei domèstic pel fet de ser immigrant. Quan arriben, a causa de l'existència del contingent, no és possible dedicar-se a altra feina, només poden quedar-se amb un contracte que es correspongui amb els sectors determinats pel Govern, que sempre és el servei domèstic en el cas de les dones immigrants. I posteriorment existeix la dificultat de trobar una altra tipus de feina per la seva condició d'estrangeres i per la impossibilitat de convalidació de títols, per la qual cosa quasi mai poden treballar en la seva professió.

En aquest sentit, les afirmacions de J. Aiguabella sobre el treball dels immigrants en general es poden aplicar al servei domèstic. Aquest sector constitueix un segment del mercat de treball on els treballadors immigrants no entren en competència amb els treballadors autòctons, ocupant espais laborals diferents. Sobretot en els casos de règim intern on, tal com expressen els agents entrevistats, les ocupadores prefereixen dones espanyoles, però han d'acabar quedant-se una treballadora immigrant perquè les espanyoles no volen dormir als domicilis.

Això també s'esmenta al Pla Interdepartamental d'Immigració, en el sentit que les dones immigrants efectuen una feina poc qualificada i inferior en l'escala ocupacional, com és el servei domèstic, on existeix manca de protecció econòmica en cas d'atur, en alguns casos, no pel fet de no estar contractades, sinó per la pròpia regulació del treball domèstic; i també una manca de capacitat reivindicativa a causa en part a la inestabilitat de la seva situació jurídica o a la possibilitat d'estar-ho si perden la feina.

Igualment afirma C. Solé que la feina realitzada està molt per sota del seu nivell de formació i qualificació.

Un altre problema és el contingut del Decret del servei domèstic, el qual es considera molt precari i injust. El servei domèstic està molt desprotegit i desprestigi i no garanteix els drets del treballador, ni preveu el cobrament de l'atur. Aquest últim aspecte es considera molt important per tots els agents entrevistats. A més, la poca regulació que representa aquest decret no es respecta i no hi ha control sobre aquesta regulació.

Tots els agents entrevistats enumeren molts tipus de problemes relacionats amb les condicions de treball, encara que matisen que aquests depenen de la família per la qual treballin les dones. Respecte a aquestes condicions, i especialment pel que fa al tracte personal, afirmen que es poden donar casos d'explotació de les dones treballadores i humiliació; en alguns casos s'arriba a donar un tracte d'esclavatge, aprofitant el seu caràcter submís, i en altres es donen situacions en què les ocupadores són molt perfeccionistes i fan la vida impossible a les treballadores. Encara que es tracti de casos esporàdics, poden donar-se abusos sexuals i falta d'alimentació.

Tota aquesta problemàtica es veu afavorida per la circumstància que els maltractaments es produeixen a porta tancada, dins el nucli familiar i per tant no es poden controlar. A més, encara que hi hagi contracte, la treballadora es pot veure obligada a aguantar la situació perquè té por de ser acomiadada i perdre la feina i per tant entrar en una situació d'il·legalitat.

Respecte a la resta de les condicions de treball, destaquen amb especial incidència els interminables horaris de treball i també els sous baixos per la gran quantitat de feina, dificultat per cobrar les pagues extres i per fer els corresponents dies de festa.

Destaca també com a problemes manifestats especialment per les associacions, la manca d'associacionisme, que atribueixen al fet que les dones immigrants tenen molt poc temps lliure per dedicar-s'hi, atès que treballen moltes hores. Ressalten que les associacions poden ser el canal de defensa dels drets i l'assoliment de millores.

Altres problemes, més concrets, esmentats de forma aïllada pels diferents agents entrevistats són la manca d'ajuda social; el desconeixement per part dels immigrants dels serveis existents; l'adjudicació per part de l'Administració de subvencions a ONG per projectes que finalment no es duen a terme; problemes d'habitatge tant per la dificultat que suposa llogar-ho per la condició d'estranger, com per les condicions d'habitabilitat; deficiències en el sistema sanitari; desconeixement de l'idioma malgrat portar molts anys aquí; inexistència d'ajudes perquè les dones immigrants puguin muntar negocis; problemes d'acceptació per part del veïns i, en general, falta d'informació als autòctons respecte a la situació dels immigrants.

Quant a les solucions, les dones entrevistades no aporten solucions concretes, en tot cas només descriuen els problemes, ja enumerats anteriorment, i la situació ideal que hauria d'existir, com pot ser el compliment de l'horari de treball i millora de la resta de condicions; inspectors de treball que controlin els abusos; convalidació d'estudis; oportunitats per exercir les professions.

Per part de les entitats i les associacions hem trobat algunes propostes de millora més definides, encara que es poden confondre amb les descripcions dels problemes, i tampoc es concreten, ja que no diuen com ni qui les hauria de dur a terme. Aquestes propostes són la modificació del Decret del Servei Domèstic i la creació d'alguna entitat que controli la situació de les dones que treballen en aquest sector; pressions per modificar la Llei d'estrangeria; i potenciar l'associacionisme.

10. CONTRASTACIÓ D'HIPÒTESIS

En aquest apartat contrastem els resultats del nostre estudi amb el sistema D'hipòtesis exposat a l'inici.

Donada la diversitat de situacions i la dificultat de fer afirmacions definitives, no podem dir si la hipòtesi general es confirma o no. Tanmateix analitzem el sistema d'hipòtesis o subhipòtesis, per les quals sí podem aproximar-nos a la coincidència o no dels resultats del nostre estudi amb aquestes, sense oblidar que en algunes ocasions ens trobem amb excepcions.

1. El motiu de l'emigració de les treballadores en el servei domèstic és sempre l'econòmic.

Al nostre estudi es confirma aquesta primera subhipòtesis, és a dir, que el motiu fonamental de la immigració de les treballadores en el servei domèstic és l'econòmic. Totes les entrevistades han vingut a Espanya amb la intenció de millorar la situació econòmica que tenien al seu país. Fins i tot, en el cas de reagrupament familiar no deixa de ser aquest el motiu, ja que la primera persona de la família que ha vingut ho ha fet per això.

Tanmateix, hi ha algun cas excepcional en què es manifesta que el motiu no és l'econòmic, sinó conèixer llocs nous.

Les condicions en què es produeix l'arribada al país de destinació implica l'acceptació de qualsevol tipus de feina, i la no exigència de contractació ni condicions laborals.

Aquesta segona subhipòtesis es confirma en el sentit que la majoria de dones immigrants arriben al país de destinació amb un deute adquirit per finançar el viatge i a més es veuen obligades a enviar diners a les famílies.

Generalment, en el seu inici no es troben en situació legal, per la qual cosa accepten la feina en el servei domèstic, normalment en condició de fixes, cosa que permet, la majoria de vegades, obtenir un contracte de treball i per tant la seva regularització, tot i que això pot no donar-se. En aquest cas solen tenir un temps de treball indefinit. No obstant això, la tendència posterior és canviar de feina, per aquest motiu passen al règim d'interines, és a dir, deixen de dormir al domicili de l'ocupador.

3. Les immigrants aconseguixen les feines que els autòctons no accepten, encara que els seus estudis i experiència professional al país d'origen estigui per sobre dels altres. (Dos aspectes rebutjats pels autòctons: dormir al domicili i, amb menys intensitat, fer-se càrrec de les tasques de la llar.)

Les immigrants estudiades solen obtenir des del seu inici les feines del servei domèstic, sobretot en la condició de fixes, la qual quasi mai és acceptada per una treballadora autòctona. Aquesta situació és molt inusual que es modifiqui al llarg de la seva estada al país de destinació, ja que a la pràctica no poden sortir del sector del servei domèstic. Hem observat que el nivell d'estudis i qualificació quasi sempre està per sobre del requerit per treballar al servei domèstic. En cap cas, la professió al lloc d'origen ha estat aquesta, sinó que moltes d'elles han estat professionals, i altres, en general les dones marroquines, han estat mestresses de casa. Per tant, podem afirmar que aquesta subhipòtesi també es compleix.

4. Existeix una preferència, per part de les ocupadores, de no fer contractació laboral.

Aquesta subhipòtesi no es confirma, ja que hem pogut comprovar que s'estableixen molts contractes en el servei domèstic. Totes les fonts d'informació afirmen que la tendència és signar un contracte de treball.

Hi ha casos de no existència de contracte, i moltes treballadores esmenten casos de treball sense contracte fins i tot com a fixes, argumentant que d'aquesta manera es deixa més poder en mans de l'ocupador, ja que es pot pressionar molt més a la treballadora per la seva condició d'irregular i la possibilitat d'expulsió del país. Igualment, la treballadora sense contracte no té possibilitats de reclamació dels seus drets si no existeix una contractació legal i la seva estada en el país tampoc ho és.

Un altre argument de no existència de contracte és la manca d'informació dels mateixos ocupadors sobre la possibilitat d'efectuar contractes i les seves condicions.

Tot i això, la tendència és fer contractes.

5. La contractació laboral existeix, però no se solen respectar els mínims especificats en el Decret Regulador del Servei Domèstic pel que fa a horaris, festes, etc.

Aquesta hipòtesi es confirma. En el cas de les treballadores fixes no es respecta l'horari de treball, ja que se solen fer més de les 40 hores setmanals i 9 diàries, i les festes moltes vegades queden supeditades a les necessitats de les ocupadores. Aquest és l'aspecte que sistemàticament no es té en compte. Sí es respecta el salari, perquè no hem trobat cap cas en què aquest estigui per sota del salari mínim interprofessional.

Altres aspectes no respectats són el cobrament de les pagues extres i les indemnitzacions davant els acomiadaments.

6. La relació laboral del servei domèstic, en desenvolupar-se en l'àmbit privat, molts cops es disfressa de relació familiar.

Aquest aspecte, encara que alguna de les entrevistades l'ha esmentat, no és especialment destacable. Les dones treballadores en general, amb algunes excepcions, no es consideren de la família on treballen, ni se senten tractades com a tals.

7. Existeixen diferències en les condicions de treball segons el país d'origen.

Podem afirmar que les condicions de treball, en general, no són diferents d'acord amb la nacionalitat; s'entén que les condicions de treball inclouen modalitat de treball, tasques desenvolupades, horari de treball, salari, tracte personal, grau de satisfacció general i preferències en les condicions de treball. Per tant, la subhipòtesis no queda confirmada.

Sí observem diferències per país d'origen en alguns aspectes com el fet que les dones filipines tendeixen a tenir totes elles contracte de treball o que les dones peruanes tendeixen a treballar en llars de persones grans, però en general es tendeix a no haver-hi diferències per aquest concepte, sinó que les diferències són per altres motius, com pot ser la presència o no de la família aquí, o el temps d'estada a Espanya, casos en què es prefereix treballar com a interina.

8. Les relacions amb associacions són escasses i varien segons el país d'origen.

Aquesta hipòtesi es confirma, ja que totes les fonts d'informació han manifestat la manca d'associacionisme i contacte amb associacions, exceptuant el col·lectiu filipí.

Existeixen, per tant, diferències segons el país d'origen. En el cas del col·lectiu filipí, hi ha un fort associacionisme i totes les dones d'aquest país tenen un contacte important amb el Centro Filipino i altres associacions que l'envolten. No obstant això, tota la resta de col·lectius presenten un associacionisme molt escàs, i en algunes nacionalitats com la peruana gairebé és nul.

Tot això ens fa pensar que la nostra hipòtesi general:

Les treballadores immigrants a la ciutat de Barcelona que desenvolupen la seva activitat laboral en el servei domèstic, ho fan en condicions precàries, sense seguretat i sense gaudir dels drets mínims de qualsevol treballador autòcton

no es compleix en tots els casos, ja que existeix una gran varietat de situacions que no permeten generalitzar. Existeixen condicions de treball de molts tipus. En algunes ocasions es donarien les condicions que les hipòtesis defineixen, però en la majoria de situacions hauríem de matisar, tal i com queda descrit en les nostres conclusions.

11. CONCLUSIONS FINALS

La descripció de les condicions de treball de les dones immigrants en el servei domèstic queda exposada en les conclusions generals, i observem que això es confirma amb el que s'ha aportat al marc teòric. Per aquest motiu, en aquest apartat hem efectuat unes reflexions finals sobre les condicions de treball de les dones immigrants treballadores en el servei domèstic, no tant en el seu contingut sinó en el seu motiu i percepció. És a dir, com aquestes condicions són viscudes i quina és l'acció de les treballadores respecte a elles. A partir d'això relacionem i induïm per arribar a descobrir aspectes que no sempre es manifesten directament.

La conclusió que podem extreure del nostre estudi és la gran diversitat de situacions en les quals les dones immigrants treballadores del servei domèstic a la ciutat de Barcelona desenvolupen la seva activitat laboral, tenint en compte que la gran majoria de problemes els pateixen les treballadores fixes o internes als domicilis, i per tant és en aquest àmbit on incideix fonamentalment la nostra investigació i les nostres conclusions.

Tenim la percepció que per a la majoria de dones aquesta feina representa una sortida d'unes situacions de pobresa i manca de recursos en els seus països. Aquesta feina, a la realitat i objectivament els permet sobreviure i fer sobreviure a les seves famílies al seu país. És a dir, que comparant el seu lloc d'origen amb les possibilitats de vida i treball a Barcelona, aquí tenen unes possibilitats que allà no se'ls ofereix. Això fa que en molts casos manifestin estar satisfetes amb la feina que fan, ja que estan assolint el principal objectiu que tenen quan deixen els seus països: treballar i guanyar diners.

Observem que les condicions de treball del sector estudiat són en alguns aspectes millors que les d'altres treballadors immigrants pel que fa al salari, l'existència de contractació i Seguretat Social i la possibilitat de regularitzar-se, però amb un gran inconvenient, que és l'horari de treball. Per tenir un sou que podríem considerar acceptable, és a dir, entre les 80.000 i 100.000 pessetes més manutenció, han d'ocupar aproximadament 12 o 14 hores diàries treballant i per tant han de renunciar a la seva llibertat i independència, estant constantment sotmeses a la vida de l'ocupador i disponibles per servir-lo.

Hem pogut observar que els objectius d'aquestes dones són concrets i individuals. El seu projecte està concentrat a treballar i enviar diners al seu país i tenen un ordre de prioritats. Aquestes persones estan fent un sacrifici que no és en benefici personal, sinó generalment és en benefici de les seves famílies, que en molts casos estan al seu país d'origen i no gaudeixen dels recursos econòmics que elles tenen aquí. Sistemàticament, especialment dins els col·lectius

filipí i dominicà, hem constatat que l'objectiu de les dones és enviar la major part del seu salari al país d'origen.

D'altra banda, hem de tenir en compte que moltes d'aquestes dones s'han endeutat amb 2.500 o 3.000 dòlars per arribar al país de destinació i, per tant, tenen unes expectatives d'ingressos econòmics per cobrir aquest deute.

Tot i que pot haver-hi un desig de superar-se i unes disconformitats, no existeixen unes aspiracions concretes per defensar. Hi ha queixes per casos concrets o determinats maltractes, però l'interès a sobreviure està per sobre de les reivindicacions de les condicions de treball.

Malgrat la satisfacció que en principi afirmen les mateixes dones, la qual ve explicada per tot l'exposat anteriorment, al llarg de les entrevistes sí es reconeix la problemàtica que existeix en les condicions de treball del servei domèstic que de vegades es manifesta directament i de vegades es pot induir, a més de quedar palesa per les manifestacions dels agents indirectes. Aquesta consisteix en: horaris interminables, alt grau d'exigència, privació de llibertat i necessitat d'un espai privat i una llar, ja que aquesta no és la seva, etc. d'altra banda, tal com ha quedat reflectit en els apartats d'anàlisi, un dels inconvenients que manifesten és l'encasellament de tota treballadora immigrant al servei domèstic, i la impossibilitat de sortir d'aquesta situació, tot i tenir un alt nivell d'estudis i, en alguns casos, experiència professional.

Ens trobem que per regular tots aquests aspectes laborals existeix un decret que regeix tot el treball domèstic i el seu contingut està per sota de l'Estatut dels Treballadors i, per tant, recull unes condicions molt precàries per a aquestes treballadores. En aquest sentit, hi ha intents per modificar-lo per part d'algunes entitats i associacions, sobretot els sindicats, però aquests no tenen sortida. Si ens preguntem per què, arribem a la conclusió que les persones directament afectades en la modificació d'aquest decret no posseeixen la força necessària per fer-ho. En primer lloc, són immigrants, amb el perill d'il·legalitat que això suposa; en segon lloc, l'instrument que podrien utilitzar per modificar-lo, que és l'associacionisme, no és utilitzat. I per últim, tal com hem esmentat, per la seva complicada situació personal el seu interès primordial no és defensar els drets laborals. Les treballadores subjectes al Decret del Servei Domèstic tenen clar que vénen a obtenir uns recursos econòmics i per tant el plantejament de canviar les condicions de treball està més enllà dels seus primers objectius, motiu pel qual modificar el decret no és una cosa prioritària.

En aquest sentit, hem de fer diferenciació segons el temps d'estada a Espanya. Les dones acabades d'arribar són les que no es plantegen en cap moment modificar situacions, sinó

simplement trobar una feina, i una vegada la tenen el seu objectiu és recollir diners. En tot cas, només podem apreciar petites accions en dones que fa molts anys que estan aquí, no tenen perspectiva de marxar al país d'origen i duen a terme activitats associatives.

A més a més que els objectius de les treballadores immigrants són personals, hi ha un altre aspecte desfavoridor en la defensa dels drets laborals i és que les treballadores queden disseminades en les diferents famílies dels ocupadors, per la qual cosa no poden agrupar-se, no poden comunicar-se si no és a través d'una associació que en general no existeix. En el millor dels casos les que existeixen són molt febles, limitades en les seves tasques i activitats i no estan coordinades.

En preguntar a les dones el perquè de la manca d'associacionisme, ens trobem amb la resposta de la majoria d'entrevistades: la manca de temps, ja que el seu horari de treball les absorbeix gairebé absolutament o ho fa la seva família si la tenen aquí. En qualsevol cas, trobem darrere d'aquestes respostes el seu objectiu principal, que com hem esmentat és treballar i guanyar diners.

Tocant l'associacionisme, cal remarcar que hi ha diferències culturals i diferències d'hàbits associatius d'acord amb el país d'origen.

Així, trobem el col·lectiu filipí, amb un objectiu solidari, que té el seu origen en la fe religiosa i que a més fa molts anys que està assentat al nostre país. Bona part de la seva vida gira al voltant de l'església, que es converteix en un punt de trobada de persones amb unes mateixes condicions, per la qual cosa es crea un entorn favorable per a l'associacionisme i l'acció. No obstant això, aquesta acció és solidària amb la resta de la comunitat, però és difícil trobar accions concretes reivindicatives pel que fa a les condicions de treball del servei domèstic en general.

En el cas de les dones dominicanes, existeix un associacionisme que considerem incipient, encara no consolidat, i també hi ha llocs de trobada, però amb objectius bàsicament lúdics. Cal remarcar la concentració d'aquest col·lectiu en uns carrers concrets de Barcelona on alguns tenen pisos llogats, però sobretot on acudeixen a fer compres, a enviar diners i a efectuar trucades telefòniques als seus països a través de les oficines que allà funcionen, i també a establir relacions personals als locals d'esbarjo. Aquesta situació la considerem afavoridora per donar impuls a l'associacionisme incipient d'aquest col·lectiu.

Respecte als dos col·lectius restants, pel que fa a les dones marroquines, no hem observat una activitat associativa femenina important, de totes maneres l'associacionisme

marroquí que funciona té una presència de la dona molt escassa i no es tracta la problemàtica del servei domèstic, essent els homes els que porten el seu funcionament. I pel que fa a les dones peruanes, hem observat intents d'associacionisme, però molt febles i també sense una activitat important.

Fins aquí hem tractat els problemes concrets de les condicions laborals en el servei domèstic, relacionant la seva possible solució amb l'associacionisme, però ens trobem amb altres dificultats que incideixen directament en aquesta problemàtica i en la situació de les dones per la seva condició d'immigrants. Aquestes són la Llei d'estrangeria i el desconeixement dels serveis existents.

La Llei d'estrangeria dóna una situació d'incertesa que repercuteix, com ja ha quedat palès al llarg de l'estudi, en l'actitud de les dones respecte a la seva feina, en aquest cas el servei domèstic. La incertesa es dóna per la por de perdre la feina i passar a situacions d'il·legalitat en els casos d'existència de contracte. Quan no existeix contracte, la mateixa condició d'il·legalitat suposa el fet de no poder defensar-se davant possibles abusos laborals.

Respecte al desconeixement dels serveis, podem dir que evidentment els problemes de les dones immigrants que treballen al servei domèstic no pot ser ni molt menys solucionat amb els serveis públics o privats actuals, però sí que hi ha certes mancances que podrien solucionar-se o millorar-se, si aquestes dones tinguessin informació dels serveis esmentats ja existents. Com a exemple, hem pogut observar que les dones immigrants han patit problemes d'acomiadaments sense indemnització, o dificultats per arreglar els papers, qüestions que a vegades poden solucionar-se coneixent els serveis que donen alguns sindicats que funcionen a Barcelona, en el primer del casos, i els que donen certes entitats o associacions en el segon, tal com es pot comprovar amb la informació aportada al llarg del estudi.

De nou cal dir que aquestes dificultats detectades de caire global, com són la Llei d'estrangeria i el desconeixement o manca d'informació del serveis existents, també tenen a veure amb la precarietat de l'associacionisme, ja que són qüestions que poden ser millorades amb la força mateixa d'aquest.

El mateix succeeix amb el tema de la formació. Aquestes dones en alguns casos no tenen coneixement de l'accés a cursos impartits gratuïtament a través també del serveis d'entitats i associacions. La formació es pot considerar condició necessària encara que no suficient per escapar del servei domèstic en el cas de desitjar-ho.

En les situacions plantejades podem tornar a l'exemple del col·lectiu filipí i observem que coneixen els serveis a través de les seves associacions i poden solucionar alguns dels problemes per aquesta via.

Resumint, podem concloure que els problemes de les dones treballadores del servei domèstic són: condicions de treball consistentes en horaris interminables, alt grau d'exigència, privació de llibertat i necessitat d'una llar, així com l'encasellament en el servei domèstic.

La realitat és que no existeixen iniciatives importants per modificar aquesta situació per diferents motius:

1. Tal i com podem apreciar en les situacions descrites anteriorment, no és la prioritat de les treballadores immigrants.
2. Tot i l'associacionisme d'alguns col·lectius, els seus objectius de modificació de la situació concreta del servei domèstic és limitat, és a dir, no hi ha un associacionisme que es plantegi com un dels objectius principals la reivindicació de la millora de les condicions laborals del servei domèstic.
3. Les característiques de la Llei d'estrangeria, que exigeix un permís de treball per residir i per tant posa molts entrebancs a les reivindicacions de les treballadores, ja que corren el perill de passar fàcilment a situacions d'irregularitat.
4. Per últim, la manca d'informació impedeix a les treballadores accedir als serveis existents i per tant conèixer els canals de reivindicació.

Tots aquests factors incideixen en la no modificació de les condicions de treball. Tots ells estan interrelacionats i tots són conseqüència dels altres.

12. PROPOSTES DE MILLORA DE LA SITUACIÓ

En aquest apartat pretenem exposar algunes aportacions per a la millora de la situació de les dones immigrants treballadores al servei domèstic, d'acord amb tota la informació obtinguda al llarg del nostre estudi. Aquestes propostes van adreçades a aquestes dones, no només per la seva condició de dona treballadora, sinó també per la seva condició d'immigrant.

De tota la problemàtica que hem detectat, hi ha aspectes que considerem de solució molt difícil com és el control dins els domicilis familiars de la realitat del treball, però hi ha altres aspectes on creiem que es poden aportar solucions.

En general, les propostes de millora aportades per les persones entrevistades són poques i les que hi ha vénen de les associacions i entitats. Ens trobem amb un problema important: la manca d'acció per part de les mateixes afectades. Hi ha un interès que les situacions canviïn, però no hi ha una acció directa per buscar solucions.

Hem remarcat la importància de la participació de les mateixes dones i la repercussió que pot tenir la seva acció, principalment per la via associativa, en totes les dificultats que pateixen, però en cap moment hem d'oblidar la responsabilitat de l'Administració i de les entitats públiques o privades que suposadament dirigeixen els seus serveis cap als immigrants i les subvencions que reben algunes d'aquestes entitats per portar-los a terme. Si la seva funció respon a l'honestedat i a l'interès no lucratiu que se'ls pressuposa, és lícit afirmar que tenen alguna cosa a fer davant de la situació que existeix.

A continuació exposem aspectes per als quals trobem una solució viable, tot i que també difícil, ja que representa la implicació no només de les mateixes afectades, sinó també dels diferents agents relacionats amb el tema de la immigració, inclosa l'Administració.

El primer aspecte seria la modificació del Decret del Servei Domèstic, augmentant prestacions i per tant arribant a les de qualsevol altre treballador. Fonamentalment, seria el dret a la prestació d'atur i l'existència de contractes on constin les condicions de treball: tasques i horari a complir, dies de festa, vacances.

La proposta de millora seria modificar el Decret del Servei Domèstic, però el problema està en com es modifica aquest decret. Hem observat per part dels sindicats uns objectius i intencions en aquest sentit però manifesten la dificultat de tirar-ho endavant, en part per la complicació de mobilitzar aquest col·lectiu i implicar-lo.

Una segona proposta seria millorar els canals per fer que la informació respecte als serveis existents arribi als subjectes d'aquesta informació, és a dir, a les treballadores del servei

domèstic. Sistemàticament, ens hem trobat amb persones que no saben de l'existència de serveis, excepte quan tenen contacte associatiu, com és el cas de les dones filipines.

Una possibilitat seria arribar als espais on assisteixen en els seus horaris lliures. Un dels més importants és el lloc de trucades i d'enviament de diners. En el cas del col·lectiu dominicà, als carrers Carders i Corders. En el cas del col·lectiu filipí, al carrer Paloma.

Una proposta important que volem remarcar i que s'intenta impulsar des de les diferents entitats i col·lectius relacionats amb la immigració és la simplificació del sistema de legalització, modificant la Llei d'estrangeria. En el cas de les dones que ja treballen en el servei domèstic, no esperar l'aparició d'un contingent, sinó que existeixi una regularització permanent que permeti passar a les treballadores immediatament a la condició de regulars. El contingent, també anomenat "cupos", a la pràctica representa regularitzar les persones que ja estan treballant aquí i que han de viatjar al seu país d'origen per obtenir el corresponent visat, la qual cosa no es correspon amb la seva intenció, que és que puguin entrar directament treballadors des del seu país d'origen. El sistema de contingents funciona segons els seus objectius en el cas d'algunes dones, sobretot dominicanes i filipines, que aconsegueixen una feina aquí per a alguna germana o filla que resideix al país d'origen i que d'aquesta manera pot entrar al nostre país. D'altra banda, s'hauria d'aconseguir que la residència per als immigrants no estigui supeditada a un contracte de treball.

Una proposta complexa és el foment de l'associacionisme i la participació. Aquesta és una mancança important i sorgeix davant qualsevol iniciativa de les millores esmentades anteriorment, però el mitjà és difícil de concretar atès que sempre s'ha de comptar amb la voluntat de les persones afectades.

Respecte a les condicions de treball en el servei domèstic, una proposta que s'ha concretat i que ens sembla viable és la iniciativa d'algunes dones immigrants que participen activament dins el món associatiu, juntament amb els sindicats, per impulsar el funcionament d'un organisme que canalitzi i coordini tots els problemes del treball domèstic, concretament el de les dones que treballen com a fixes i interines.

Encara que de moment tot és una idea i només s'estan mantenint uns primers contactes amb els sindicats per canalitzar aquestes intencions, sembla que aquest organisme faria funcions de control dins de les feines i també podria tenir una borsa de treball, fent les funcions d'agència de col·locació. Aquestes tasques les podrien assumir elles mateixes, amb l'avantatge que podrien incloure altres tipus de serveis d'assessorament laboral i informació que evidentment les agències no donen, ja que no són part implicada i el seu objectiu és fer negoci. D'altra

banda, les dones treballadores no haurien de pagar l'import d'inscripció que demanen algunes agències.

Analitzant aquesta proposta de solució, hem de remarcar especialment la dificultat de control dins d'un àmbit tancat com són els domicilis on les treballadores immigrants desenvolupen la seva feina, per la qual cosa considerem que aquest control és un aspecte poc viable d'aquesta proposta. D'altra banda, ens trobem de nou amb la falta d'associacionisme necessària per aconseguir mínimament la coordinació de tots els col·lectius afectats per aquesta problemàtica, tenint en compte que només podrien comptar amb el suport dels sindicats, però difícilment amb el de les administracions.

D'altra banda, si s'entra en un àmbit més global i per tant més abstracte, cal esmentar algunes recomanacions que ja s'han fet en altres estudis i informes i que malgrat no considerar-les operatives, sí poden servir com a premissa a tenir en compte a l'hora de tractar el tema de la immigració en general i de la dona treballadora en concret.

- Suport per part de les administracions a les associacions d'immigrants.
- A través dels canals de comunicació, sensibilització de la població autòctona davant els problemes dels immigrants i, en concret, de les dones treballadores al servei domèstic.
- Incloure els problemes dels immigrants en els programes dels partits polítics.

13. BIBLIOGRAFIA

- AIGUABELLA J., BERNEY J., ESTIVILL J. i MARTINEZ R. "Entre el Sud i el Nord: els treballadors immigrants estrangers a Catalunya". Generalitat de Catalunya. Barcelona, 1995.
- ARAGÓN BOMBÍN, Raimundo "Inmigración y empleo. Consideraciones Generales". Rev. PAPERS. Nº 43. Barcelona, 1994.
- ASOCIACIÓN DE MUJERES DOMINICANAS EN ESPAÑA. (AMDE). "Tres mujeres dominicanas en Madrid. Sus historias contadas por ellas mismas". Madrid 1992.
- CASEY, J. "Dossiers Barcelona Associacions. El papel de las organizaciones no gubernamentales en la elaboración de las políticas públicas. El caso de la integración de inmigrantes extranjeros en Catalunya". Ajuntament de Barcelona, 1995.
- CACHON RODRIGUEZ, Lorenzo. "Marco institucional de la discriminación y tipos de inmigrantes en el mercado de trabajo en España". REIS nº 69. Enero-Marzo 1995. pp.105-124.
- CCOO. UNIÓN SINDICAL DE MADRID-REGIÓN DE CCOO. "Estudio del sector de servicio doméstico en Madrid". Colección Estudios. Ediciones GPS-Madrid, 1993.
- COLECTIVO IOÉ. "Trabajadoras extranjeras de Servicio doméstico en Madrid, España". Documento de Trabajo. Programa de Investigación de Empleo Mundial. Abril 1991
- COLECTIVO IOÉ. "La discriminación laboral a los trabajadores inmigrantes en España. Estudios sobre Migraciones Internacionales 9. Departamento de Empleo. Oficina Internacional del Trabajo. Ginebra, 1995
- COLECTIVO IOÉ, Walter Actis, Carlos Pereda y Miguel A. de la Prada. "Marroquins a Catalunya". Ed. Enciclopedia Catalana. Barcelona, 1994.
- COLECTIVO IOÉ, Walter Actis, Carlos Pereda y Miguel A. de la Prada. "Immigració estrangera a Catalunya". Institut Català d'estudis Mediterranis. Barcelona, 1992.
- CONTRERAS, Jesús (Comp). "Los retos de la inmigración. Racismo y pluriculturalidad". Ed. Talasa. Madrid, 1994.
- DE MARCOS SANZ, Ramón y ROJO ALCALDE, José. "Trabajadores extranjeros en España". Rev. Economía y Sociología del Trabajo. Nº 11. Marzo 1991. pp.8-38.
- DOMINGO VALLS A., CLAPES ESTRADA J. i PRATS FERRET M. "Condicions de vida de la població d'origen africà i llatinoamericà a la Regió Metropolitana de Barcelona. Una aproximació qualitativa". Ed. Diputació de Barcelona, 1995.

- ESCRIVÁ, Angeles; ROMERO, Bertha. "Se busca trabajo. Fija, interina o por horas". ASOMIPEX. Noviembre 1996.
- GABINET D'ESTUDIS SOCIALS. "Entre el Sud i el Nord. Els treballadors immigrants estrangers a Catalunya". Perspectives territorials. Direcció General de Planificació i Acció Territorial. Departament de Política Territorial i Obres Públiques. Generalitat de Catalunya. Barcelona, 1995.
- GONZALEZ PÉREZ, Vicente et al. "Inmigrantes Marroquies y Senegaleses en la España Mediterránea". Ed. Generalitat Valenciana. Conselleria de Treball i Afers Socials. 1995.
- IZQUIERDO ESCRIBANO, Antonio. "La inmigración inesperada. La población extranjera en España (1991-1995)". Ed. Trotta S.A. Madrid, 1996.
- IZQUIERDO ESCRIBANO, Antonio. "La inmigración en España 1980-1990. Ed. Ministerio de Trabajo y Seguridad Social". Madrid, 1992.
- INSTITUT D'ESTUDIS METROPOLITANS. "Condicions de vida de la població d'origen africà i llatinoamericà a la Regió Metropolitana de Barcelona. Una aproximació qualitativa." Area Metropolitana de Barcelona i Diputació de Barcelona. Barcelona, 1995.
- LEY DE EXTRANJERÍA. Ley orgánica 1/7/85, nº 7/1985 de los derechos y libertades de los extranjeros en España.
- LOSADA CAMPO, Teresa. "La inmigración marroquí en los últimos veinte años" (Monografía). En J. Montabes Pereira et al. Explosión demográfica, empleo y trabajadores emigrantes en el Mediterraneo Occidental. Ed. Universidad de Granada, Granada 1993.
- MONTABES PEREIRA, Juan et al. "Explosión demográfica, empleo y trabajadores emigrantes en el mediterraneo occidental". Ed. Universidad de Granada. Granada, 1993.
- MORALES LEZCANO, Victor et al. "Inmigración Africana en Madrid: Marroquíes y Guineanos (1975-1990)", UNED ; Madrid 1993.
- PLA INTERDEPARTAMENTAL D'IMMIGRACIÓ. Departament de Benestar Social. Generalitat de Catalunya. 1994.
- POSADA, E. "El marco legal del proceso de regularización de los trabajadores extranjeros". Revista de Treball Social nº 123 Setembre 1991.
- PRIETO, Carlos. "Trabajadores y condiciones de Trabajo". Ediciones HOAC. Madrid 1994.
- REAL DECRETO 155/1996 de 2 de febrero por el que se aprueba el Reglamento de Ejecución de la Ley Orgánica 7/1985, acuerdo por el que se desarrolla el proceso de documentación de extranjeros en situación irregular.
- RIBAS, Natalia. "Origen del proceso emigratorio de la mujer filipina a Catalunya". Revista Papers nº 43, 1994.

- SCHOECH, H. Diccionario de Sociología. Editorial Herder. Barcelona, 1981.
- SOLÉ, Carlota y HERRERA, Encarna, "Trabajadores extranjeros en Cataluña. ¿Integración o racismo? (Análisis de la encuesta realizada por el CITE en 1991)". Siglo XXI. Madrid 1991.
- SOLÉ, Carlota. "Catalunya: Societat receptora d'immigrants. Anàlisi comparativa de dues enquestes. 1978 i 1983". Institut d'Estudis Catalans. Barcelona, 1988.
- SOLÉ, Carlota. "Discriminación racial en el mercado de Trabajo". Consejo Económico y Social. Madrid, 1995.
- VERONA, Mery y DAOLIO, Nani. "Inmigración en España. Femenino y Plural". Ed. Rumagraf S.A. Madrid 1994, Colección de mujeres progresistas.

AGRAÏMENTS

Aquest treball ha estat possible gràcies a la col·laboració de totes les persones implicades o relacionades amb el tema i que s'han brindat amablement a ser entrevistades.

Agrïm la col·laboració i atenció de totes les entitats, institucions i associacions:

- Ajuntament de Barcelona. Servei d'Immigració. Eugenia Gallifa
- Asociación Al-Wafa. Aurora.
- Asociación Bayt Al-Thaqafa (Arabe-islámicos). Ana Losada.
- Asociación de inmigrantes Filipinos en Barcelona. Viginia Zarate
- Asociación de la Amistad de Mujeres Filipinas. Rita Amagi.
- Asociación de mujeres dominicanas. Magnolia.
- Asociación de Trabajadores e inmigrantes marroquies en España (ATIME-C). Mohamed.
- Asomipex. Asociación de mujeres Peruanas. Lis i Olga.
- Càritas Diocesana de Barcelona. Servei d'Atur. Teresa Guarro.
- Càritas Diocesana de Barcelona. Servei d'Immigració. Gemma Solera.
- Centro Filipino en Barcelona. Padre Abelino.
- CITE (Centre d'Informació a Treballadors Estrangers de CC.OO). Jesús.
- CITE (SAIER). Feliciano
- Comunidad Religiosa de María Inmaculada. Hermana Loyola.
- Federació d'Activitats Diverses de Catalunya de CC.OO. Carmen Torres.
- Federació de Dones per la Igualtat del Baix Llobregat. Amor del Alamo
- La Claca. Casal Llatinoamericà. Elsa.
- Mesa redonda de la asociación de inmigrantes filipinos de Barcelona. Alicia Gratil.
- Ministeri de Treball. Mateo Albillos
- Secretaria de Política Social de UGT. Marisa Fernández.

També agrïm la seva col·laboració a les agències de col·locació Rita, Helios, TJServeis i Baby & Home.

I sobretot a les dones que han dedicat una part del seu escàs temps lliure a nosaltres:
Rita, Dina, Beiki, Lucy, Berta, Elisabeth, Rosa, Míla, Rosalinda, Emi, Josefina, Emili, Ning,
Juana, Touria, Fátima, Meca, Xáfica, Amina, Naji, Tatiana, Sara, Arelis, Graciela, Elia,
Magda, Liliana, Isabel, Susana, Lucía, Eden, Marlene, Mª Jesús, Angelia.....

A totes elles les hi dediquem aquest treball.

1057
(Resum)

LES DONES IMMIGRANTS TREBALLADORES AL SERVEI DOMÈSTIC

**Neus Merello Bayot
Elena Herranz Fúnez**

Fundació Jaume Bofill

Desembre 1997

1. PRESENTACIÓ.....	2
2. METODOLOGIA.....	5
3. CARACTERÍSTIQUES I SITUACIÓ DELS COL·LECTIUS.....	9
3.1. Lloc d'origen. Motius de l'emigració. Temps d'estada a Espanya. Com han arribar i quina és la seva situació legal.....	9
3.2. Característiques personals: Edat. Professió i nivell d'estudis. Nucli familiar. Habitatge.....	11
4. EL TREBALL I LES SEVES CONDICIONS.....	14
4.1. La modalitat del treball. El seu horari i les tasques que fan. Com hi arriben.....	14
4.2. La remuneració i el tracte personal.....	16
4.3. Nivells de satisfacció i desitjos de millora de les condicions.....	17
4.4. Vida relacional i associativa del col·lectiu.....	19
5. PROBLEMÀTIQUES DETECTADES I SOLUCIONS ALTERNATIVES .	21
6. REFLEXIONS A NIVELL DE CONCLUSIONS.....	25
7. ALGUNES PROPOSTES CONCRETES PER MILLORAR LA SITUACIÓ.....	30
8. BIBLIOGRAFIA.....	33
AGRAÏMENTS.....	36

1. PRESENTACIÓ

El present informe és una síntesi de l'estudi realitzat per a la Fundació Jaume Bofill (Serveis de Cultura Popular) titulat "Les dones immigrants treballadores al servei domèstic". Amb aquest resum, adreçat sobretot a totes les persones i entitats que han col·laborat amb nosaltres, pretenem difondre les nostres conclusions i aportacions, arribant a tot aquell a qui li pugui interessar o li pugui ser útil en el seu treball o activitat. En qualsevol cas, l'estudi complet resta a la vostra disposició a la Fundació Jaume Bofill, gràcies a la qual ha estat possible realitzar-lo.

L'estudi parteix de la idea que hi ha una realitat, no nova, ja que té molta història, però sí bastant desconeguda o amagada. La situació és que moltes dones emigren dels seus països d'origen amb l'esperança de crear-se una vida millor. L'esperança és treballar i guanyar alguns diners, bé per retornar als seus països i començar una nova vida, o bé per iniciar una nova vida al país de destinació. La realitat és que en la majoria dels casos l'única feina possible consisteix a realitzar "servei domèstic" o a treballar en una anomenada "casa de família" duent a terme totes les feines de la llar.

En la nostra recerca hem intentat reflectir la realitat de les dones immigrants treballadores al servei domèstic a la ciutat de Barcelona, especificant tota la problemàtica que envolta aquesta situació i que afecta no només a la seva activitat laboral sinó també a la seva vida personal i social. Les descripcions realitzades no varien en substància a les que altres estudis, en diferents territoris o amb diferents subjectes de la informació, han aportat, però nosaltres hem volgut anar més enllà i reflexionar i deduir sobre els factors condicionants de les situacions i les percepcions de les pròpies dones al respecte. També hem volgut recollir propostes alternatives amb possibilitats de ser aplicades a la realitat.

Les dones subjectes del nostre estudi, reuneixen unes condicions especials que les fan vulnerables a unes condicions laborals que poden ser precàries i sense control del compliment de la seva regulació. Són immigrants, amb la problemàtica que això comporta, i són dones, el que es tradueix en un accés limitat moltes vegades a determinades feines reservades al seu gènere, com és el servei domèstic.

Hem pogut veure que aquesta limitació es veu agreujada en el cas de aquestes dones que no només han de treballar al servei domèstic, sinó que moltes vegades ho han de fer com internes als domicilis dels ocupadors, atès que la major part de la demanda que existeix és per aquesta modalitat, que és la que no volen fer les dones autòctones. Assoleixen el paper de "l'antiga minyona", que abans era dut a terme per les dones d'altres províncies d'Espanya o de les zones rurals de Catalunya. En resum, es mouen dins l'àmbit laboral que rebutgen les persones del país.

Per tant són dones que vénen a realitzar unes tasques que els autòctons no volen fer i amb els quals no entren en competència. Malgrat això, hi ha una por generalitzada a l'estranger, que s'hauria de substituir per un compromís de solidaritat amb les persones que vénen a realitzar la feina que aquí ningú vol fer.

En aquest treball pretenem descriure les condicions en les quals treballen aquestes dones, per reflexionar-hi. Finalment i després de procedir a l'anàlisi de tota la informació obtinguda, hem plantejat unes propostes alternatives de millora per a una possible transformació de la situació.

Malgrat el plantejament d'aquestes millores, no hem d'oblidar que aquestes persones migren perquè la situació econòmica al seus països d'origen no els permet sobreviure, i busquen alternatives, però som conscients que la solució de la situació dels immigrants no passa per aquestes propostes de millora de les condicions de treball i de vida. Tot i que això sigui necessari, la solució real passa per aconseguir que les economies d'aquests països es desenvolupin realment i no sigui necessària la migració, sinó que aquesta sigui una opció que qualsevol persona pugui exercir lliurement. El contrari es traslladar, moltes vegades, la pobresa dels col·lectius d'immigrants d'aquests països als llocs de destí.

La realitat és que cada vegada són més les dones que vénen dels països en desenvolupament per realitzar treball domèstic, i per tant és un col·lectiu que va en augment paral·lelament a les seves problemàtiques. Aquest augment es produeix tant en nombre com en diversitat de països d'origen. Per això és necessari i lícit que com país receptor d'aquest col·lectiu prestem l'atenció que es mereixen, tant des de les entitats públiques com des de les entitats privades.

A continuació trobareu una explicació de com hem realitzat el nostre treball, d'on hem extret la informació, així com dels resultats que hem obtingut, la qual cosa ens permet fer una descripció de la situació, i reflexionar sobre la mateixa, per posteriorment exposar algunes propostes de millora.

Finalment, esperem que aquest estudi pugui contribuir, si no a millorar directament les condicions de treball de les dones immigrants treballadores del servei domèstic, sí a ser tothom més conscients de la realitat que les envolta i de la possibilitat de fer alguna cosa per millorar aquesta realitat, tot i que pugui ser limitada i que no ataqüi les causes reals de les problemàtiques.

2. METODOLOGIA

Per fer aquest treball, en primer lloc hem llegit diferent bibliografia sobre el tema de la immigració en general, i concretament sobre la dona immigrant, així com els aspectes laborals del servei domèstic.

També hem revisat les fonts estadístiques existents que ens han donat dades concretes al respecte, observant que els quatre col·lectius més nombrosos són les dones dominicanes, filipines, peruanes i marroquines.

A partir d'aquí ens hem qüestionat sobre la situació i problemàtica que envolta a la dona immigrant treballadora al servei domèstic a la ciutat de Barcelona. Bàsicament, hem volgut conèixer quina es la seva situació i característiques personals, les seves condicions de treball, el seu entorn social, així com els seus problemes i les solucions que poden tenir. D'altra banda també ens hem plantejat si hi ha diferència entre els diferents col·lectius de dones, en funció del seu país d'origen.

Per aconseguir esbrinar aquesta situació, hem cregut que l'instrument més vàlid era portar a terme entrevistes estructurades a partir d'uns punts concrets que ens portessin al coneixement de l'esmentada situació, deixant oberta la possibilitat d'introduir nova informació no contemplada anteriorment.

Encara que les pròpies dones són les implicades directament en aquest estudi, hem cregut convenient tenir en compte també altres persones i organismes, que directament o indirectament tenen a veure amb la problemàtica plantejada.

És a partir d'aquí que hem fet entrevistes a:

- ◆ Entitats coneixedores i en contacte amb la realitat de les dones immigrants treballadores del servei domèstic.
- ◆ Associacions d'immigrants de les quatre nacionalitats analitzades.

- ◆ Agències de col·locació en el servei domèstic.
- ◆ Grups de dones per nacionalitats.
- ◆ Dones individuals per nacionalitat.

Les entrevistes als responsables d'entitats amb funcions relacionades amb la immigració ens han donat una visió general de la situació, i també informació sobre les associacions dels immigrants i llocs de trobada.

Les presidentes o representants de les diferents Associacions dels col·lectius de dones, escollits per aquest estudi, ens han possibilitat una visió àmplia respecte al corresponent col·lectiu de dones, ja que estan en constant relació amb moltes d'elles i coneixen les seves situacions concretes i els diferents problemes que pateixen, inclosos els de l'àmbit laboral.

Paral·lelament hem cercat les agències de col·locació que funcionen a Barcelona i que tenen per objectiu fer d'intermediaris entre les treballadores i els/les ocupadors/es. Es dediquen a les feines pròpies de tot el que és l'àmbit familiar: neteja de la llar, cura d'avis, cura de nens, cuina, etc. No són Empreses de Treball Temporal, ja que aquestes normalment no es dediquen a aquest àmbit familiar, per la qual cosa no podien oferir-nos la informació que ens interessava.

Cal tenir present que d'una banda les persones que busquen feina s'inscriuen a aquestes agències, i de l'altra les que necessiten algun dels serveis esmentats, acudeixen per contractar a la treballadora que els pot fer. Aquest tipus d'agències només intervenen en el moment de posar en contacte a la treballadora i al contractant, quedant posteriorment al marge de la relació laboral que s'iniciï, és a dir finalitzant llavors la seva intervenció.

Els contactes i entrevistes a les responsables d'algunes d'aquestes agències, ens han facilitat una informació molt concreta respecte a l'àmbit laboral del servei domèstic, i que inclou informació provinent de les ocupadores, amb qui també tracten.

Però sens cap mena de dubte, el gruix fort de les entrevistes s'han portat a terme amb les pròpies dones immigrants treballadores al servei domèstic, és a dir a les dones directament implicades en aquest estudi.

No només hem fet entrevistes individuals a les dones de cadascun dels quatre col·lectius, sinó que també les hem fet de manera grupal. En aquest últim cas hem volgut crear una dinàmica de grup que contribuís a expressar els diferents punts de vista de les dones que formaven part del mateix. Aquests grups han estat reduïts per facilitar la participació de totes.

Les formes de contactar amb aquestes dones ha estat a través de diferents vies, depenent de les nacionalitats i els hàbits socials i associatius. En general hem accedit per mitja de les associacions d'immigrants, de les entitats que donen serveis d'ajuda, dels llocs de trobada, i també per conegudes o amigues d'altres entrevistades. Així doncs, totes aquestes entrevistes s'han fet a les dependències de les pròpies Associacions, als centres religiosos, als locals d'esbarjo, als locals d'enviament de diners, als carrers freqüentats per determinats col·lectius i als domicilis particulars de les dones.

Tota la informació recollida ha permès portar a terme les anàlisis sobre la situació i problemàtica del col·lectiu contemplat. Aquesta anàlisi ens ha permès estimar unes propostes de millora, per intentar que assoleixin una millor qualitat de vida al nostre país. Som conscients que el nostre estudi comporta uns límits que segurament dificulten poder fer generalitzacions.

Cal assenyalar les dificultats que hem tingut per fer les entrevistes a les associacions i a les pròpies dones. En el cas de les associacions ens han manifestat el seu cansament davant les múltiples peticions d'entrevistes, sobretot per part dels estudiants de diferents universitats. Fins i tot alguns representants d'aquestes associacions ens han parlat del seu desencís, en veure que malgrat la quantitat d'estudis que es fan i les entrevistes que concedeixen, no es tradueixen en millores reals per a ells

i normalment ni tan sols tenen coneixement de la finalització dels estudis i dels seus resultats.

Pel que fa a les dones, ha estat difícil la seva localització, atès que el seu horari laboral comporta que gairebé no tinguin temps lliure. També ens hem adonat que tenien cert recel a donar informació més privada, per la qual cosa sempre hem respectat la seva intimitat. Ha estat necessari dedicar-hi molt de temps per introduir-se en el seu ambient per guanyar-nos la seva confiança, demostrant la nostra disponibilitat cap a elles i explicant-los sempre l'objectiu del nostre estudi.

Per acabar i respecte a les entrevistes, hem de dir que sempre hem procurat gravar-les per després transcriure-les literalment, encara que això en el cas de las dones quasi mai ha estat possible, bé perquè no han volgut, o bé perquè l'entorn on es realitzava no ho permetria.

3. CARACTERÍSTIQUES I SITUACIÓ DELS COL·LECTIUS.

3.1. Lloc d'origen. Motius de l'emigració. Temps d'estada a Espanya. Com han arribat i quina és la seva situació legal.

Encara que darrerament, segons les agències de col·locació, també vénen moltes dones de Colòmbia, Equador, Polònia i altres llocs de Llatinoamèrica, tal com anteriorment hem fet esment, nosaltres ens centrem en els quatre grups de dones entrevistades: peruanes, dominicanes, filipines i marroquines.

El motiu de la immigració és l'econòmic. Totes les dones treballadores del servei domèstic busquen obtenir diners per a la seva supervivència, i en molts casos per a la de la seva família al lloc d'origen, com és el cas majoritari de les dones dominicanes i filipines. En algunes ocasions busquen un nou lloc per viure i establir-se amb les seves famílies i en d'altres manifesten voler estalviar diners per tornar als seus països.

En el cas d'algunes dones marroquines, tot i que manifesten que han vingut per reagrupament familiar, el motiu de la seva emigració també és l'econòmic.

Algunes dones filipines i peruanes han manifestat que a més del motiu econòmic, buscaven conèixer altres llocs, o la causa ha estat per motius personals.

Segons expressen les dones treballadores, en general, el temps que fa que viuen a Espanya és molt variat. Les dones filipines tenen el temps d'estada més llarg, ja que són les que van arribar fa més temps; en alguns casos fa 20 o 30 anys. A la resta de col·lectius la majoria de dones treballadores del servei domèstic fa menys de 10 anys que viuen a Espanya. Aquest temps pot anar des d'un mes fins a 8 o 10 anys, encara que alguna dona marroquina pugui arribar als 12 o 18 anys.

Tota la informació recollida ens indica que els canals d'arribada són diversos, i en bona part depenen del país d'origen de la treballadora. Aquests canals poden ser:

a) Visat de turista, passant al cap de tres mesos a la condició d'irregular. Aquest canal ha estat utilitzat per la majoria de les dones, encara que en els últims anys això ja no és possible. Algunes dones marroquines afirmen haver entrat a Espanya amb el seu passaport.

b) Contracte de treball a través del sistema legal de contingents. Aquest contracte pot ser realment un treball al servei domèstic o pot no existir a la realitat. Aquest canal és utilitzat per algunes treballadores filipines, peruanes i dominicanes.

c) Per reagrupament familiar; quan un familiar directe està residint i treballant al país de destí. Generalment és el marit en el cas d'algunes dones marroquines, però també mares en el cas de les dones filipines i dominicanes.

d) Via il·legal a través d'intermediaris, consistent a entrar a Espanya a través d'altres països, com pot ser Alemanya, havent de pagar quantitats molt elevades, al voltant dels 3.000 dòlars. Això és molt freqüent en el cas de les treballadores peruanes.

La majoria de les dones immigrants treballadores del servei domèstic estan legalment a Espanya, ja que en molts casos han obtingut aquesta condició a través del sistema de contingents. No obstant això, la regularització no ha estat abans d'arribar sinó que moltes dones han estat durant un temps en condició irregular fins que han trobat un treball al servei domèstic. Un cop aquí s'han pogut acollir al sistema de contingents, quan aquest ha estat obert, i han viatjat al seu país d'origen per arreglar els papers i tornar amb el corresponent visat.

En general, les treballadores en la modalitat de fixa i d'interina en jornada completa, independentment del seu país d'origen, han aconseguit regularitzar-se per aquesta via.

En altres casos, algunes dones han arribat a Espanya legalment amb el contracte de treball des del seu país d'origen, però aquest ha estat fictici per aconseguir l'entrada al país, i a la realitat no tenen una feina.

No obstant això, també hi ha treballadores del servei domèstic en condició d'irregularitat. En alguns casos hi ha ocupadors que es neguen a fer contracte de treball tot i tenir treballadores en condició de fixa i interina.

D'altra banda, hi ha dones arribades pel canal del reagrupament familiar que tenen la condició de regulars independentment de si tenen o no contracte de treball.

3.2. Característiques personals: Edat. Professi3 i nivell d'estudis. Nucli familiar. Habitatge.

Totes les treballadores del servei domèstic es troben en edat laboral. Les edats més freqüents oscil·len entre 25 i 40 anys, i no s'observen diferències segons el lloc de procedència.

La professió al lloc d'origen i el nivell d'estudis de les treballadores està molt relacionat, i ambdós aspectes són molt variats depenent en bona part del lloc d'origen de la persona.

Segons la informació recollida, les característiques dels diferents col·lectius es poden concretar de la següent manera:

- Pel que fa a les peruanes, coincideixen a dir que tenen el nivell d'estudis més alt de tots els col·lectius, així com una professió en el seu lloc d'origen. Les professions poden ser variades; infermeres, mestres, assistents socials, farmacèutiques, advocades, funcionàries o administratives. Entre les dones entrevistades, hem trobat professionals tal i com manifesten les anteriors fonts, però també hi ha dones amb estudis bàsics.

- En el cas de les dones filipines, coincideixen quan consideren que tenen un nivell d'estudis alt i una professió al lloc d'origen. El nivell d'estudis pot ser de batxillerat o fins i tot universitari, i les professions més comunes són les d'infermeres, llevadores, mestres, comptables o secretàries.
- Respecte a les dones dominicanes, manifesten que el nivell d'estudis és baix, encara que segons les agències de col·locació, elles diuen que tenen un nivell d'estudis alt, però no ho demostren ni ho deixen gaire clar. Pel que fa a la professió, solen ser mestresses de casa, sense altres oficis. Les dones entrevistades diuen que el seu nivell d'estudis és de batxillerat o bàsic i manifesten haver estat mestres, caixeres de supermercat o estudiantes.
- Quant a les dones marroquines, el nivell d'estudis acostuma a ser molt baix, en alguns casos no tenen cap mena d'estudi, situació reflectida entre les dones entrevistades. Tanmateix alguna associació d'aquest col·lectiu ha matisat que també poden haver-hi dones amb estudis. En aquest sentit, les dones marroquines que arriben actualment presenten un nivell d'estudis més elevat que les arribades de fa temps. Respecte a la professió, tots els agents d'informació coincideixen a dir que solen ser mestresses de casa. De les dones entrevistades, les poques que han treballat fora de casa ho han fet en fàbriques.

Pel que fa al nucli familiar de les dones immigrants treballadores al servei domèstic, observem diferències importants en funció del país d'origen.

Les dones marroquines acostumen a tenir la família a Espanya i viuen amb els seus marits i fills. No obstant això, moltes dones entrevistades han vingut soles i posteriorment han portat el marit i els fills, encara que això no coincideix amb la informació aportada per la resta dels agents entrevistats, en afirmar que les dones marroquines tendeixen a venir després del marit i a acollir-se al reagrupament familiar.

Respecte a les dones dominicanes, acostumen a venir soles, però solen tenir família al seu país d'origen, ja sigui marit i fills o únicament fills, enviant diners per a la seva manutenció. En ocasions porten familiars que solen ser germanes o filles.

Quant a les dones peruanes, solen ser solteres i no tenir família pròpia al seu país d'origen, encara que en algun cas també deixen marit i fills allà.

Pel que fa a les dones filipines, moltes d'elles conviuen amb els marits i fills, perquè han vingut posteriorment o perquè han format aquí la seva família amb homes filipins. No obstant això, moltes dones filipines també són solteres.

En general, les dones treballadores del servei domèstic acostumen a compartir un habitatge, que lloguen amb altres dones per compartir despeses. Les treballadores fixes solen fer-ho quan porten un temps treballant, per poder gaudir-ne els dies que tenen festa.

Algunes de les queixes més importants de tots els col·lectius són els preus i els requisits per accedir a l'habitatge, per la seva condició d'immigrant.

El col·lectiu filipí és l'únic on hem trobat dues dones, treballadores des de fa molts anys a Barcelona, amb pisos de propietat, i que manifesten no haver tingut cap problema per accedir a l'habitatge, l'únic inconvenient ha estat els alts preus.

4. EL TREBALL I LES SEVES CONDICIONS.

4.1. La modalitat del treball, el seu horari i les tasques que fan. Com hi arriben.

La modalitat de treball preveu o contempla dos aspectes. D'una banda, el tipus de treball, essent tres les possibilitats: fixa, interina o per hores; i d'altra banda, l'existència o no de contracte de treball. Nosaltres hem emprat el terme "fixa" en referir-nos a les treballadores que resideixen en el domicili de l'ocupador, donat que és l'utilitzat per les pròpies dones en esmentar aquest tipus de treball.

En general, l'existència o no de contracte de treball depèn en bona part del tipus de treball realitzat. Sens dubte hi ha una tendència a la contractació en el cas de les treballadores fixes i interines, encara que en ocasions no es fa. En el cas del treball a hores en diferents domicilis, són les pròpies treballadores les que han de cotitzar a la Seguretat Social, cosa que no acostumen a fer.

En arribar, les dones treballadores tendeixen a buscar una feina com a fixes, sempre que no tinguin la seva família aquí. Quan les treballadores porten un temps aquí i/o bé arriben les seves famílies, tendeixen a passar del treball de fixa al d'interina, és a dir sense dormir al domicili de l'ocupador, encara facin tota la jornada laboral de vuit hores diàries.

No obstant això, observem algunes diferències en la modalitat de treball en funció de les nacionalitats.

En el cas de les dones filipines, totes les entrevistades tenen contracte de treball; segons totes les fonts d'informació hi ha una tendència general a l'existència de contracte, independentment del tipus de treball que fan: fixa, interina o per hores, tot i que hi ha excepcions.

Respecte a les dones marroquines, segons algunes fonts d'informació, solen treballar a hores sense cotitzar a la Seguretat Social, fent neteges a diferents domicilis, tot i que darrerament vénen moltes dones soles que treballen com a fixes. No obstant això, observem que totes les dones entrevistades han treballat com a fixes o interines.

Quant a les dones dominicanes, totes són fixes o interines i totes tenen contracte de treball.

Pel que fa a les peruanes, ens trobem que efectuen tots els tipus de treball i poden tenir o no contracte.

L'horari de treball sempre està en funció del tipus de treball realitzat. En el cas del treball com a fixa l'horari sol ser de 7, 8 o 9 del matí fins a 9,10 o 12 de la nit; i mai es compleixen les hores que consten al Decret del Servei Domèstic. Així doncs, l'horari s'allarga en funció de les necessitats de la família, en molts casos es dona el fet que no tenen cap descans al llarg de tot l'horari laboral i, fins i tot, en algunes ocasions han d'estar disponibles les 24 hores del dia.

Les festes setmanals solen consistir en dissabte o dijous a la tarda i diumenge. Encara que en general es compleix, hi ha casos que davant una necessitat hi ha l'obligació de quedar-se, encara que en ocasions es remuneri.

Aquestes condicions són generals a totes les dones de qualsevol nacionalitat que treballin com a fixes i totes les fonts d'informació ho afirmen.

En el cas de les treballadores interines o a hores sol respectar-se l'horari pactat.

En general, les tasques realitzades per les dones treballadores del servei domèstic són totes les tasques pròpies de la llar. No obstant això, tots els informadors manifesten que depèn de la família de l'ocupador, igual que la càrrega de treball, que pot variar si la família és d'un únic membre, com pot ser un avi, o de sis membres amb una sola treballadora.

També existeix la possibilitat de centrar la feina en una única tasca, com la cuina. En ocasions també s'inclou la cura de nens o avis, o les dues.

D'altra banda, s'observa que les dones peruanes tendeixen a treballar en llars de persones grans, on normalment fan totes les tasques pròpies de la llar i també se'n ocupen de tenir cura a aquestes persones. També es possible que només se les contracti per la cura d'alguna persona gran que no es pugui valer per si mateixa.. I respecte a les dones filipines poden arribar a tenir com a tasca afegida ensenyar anglès als nens.

El mecanisme d'accés al mercat de treball més freqüent és l'anomenat boca a boca , és a dir, a través d'amics, coneguts o familiars. És habitual que les senyores demanin a la seva treballadora si té familiars o amigues que vulguin treballar a casa d'amigues seves.

En segon lloc, cal situar-hi el canal de les agències de col·locació. És el més emprat per les dones marroquines, tot i que té l'inconvenient d'haver de pagar una quantitat de diners per inscriure's.

Altres canals d'accés són les comunitats religioses, la revista Primeramà i, en poques ocasions, la premsa.

Una altra via és la d'intermediaris dels mateixos països que estan aquí i cobren una quantitat a la dona treballadora per trobar-los una feina.

4.2. La remuneració i el tracte personal.

El salari de les treballadores fixes sol oscil·lar entre 80 i 100.000 pessetes netes, encara que hi ha casos en què està per sobre o per sota. Això inclou menjar, dormir i la Seguretat Social, però algunes vegades s'han hagut de comprar el menjar per escassetat.

Les treballadores consideren que aquest salari és baix si es té en compte la privació de llibertat, l'horari i la càrrega de treball que representa.

En el cas de les treballadores interines, si l'horari és complet (40 hores setmanals), el sou és similar al de les treballadores fixes, però es redueix proporcionalment si les hores treballades són menys.

En el cas de les treballadores a hores, el sou està al voltant de les 1.000 pessetes l'hora, tot i que en alguns casos es pot pagar a 800 si són moltes hores, o a 1.200 quan s'afegeix el transport a part.

En general, totes les treballadores del servei domèstic solen manifestar que el tracte és bo. No obstant això, a l'hora de matisar, s'esmenten casos de molta exigència per part de l'ocupadora: fer les coses d'una manera determinada o en menys temps, autoritarisme i maltractaments psicològics amb paraules o humiliacions. No solen manifestar que hi hagi maltractaments físics o altres tipus d'abús.

D'altra banda, algunes consideren que són tractades com de la família, i altres, que es manté la distància. En qualsevol cas, en bona part depèn dels hàbits de convivència de la família i de la susceptibilitat i sensibilitat de les treballadores.

El comú denominador és que el tracte personal està en funció dels ocupadors o de la família amb qui treballin.

4.3. Nivells de satisfacció i desitjos de millora de les condicions.

El nivell de satisfacció es valora per dos aspectes; un en funció de la família amb la qual es treballa i un altre pel treball domèstic en si mateix.

Respecte a la família, el nivell de satisfacció és degut al tracte que ofereix a la treballadora, la flexibilitat i el sou. En la majoria dels casos, les treballadores manifesten estar satisfetes, encara que consideren que el nivell d'exigència és molt alt, sobretot en el treball de règim intern.

Pel que fa al treball de servei domèstic, com a feina concreta, en general, el nivell de satisfacció és molt baix i la majoria de treballadores manifesten voler dedicar-se a una altra feina, que normalment és la seva professió si la tenen, encara que les dones entrevistades no han expressat una actitud lluitadora per canviar aquesta situació, sinó més aviat una acomodació, ja que tenen assumit que és molt difícil canviar de feina pel fet de ser estrangeres.

D'altra banda, diversos agents d'informació manifesten que existeix el mite del retorn al seu país d'origen, però a la realitat quasi mai es produeix. Les dones entrevistades que es manifesten sobre això ho veuen en tot cas com una idea, un desig de futur que es va difuminant al llarg de l'estada, i supeditat a la seva evolució, però no com un projecte consolidat i previst.

Respecte a la preferència general de les treballadores del servei domèstic, tal com hem dit anteriorment, és treballar com a fixes en el moment de la seva arribada a Espanya. Tanmateix, un cop fa temps que són aquí, volen deixar de dormir al domicili de l'ocupador, és a dir, volen passar del treball de fixa al d'interina. Aquest és un sentiment generalitzat.

Aquesta preferència és especialment ressaltable en els casos de les treballadores que tenen la família aquí.

Les agències de col·locació constaten que respecte a les preferències en el tipus de feina, les dones peruanes demanen treballar tenint cura d'avis. Això ens ve confirmat si s'observa que la majoria de peruanes treballen amb avis.

4.4. Vida relacional i associativa del col·lectiu.

Les circumstàncies i situacions que viuen les dones immigrants, fa pensar en la necessitat d'una vida associativa. No obstant això, el país d'origen marca molt aquesta actitud associativa dels diferents col·lectius.

Normalment les dones filipines estan totes elles associades. No solament pertanyen sinó que també col·laboren a les diferents associacions d'immigrants d'aquest col·lectiu, encara que totes giren entorn del Centro Filipino, que depèn de la Comunitat Eclesial. Cal dir que el canal d'accés a les dones filipines ha estat en tots els casos, excepte un, les associacions.

En el cas de les dones marroquines, la majoria no tenen contacte amb associacions, i si l'han tingut, ha estat únicament per demanar assessorament o a fer classes, però no hi pertanyen ni hi participen.

En general la resta de col·lectius, és a dir, les dones dominicanes i peruanes entrevistades, no pertanyen a cap associació. Hem pogut confirmar que el col·lectiu peruà és molt poc associatiu i que les dones dominicanes no disposen de temps per associar-se.

La situació que ens hem trobat respecte a les associacions, reflexa que aquestes són molt reduïdes i poc operatives, amb pocs recursos i amb pocs participants. Algunes d'elles es creen i desapareixen amb facilitat, potser per un costat, a causa del poc temps de què disposen, i per l'altra, per la inestabilitat en la qual es troben que no motiva la participació.

Hi ha un aspecte que tot i fer referència a la "vida social", no es mou en el marc de la vida associativa. Són els contactes personals i socials que varien en funció dels països d'origen de les treballadores.

En el cas de les dones filipines, totes les seves relacions socials giren entorn del “Centro Filipino” i les seves activitats, moltes d’elles relacionades amb l’església.

Respecte a les dones marroquines i dominicanes, els principals contactes personals i socials són la família i algunes amistats.

En el cas de les dones peruanes, aquestes també tendeixen a relacionar-se amb la família, encara que algunes es manifesten més autònomes i independents i no tenen moltes relacions socials.

No obstant això, en general totes les dones que treballen com a fixes afirmen que disposen de poc temps per a relacionar-se.

5. PROBLEMÀTIQUES DETECTADES I SOLUCIONS ALTERNATIVES.

En el transcurs de l'estudi s'han manifestat els problemes que les diferents fonts d'informació han identificat de la següent manera:

En primer lloc, es considera la **Llei d'Estrangeria** molt dura i injusta.

Existeixen moltes dificultats per legalitzar-se atès que es demana molta documentació per renovar els diferents permisos. Sempre demanen el permís de treball per residir, amb la qual cosa si no tenen aquest permís de treball no es poden quedar.

Seguint amb el tema legal, tothom ha coincidit en que hi ha dones immigrants que treballen sense contracte, moltes vegades perquè l'ocupador està desinformat i no vol fer-ho. En aquest cas no poden legalitzar-se, cosa que els produeix molta por i provoca coaccions per part dels ocupadors. No poden defensar-se legalment, ni presentar cap denúncia, ni reclamar al Ministeri de treball. Es troben indefenses i poden patir abusos que no s'atreveixen a denunciar. Això es veu agreujat pel fet que moltes dones emigren sense conèixer les situacions que les esperen i s'han endeutat molt, primer per pagar el viatge, i després per mantenir la família que deixen allà.

Un altre problema important és l'**encasellament a treballar en el servei domèstic** pel fet de ser immigrant. En aquest punt, cal aclarir abans de tot que el contingent (**Contingente de Autorizaciones para trabajadoras extranjer**os), ja esmentat anteriorment, és la normativa legal que està en vigor actualment a l'àmbit de les regularitzacions per a estrangers. És un procediment especial que permet la tramitació d'aquelles ofertes de treball que el mercat nacional no arriba a atendre, permetent un nombre màxim d'autoritzacions anuals ("cupo") que corresponen a aquelles sectors que el mercat nacional no és capaç de satisfer. Aquests sectors són agricultura i ramaderia, construcció, i servei domèstic (denominat altres serveis).

En resum, és el nombre màxim d'autoritzacions per a la contractació d'estrangers no comunitaris, es fixa anualment, i es distribueix per sectors i zones geogràfiques. Quan les dones immigrants arriben, a causa de l'existència d'aquest contingent, no és possible dedicar-se a altra feina, només poden quedar-se amb un contracte que es correspongui amb els sectors determinats pel Govern, que sempre és el servei domèstic en el cas de aquestes dones. I posteriorment existeix la dificultat de trobar una altra tipus de feina per la seva condició d'estrangeres i per la impossibilitat de convalidació de títols, per la qual cosa quasi mai poden treballar en la seva professió.

Per tant podem veure que aquest sector constitueix un segment del mercat de treball on els treballadors immigrants no entren en competència amb els treballadors autòctons, ocupant espais laborals diferents. Sobretot en els casos de règim intern on, tal com expressen els diferents entrevistats, les ocupadores prefereixen dones espanyoles, però han d'acabar quedant-se una treballadora immigrant perquè les espanyoles no volen dormir als domicilis, no volen ser "minyones".

Així doncs, les dones immigrants efectuen una feina poc qualificada i inferior en l'escala ocupacional, com és el servei domèstic, on existeix manca de protecció econòmica en cas d'atur, en alguns casos, no pel fet de no estar contractades, sinó per la pròpia regulació del treball domèstic; i també una manca de capacitat reivindicativa a causa en part a la inestabilitat de la seva situació jurídica o a la possibilitat d'estar-ho si perden la feina. A més la feina realitzada està molt per sota del seu nivell de formació i qualificació.

Un altre problema és el **contingut del Decret del servei domèstic**, el qual es considera molt precari i injust. El servei domèstic està molt desprotegit i desprestigi i no garanteix els drets del treballador, ni preveu, tal com hem dit abans, el cobrament de l'atur. Aquest últim aspecte es considera molt important per tots els entrevistats. A més, la poca regulació que representa aquest decret no es respecta i no hi ha control sobre aquesta regulació.

En totes les entrevistes realitzades s'enumeren molts tipus de problemes relacionats amb les **condicions de treball**, encara que matisen que aquests problemes depenen a vegades de la família per la qual treballin les dones. Respecte a aquestes condicions, i especialment pel que fa al tracte personal, afirmen que es poden donar casos d'explotació de les dones treballadores i humiliació; en alguns casos s'arriba a donar un tracte d'esclavatge, aprofitant el seu caràcter submís, i en altres es donen situacions en què les ocupadores són molt perfeccionistes i fan la vida impossible a les treballadores. Encara que es tracti de casos esporàdics, poden donar-se abusos sexuals i falta d'alimentació.

Tota aquesta problemàtica es veu afavorida per la circumstància que els maltractaments es produeixen a porta tancada, dins el nucli familiar i per tant no es poden controlar. A més, encara que hi hagi contracte, la treballadora es pot veure obligada a aguantar la situació perquè té por de ser acomiadada i perdre la feina i per tant entrar en una situació d'il·legalitat, i sense cap ingrés econòmic.

Respecte a la resta de les condicions de treball, destaquen amb especial incidència els interminables horaris de treball i també els sous baixos per la gran quantitat de feina, dificultat per cobrar les pagues extres i per fer els corresponents dies de festa.

Destaquen també com a problemes manifestats especialment per les associacions, la **manca de participació en les associacions**, fet que ve provocat perquè les dones immigrants tenen molt poc temps lliure per dedicar-s'hi, atès que treballen moltes hores. Ressalten que les associacions poden ser el canal de defensa dels drets i l'assoliment de millores.

Altres problemes, més concrets, esmentats de forma aïllada pels diferents agents entrevistats són la manca d'ajuda social; el desconeixement per part dels immigrants dels serveis existents; l'adjudicació per part de l'Administració de subvencions a ONG per projectes que finalment no es duen a terme; problemes d'habitatge tant per la dificultat que suposa llogar-ho per la condició d'estranger, com per les condicions d'habitabilitat; deficiències en el sistema sanitari; desconeixement de l'idioma malgrat portar molts anys aquí; inexistència d'ajudes perquè les dones immigrants puguin muntar negocis; problemes d'acceptació per part dels veïns i, en general, falta d'informació als autòctons respecte a la situació dels immigrants.

Quant a les solucions, les dones entrevistades no aporten solucions concretes, segurament que tampoc està a les seves mans trobar-les. En tot cas només descriuen els problemes, ja enumerats anteriorment, i la situació ideal que hauria d'existir, com pot ser el compliment de l'horari de treball i millora de la resta de condicions; inspectors de treball que controlin els abusos; convalidació d'estudis; oportunitats per exercir les seves professions.

Per part de les entitats i les associacions hem trobat algunes propostes de millora més definides, encara que es poden confondre amb les descripcions dels problemes, i tampoc es concreten, ja que no diuen com ni qui les hauria de dur a terme. Aquestes propostes són la modificació del Decret del Servei Domèstic i la creació d'alguna entitat que controli la situació de les dones que treballen en aquest sector; pressions per modificar la Llei d'estrangeria; i potenciar l'associacionisme.

6. REFLEXIONS A NIVELL DE CONCLUSIONS.

En l'apartat anterior ha quedat exposada la descripció de les condicions de treball de les dones immigrants en el servei domèstic. Després d'això, hem volgut fer unes reflexions finals sobre les condicions de treball de les dones immigrants treballadores en el servei domèstic, des de la perspectiva de com aquestes condicions de treball són viscudes per les pròpies treballadores, i quina és l'acció de les mateixes.

En primer lloc cal dir que hi ha una **gran diversitat de situacions** en les quals les dones immigrants treballadores del servei domèstic desenvolupen la seva activitat laboral, (tenint en compte que la gran majoria de problemes els pateixen les treballadores fixes o internes als domicilis, i per tant és en aquest àmbit on ens centrem nosaltres).

Per a la majoria de dones aquesta feina representa una sortida d'unes situacions de pobresa i manca de recursos en els seus països d'origen. Aquesta feina, a la realitat i objectivament els permet sobreviure i fer sobreviure a les seves famílies al seu país. És a dir, que comparant el seu lloc d'origen amb les possibilitats de vida i treball a Barcelona, aquí tenen unes possibilitats que allà no se'ls ofereix. Això fa que en molts casos manifestin estar satisfetes amb la feina que fan, ja que estan assolint el **principal objectiu** que tenen quan deixen els seus països: **treballar i guanyar diners**.

Les condicions de treball del sector estudiat són en alguns aspectes millors que les d'altres treballadors immigrants pel que fa al salari, l'existència de contractació i Seguretat Social i la possibilitat de regularitzar-se, però amb un **gran inconvenient**, que és l'**horari de treball**. Per tenir un sou que podríem considerar acceptable, és a dir, entre les 80.000 i 100.000 pessetes més manutenció, han d'ocupar aproximadament 12 o 14 hores diàries treballant i per tant han de **renunciar a la seva llibertat i independència**, estant constantment sotmeses a la vida de l'ocupador i disponibles per servir-lo.

D'altra banda hem pogut observar que els **objectius** d'aquestes dones són **concrets i individuals**. El seu projecte està concentrat a treballar i enviar diners al seu país i tenen un ordre de prioritats. Aquestes persones estan fent un **sacrifici** que no és en benefici personal, sinó que generalment és **en benefici de les seves famílies**, que en molts casos estan al seu país d'origen i no gaudeixen dels recursos econòmics que elles tenen aquí. Sistemàticament, especialment dins els col·lectius filipí i dominicà, hem constatat que l'objectiu de les dones és enviar la major part del seu salari al país d'origen.

En aquest sentit, hem de tenir en compte que moltes d'aquestes dones s'han endeutat amb 2.500 o 3.000 dòlars per arribar al país de destinació i, per tant, tenen unes expectatives d'ingressos econòmics per cobrir aquest deute.

Per tant, tot i que pot existir un desig de superar-se i unes disconformitats, **no existeixen unes aspiracions concretes per defensar**. Hi ha queixes per casos concrets o determinats maltractes, però l'interès a sobreviure està per sobre de les reivindicacions de les condicions de treball.

Malgrat la satisfacció que en principi afirmen les mateixes dones, la qual ve explicada per tot l'exposat anteriorment, al llarg de les entrevistes sí es reconeix la **problemàtica que existeix** en les condicions de treball del servei domèstic que de vegades es manifesta directament i de vegades es pot induir, a més de quedar palesa per les manifestacions dels altres entrevistats. La problemàtica consisteix bàsicament en: **horaris interminables, alt grau d'exigència, privació de llibertat i necessitat d'un espai privat i una llar**, ja que aquesta no és la seva, etc. D'altra banda, tal com ha quedat reflectit en els apartats d'anàlisi, un dels inconvenients que manifesten és **l'encasellament de tota treballadora immigrant al servei domèstic**, i la impossibilitat de sortir d'aquesta situació, tot i tenir un alt nivell d'estudis i, en alguns casos, experiència professional.

Ens trobem que per regular tots aquests aspectes laborals existeix un **decret que regeix tot el treball domèstic i el seu contingut està per sota de l'Estatut dels Treballadors** i, per tant, recull unes **condicions molt precàries per a aquestes treballadores**. En aquest sentit, hi ha **intents per modificar-lo** per part d'algunes entitats i associacions, sobretot els sindicats, però aquests no tenen sortida. Si ens preguntem per què, arribem a la conclusió que **les persones directament afectades en la modificació d'aquest decret no tenen la força necessària per fer-ho**. En primer lloc, són immigrants, amb el **perill d'il·legalitat** que això suposa; en segon lloc, l'**instrument** que podrien utilitzar per modificar-lo, que és l'**associacionisme**, no és utilitzat. I per últim, tal com hem esmentat, per la seva **complicada situació personal**, el seu **interès primordial no és defensar els drets laborals**. Les treballadores subjectes al Decret del Servei Domèstic tenen clar que vénen a obtenir uns recursos econòmics i per tant el plantejament de canviar les condicions de treball està més enllà dels seus primers objectius, motiu pel qual modificar el decret no és una cosa prioritària.

En aquest sentit, hem de fer **diferenciació segons el temps d'estada a Espanya**. Les dones acabades d'arribar són les que no es plantegen en cap moment modificar situacions, sinó simplement trobar una feina, i una vegada la tenen el seu objectiu és recollir diners. En tot cas, només podem apreciar petites accions en dones que fa molts anys que estan aquí, no tenen perspectiva de marxar al país d'origen i duen a terme activitats associatives.

A més a més que els objectius de les treballadores immigrants són personals, hi ha un **altre aspecte desfavoridor en la defensa dels drets laborals** i és que **les treballadores queden disseminades en les diferents famílies dels ocupadors**, per la qual cosa **tenen més dificultat per agrupar-se, no poden comunicar-se** si no és a través d'una associació que en general no existeix. En el millor dels casos les que existeixen són molt febles, limitades en les seves tasques i activitats i no estan coordinades.

En preguntar a les dones **el perquè de la manca d'associacionisme**, ens trobem amb la resposta de la majoria d'entrevistades: **la manca de temps**, ja que el seu horari de treball les absorbeix gairebé absolutament o ho fa la seva família si la tenen aquí. En qualsevol cas, trobem darrere d'aquestes respostes el seu objectiu principal, que com hem esmentat és **treballar i guanyar diners**.

Pel que fa l'associacionisme, cal remarcar que hi ha **diferències culturals i diferències d'hàbits associatius d'acord amb el país d'origen**.

Així, trobem el **col·lectiu filipí, amb un objectiu solidari**, que té el seu origen en la fe religiosa i que a més fa molts anys que està assentat al nostre país. Bona part de la seva vida gira al voltant de l'església, que es converteix en un punt de trobada de persones amb unes mateixes condicions, **per la qual cosa es crea un entorn favorable per a l'associacionisme i l'acció**. No obstant això, aquesta acció és solidària amb la resta de la comunitat, però és difícil trobar accions concretes reivindicatives pel que fa a les condicions de treball del servei domèstic en general.

En el cas de les **dones dominicanes**, existeix un associacionisme que considerem incipient, encara no consolidat, i també hi ha llocs de trobada, però amb objectius bàsicament lúdics. Cal remarcar la **concentració d'aquest col·lectiu en uns carrers concrets de Barcelona** on alguns tenen pisos llogats, però sobretot on acudeixen a fer compres, a enviar diners i a efectuar trucades telefòniques als seus països a través de les oficines que allà funcionen, i també a establir relacions personals

als locals d'esbarjo. Aquesta situació la considerem **afavoridora** per donar impuls a l'**associacionisme incipient** d'aquest col·lectiu.

Respecte als dos col·lectius restants, pel que fa a les **dones marroquines**, no hem observat una activitat associativa femenina important, de totes maneres l'associacionisme marroquí que funciona té una presència de la dona molt escassa i no es tracta la problemàtica del servei domèstic, essent els homes els que porten el seu funcionament. I pel que fa a les **dones peruanes**, hem observat intents d'associacionisme, però molt febles i també sense una activitat important.

Fins aquí hem tractat els problemes concrets de les condicions laborals en el servei domèstic, relacionant la seva possible solució amb l'associacionisme, però ens trobem amb **altres dificultats que incideixen directament en aquesta problemàtica** i en la situació de les dones per la seva condició d'immigrants. Aquestes són la **Llei d'estrangeria** i el **desconeixement dels serveis existents**.

La **Llei d'estrangeria** dona una **situació d'incertesa** que repercuteix, com ja ha quedat palès al llarg de l'estudi, en l'actitud de les dones respecte a la seva feina, en aquest cas el servei domèstic. La incertesa es dona per la por de perdre la feina i **passar a situacions d'il·legalitat en els casos d'existència de contracte**. Quan no existeix contracte, la mateixa condició d'il·legalitat suposa el fet de **no poder defensar-se davant possibles abusos laborals**.

Respecte al **desconeixement dels serveis**, podem dir que evidentment els problemes de les dones immigrants que treballen al servei domèstic no pot ser ni molt menys solucionat amb els serveis públics o privats actuals, però sí que hi ha **certes mancances que podrien solucionar-se o millorar-se**, si aquestes dones tinguessin informació dels serveis esmentats ja existents. Com a exemple, hem pogut observar que les dones immigrants han patit problemes d'acomiadaments sense indemnització, o dificultats per arreglar els papers, qüestions que a vegades poden solucionar-se coneixent els serveis que donen alguns sindicats que funcionen a Barcelona, en el primer dels casos, i els que donen certes entitats o associacions en el segon, tal com es pot comprovar amb la informació aportada al llarg del estudi.

De nou cal dir que aquestes dificultats detectades de caire global, com són la **Llei d'estrangeria** i el **desconeixement o manca d'informació dels serveis existents**, també tenen a veure amb la precarietat de l'associacionisme, ja que són qüestions que poden ser millorades amb la força mateixa d'aquest.

El mateix succeeix amb el tema de la **formació**. Aquestes dones en alguns casos no tenen coneixement de l'accés a cursos impartits gratuïtament a través també del serveis d'entitats i associacions. La formació es pot considerar condició necessària encara que no suficient per escapar del servei domèstic en el cas de desitjar-ho.

En les situacions plantejades podem tornar a l'exemple del col·lectiu filipí i observem que coneixen els serveis a través de les seves associacions i poden solucionar alguns dels problemes per aquesta via.

Resumint, podem concloure que els problemes de les dones treballadores del servei domèstic són: condicions de treball consistentes en horaris interminables, alt grau d'exigència, privació de llibertat i necessitat d'una llar, així com l'encasellament en el servei domèstic.

La realitat és que **no existeixen iniciatives importants per modificar aquesta situació** per diferents motius:

1. Tal i com podem apreciar en les situacions descrites anteriorment, **no és la prioritat de les treballadores immigrants**.
2. Tot i l'associacionisme d'alguns col·lectius, **els seus objectius de modificació de la situació concreta del servei domèstic és limitat**, és a dir, no hi ha un associacionisme que es plantegi com un dels objectius principals la reivindicació de la millora de les condicions laborals del servei domèstic.
3. Les característiques de la **Llei d'estrangeria**, que exigeix un permís de treball per residir i per tant posa molts entrebancs a les reivindicacions de les treballadores, ja que corren el **perill de passar fàcilment a situacions d'irregularitat**.
4. Per últim, la **manca d'informació** impedeix a les treballadores accedir als serveis existents i per tant conèixer els canals de reivindicació.

Tots aquests factors incideixen en la no modificació de les condicions de treball. Tots ells estan interrelacionats i tots són conseqüència dels altres.

7. ALGUNES PROPOSTES CONCRETES PER MILLORAR LA SITUACIÓ.

En aquest apartat pretenem exposar algunes aportacions per a la millora de la situació de les dones immigrants treballadores al servei domèstic, d'acord amb tota la informació obtinguda al llarg del nostre estudi. Aquestes propostes van adreçades a aquestes dones, no només per la seva condició de dona treballadora, sinó també per la seva condició d'immigrant.

De tota la problemàtica que hem detectat, hi ha aspectes que considerem de solució molt difícil com és el control dins els domicilis familiars de la realitat del treball, però hi ha altres aspectes on creiem que es poden aportar solucions.

En general, les propostes de millora aportades per les persones entrevistades són poques i les que hi ha vénen de les associacions i entitats. Ens trobem amb un problema important: la manca d'acció per part de les mateixes afectades. Hi ha un interès que les situacions canviïn, però no hi ha una acció directa per buscar solucions. Segurament que la "precarietat" de la seva situació dificulta el que puguin prendre accions reivindicatives per millorar la problemàtica.

Hem remarcat la importància de la participació de les mateixes dones i la repercussió que pot tenir la seva acció, principalment per la via associativa, en totes les dificultats que pateixen, però en cap moment hem d'oblidar la **responsabilitat de l'Administració i de les entitats públiques o privades** que suposadament dirigeixen els seus serveis cap als immigrants i les subvencions que reben algunes d'aquestes entitats per portar-los a terme. Si la seva funció respon a l'honestedat i a l'interès no lucratiu que se'ls pressuposa, és lícit afirmar que tenen alguna cosa a fer davant de la situació que existeix.

A continuació exposem aspectes per als quals trobem una solució viable, tot i que també difícil, ja que representa la implicació no només de les mateixes afectades, sinó també dels diferents agents relacionats amb el tema de la immigració, inclosa l'Administració.

El primer aspecte seria la **modificació del Decret del Servei Domèstic**, augmentant prestacions i per tant arribant a les de qualsevol altre treballador. Fonamentalment, seria el dret a la prestació d'atur i l'existència de contractes on constin les condicions de treball: tasques i horari a complir, dies de festa, vacances.

La proposta de millora seria modificar el Decret del Servei Domèstic, però el problema està en com es modifica aquest decret. Hem observat per part dels sindicats uns objectius i intencions en aquest sentit però manifesten la dificultat de tirar-ho endavant, en part per la complicació de mobilitzar aquest col·lectiu i implicar-lo.

Una segona proposta seria millorar els canals per fer que la **informació respecte als serveis existents** arribi als subjectes d'aquesta informació, és a dir, a les treballadores del servei domèstic. Sistemàticament, ens hem trobat amb persones que no saben de l'existència de serveis, excepte quan tenen contacte associatiu, com és el cas de les dones filipines.

Una possibilitat seria arribar als espais on assisteixen en els seus horaris lliures. Un dels més importants és el lloc de trucades i d'enviament de diners. En el cas del col·lectiu dominicà, als carrers Carders i Corders. En el cas del col·lectiu filipí, al carrer Paloma.

Una proposta important que volem remarcar i que s'intenta impulsar des de les diferents entitats i col·lectius relacionats amb la immigració és la **simplificació del sistema de legalització**, modificant la Llei d'estrangeria. En el cas de les dones que ja treballen en el servei domèstic, no esperar l'aparició d'un contingent, sinó que existeixi una regularització permanent que permeti passar a les treballadores immediatament a la condició de regulars. El contingent, també anomenat "cupos", a la pràctica representa regularitzar les persones que ja estan treballant aquí i que han de viatjar al seu país d'origen per obtenir el corresponent visat, la qual cosa no es correspon amb la seva intenció, que és que puguin entrar directament treballadors des del seu país d'origen. El sistema de contingents funciona segons els seus objectius en el cas d'algunes dones, sobretot dominicanes i filipines, que aconsegueixen una feina aquí per a alguna germana o filla que resideix al país d'origen i que d'aquesta manera pot entrar al nostre país. D'altra banda, s'hauria d'aconseguir que la residència per als immigrants no estigui supeditada a un contracte de treball.

Una proposta complexa és el **foment de l'associacionisme i la participació**. Aquesta és una mancança important i sorgeix davant qualsevol iniciativa de les millores esmentades anteriorment, però el mitjà és difícil de concretar atès que sempre s'ha de comptar amb la voluntat de les persones afectades.

Respecte a les condicions de treball en el servei domèstic, una proposta que s'ha concretat i que ens sembla viable és la iniciativa d'algunes dones immigrants que participen activament dins el món associatiu, juntament amb els sindicats, per impulsar el funcionament d'un **organisme que canalitzi i coordini tots els problemes del treball domèstic**, concretament el de les dones que treballen com a fixes i interines.

Encara que de moment tot és una idea i només s'estan mantenint uns primers contactes amb els sindicats per canalitzar aquestes intencions, sembla que aquest organisme faria funcions de control dins de les feines i també podria tenir una borsa de treball, fent les funcions d'agència de col·locació. Aquestes tasques les podrien assumir elles mateixes, amb l'avantatge que podrien incloure altres tipus de serveis d'assessorament laboral i informació que evidentment les agències no donen, ja que no són part implicada i el seu objectiu és fer negoci. D'altra banda, les dones treballadores no haurien de pagar l'import d'inscripció que demanen algunes agències.

Analitzant aquesta proposta de solució, hem de remarcar especialment la dificultat de control dins d'un àmbit tancat com són els domicilis on les treballadores immigrants desenvolupen la seva feina, per la qual cosa considerem que aquest control és un aspecte poc viable d'aquesta proposta. D'altra banda, ens trobem de nou amb la falta d'associacionisme necessària per aconseguir mínimament la coordinació de tots els col·lectius afectats per aquesta problemàtica, tenint en compte que només podrien comptar amb el suport dels sindicats, però difícilment amb el de les administracions.

D'altra banda, si s'entra en un àmbit més global i per tant més abstracte, cal esmentar algunes recomanacions que ja s'han fet en altres estudis i informes i que malgrat no considerar-les operatives, sí poden servir com a premissa a tenir en compte a l'hora de tractar el tema de la immigració en general i de la dona treballadora en concret.

- Suport per part de les administracions a les associacions d'immigrants.
- A través dels canals de comunicació, sensibilització de la població autòctona davant els problemes dels immigrants i, en concret, de les dones treballadores al servei domèstic.
- Incloure els problemes dels immigrants en els programes dels partits polítics.

8. BIBLIOGRAFIA

- AIGUABELLA J., BERNEY J., ESTIVILL J. i MARTINEZ R. "Entre el Sud i el Nord: els treballadors immigrants estrangers a Catalunya". Generalitat de Catalunya. Barcelona, 1995.
- ARAGÓN BOMBÍN, Raimundo "Inmigración y empleo. Consideraciones Generales". Rev. PAPERS. Nº 43. Barcelona, 1994.
- ASOCIACIÓN DE MUJERES DOMINICANAS EN ESPAÑA. (AMDE). "Tres mujeres dominicanas en Madrid. Sus historias contadas por ellas mismas". Madrid 1992.
- CASEY, J. "Dossiers Barcelona Associacions. El papel de las organizaciones no gubernamentales en la elaboración de las políticas públicas. El caso de la integración de inmigrantes extranjeros en Catalunya". Ajuntament de Barcelona, 1995.
- CACHON RODRIGUEZ, Lorenzo. "Marco institucional de la discriminación y tipos de inmigrantes en el mercado de trabajo en España". REIS nº 69. Enero-Marzo 1995. pp.105-124.
- CCOO. UNIÓN SINDICAL DE MADRID-REGIÓN DE CCOO. "Estudio del sector de servicio doméstico en Madrid". Colección Estudios. Ediciones GPS-Madrid, 1993.
- COLECTIVO IOÉ. "Trabajadoras extranjeras de Servicio doméstico en Madrid, España". Documento de Trabajo. Programa de Investigación de Empleo Mundial. Abril 1991
- COLECTIVO IOÉ. "La discriminación laboral a los trabajadores inmigrantes en España. Estudios sobre Migraciones Internacionales 9. Departamento de Empleo. Oficina Internacional del Trabajo. Ginebra, 1995
- COLECTIVO IOÉ, Walter Actis, Carlos Pereda y Miguel A. de la Prada. "Marroquins a Catalunya". Ed. Enciclopedia Catalana. Barcelona, 1994.
- COLECTIVO IOÉ, Walter Actis, Carlos Pereda y Miguel A. de la Prada. "Immigració estrangera a Catalunya". Institut Català d'estudis Mediterranis. Barcelona, 1992.
- CONTRERAS, Jesús (Comp). "Los retos de la inmigración. Racismo y pluriculturalidad". Ed. Talasa. Madrid, 1994.
- DE MARCOS SANZ, Ramón y ROJO ALCALDE, José. "Trabajadores extranjeros en España". Rev. Economía y Sociología del Trabajo. Nº 11. Marzo 1991. pp.8-38.
- DOMINGO VALLS A., CLAPES ESTRADA J. i PRATS FERRET M. "Condicions de vida de la població d'origen africà i llatinoamericà a la Regió

Metropolitana de Barcelona. Una aproximació qualitativa". Ed. Diputació de Barcelona, 1995.

- ESCRIVÁ, Angeles; ROMERO, Bertha. "Se busca trabajo. Fija, interina o por horas". ASOMIPEX. Noviembre 1996.
- GABINET D'ESTUDIS SOCIALS. "Entre el Sud i el Nord. Els treballadors immigrants estrangers a Catalunya". Perspectives territorials. Direcció General de Planificació i Acció Territorial. Departament de Política Territorial i Obres Públiques. Generalitat de Catalunya. Barcelona, 1995.
- GONZALEZ PÉREZ, Vicente et alt. "Inmigrantes Marroquies y Senegaleses en la España Mediterránea". Ed. Generalitat Valenciana. Conselleria de Treball i Afers Socials. 1995.
- IZQUIERDO ESCRIBANO, Antonio. "La inmigración inesperada. La población extranjera en España (1991-1995)". Ed. Trotta S.A. Madrid, 1996.
- IZQUIERDO ESCRIBANO, Antonio. "La inmigración en España 1980-1990. Ed. Ministerio de Trabajo y Seguridad Social". Madrid, 1992.
- INSTITUT D'ESTUDIS METROPOLITANS. "Condicions de vida de la població d'origen africà i llatinoamericà a la Regió Metropolitana de Barcelona. Una aproximació qualitativa." Area Metropolitana de Barcelona i Diputació de Barcelona. Barcelona, 1995.
- LEY DE EXTRANJERÍA. Ley orgánica 1/7/85, nº 7/1985 de los derechos y libertades de los extranjeros en España.
- LOSADA CAMPO, Teresa. "La inmigración marroquí en los últimos veinte años" (Monografía). En J. Montabes Pereira et al. Explosión demográfica, empleo y trabajadores emigrantes en el Mediterraneo Occidental. Ed. Universidad de Granada, Granada 1993.
- MONTABES PEREIRA, Juan et al. "Explosión demográfica, empleo y trabajadores emigrantes en el mediterraneo occidental". Ed. Universidad de Granada. Granada, 1993.
- MORALES LEZCANO, Victor et al. "Inmigración Africana en Madrid: Marroquíes y Guineanos (1975-1990)", UNED ; Madrid 1993.
- PLA INTERDEPARTAMENTAL D'IMMIGRACIÓ. Departament de Benestar Social. Generalitat de Catalunya. 1994.
- POSADA, E. "El marco legal del proceso de regularización de los trabajadores extranjeros". Revista de Treball Social nº 123 Setembre 1991.
- PRIETO, Carlos. "Trabajadores y condiciones de Trabajo". Ediciones HOAC. Madrid 1994.
- REAL DECRETO 155/1996 de 2 de febrero por el que se aprueba el Reglamento de Ejecución de la Ley Orgánica 7/1985, acuerdo por el que se desarrolla el proceso de documentación de extranjeros en situación irregular.

- RIBAS, Natalia. "Origen del proceso emigratorio de la mujer filipina a Catalunya". Revista Papers nº 43, 1994.
- SCHOECH, H. Diccionario de Sociología. Editorial Herder. Barcelona, 1981.
- SOLÉ, Carlota y HERRERA, Encarna, "Trabajadores extranjeros en Cataluña. ¿Integración o racismo? (Análisis de la encuesta realizada por el CITE en 1991)". Siglo XXI. Madrid 1991.
- SOLÉ, Carlota. "Catalunya: Societat receptora d'immigrants. Anàlisi comparativa de dues enquestes. 1978 i 1983". Institut d'Estudis Catalans. Barcelona, 1988.
- SOLÉ, Carlota. "Discriminación racial en el mercado de Trabajo". Consejo Económico y Social. Madrid, 1995.
- VERONA, Mery y DAOLIO, Nani. "Inmigración en España. Femenino y Plural". Ed. Rumagraf S.A. Madrid 1994, Colección de mujeres progresistas.

AGRAÏMENTS

Aquest treball ha estat possible gràcies a la col·laboració de totes les persones implicades o relacionades amb el tema i que s'han brindat amablement a ser entrevistades.

Agraïm la col·laboració i atenció de totes les entitats, institucions i associacions:

- Ajuntament de Barcelona. Servei d'Immigració. Eugenia Gallifa
- Asociación Al-Wafa. Aurora.
- Asociación Bayt Al-Thaqafa (Arabe-islámicos). Ana Losada.
- Asociación de inmigrantes Filipinos en Barcelona. Viginia Zarate
- Asociación de la Amistad de Mujeres Filipinas. Rita Amagi.
- Asociación de mujeres dominicanas. Magnolia.
- Asociación de Trabajadores e inmigrantes marroquies en España (ATIME-C). Mohamed.
- Asomipex. Asociación de mujeres Peruanas. Lis i Olga.
- Càritas Diocesana de Barcelona. Servei d'Atur. Teresa Guarro.
- Càritas Diocesana de Barcelona. Servei d'Immigració. Gemma Solera.
- Centro Filipino en Barcelona. Padre Abelino.
- CITE (Centre d'Informació a Treballadors Estrangers de CC.OO). Jesús.
- CITE (SAIER). Feliciano
- Comunidad Religiosa de María Inmaculada. Hermana Loyola.
- Federació d'Activitats Diverses de Catalunya de CC.OO. Carmen Torres.
- Federació de Dones per la Igualtat del Baix Llobregat. Amor del Alamo
- La Ciaca. Casal Llatinoamericà. Elsa.
- Mesa redonda de la asociación de inmigrantes filipinos de Barcelona. Alicia Gratil.
- Ministeri de Treball. Mateo Albillos
- Secretaria de Política Social de UGT. Marisa Fernández.

També agraïm la seva col·laboració a les agències de col·locació Rita, Helios, TJServeis i Baby & Home.

I sobretot a les dones que han dedicat una part del seu escàs temps lliure a nosaltres: Rita, Dina, Beiki, Lucy, Berta, Elisabeth, Rosa, Mila, Rosalinda, Emi, Josefina, Emili, Ning, Juana, Touria, Fátima, Meca, Xafica, Amina, Najji, Tatiana, Sara,

Arelis, Graciela, Elia, Magda, Liliana, Isabel, Susana, Lucía, Eden, Marlene, Mª Jesús, Angelia.....

A totes elles les hi dediquem aquest treball.

Finalment, agraïm el suport de la Fundació Jaume Bofill, i molt especialment de Joan Costa per les seves valuoses aportacions en l'elaboració d'aquest resum.

ANNEXES

ANNEXES:

ANNEX 1: GUIONS D'ENTREVISTA

ANNEX 2: ENTREVISTES TRANSCRITES

- **ANNEX 2.1.: ENTREVISTES A ENTITATS**
- **ANNEX 2.2.: ENTREVISTES A ASSOCIACIONS**
- **ANNEX 2.3.: ENTREVISTES A AGÈNCIES DE COL·LOCACIÓ**
- **ANNEX 2.4.: ENTREVISTES A GRUPS DE DONES**
- **ANNEX 2.5.: ENTREVISTES A DONES FILIPINES**
- **ANNEX 2.6.: ENTREVISTES A DONES DOMINICANES**
- **ANNEX 2.7.: ENTREVISTES A DONES MARROQUINES**
- **ANNEX 2.8.: ENTREVISTES A DONES PERUANES**

ANNEX 3: QUADRES ANALÍTICS

- **ANNEX 3.1.: QUADRES ANALÍTICS D'ENTITATS**
- **ANNEX 3.2.: QUADRES ANALÍTICS D'ASSOCIACIONS**
- **ANNEX 3.3.: QUADRES ANALÍTICS D'AGÈNCIES DE COL·LOCACIÓ**
- **ANNEX 3.4.: QUADRES ANALÍTICS DE GRUPS DE DONES**
- **ANNEX 3.5.: QUADRES ANALÍTICS DE DONES FILIPINES**
- **ANNEX 3.6.: QUADRES ANALÍTICS DE DONES DOMINICANES**
- **ANNEX 3.7.: QUADRES ANALÍTICS DE DONES MARROQUINES**
- **ANNEX 3.8.: QUADRES ANALÍTICS DE DONES PERUANES**

ANNEX 1: GUIONS D'ENTREVISTA

GUIÓ D' ENTREVISTA ADREÇADA A: ASSOCIACIONS I ENTITATS RELACIONADES AMB EL TEMA

- Organisme:
- Breu resum sobre el funcionament i tasques que es porten a terme.
- Situació laboral i condicions de treball de les dones que treballen al servei domèstic. (Tipus de contracte, salari).
- Mecanismes d'accés al mercat de treball d'aquestes dones (agències del país d'origen, agències nacionals, contactes personals, associacions, ONGS, serveis socials, xarxes clandestines, parròquies, anuncis, etc.). Es produeix algun canvi des de la seva arribada?
- Situació legal i trajectòria segueixen des de la seva arribada. (Cal parlar de les regularitzacions periòdiques que porta a terme el govern i les seves variacions en el cas de que s'aconsegueixin). Canals d'entrada al país (amb permís de treball, com turista, com estudiant, per reagrupament familiar...)
- Funcionament de les associacions, ONGS i entitats lligades a les immigrants (tasques que realitzen, forma de contacte amb les immigrants etc.) i com es relacionen les immigrants amb aquestes.
- Mancances i dificultats que existeixen en els serveis suposadament dirigits a aquest col·lectiu (dones immigrants), i també respecte al mercat de treball i a les disposicions legals (Llei d'estrangeria). Propostes que caldrien per a superar aquestes.
- Condicions personals de les dones immigrants que treballen al servei domèstic: països de procedència, nivell d'estudis, professió al país d'origen, condicions d'habitatge, temps d'estada a Catalunya o Espanya, nucli familiar, motiu de la immigració.
- Per acabar i resumint tot el que s'ha esmentat, com definiries en general les situacions i problemàtiques de les dones immigrants treballadores al servei domèstic a la Ciutat de Barcelona?

GUIÓ D'ENTREVISTA ADREÇADA A: AGÈNCIES DE TREBALL DE SERVEI DOMÈSTIC

- Funcionament de l'agència. Com funciona i qui paga el servei.
- Tipus de dones que venen:
 - Nacionalitat.
 - Edat
 - Nivell d'estudis
 - Professió al país d'origen
 - Situació familiar.
 - Altres.
- Tipus de treball que fan i nacionalitat de cada modalitat. De quines nacionalitats?
 - Fixes.
 - Interines
 - A hores.
- Canals d'arribada a l'agència.
- Contactes amb agències dels països d'origen.
- Situació legal. Cupos. Regularització.
- Contractes, tipus de contractació, salari i tasques que han de fer. Horaris. Vacances. Festes. (Legislació de treball domèstic, decret...)
- Temps de durada al lloc de treball i canvis de feina. Motius dels canvis.
- Grau de satisfacció amb les treballadores per part de l'agència, i per part de les treballadores amb les ocupadores.
- Relacions amb ocupadores. Tracte i problemes que sorgeixen.

GUIÓ D'ENTREVISTA ADREÇADA A: GRUPS DE TREBALLADORES DEL SERVEI DOMÈSTIC

➤ Ronda de presentacions amb ;

- A) Nom,
- B) Lloc de treball,
- C) Nivell d'estudis i professió al país d'origen
- D) Lloc de procedència (rural-urbà)
- E) Motiu de la immigració
- F) Temps d'estada a Espanya
- G) Lloc de residència.

➤ Proposar els temes que ens interessin per comentar i debatre:

A) Canal d'arribada (legalitat-il.legalitat) i procés fins a la primera inserció laboral (agències al país d'origen, agències nacionals, contactes personals, associacions).

B) Procés des de la primera inserció laboral fins el lloc de treball actual.

C) Condicions de treball:

1. Existència o no de contracte i motius (legalitat-il.legalitat).
2. Tasques desenvolupades a la llar.
3. Horari de treball.
4. Salari-Alimentació-Altres condicions.
5. Tracte personal
6. Altres avantatges o desavantatges en general.
7. Nivell de satisfacció amb les condicions de treball.

D) Relacions amb associacions, ONG's, o xarxes en relació al país d'origen. Com han arribat a les associacions. Activitats que fan. Motius d'assistència a les mateixes.

E) Perspectives de futur.

F) Percepció general de la problemàtica de les dones immigrants treballadores al servei domèstic a la ciutat de Barcelona.

GUIÓ D'ENTREVISTA ADREÇADA A: DONES IMMIGRANTS TREBALLADORES AL SERVEI DOMÈSTIC.

- Lloc de procedència i temps que porta a Espanya o Catalunya. Canvis de localitat des que va arribar.
- Professi3 en el lloc d'origen (nivell d'estudis)
- Motiu de l'emigraci3
- Com va entrar en el pa3. Situaci3 legal en aquest moment i en l'actualitat, aix3 com diverses situacions per les que ha passat. S'ha acollit a regularitzacions
- Quin 3s el seu nucli familiar. Fam3lia en el lloc d'origen.
- Condicions de l'habitatge
- Quina es la seva situaci3 laboral i les condicions de treball (El mateix respecte a treballs anteriors)
- Exist3ncia o no de contracte i motius (legalitat – i·legalitat)
- Tasques desenvolupades en la llar.
- Horari de treball
- Salari - alimentaci3 - altres condicions
- Tracte personal
- Nivell de satisfacci3 amb les condicions de treball.
- Com ha accedit al mercat de treball (ag3ncies del pa3 d'origen, ag3ncies nacionals, contactes personals, associacions, ONG's, serveis socials, xarxes clandestines, parr3quies , anuncis)
- Associacions amb qui tenen contacte. Com s'ha assabentat de la seva exist3ncia. Activitats realitza en les mateixes (actes religiosos). Per a que ha anat a elles.
- Amb quines insufici3ncies i dificultats es troba o s'ha trobat en els serveis estatals o en les associacions. I tamb3 respecte al mercat de treball o les disposicions legals (llei d'estrangeria). Indicar quines propostes farien falta per superar aquesta problem3tica.
- Com definiria en general les situacions i problem3tiques de les dones immigrants treballadores en el servei dom3stic a la Ciutat de Barcelona.

ANNEX 2: ENTREVISTES TRANSCRITES

- **ANNEX 2.1.: ENTREVISTES A ENTITATS**
- **ANNEX 2.2.: ENTREVISTES A ASSOCIACIONS**
- **ANNEX 2.3.: ENTREVISTES A AGÈNCIES DE COL·LOCACIÓ**
- **ANNEX 2.4.: ENTREVISTES A GRUPS DE DONES**
- **ANNEX 2.5.: ENTREVISTES A DONES FILIPINES**
- **ANNEX 2.6.: ENTREVISTES A DONES DOMINICANES**
- **ANNEX 2.7.: ENTREVISTES A DONES MARROQUINES**
- **ANNEX 2.8.: ENTREVISTES A DONES PERUANES**

ENTREVISTA SERVEI D'IMMIGRACIÓ DE CÁRITAS GEMMA SOLERA.

Data: 5-3-97

El servei de Càritas s'encarrega de donar assessorament i suport als treballadors socials d'atenció primària. Fan algunes activitats pedagògiques com cursos de llengua i també proporcionen documentació.

• Situació laboral de les dones immigrades

Està d'acord amb el que li comento dels tres tipus de treball i la procedència de les treballadores:

Internes: Dominicanes i filipines.

Cada cop hi han més colombianes i peruanes

Les colombianes i peruanes arriben molts cops a través de xarxes que ja existeixen allà, i dient-lis que tot és legal, les entren il·legalment. De vegades també entren a través d'Europa.

Cura d'avis: També peruanes. Hi ha homes i dones peruans al servei domèstic. Tenen un nivell formatiu més alt.

A hores; moltes marroquines.

• Canals d'arribada

La majoria de gent ve amb un visat de turista, que permet estar tres mesos, i després la persona passa a ser irregular. (millor dir irregular que il·legal)

• Mecanismes d'accés

També moltes feines les troben per contactes personals, ja que hi ha molta xarxa comunitària

Com a fenomen nou, als anys 90 comencen a venir marroquines solteres i no per reagrupament familiar. Això dona lloc a que comencin a haver-hi marroquines internes i en la cura d'avis.

** M'explica el tema dels cups i em dona una sol·licitud. Hi ha a Barcelona la possibilitat de sol·licitar 1.300 permisos de treball per al servei domèstic. La part que contracta ho demana en principi al país d'origen, però el que es pretén és a través d'això regularitzar la situació de persones que ja viuen aquí de manera irregular. Son per contractar com a mínim 8 hores o internes. El mínim de contracte és un any. Generalment posen salari segons conveni. Existeix conveni?

Al servei d'atur de Càritas hi ha molta demanda de treballadores per al servei domèstic, i ells les cobreixen amb la borsa de treball que tenen, en general amb persones immigrades.

- **Condicions de treball**

Salari d'una interna. Depèn de la família o la persona que la contracta. Un bon sou podria ser d'unes 100.000 a 130.000 pessetes al mes. Però hi han casos que cobren 55.000. Les interines generalment tenen contracte, a través del tema dels cups.

Quant a les hores, poden cobrar 800 o 1.000 pessetes l'hora. Algunes tenen un butlletí d'hores i cotitzen a la seguretat social

- **Associacionisme**

Les africanes estan més associades perquè porten més temps aquí. Les llatinoamericanes, fan xarxes comunitàries i comencen a reunir-se i associar-se.

Pel que fa a les **entrevistes**, creu que és més fàcil que ens adrecem directament a les associacions, però en qualsevol cas, es presta a col·laborar en el que calgui.

Em dona un estudi del Col·lectiu IOE "Trabajadoras extranjeras del servicio doméstico en España"

Pel que fa a "Associacions i entitats d'interès per immigrants". Publicació de l'Ajuntament. Maig 1996. Direcció de Serveis d'Afers Socials. Passeig de Gràcia, 2. 3187879.

ENTREVISTA AL SERVEI D'ATUR DE CÀRITAS.

TERESA GUARRO

Data: 8/7/97

E - Bueno, es tractava una mica de saber què es el que feu vosaltres...

S - Nosaltres el que tenim és una borsa de treball dins el servei d'atur, i després a nivell més bàsic orientació laboral i inserció laboral per crear hàbits laborals, i després la formació ocupacional pròpia. A part d'això hi ha un taller de recerca de feina i una borsa de treball. A la borsa de treball no fem cap distinció per persones estrangeres, ni per cap tipus de feina, ni de cap tipus. A la pràctica, doncs, no hem fet cap estudi de mercat, però el que més ens arriba doncs és cosa de servei domèstic. I l'únic que fem és el contacte entre les dues parts. Per informar de les condicions del Decret del servei domèstic i això, de les condicions.

E - Llavors les persones que necessiten algú, us truquen o....

S - El contacte és a través de l' assistent social. Son persones que van als serveis socials de Càritas i que han demanat feina a l'Assistent Social, i nosaltres doncs intentem. En alguns casos, tot just ara comencem a fer-les la orientació professional. Els posem a la borsa de treball, però també volem fer-les orientació. També fem cursos de formació ocupacional, i un és d' Auxiliar de la Llar, que abarca des de servei domèstic a treball amb nanos o geriatria.

E - I les persones que demanen treballadores, com us arriben?

S - Més que res de boca en boca. L'altra dia per exemple em van dir que trucaven perquè els hi havien dit a Benestar Social., suposo que perquè li havien dit del curs, però normalment és així, de boca en boca. En algun cas, en alguna publicació de Càritas ho hem posat, que hi ha borsa de treball, després també hi ha el que diem la campanya d'atur, i es reparteix en el full dominical informació sobre el programa, però tampoc és el més habitual.

E - Feu algun tipus de selecció o.....?

S - Be, nosaltres fem una fitxa (em dona una). (Comentem una mica la fitxa). Aquesta es la que ens arriba a través de l' Assistent Social, i s'intenta que sigui lo més completa. L'orientació realment seria sobre com buscar feina, si realment la està buscant.

E - I el tipus de feina que demanen, quin es?.

S - Gran part de gent el que demana és atendre una persona gran i normalment portar la casa també, no només companyia, i tampoc no ens demanen molt especialitzat, allò necessitem una atenció o cura molt especial. Més que res es lo fàcil.

E- I que us demanen per ser fixes, a hores, quedar-se a dormir...?

S - Bastant gent fixa, i bastant gent horaris de tot el dia. Llavors, clar intentes transmetre que una mica les condicions són aquestes, l'horari és màxim 9 hores que diu el decret, hi ha unes hores de descans, hi ha un sou, hi ha la seguretat social, i amb això, doncs sempre, els hi surt molt car, clar, si vols un servei ...

E - I el salari que paguen?

S - Hi ha de tot, Jo tinc la sensació, suposo que perquè m'ha quedat gravada l'experiència,.. Doncs, quan miren una agència o així i veuen els preus, s'espanten i miren amb nosaltres. A vegades ens demanen molt una persona que estigui jubilada, que ja cobri per exemple viduitat, que estigui sola, que llavors s'hi faran companyia, i clar el que volen és algú que estigui tot el dia allà. Que l'avi estigui molt bé amb aquesta persona, i que no cobri res. Que li pagaran alguna cosa, o que li deixa el pis...I clar, doncs això no ho podem cobrir.

E - I normalment, les persones que demanen servei domèstic, de quines nacionalitats són?

S - A nosaltres ens arriben bàsicament marroquines i sudamericanes d'alguns països, peruanes, d'Ecuador. I Filipines no ens han vingut cap ni ens ha vingut cap fixa. Un cop li comentava això a una companya que treballa més la zona del Raval i deia que elles tenen uns altres canals, elles tenen ja una comunitat. I és cert, aquí no ens han arribat, i als serveis socials suposo que tampoc.

E - Clar, perquè les vostres demandes sempre arriben a través de serveis socials?

S - Si, si. I en el cas de les dominicanes, que tampoc ens arriben suposo que utilitzen diferents canals com agències,

E - També, quan arriba la fitxa, l'assistent social posa si és una primera visita o un cas de seguiment, i en aquest cas, l'única necessitat que tenen es la de feina. I clar, ens fa la fitxa, però molts cops quan les truques, doncs a lo millor no estan allà, o ja han trobat alguna cosa.

S - Perquè vosaltres teniu moltes coses.

E - Bueno nosaltres no tenim un volum molt gran, i va també a temporades. Ara fa un mes o mes i mig que va haver-hi més demanda pel mes de juliol, el mes d'agost, les vacances.

S - Quant a la situació legal, les dones amb qui vosaltres treballeu, són irregulars?

E - Hi ha de tot. Curiosament, amb totes les dones que van venir del districte I vam intentar fer un estudi, anar traient dades, i ens donava la impressió de que molta gent estava sense papers, irregular...I no va ser així, quan ho vam mirar nosaltres, molta gent tenia el permís de treball. Llavors, hi ha de tot, molta gent no té el permís, ...

S - Potser en el cas de les marroquines s'ha donat bastant el reagrupament familiar.....

E - No crec massa, realment no sabem si la gent que fa molts anys que està aquí ha vingut per reagrupament, d'on venen, perquè nosaltres del seu origen no coneixem massa, a nosaltres ens arriba la seva fitxa, i realment tenim poca informació, qui la té és l'assistent social.

(Li explico que nosaltres tractem 4 nacionalitats. Ella diu que amb qui treballen és amb les marroquines)

S - A veure, per a la marroquina també és una manera de sortir de casa. En els cursos nostres es fa formació bàsica o formació ocupacional. Però a part del curs, doncs tenen una família aquí, tenen nanos, llavors, clar, les feines que et poden sortir són per hores, o en empreses de neteja, sempre amb totes les limitacions de qualsevol dona que tingui....Es diferent dones que són elles soles i que tenen la família allà.

E - I en els casos que feu seguiment, creieu que hi ha continuïtat en las cases, o són més irregulars...

S - A veure, en fem poc de seguiment, és un tema pendent. Per la gent que ha acabat el curs, això seria molt bàsic, no només aconseguir feina, sinó també mantenir-la. També pot ser no només en el cas de la gent que ve només per borsa de treball, sinó també per la gent que ve a través de l'assistent social. En un cas així, hi ha una problemàtica afegida, familiar, ...En el curs que tenim ara per exemple d'Auxiliar de la llar, deu ni do, moltes dones que o bé tenen problemes amb els marits o companys, són situacions més a afegir, on treballes una mica tot. llavors el seguiment és una assignatura bastant pendent que tenim. Jo el que veig és que en casos de règim intern o així, el que ens va arribant és gent molt cremada, o que ens truca per dir ¡no puc més!. M' estan explotant molt, moltes hores, o un tracte molt especial amb la família, molt exigent.

E - I a nivell de situació general, no se per comentarís, quina creus que és? A nivell de condicions de treball.

S - Bueno, no hem fet cap estudi, però la visió és bastant negativa i ara quan ens truquen ja fem molt filtre. Es un camp molt...sí que està regulat, però després no...no hi ha control de que això es compleixi. Si per que hi ha moments en que hi ha interès per que diu la llei,....però després veus que a la pràctica es fan més hores, això segur, que l'horari no es compleix, els dies de festa justet, tot és molt difícil de controlar. De vegades ens demanen que treballin tots els dies, i el cap de setmana també, i llavors penses, i això com ho enganxo. O et demanen totes les nits.

E - O sigui que demanen de tot,...En general son famílies amb diners o famílies de classe més modesta?

S - Hi ha de tot. Hi ha famílies que sembla que sí que tenen una bona situació, i hi ha gent que no, que es troben molt apurats...o són vèrrios germans i s'han de posar d'acord, o els avis cobren això. Llavors volen moltes hores i no tenen per pagar. O en casos de vacances, també veus, que bueno en alguns casos persones que han estat tot l'any amb la persona gran i necessita descansar.

E - I les dones que tu coneixes tendeixen a voler associar-se i millorar la seva situació.

S - No conec molt, però potser el que funciona més és que entre elles, o a nivell de famílies. Et trobes moltes vegades que truques a un pis i l'adreça que t'han donat de referència o el telèfon de referència, hi han varies persones allà. O hi ha vegades que truques i et diuen, bé, joestic treballant, però l'amiga tal pot fer-ho. O sigui que entre elles hi ha... S'ajuden entre elles segur, perquè ho veus, que no. Tenen un cercle, encara que a nivell associatiu o així ...no conec molt bé. Se que hi ha algun centre, però tampoc no se si les dones hi van o no hi van .

E - Bé, doncs més o menys ja m'has donat la informació que volíem, ..moltes gràcies.

FITXA D'OFERTA

1. NÚM DE LA OFERTA -----

2. DATA DE LA OFERTA --- -- -----

3. DADES DE L'EMPRESA.

- . Persona de referència:
- . Telèfon de contacte(horari):
- . Adreça:
- . Municipi:

4. LLOC DE TREBALL OFERT.

TIPUS DE FEINA A REALITZAR CODI

. Descripció del lloc de treball -----

. Jornada de treball:

- . Entre 8 i 20 -----
- . Només matins -----
- . Només tardes -----
- . Nits -----
- . Règim intern -----
- . Caps de setmana -----
- . Altres -----

. Dies de festa:

. Durada:

. Data d'incorporació:

. Retribució orientativa -----

. Nombre de places que s'han de cobrir del mateix tipus:

. Nombre de persones que volen entrevistar:

5. REQUISITS.

- . Sexe (H/D):
- . Edat mínima -- . Edat màxima --
- . Permís de conduir (S/N)- . Servei militar/PSS (S/N)-
- . Altres -----

**ENTREVISTA A MARISA FERNANDEZ
SECRETARIA DE POLÍTICA SOCIAL DE UGT.
12-08-97**

E- En principio, estamos haciendo un trabajo sobre las condiciones de trabajo de las inmigrantes en el servicio doméstico. Entonces queremos conocer un poco su situación; qué hacen, qué no hacen, en qué condiciones trabajan....Horarios, salarios. De dónde vienen, cómo vienen.

S- En cuanto a nacionalidades, fundamentalmente son sudamericanas y filipinas. Hay muchísimas peruanas, muchas filipinas, y en el último años comienza a haber bastantes mujeres de origen africano magrebí. Sobre todo mujeres más bien jóvenes e incluso de segunda generación. Porque siguen siendo extranjeras al no tener la nacionalidad, habiendo nacido aquí y habiéndose educado aquí. Al tener la nacionalidad de origen de su país, eso les supone también que al llegar a determinada edad, para poder pagarse estudios universitarios, porque no tienen derecho a beca ni nada, les obliga a hacer canguros y una serie de servicio que podíamos decir doméstico, que la mayoría de las veces es sumergido.

E- ¿No tienen ningún tipo de contrato?

S- No. Es más, te puedo decir que últimamente, está aumentando, dentro de lo que es el contingente, la solicitud de servicio doméstico para hombres. Sabemos que seguramente no es servicio doméstico claro y puro, sino que a través de ese contrato se hace otra serie de trabajos.

E- ¿Cómo cuales?

S- En un bar. Como puede ser en el tema de la agricultura, incluso de confección, puede que haya...

E- ¿Y se solicita como servicio doméstico?

S- Lo que pasa, que claro, el seguro que se da, y la contratación, muchas veces es que comience con ese tipo de contrato, con lo cual el permiso para trabajar se solicita para otro, o por el contrario, se hace valer ese contrato cuando no debía serlo. En esto, nosotros estamos analizando el tema y yo creo que ahí el ministerio tiene cierta, podríamos decir "culpabilidad" porque el cupo está muy sectorializado; construcción, servicio doméstico, agricultura, hostelería, y claro eso significa que aunque tengas por ejemplo la industria, tienes que ir al régimen general, o si es por ejemplo al contingente, en función de la cifra de desempleo y de la expectativa estadísticamente de empleo para trabajadores autóctonos, no se autoriza el cupo. Esto es un problema, con lo cual todo el mundo se busca la vía de esos tres o cuatro sectores, haciendo de ellos un uso torticero de la normativa.

E- Porque a vosotros os vienen a hacer consultas en este sentido. O sea un poco el contacto....?

S- La consulta jurídica que tiene AMIC como asociación, no tiene por qué implicar materia laboral, porque la lleva UGT de Catalunya. AMIC y UGT tiene muy delimitadas sus actividades y AMIC se dedica fundamentalmente al tema de la interculturalidad, al tema de la integración cultural y de la integración social al margen y complementariamente con el trabajo y lo que da es asesoramiento jurídico para el tema de la resolución de instancias. Pero el tema laboral, las consultas laborales, las lleva precisamente nuestro departamento jurídico. Habitualmente no son muchas las que se nos hace en cuanto a demanda, salvo que se tenga una residencia. Eso conlleva también,...son personas que continuamente viven bajo un continuo sobresalto de que su estancia en el país depende de un contrato de trabajo, de una oferta de trabajo. Cualquier mal rollo con un empresario puede implicar que no sea contratado. Con lo cual su estancia se convierte en irregular y entra en una situación no deseable.

E- En cuanto a las características de las mujeres, de lo que es exclusivamente servicio doméstico,...¿cómo las definirías? Son jóvenes, mayores, nivel de estudios, alto, bajo..

S- Normalmente las personas que vienen aquí al servicio doméstico, suelen venir a buscar trabajo, filipinas, sudamericanas, etc. Vienen de diferentes culturas. Incluso las guineanas, son personas con estudios más de nivel medio, pero se tienen que abocar a este tipo de trabajo porque las titulaciones, etc,... Son difíciles para los autóctonos, cuanto más para los extranjeros. Son jóvenes, no más allá de los 45 años, y hay de todos los tipos, desde personas que están internas, hasta personas que están a jornada completa, hasta personas que a través del acuerdo con el empleador, hacen horas en dos o tres casas, y pagan la cuota a medias.

E- Y los canales para encontrar trabajo, ¿cuáles suelen ser? Según los que tu ves... Particulares, o...

S- El boca a boca. Se utiliza muchísimo. Difícilmente hay una oferta de trabajo doméstico por ejemplo a través nuestro, o a través del INEM. Yo creo que este es uno de los temas donde funciona más el boca a boca. Incluso existen organizaciones o personas que precisamente de estos temas sacan una gran tajada. Es ahí donde hay que incidir bastante más. Hay la posibilidad de que personas que conocen tres o cuatro inmigrantes en este caso concreto, aconsejen la contratación de estas personas, y estas personas pagan a este intermediario. A veces hasta dos meses del salario.

E- ¿Pero te refieres a un tipo de agencias de colocación?

S- No, personas individuales.

E- Ah, personas individuales que se dedican a esto sin un despacho ni nada....

S- Claro. Personas que, lo mismo que hay intermediarios en pueblos, en barrios, en zonas, que necesitan alquilar pisos por cuenta de otros, en este caso, dado la enorme confianza que tienes que depositar en una persona que trabaja en tu casa, e incluso en horas en que no hay nadie presente en la casa, se utiliza este medio. Medio que es absolutamente explotador.

E- Esto es una cosa de la que no habíamos oído hablar hasta ahora...

S- Nosotros somos conscientes de ello, y esto es una de las cosas que nos solicitan, o sea, que capacidad tenemos como sindicato ante este tipo de situación. La verdad es que la capacidad nuestra ante una persona que es un particular es muy difícil, porque no es una vía de acceso normal al mundo laboral. Lo que si que habría que el INEM, como servicio público de colocación, debería poner mucho más énfasis. Son precisamente este tipo de actividades las que dan más lugar a explotaciones absolutamente impresentables y además da lugar a una economía sumergida que se aprovecha de la necesidad de otro para tener cuatro duros, pero que no deja de ser una economía sumergida no declarada, y además un uso absolutamente ilegal de la mediación laboral.

E- Porque supongo que en estos casos, para nada se hace contrato... es irregular.

S- No, hay muchas veces que se hace contrato, pero como el contrato de servicio doméstico es un contrato que se hace a posteriori de...Lo que hace este empleado es pagarle a esta señora, pero esta señora, ante la oportunidad de que pueda perder el trabajo y ese intermediario no le pueda solucionar con la rapidez suficiente esa situación, lo que hace es mantener ese débito de la mensualidad, e incluso de dos mensualidades con respecto a la obtención de un puesto de trabajo de servicio doméstico. Esto es mayormente en los casos de trabajadoras internas. Tienen que convivir en la casa.

E- En la mayoría de los casos, ¿crees que son internas?

S- No, no todo el mundo es interno. Hay un número de personas internas que yo creo que no es mayoritario y que ha aumentado. Ha aumentado porque es difícil que con el salario que puedan cobrar puedan mantener un hogar fuera . Eso suele ocurrir al cabo del tiempo cuando normalizan su situación más allá de dos o tres años porque suelen agruparse y compartir, pero los primeros años de estancia en el país, acostumbran a ser personas internas en el propio domicilio del empleador, con lo cual eso favorece de que si están ese tipo de intermediarios, se recomiendan empleadas de hogar de una persona u otra, dada la gran confianza que tienen que depositar. Esa persona la tienes conviviendo en tu casa.

E- Entonces lo que veis es un poco que los dos primeros años están en situaciones irregulares, hasta que al cabo de ese tiempo se estabilizan más.

S- No, en realidad lo que hacen es que al tener un mayor conocimiento con otras personas, pueden llegar a compartir un piso. Pero claro, cuando llegan aquí no tienen nada y necesitan un hogar, necesitan un sitio donde quedarse, y la vía de obtenerlo, aunque puntualmente estén con alguna persona, llega un momento que claro, esas personas la acogida de favor o humanitaria se les acaba, y necesitan un hogar para vivir y esa través del servicio doméstico donde mejor lo tienen

E- Entonces tienden a hacer de interinas y a no dormir allí, o sea, la tendencia es siempre a salirse de fija?

S- La tendencia es, no a salirse de fija, sino a salirse de tener que dormir en la casa, porque eso les supone una superexplotación, y muchas veces, con el interés incluso de llegar a hacer estudios de alguna manera, a aumentar su nivel de estudios.

E- ¿Y lo consiguen?

S- Nosotros a través de nuestra organización, que da cursos de formación ocupacional y de reciclaje, a través de UGT. Es para una minoría de personas, porque las que están internas en el domicilio en cierta medida, al tener una situación precaria durante dos o tres años, muchísimas veces les hace tener una jornada no controlada, con lo cual la capacidad de tener tiempo libre para estudiar, se les hace mucho más difícil.

E- Por lo tanto los horarios generalmente son...

S- De doce horas, o de 24 horas.

E- Sin horario de empezar y acabar? Porque eso en el contrato no figura nunca?

S- No. En el contrato no figura, pero no figura porque no lo pone, pero podría figurar las condiciones de trabajo de cualquier trabajador del contrato que haga con el empleador. Muchas veces lo que no hay es ni contrato, pero vamos, al ser la cuota doméstica no demasiado alta, muchísimas veces se hace contrato, pero no se ponen las condiciones. Las condiciones están sujetas a la legislación totalmente desfavorable para estas trabajadoras y para estos trabajadores que realizan servicio doméstico. Porque tienen unas diferencias enormes con cualquier otra actividad. Yo creo que ahí si que.....

E- En cuanto a permisos, vacaciones y eso, se suele respetar?

S- Si la persona inmigrada en realidad va más allá....Suele respetarse porque acostumbran a viajar a su país de origen. Claro, eso también crea una necesidad de cierto carácter humanitario, pero no en todos los casos, y no siempre cuando la trabajadora quiere. No se va a apartar más allá de los intereses que tú en ese momento puedas tener.

E- ¿Y son remuneradas las vacaciones?

S- Sí.

E- ¿Y las tareas que tienen que desarrollar?

S- Múltiples. O sea, el servicio doméstico desde cocina, limpieza y atención de niños una sola persona, hasta solamente cocina, depende del hogar. Pero las tareas múltiples son las más comunes.

E- Generalmente suelen durar mucho en el mismo lugar de trabajo o suelen cambiar de trabajo?

S- Este dato si que no te puedo dar. Tratan de durar un par o tres de años en el mismo sitio, lo que ocurre es que no siempre lo consiguen. A veces el hogar no es lo más adecuado para ellas, las costumbres de la casa no les va bien, con lo cual entran en una situación de búsqueda de nuevo, pero su deseo es durar un tiempo, simplemente para sentirse más seguras y poderse quedar en el país de acogida con una residencia definitiva, o con un permiso de trabajo más allá de lo que es de año en año. Pero una residencia mucho más estable.

E- En cuanto a las situaciones familiares o personales, ¿suelen ser solteras? Con familia allí?, El tema del reagrupamiento familiar, lo suelen llevar a cabo?

S- Es difícil..... Hay personas que realizan el reagrupamiento familiar, lo que ocurre es que no todas son solteras, hay muchísimas mujeres casadas, con hijos en el país de origen. Ellas suelen y acostumbran a enviar dinero. Suelen solicitar el reagrupamiento familiar de alguna manera a través de los hijos, pero para ello necesitan lo que te he comentado antes. Poder tener una vivienda ajena al domicilio de trabajo. Estos casos suelen darse. No tengo cifras en este momento, porque los reagrupamientos familiares que hacemos es uno de los temas que probablemente a otros niveles tendrán datos más exactos y con más historia porque nosotros, a través de AMIC, que tenemos desde hace 5 años, precisamente, la red jurídica nuestra tiene unos objetivos determinados pero no hablan precisamente de una gran estabilidad en el país. El reagrupamiento familiar no es precisamente la mayor demanda que tenemos. La mayor demanda es la normalización de situaciones.

E- Otra cosa que en las entrevistas nos ha ido saliendo es el trato familiar. Es algo que ellas sienten muchos y que es algo como muy importante. Mas incluso que cuanto les pagan.

S- Quizás nosotros, por ser una asociación que está ligada a un sindicato, las personas que vienen aquí son mucho más reivindicativas. No es uno de los elementos..... En las últimas reuniones que hemos tenido con colectivos, nos hablan más del tema reivindicativo. Cual es la manera de que se les respeten las condiciones laborales de jornadas, de horarios y de independencia personal. Yo creo que es uno de los temas que las asociaciones están dinamizando, la igualdad de derechos.

E- La igualdad de derechos en el sentido de que no sea una concesión personal ¿no?. Bueno, nosotras, lo que hemos ido detectando es que para ellas una cosa muy importante no es tanto el tener derecho a... porque muchas veces se lo pasan por alto, sino el hecho de que las traten bien, que las respeten, que les hablen bien, que no las maltraten, etc. En ese sentido, las asociaciones, más lo que quieren es derechos ¿no?

S- A ver, exactamente, pero el derecho, podemos hablar de derechos laborales, de derechos de personas, a los derechos que son múltiples. Entonces el miedo a que se las maltrate si que es cierto, pero nosotros particularmente, es el hecho de que, en alguna medida, son casos aislados los que hemos detectado, personas que reciben un trato no adecuado en el ámbito de la familia, reciben un trato vejatorio. Es muy esporádico. Bueno a nosotros como organización sindical, porque eso conlleva llegar a la denuncia. Además luego también hay una situación de que lo que pretenden es la necesidad de

tener un horario marcado, unas funciones marcadas, que quizás esconda el evitar ese maltrato, probablemente sí que sea cierto, pero nosotros como tal maltrato, no lo hemos detectado. Desde luego es una vía clara de marcar la relación laboral en un marco absolutamente normal en otro sector. Este es su horario, estas son sus funciones, estos son sus días de librar, estas son sus vacaciones y su época. Eso también evita que de alguna manera pueda haber un abuso o un maltrato de difícil denuncia.

E- Aquí lo que más llegan son latinoamericanas, me has dicho ¿no? Por ejemplo ¿filipinas?

S- Pocas. Conocemos el tema por las asociaciones, y por las reuniones que a veces hacemos desde las áreas de migración de las diferentes organizaciones sindicales y de los diferentes colectivos que se agrupan por razón de origen. Entonces filipinas, es una cosa curiosa, que nos acuden pocas, pero creo que incluso, hablando con CCOO también es una situación de poca consulta. El Oriente Asiático no es el sindicato un sitio de referencia igual que puede ser en el Magreb o en países latinoamericanos.

E- Quizás porque tienen una comunidad como más fuerte ¿no? Una comunidad propia. O crees que quizás por una actitud más conformista.

S- No, no, yo creo que también muchas veces es cierto entorno en el que se da la acogida. La acogida de las filipinas se da en un entorno muy confesional, entonces incluso la representación del colectivo de mujeres filipinas en los Consells d'Immigració está llevada por religiosos, incluso de origen. Es una situación mucho más confesional, con lo cual el sindicato es una herramienta, en última instancia. Nunca es una herramienta de consulta, nunca es una herramienta por la que se suele pasar para.. Se va más a otro tipo de entidades mucho más próximas.

E- En el tema de salarios, ¿ hay una cosa más o menos estable, o crees que varía mucho de una situación a otra?

S- Los trabajadores que están internos en la casa, se sienten explotadas, y por tanto el salario lo consideran insuficiente. Incluso las conversaciones que a veces mantenemos con las asociaciones de mujeres y las asociaciones de inmigrantes sobre este tema, se escapa aquello de que se lo montan bien los que trabajan por horas, que se paga mejor, con lo cual, si que es cierto, que el salario establecido a través de un contrato a tiempo total, que además es el que se necesita para poder entrar en el contingente. Consideran que en función del trabajo que hacen, etc., el salario legal les parece insuficiente, ligado sobretodo a su jornada. No quiere decir que ese sea el único salario que se pague salarios por encima.

E- Luego está el tema de que pueden quedarse hasta el 45% por manutención....

S- La normativa aquí desde luego es absolutamente, ya creo que absolutamente negativa, porque así como se dice que en caso de que residas se puede probar si estás empadronado en el domicilio, a todos los efectos tendrás tu médico de la seguridad social, con lo cual es absolutamente fácil probar que esa persona reside en ese domicilio. No cabe la menor duda que por contra, la ley toma como referencia el SMI, y no

proteger un poco más otro tipo de derechos que deberían figurar en el contrato, como son los horarios, las funciones que tendrá, etc.. Lo que hace en cierta medida es castigar la residencia sin normalizar las obligaciones del contratante en cuanto al respeto de horarios de trabajo. Entonces claro, se da una explotación terrible en el caso de que alguien tomará la opción de descontarle los gastos de residencia y manutención porque lo permite la ley. A mi me parece absolutamente grave. Pero esa espada de Damocles las trabajadoras la conocen, y saben que a veces es esgrimido en caso de conflicto por el empleador. Con lo cual se produce una situación absolutamente kafkiana, porque tienes a una persona ahí trabajando por poco más allá de 25.000 o menos pesetas en tu casa a jornada "full time", las 24 horas del día, por el simple hecho de darle comida y cama. Yo conozco pocas, por no decir ninguna actividad, en que esta situación pueda darse.

E- Es que se acerca casi al esclavismo.

S- No, no, se acerca, no. Es puro esclavismo. Tú puedes tener una persona las 24 horas del día a tu disposición, por 25.000 pesetas, y esto quizás lo que debería hacerse, que nosotros estamos en medio, es una modificación legislativa que obligara a tener un modelo de contratación para el servicio doméstico, donde constara las funciones, el horario, etc. de esta persona. Se sentiría mucho más protegida, mucho más tranquila, mucho más capaz de que su situación de reclamación de derechos no fuera un elemento negativo a la hora de ser contratado, y además en mucha mayor capacidad de igualdad de condiciones para poder hablar con cualquier otro trabajador.

E- Porque en este momento, ¿el mercado de trabajo permite eso? O sea hay mucha demanda? ¿Hay tanta demanda como para permitir pagar 25.000 pesetas?

S- A ver, yo creo que hay demanda, hay mucha demanda, no se si para pagar 25.000 pesetas, pero si para tener en tu casa una persona 24 horas o cuanto menos 10 o 12 horas por 55.000. En este momento esto está así, con lo cual, si tienes la costumbre o la necesidad de hacerlo de alguna manera, y decir: yo me atengo a la ley, no cabe la menor duda que puede darse el caso. La realidad es que hay un gran porcentaje de personas que lo que hacen es tener personas por horas y además con un agravante, que habitualmente no están contratadas, con lo cual hay una oferta de trabajado, utilizada de alguna manera para otras actividades a través del trabajo doméstico y complementada con el trabajo doméstico. Con lo cual tienes de alguna manera un trabajo doméstico sobre solicitado, que luego no se corresponde con las cotizaciones a la seguridad social, y tampoco se corresponde muchas otras veces con la actividad que está desarrollando la persona. Se hace contrato doméstico, para otras cosas.

E- Por lo tanto, en general, ¿el grado de satisfacción?

S- Es muy bajo, salvo excepciones. Absolutamente bajo. Estas personas que habitualmente realizan este tipo de trabajo. Hay empleadores y empleadoras que tienen un gran respeto por estas personas, pero mayoritariamente el grado de satisfacción es muy bajo.

E- ¿Y la tendencia a cambiar de trabajo? Porque siempre a la larga les gustaría hacer otra cosa, pero esto, ¿crees que sucede en la realidad, que puedan pasar del servicio doméstico a otra actividad una vez han regularizado su situación y todo?

S- Podrían pasar a otra actividad, lo que pasa que como en otras actividades se solicita un nivel de estudios mínimos, etc. es absolutamente difícil, y además el idioma juega para ellos un papel determinante. También en el servicio doméstico, pero más en otras actividades. El idioma es una barrera infranqueable. Es más, hay muchísimas veces que el trabajo en la hostelería, podríamos decir que es lo que no están cara la público por las enormes dificultades con el idioma que tienen. Hacen trabajos de cocina, de limpieza de hostelería, que no requieren el trato con el público.

E- Pero supongo que en pocos casos se da el paso del servicio doméstico a otra actividad.

S- Requiere un tiempo, y no precisamente es mayoritario. Pero hay veces que se da, hay personas que han sido capaces de pues a lo mejor en una empresa de limpieza, en otras condiciones, que ya no es el servicio doméstico, que ya tiene su convenio sectorial, que ya tiene una estructura empresarial y una representación sindical dentro. Con lo cual, el contingente de trabajadores que están ajenos a esa representación sindical dentro del servicio doméstico es del 100%, con lo cual no hay un amparo de esas condiciones, ni hay una defensa clara y nítida porque se basa en tener que luchar fundamentalmente contra la palabra de dos personas que conviven juntas, cada una en su ámbito, y con diferentes poderes el uno sobre el otro.

E- En este sentido, lo que nos han dicho muchas veces es que el hecho mismo de tener un horario tan completo, hace imposible tener tu tiempo para dedicarlo pues a estudiar, o a otras actividades y es por tanto un pez que se muerde la cola y es imposible salir de la situación.

S- Los primeros años de estancia yo creo que es absolutamente imposible. Vamos, en el 90% de los casos, diría que por esa falta de cobijo, probablemente por esa falta de entorno familiar que les arroke, con lo cual se refugia mucho en el domicilio en que presta servicios entrando en una espiral de servicio de 24 horas que a medida que avanza el tiempo y establecen lazos por razón de origen con compatriotas o con alguna organización, etc. eso se va dilucidando, y es cuando surge la necesidad de esas organizaciones, a través de otros medios, a través de la televisión, de oír que hay sitios donde las condiciones se plantean de otra manera, donde se da un consejo determinado. La gente, cuando se ve agobiada, busca pero es cuando ya lleva un tiempo prudencial y son capaces de obtener un permiso de trabajo y de residencia más allá de la anualidad, porque dependen continuamente para estar normalizados de la oferta de trabajo.

E- ¿Y en general crees que ha aumentado la gente que viene al sindicato a reivindicar, a unirse, a decir, vamos a cambiar el tema de la legislación y todo esto?

S- Las personas que nos piden soporte en el ámbito doméstico es cada vez mayor, lo que pasa es que nosotros somos conscientes de que es muy difícil obtener para aquella persona una situación de mejora de sus condiciones, o cuanto menos una situación de

derecho absoluto si no hay datos que avalen ese maltrato o ese incumplimiento contractual cuando esa situación se da a puerta cerrada. Es una situación de compleja solución, probablemente porque la normativa de servicio doméstico favorece mucho más al empleador que al trabajador. No hay equilibrio en las relaciones laborales. No hay equilibrio de ninguna manera, puesto que la relación se da en un ámbito muy personal, se da en un ámbito muy cerrado donde tú como delegado o delegada sindical, o como representante sindical no tienes acceso a un domicilio particular, y donde el testimonio es siempre a través de personas que conoces, que están sensibilizadas, pero que en cierta manera entre vecinos es difícil. Sabemos que en otros ámbitos de la convivencia ciudadana, hay casos que se dan de auténtica delincuencia, donde es difícil la denuncia del ciudadano en determinados casos. La persona, los porteros, que podrían ayudar a dilucidar esas situaciones son siempre personas dependiente del salario-contrato, y la solidaridad es difícil. No obstante, yo creo que las propias personas que hacen servicio doméstico y se organizan como tales, tienen una gran capacidad para poder dilucidar un poco esos temas, incluso para poder sentirse con derecho a reclamar. A nosotros estas consultas si que nos llegan, el soporte se nos pide. Entre los inmigrantes, el tener determinadas actividades del sindicato como referencia por razón de origen resultan absolutamente difícil, porque vienen de sociedades precisamente no absolutamente democráticas. Entonces el sindicato allí, o la representación de los trabajadores siempre está ligada a los círculos de poder con una gran dependencia. Somos organizaciones de origen para ellos, por razones de educación y de experiencia de su propio país, no tenemos esa independencia del poder político, no tenemos esa independencia del poder empresarial, y por tanto es al cabo del tiempo cuando se dan cuenta de que verdaderamente aquí lo que encuentran es un soporte y en todo caso cuando menos es un seguimiento y una puesta en contacto con otras organizaciones que les pueden dar soporte para que se sientan mucho más protegidos. Pero no es una protección como la que puede tener cualquier otro trabajador, sino que es una protección totalmente difícil, compleja, y cuando no hay elecciones sindicales, difícilmente legítimas tú la actividad de un sindicalista, en una empresa que, en este caso, es un domicilio particular, que forma parte de la vida privada de quien allí convive.

E- No, no, es un trabajo realmente duro, desde el punto de vista sindical.

S- Muy difícil y complejo. Nosotros creemos que el tema va más por la cuestión social, por la concienciación ciudadana, y por la normalización del servicio doméstico en igualdad de condiciones con otros trabajadores.

E- Bueno, pues en principio creo que ya me has ayudado bastante.

(Luego añade que cree que la asociación por razón de origen anula la asociación por razón de clase, y no permite luchar o asociarse como trabajadores)

ENTREVISTA AMB I-A (ASSOCIACIÓ GUINEANAS), M (DOMINICANES) I MARISA (UGT).

Data: 16-07-97

Primer Marisa exposa la situació del sector des del seu punt de vista sindical i per la seva experiència dins la Secretaria de Política Social. Diu que coneixen molt bé la situació i el que ara cal és acció. Han editat un díptic de difusió.

En primer lloc remarca que el servei domèstic queda fora de l'Estatut dels Treballadors i per tant els drets exigibles per qualsevol treballador no es poden exigir per a les treballadores del servei domèstic.

El díptic té l'objectiu de sensibilització, tant per a les empleades com dins el sindicat, i també arribar a les ocupadores. (Posa el cas d'un treballadora del sindicat que té una treballadora domèstica).

L'objectiu de la reunió es fer unes jornades de difusió i sensibilització on es convidi a persones que facin aportacions d'experiències; p. ex. Es parla d'experiències al País Basc i a Madrid, també a Europa (Grècia, Londres.) i a algun inspector de treball.

Les propostes concretes que hi ha són:

Crear un servei que fes d'agència de col·locació i a la vegada tutelés per tal que com a mínim es compleixin les condicions regulades com p.ex. l'horari de treball.
Campanya de sensibilització general.

Irene diu que vol que siguin les pròpies associacions les que s'impliquin.

Es parla que les jornades seran en dissabte.

ENTREVISTA A CARMEN TORRES DEL DEPARTAMENT D'ACTIVITATS DIVERSES DE CCOO.

Data: 17-3-97

E. Podries explicar-me las funcions que porteu a terme des de aquest departament respecte al treball domèstic de les dones immigrants?

S. Nosaltres ajudem a les dones immigrants o no que tenen problemes a la seva feina. Normalment en casos d'acomiadament venen aquí y els hi tramitem la liquidació y la indemnització que els hi pertoca, segons la durada y las cotitzacions a la seguretat social.

E. Com funciona concretament?

S. Actualment crec que la cotització a la seguretat social està sobre unes 16.000 Ptes., sempre que tinguin la jornada completa. Jornada completa serien 40 hores a la setmana, però en realitat mai treballen 40 hores a la setmana. Aquestes persones comencen a les 7 del matí, a les 6 i estan així fins a les 12 de la nit, la 1 de la matinada, tot depèn.

E. Parlem de les internes, perquè també està el cas de les contractades per hores.

S. Si estem parlen de les persones que estan internes. Normalment aquestes persones no estan contractades per hores, son internes i com que tenen jornada completa de 40 hores setmanals, la jornada aquí a Espanya es de 40 hores setmanals. Però aquí el que passa es que com estan internes a les 7 del matí ja es lleven i poden parar doncs a les 12 etc. Son les últimes que se'n van al llit, això vol dir que a les 12 o a la 1 encara estan treballen.

E. I aquestes persones son les que mes freqüentment venen aquí quan tenen el problema d'acomiadament.

S. Exactament. El problema el tenen quan se'n van de vacances que automàticament les acomiaden, o desestimació del contracte, perquè no es ven bé un acomiadament. Llavors el que passa es que elles se'n van de vacances al seu país, elles mateixes busquen una amiga per que faixi aquesta substitució, amb la picaresca que a l'amiga li pagaran menys que a ella, i quan tornen del seu país es troben amb que a ella no la tornen a agafar. Una amiga o perquè hagin conegut a altre persona, i si pagaven 80 mil, la nova persona està treballen per 60 mil, per el mateix treball i amb el mateix horari. Quan elles tornen del seu país es troben que no tenen feina.

E. I es quan venen aquí i els hi solucioneu el problema de cobrar alguna indemnització.

S. Si, cobrar el que marca la llei que son 7 dies per any treballat, el preavis i les parts proporcionals de les pagues. No es pot demanar mes. Un altre problema es quan es posen malaltes, llavors també estan acomiadades, o hi ha una rescissió de contracte.

Son persones que no es poden posar malaltes, ni poden anar de vacances. Últimament ens estem troben persones que estan il·legals, bastants persones.

E. I en aquest cas no es pot fer res?

S. Si, o paguen o posem una denuncia. En aquest cas automàticament saben que els hi posaran una multa. llavors la persona que ha contractat s'estima mes pagar tot lo que deu a aquest treballador i oblidar-se del problema. Clar nosaltres lo que des de aquí no fem és donar part de que aquesta persona està il·legal.

E. Es a dir que d'alguna manera pressioneu al que ha contractat per que les dues parts surtin guanyant.

S. Exacta. Per un altre banda pots imaginar-te quines son les persones que poden pagar 80, 90, 100 mil pessetes per una empleada de la llar. Amb això està tot dit, una persona normal de classe mitja no es pot permetre aquest luxe, ni tan sols mitja-alta. Estem parlen d'una classe alta i llavors tenim que majoritàriament les persones que no compleixen la llei son les persones de la classe alta de Barcelona. Son persones de "altos cargos" i molt renom i son les persones que mes il·legals tenen.

E. I en quant als salaris, els hi paguen lo que volen?

S. Si, com que el sou que tindrien que cobrar està sobre les 66 mil pessetes, però com que treballen mes hores, els hi paguen una miqueta mes. en aquests moments poden estar paguen sobre les 80 mil o 90 mil pessetes. Però en contrapartida et trobes amb persones que les tenen amb un quilo d'arròs al seu armari i no li donen res mes de menjar, ni carn, ni fruita, ni peix, res. Un quilo d'arròs i quan se l'acaben, els hi tornen a donar un altre quilo d'arròs i tenen la nevera de la casa tancada amb clau perquè no agafi res de la nevera. En teoria tenen que proporcionar la manutenció i si que n'hi ha alguns que ho fan però molt malament, donen menjar tercermundista.

E. I s'encarreguen de totes les tasques de la casa?

S. Si de tot, des de les 7 del matí que fan l'esmorzar per tots els membres de la família, anar a comprar, fe el dinar, fer els llits, rentar la roba, planxar; tot lo que es portar una casa, si hi ha nens doncs anar a buscar-los al col·legi, portar-los, cuidar als avis. I si n'hi ha un noi de 18 o 20 anys que arriba a les 12 de la nit, doncs estar desperta fins que arriba aquesta persona per fer-li el sopar.

E. Llavors bàsicament la situació laboral i las condicions de treball serien aquestes que m'has comentat. Respecte al tipus de contracte, pots resumir com funcionen?

S. Si seria el contracte que fan per estrangers, el fan indefinit o el fan per un any. Però aquest contracte no es cap garantia, perquè com ja sabem en qualsevol moment et poden rescindir aquest contracte. No hi ha cap garantia, donen 7 dies per any treballat.

E. Diguem-ne que son uns contractes especials, no pertanyen al regim general. I aquí podem ficar a les persones que estan il·legals?

S. No si estan il·legals ja no els hi fan contracte.

E. Pacten una quantitat?

S. Exacte, pacten una quantitat. I sempre les acostumen a coaccionar. Venen aquí amb molta por, molt coaccionades. Els hi diuen que si volen remenar alguna cosa, que si venen a Comissions obreres que no saben a on es fiquen, que ells son "fulano de tal" i que allà ella amb lo que faci, que es trobarà que immediatament la expulsaran del país, que anirà a la presó. Es a dir, las coaccionen i les amenacen.

E. I com s'assabenten de la vostra existència.

S. Bàsicament pel sistema del boca a boca i també per les reunions que fan ells, ja que a vegades pertanyen a alguna associació. Llavors es posen en contacte amb el Cite i del Cite els envien directament a nosaltres.

E. Respecte als mecanismes d'accés al treball, vosaltres teniu alguna idea de com funcionen, de com troben feina? Pot ser a través d'agències del país d'origen, agències nacionals, contactes personals...?

S. Mes aviat troben les feines per coneguts, perquè una persona del seu país està treballen a una casa i llavors li diu a la senyora i aquesta li diu a una altra senyora; o també per agències.

E. Per agències del seu país?

S. No d'aquí, d'Espanya, una agència de col·locació. Agències d'aquestes que truques per telèfon i demanes una "empleada de hogar". Elles s'inscriuen a les agències i després les criden.

E. Però tu creus que el més usual es que tinguin algun conegut, un contacte més informal.

S. Si, perquè aquestes persones, entre ells fan molta pinya. Estan a un país estranger, coneixen molt poc la llengua, en una mateixa vivenda viuen moltes persones i llavors s'intenten ajudar un màxim.

E. Em podries parlar si ho coneixes, sobre la trajectòria que segueixen des de que arriben del seu país, creus que entren legalment o més bé arriben com turistes, o com et sembla que funciona.

S. Nosaltres no sabem com arriben, no tenim informació. Però no crec que arribin com turistes, per les condicions en que arriben. Jo tinc entès que necessites un mínim de dies per entrar. Jo penso que poden entrar de forma clandestina, però de fet nosaltres aquí no tractem aquest tema. Quan ens expliquen tot el que passen aquestes persones i de quina manera han tingut que sortir del seu país, i que normalment tot lo que guanyen ho han d'enviar al seu país perquè han deixat allà a tota la família, ja no entrem en

preguntar-les sobre les condicions legals. Si be quan venen aquí, a aquest departament, i són il·legals si ens ho diuen.

E. Per un altre part em podries dir si vosaltres teniu contacte amb altres associacions lligades als immigrants, amb ONGs, amb altres entitats?

S. No, nosaltres des de aquí ens dediquem bàsicament a assessorar, solucionem el problema laboral i ja està.

E. I respecte a les condicions personals d'aquestes dones que tracteu, em pots dir de quins països acostumen a ser...

S. Sí, la majoria són filipines, marroquines i sud-americanes.

E. De sudamèrica de quins països venen més?

S. De Colòmbia venen bastants últimament i moltes dominicanes.

E. I Peruanes?

S. Algunes, però no moltes, al menys les que jo he tractat. També moltes Filipines. El nivell cultural d'aquestes, m'atreviria a dir que és més elevat que el de les sud-americanes i molt més que el de les marroquines. Les marroquines que arriben aquí són molt joves, les Filipines no ho són tant. Quan dic jove m'estic referint a persones de 19 ó 20 anys. Les Filipines tenen més de vint anys i les sud-americanes més de 30.

E. I en quant a la situació familiar, venen amb les famílies.

S. Normalment venen soles.

E. Les marroquines també?

S. Les marroquines es més estrany, el seu cas es diferent.

E. Llavors les dominicanes i les filipines solen venir soles?

S. Si acostumen a estar soles. Sempre ens diuen això que tenen el marit al seu país i els seus fills i que intenten enviar allà tots els diners que poden. A vegades són solteres, però normalment han deixat a la seva família allà.

E. Tens idea de durant quan de temps resten aquí. Per exemple quan venen aquí per el problema del acomiadament, ja marxen o segueixen aquí buscant un altre feina?

S. Venen aquí amb l'idea de poder trobar un altre feina i quedar-se aquí. És a dir la seva idea es que la seva família pugui venir a Espanya. No es estalviar per marxar elles, es per portar aquí a la seva família.

E. Vosaltres tampoc interveniu en buscar-les feina en aquests casos.

S. No, no es viable perquè en el moment que sabessin que venien de CCOO tindrien les portes tancades.

E. Respecte als motius de la immigració us diuen el motiu per el que han vingut?

S. Es per qüestions de pobresa, de manca de treball, problemes polítics del país. El més freqüent es el problema econòmic. N'hi han que no tenen res, pràcticament s'estan morint de fam, i s'estimen més treballar aquí com sigui, encara que mengin malament, però guanyar alguns cèntims per que pugui menjar la seva família, perquè al seu país no tenen ni menjar.

E. Per resumir, si tinguessis que definir, per el que tu veus, la situacions i problemàtiques de les dones immigrants que treballen al servei domèstic, que diries.

S. Que hem tornat a l'època de l'esclavitud, puc resumir dient que hem tornat a l'esclavitud. En aquest moment s'estan aprofitant del que es el fenomen de l'immigració, de que aquí arriben persones amb unes necessitats bàsiques i les estan exploten, es una explotació.

E. I penses que hi algun organisme que pot ajudar....

S. Es molt difícil. Les persones que fan las lleis, normalment son les persones que tenen a les dones immigrants contractades, quan més dines té una família i mes càrrec té a una empresa, son les que tenen més persones en aquestes condicions. Normalment una família treballadora no té a ningú, el màxim al que pot aspirar un treballador es a tenir a una persona a hores, li paga al dia, les hores i ja està.

E. I aquestes dones que treballen a hores, no son les que acostumen a venir aquí. Les que venen son les internes de les que parlaves.

S. Si, venen les internes que son les que estan en aquesta situació que t'he explicat. I es troben treballen per famílies de la classe alta, de la classe alta. I llavors es molt difícil de que això es pugui regular d'alguna manera perquè la persona que ho té que regular a casa seva ho està fent ell. No treure lleis que aniran en contra de les seves amistats i del seu entorn.

E. Es pot dir que hi ha manca de regulació i manca de serveis per part del poders públics.

S. Si. Hi ha un abús total i aquestes persones no tenen opció per poder escollir.

E. I com solució immediata, vosaltres des de aquí quines iniciatives veieu per trobar solucions.

S. No ho se des de el Cite, o des de la Secretaria de la Dona, des de aquí molt poca cosa podem fer nosaltres. En el moment en que nosaltres fem algun moviment totes aquestes persones estan acomiadades i al altre dia ja tornen a contracta a un altre. No es poden

unir, la força dels treballadors es la unió i elles no ho poden fer, perquè saben que en el moment que hi hagi una unió demanant uns drets, l'endemà aquestes persones estaran acomiadades. Hi ha molta por, el factor por impedeix l'acció. Quan arriben aquí són persones que ja estan acomiadades. Últimament ens hem trobat amb persones que quan ens hem posat amb contacte i li hem dit que tenien que donar una indemnització, ens han respost "bé si vostès posen una demanda, sol·licitant-me això que legalment li correspon, jo immediatament vaig a posar una denúncia a comissaria dient que aquesta persona m'ha robat". Això últimament ens ho hem trobat.

E. I davant d'aquesta estratègia que es fa?

S. Ells fan la denúncia, perquè arriben a fer-la, fins i tot vam tenir un cas amb una carta de bona conducta, amb una data, i l'endemà de lliurar-li aquesta carta a la treballadora i ve aquí i nosaltres ens posem en contacte, ens diuen això que la denunciaran i al cap de quatre dies ella rep la citació conforme tenia que comparèixer a comissaria. Encara que tenia la carta d'acomiadament i la carta de bona conducta, amb data posterior la van denunciar perquè havia robat. En aquests casos intervé directament l'advocat, necessita la seva assistència.

E. Bé, bàsicament aquestes són les preguntes que volia fer-te, no sé si vols afegir alguna cosa...

S. Sí, que et quedaries horroritzada de saber quines persones són, de les persones de Barcelona que són.

E. Et refereixes a persones conegudes?

S. Sí, clar no es pot dir el nom. Et pots trobar persones de tots els àmbits, amb diferents discursos. Parlem sempre de la classe alta.

ENTREVISTA DIRIGIDA A FELICIANO DEL C.I.T.E.

Fecha: 16-9-97

La entrevista tiene lugar en las dependencias del C.I.T.E, en la Av. Paralela. Previamente me indica que la persona que representa al CITE es Miguel Pajares y que el puede darme las pautas a nivel general sobre el funcionamiento, su opinión personal. Le indico que en realidad el tema de la entrevista es su opinión, y en la medida que el conozca por la función que realiza, respecto a la situación de las mujeres inmigrantes en el servicio doméstico.

E. Para empezar y a modo de introducción, me podrías explicar a grandes rasgos como funciona este servicio.

S. Estamos dentro de una entidad que se llama SAIER y está compuesto por AXAR, Cruz Roja, el Colegio de Abogados y nosotros. Es un servicio del Ayuntamiento al que yo no represento. Yo puedo hablarte como persona que conoce el tema, sin vinculación a ninguna entidad. Respecto al CITE, es un centro de información para trabajadores extranjeros, se creó en el año 86 con el objetivo de informar, de orientar, de asesorar al inmigrante en todas sus facetas. La única faceta que aquí no se toca es la que corresponde al asilo-refugio. Desde que estamos funcionando, el CITE no ha hecho bandera de lo que es asilo refugio. La misión del CITE es el trabajador, fundamentalmente como sindicato, todas las reivindicaciones como trabajador extranjero se tocan desde el CITE. En lo que no tiene competencia de respuesta, de resolución, en cuanto a trabajo, si se trata de un conflicto laboral, se pasa al sindicato y al ramo correspondiente. Por eso en actividades diversas hay un apartado que corresponde al servicio doméstico. Muchas mujeres que trabajan en despido doméstico, cuando ha habido un problema de finiquito, de cantidades adeudadas, de cualquier tipo de consulta laboral, se pasa al departamento de actividades diversas, donde se aclara la situación que se presenta. Dicho esto también tenemos el tema de las familias, la reagrupación familiar, que hasta unos años atrás era una especie de utopía, porque la misma administración ponía una serie de trabas a que incluso estando la mujer aquí, se tenía el criterio de que no podía trabajar, pero este criterio tiene cada vez menos fuerza. Potenciamos todo lo que pueda ser reagrupación familiar, no solamente inmigrantes extranjeros no comunitarios, sino que nos encontramos situaciones de familiares de comunitarios no comunitarios ellos; una española se casa con un extranjero, también es algo que nosotros tratamos aquí. Porque, tratamos todos los temas, desde lo más banal a lo mas difícil, que lo más difícil quizás sean los contenciosos, también tenemos una persona, hemos adecuado un servicio jurídico dentro del CITE para poder tratar todos los temas que sean contencioso administrativo, cuando se deniega un permiso o también las exenciones de visado, o cualquier tipo de problema en el que por una delegación se tiene que pasar ante el tribunal supremo de Madrid. Aparte de esto hacemos el asesoramiento global en materia de extranjería, incluso vemos que la persona que viene a nosotros, le hacemos una radiografía para saber si esta persona está empadronada, si está con todo lo que se debe tener, si conoce los servicios sociales.

E.Quieres decir que aprovecháis para dar toda la información que le pueda hacer falta.

S. Si, en el hilo conductor que nosotros estamos llevando, podemos ver si esta persona esta llegando a una situación..., por ejemplo tenemos el caso de una persona que viene aquí y lleva un tiempo que no cobra el paro, no cobra nada, e incluso debe la vivienda y viene a explicar la situación, son cosas que nosotros no tocamos, pero a partir de aquí lo derivamos a los servicios sociales. En cuestiones de enfermedad, que por ejemplo "no tengo seguro", "me he dado de baja de la seguridad social", y "si me pongo enferma donde tengo que dirigirme", pues también le orientamos a que entidades tiene que dirigirse para poder recibir ese servicio sanitario. En cuanto a vivienda es un tema que al igual que el trabajo..., nosotros desde aquí no damos trabajo, damos una orientación, donde pueden acudir, por ejemplo a las oficinas creadas por el ayuntamiento, y después están las ETT, que son empresas de colocación, que si no se tiene trabajo no se pueden apartar ni desmerecer, se han de aprovechar.

E. También sobre los cursos de formación...

S. Si, una vez que la persona empieza a tener su situación regularizada, porque los cursos que hacemos los hacemos en combinación, son programas que hacemos en combinación con la Generalitat de Catalunya, con el Fondo Social Europeo, y también a veces hay cursos que se hacen, según como, con el Ministerio de Asuntos sociales, con el Departamento de Asuntos sociales.

E. Si te parece ya podemos pasar al tema concreto de mi entrevista. En primer lugar quería preguntarte, según lo que tu conoces, cual te parece que es la situación laboral y las condiciones de trabajo de las mujeres que trabajan en el servicio doméstico, en cuanto al tipo de contrato, si están fijas, interinas, el salario, el horario, las tareas que realizan, su nivel de satisfacción. Como te parece que es todo esto, si has tenido ocasión de comprobarlo por las personas que aquí tratas.

S. Las situaciones que nos llegan a veces son situaciones de primera vez, o sea una persona que se encuentra con un primer empleo y en aquel momento pasa por nosotros, pero el trato que tiene con el empleador ya no llega a nosotros. Cuando llega ese trámite a nosotros, cuando viene aquí viene por algún problema. O no esta cobrando, o no le dan las vacaciones que le corresponden, o duda de lo que le tienen que pagar, o que incluso a veces se encuentran con que la empleadora no quiere pagar la seguridad social y preguntan si la tienen que pagar ellas. Esta persona si trabaja 5, 10 horas y le pagan 700, 800, 1000 pesetas, deberá estar contemplando los gastos estos, el transporte, la seguridad social, la parte alicuota, la parte que ella tiene que asumir. Llegan aquí con un permiso de trabajo o de residencia, la empleadora que le hizo el contrato..., los contratos en servicio doméstico se rigen por un decreto del año 85, y uno de los caballos de batalla que hay sobre la mesa en Actividades Diversas es ver la posibilidad de que este decreto sea mejorado, porque es precario, para todos los que trabajan en el servicio doméstico. Pues nos encontramos con personas que tienen el permiso, porque el primer permiso es para un solo empleador, y además debería venir con el nombre del empleador, de la persona que contrata, durante este año esta persona puede trabajar con otra persona o con otra empresa de la misma actividad, o sea yo puedo trabajar en restauración a lo largo de la vida de este primer permiso, pero lo que no puede pasar es a trabajar en comercio o en cualquier otra actividad que no sea la que se ha pedido tener el contrato. A veces nos encontramos con personas que nos vienen con que el empleado que en aquellos momentos es una persona mayor, se muere y entonces nosotros consideramos

que esta persona puede correr el riesgo de que a la hora de renovar su tarjeta, sin cotizar, sin buscar otro empleo, se puede quedar sin tarjeta, sin el permiso de residencia. También dicho sea de paso, te encuentras con la persona que una vez tiene la tarjeta de permiso de trabajo y residencia, esta viendo una sola parte, que esta legal y que en ese momento no puede tener ningún problema con el Ministerio de Interior, pero en un futuro próximo, al finalizar el primer año, se encontrará con el problema ante la Dirección provincial de trabajo, al no haber cotizado, e incluso si estuviera de alta en el INEM, no le vale. el único permiso que contempla el que una persona esté inscrita en el INEM como demandante de empleo, es el permiso, es la tarjeta permanente, el permiso permanente.

S. Hay permiso permanente?

E. Si, es un permiso de cinco años, que le permite renovar. Por lo tanto el que tiene una tarjeta permanente puede vivir en España. Pero claro también, si puedes vivir en España, llevas cinco años, seis, veinte, pero de que vives. Se está haciendo esta pregunta, ya no digo la administración, porque la administración habilita a esta persona, porque estando de alta como demandante de empleo se puede quedar todo el tiempo que quiera, con la tarjeta permanente. Por lo tanto la primera tarjeta tiene el riesgo grave de que si no se cotiza a la seguridad social, a la hora de renovarlo se puede encontrar con problemas. Otro problema que nos encontramos es que, ya no te estoy hablando de mujeres, te estoy hablando genéricamente, la tarjeta, que casualidad, a la hora de renovar es cuando encuentran un trabajo. Yo pienso que la administración no "se chupa el dedo", para llegar allá y decir "mira yo ahora tengo un contrato de trabajo y quiero renovar". Vale quiere renovar pero este año que tiene 365 días, "¿que has hecho?" "¿en que has trabajado?". Entonces claro se corre el riesgo de que o la persona que tramitó el permiso se podría encontrar con el problema de que le digan "Vd. que adquirió el compromiso de contratar a esta persona ¿que ha hecho?, a lo largo de ese tiempo, no le ha dado de alta en la seguridad social". Aquí pueden surgir problemas, son problemas genéricos. El servicio doméstico tal cual, bueno, como tu estarás observando, es una especie de encasillamiento que la propia administración está un poco orientando lo que puede ser la emigración. En el momento que llegas aquí en que puedes trabajar en principio, la gente que solicita el "cupo", evidentemente que hay la parte que llaman servicios diversos, u otros servicios, pero claro otros servicios, la normativa, la resolución que rige el "cupo" ya dice claramente que se tendrá que mirar primero si hay españoles, comunitarios que estén en este momento en paro en esta actividad. La política nacional de empleo se contempla en las resoluciones que marcan los contingentes. Evidentemente quienes más usan el servicio doméstico son las mujeres, pero piensa que también están metidos ya dentro del servicio doméstico muchos hombres. Hay hombres que están trabajando por ahí, un propietario de tierras puede necesitar durante todo el año uno o dos trabajadores y puede necesitar en un espacio de tiempo, porque hay un tiempo limitado para hacer la siembra y otro para la recolección, y en ese tiempo que pueden ser dos meses o tres meses, puede necesitar tal vez 20 personas. Quiero decir que el título inicial es servicio doméstico, pero dentro del servicio doméstico está todo lo que es servicio. La jardinería, el chófer particular, el cocinero particular también es servicio doméstico.

E. De todas formas, a parte de estos casos, por lo que nosotras estamos viendo, aunque alguna asociación o agencia de colocación nos ha dicho que hay algún hombre

trabajando en el servicio doméstico, esta claro que en domicilios de la clase media-alta se contrata mayoritariamente a mujeres como fijas, que están allí todo el día. En todo caso los hombres se pueden englobar en estos puestos que hemos comentados pero que no corresponden a la figura de sirvienta.

S. Si, pero en los servicios personales, en actividades que no puede realizar una mujer. Por ejemplo trabajos para gente mayor que no quieren estar en una residencia, personas que están postradas en una cama y que una chica no puede mover. Son casos en los que se requiere la intervención de un hombre.

E. Ahora siguiendo con esto que comentábamos antes sobre la situación legal, a ti como te parece que está, me refiero al caso de las mujeres. Entonces en el caso de las mujeres inmigrantes que trabajan en el servicio doméstico, que muchas de ellas están fijas, o que a lo mejor aunque se vayan a dormir a su casa, trabajan todo el día en un domicilio, cual te parece que en general es la situación legal, y cual es la trayectoria que siguen desde que llegan a Catalunya, en cuanto a regularizaciones periódicas que se llevan a término y también como han entrado en el país, si lo han hecho con permiso de trabajo o como turistas, o estudiantes etc.

S. Muchas mujeres de Iberoamérica entran como turistas, excepto Perú, la República Dominicana y Cuba que no pueden venir a España sin el correspondiente visado, el resto de países, Colombia, Uruguay, Paraguay, todas, la mayoría entran por indicación, con referencia, algunas no.

E. Concretamente las Peruanas y Dominicanas has dicho que entran con visado.

S. No pueden entrar alegremente, entre comillas, sin el visado, desde hace unos años. Para entrar en España tiene que venir con el visado correspondiente. Y es difícil porque el "cupó" es una oferta que hace el gobierno para que el Español comunitario, pueda contratar, teniendo los medios necesarios, a una persona que esté aquí o esté allá. Por lo tanto yo que estoy aquí, tengo en Santo Domingo o en Lima a mi amiga, a mi pariente, hay una especie de correa de transmisión, de que bueno esta persona que trabaja en esta casa, sabe que hay otra familia que necesita una trabajadora y tiene a su hermana en el país, así surgen muchas veces los contratos. el cupo sería un fracaso y será un fracaso si el gobierno habilita un cupo, porque la filosofía del cupo es para que la gente contratada venga desde el exterior, no personas desde España. La filosofía del cupo es para que entren, para no cerrar fronteras, pero para que la gente venga con un número "clausus", con una orientación clara que pueda controlar el gobierno, que la gente entre por esta vía. Pero claro yo te digo como te contrato a ti que estás en Santo Domingo, que estás en Perú, que estás en Senegal, como te contrato a ti si no te conozco. Entonces por eso, las personas que están fuera entran por vías de recomendación de otra persona, de una persona que está aquí, que conoce a aquella.

E. Enlazando con esto que comentas otra pregunta que quería hacerte es sobre los mecanismos de acceso al mercado de trabajo de estas mujeres. A ti te parece que uno de los mecanismos importantes es este que comentabas, el boca a boca.

S. Si es este.

E. Y agencias clandestinas.

S. Los montajes clandestinos al fin y al cabo fracasan. Cuando llegan aquí esas personas se encuentran desasistidas en todos los casos y entonces hay la solidaridad. Yo me encontrado con gente que han llegado aquí y han estado pululando por las Ramblas y encontrarse a alguna persona que presume que es de su mismo país y estas personas han podido salir de la calle a un espacio para dormir o para estar a través de esas personas. Hay una orientación para que bueno puedas estar una temporadita en un sitio. Y rápidamente a través del boca a boca, de amigas, de conocidas van encontrando trabajos, los empleadores o las empleadoras les contratan para poder trabajar. Mucha gente que está aquí encuentran así un empleador y tramitan el cupo, se van a su país a buscar el visado, vuelven y se quedan. Empiezan a tener lo que puede ser una integración, un arraigo, una serie de cosas. Los que están aquí son un poco los receptores de otros que viene de allá. Hay que venden sus pertenencias allí para pagarse el billete, los que no necesitan visado y venirse, porque a veces incluso allí hay información, hay diarios que hablan de esto.

E. Y en cuanto a la trayectoria que siguen una vez están aquí, las regularizaciones periódicas.

S. Regularizaciones periódicas a penas hay. Hubo una regularización en el año 91, una en el 95 y para de contar. Y las regularizaciones mal dichas, en todo caso, son los "cupos".

E. Porque en esos "cupos" han entrado personas que estaban aquí de forma ilegal. Se han acogido a esos "cupos".

S. Si, por eso te digo, lo que debería estar haciendo el gobierno es un poco, recoger a toda esta gente, o sea para que el "cupo" tuviese una realidad, porque claro yo estoy aquí, tengo que legalizar mi situación, el gobierno me da la opción de que puedo acogermé a un "cupo" y estoy trabajando en una casa donde tienen medios económicos, me pueden hacer un contrato de trabajo para entrar en la vía de los "cupos". En este momento la subdelegación de gobierno de Barcelona, ha desaparecido la figura del gobernador civil, aquí en Catalunya había la doble figura del gobernador civil y del delegado de gobierno. La figura que ha prevalecido es la del delegado del gobierno y este ha creado la figura de los subdelegados para cada provincia. Por lo tanto si el gobierno no accediera a toda una serie de peticiones, a toda una serie de propuestas que hay sobre la mesa, para tener aquella "generosidad" de decir "todos los que han pedido cupo, y tienen expulsión, por el mero hecho de tener una oferta se les revoca la expulsión para que puedan renovar el permiso. Y si no estas personas, todos los expedientes están aparcados hasta que no haya una resolución al respecto. Por otro lado las personas, tanto hombre o mujer, que tienen algún tipo de "mancha", nunca más se les renueva. Puede haber circunstancias excepcionales como el caso de una persona que ha estado en esta situación y ha sido juzgado, si yo me caso contigo y soy Senegalés, en principio el gobierno entiendo que no lo denegará, entonces claro yo pienso que estas situaciones se estudian para ver realmente como quedan. Pero si no hay una situación excepcional, el gobierno no accede a esas personas. En el cupo también pueden entrar personas que teniendo la familia aquí, las reagrupaciones familiares, yo que estoy casado con una senegalesa y soy senegalés y mi esposa tiene permiso de trabajo y de residencia

podría también solicitar el cupo y una vez que le concedieran el cupo, podría tener la posibilidad de solicitar una excepción de visado por reagrupación familiar, por haber obtenido el cupo y no tener que marchar al país de origen. Pero ante este tipo de cosas también te diré que ha salido una orden ministerial, salió el año pasado, en que los matrimonios pueden pedir una exención de visado cuando tengan una antigüedad de tres años.

E. Entonces se tienen en cuenta según que condiciones.

S. Sí, el cupo rompió un poco esto, pero si una persona estuviese ilegal y solicitara el cupo, pues también sería una manera de decir, mira esta persona está aquí, su marido está regular, siempre y cuando que no tuviera más de tres años, porque si tiene más de tres años de matrimonio yo ya voy por la vía de exención de visado. Nos encontramos con personas que no saben de que va el tema, incluso personas que están casados con españoles y van al cupo. La vía del cupo dice que aquí no entraran comunitarios y sus familiares, por lo tanto una persona casada con un español no debía poder acceder. Claro puede solicitar el cupo, puede ir incluso a su país a solicitar el visado si no lo sabe la administración. Esta misma mañana en la oficina donde he estado me he encontrado con una señora que tiene un permiso de cinco años, tiene un niño con un español, esta casada con el, antes estaba haciendo el servicio doméstico con ese español, después se enamoraron, se casaron, hoy es madre de un niño y está esperando otro y tiene una tarjeta azul de cinco años, no la ha cambiado y está pensando el año que viene renovarla. Claro yo ante esto y situaciones similares que me he encontrado, esta tarjeta ya no le compete, ya es familiar de un comunitario. Pero claro como yo tengo la tarjeta de cinco años, la quiero retener. Nos encontramos con situaciones un poco atípicas, la gente a veces se agarra a estas situaciones porque no conoce otras. Otro me decía "yo ahora no estoy cotizando la seguridad social y si me doy de baja o no me doy de baja", yo a esta persona le tengo que decir que si no se da de baja te estarás encontrando que cada mes es un mes más, se suma un mes mas, cada mes que pasa es un mes más que tienes que pagar las 17 mil pesetas, es un grifo abierto. Lo que tiene que hacer es darse de baja de la seguridad social pasar en todo caso a la tarjeta de tu marido y no tener este problema. Te pueden decir que si se dan de baja no tendrán médico, entonces les informo que en España la sanidad esta universalizada y les atenderán.

E. Y en cuanto a las mujeres que están aquí, cuando se quedan sin trabajo o para las renovaciones que hacen de los permisos, la trayectoria que siguen, es decir se suelen quedar sin trabajo y vienen aquí a consultar sobre este tema, o existen muchas mujeres ilegales que estaban aquí en España y se han acogido a los cupos.

S. Nos encontramos que a veces hay gente, hay personas que contratan a más, o sea tiene más gente trabajando antes de legalizar su situación, en el momento de legalizar su situación e incluso cuando el cupo, la gente va a intentar legalizar la situación de una persona, antes de legalizar la situación ya preguntan "voy a tener que pagar la seguridad social", y le decimos "si vas a tener que pagar la seguridad social"; pero es que estamos muy lejos de tenernos que hacer esta pregunta de si voy a tener que pagar la seguridad social porque en este momento hay 15 mil cupos y se han tramitado algo así como 50 mil expedientes, por lo tanto estas entre los 15 o estas entre los 35, y claro "yo no se si vas a tener que pagar", de todas formas le informo que si, que si esta persona obtiene el permiso va a tener que cotizar a la seguridad social. Muchas veces hay personas que por

falta de información, muchas veces se quedan sin cotizar a la seguridad social pero siguen trabajando, que es lo que llaman el servicio discontinuo que es como una especie de autónomo dentro del servicio doméstico, que ella paga toda su seguridad social.

E. Sobre esto me han comentado que se dan situaciones en las que se quedan sin trabajo o vienen sin trabajo y se producen contratos ficticios; un familiar o un amigo hace ver que las contrata y entonces ellas pagan la seguridad social mientras buscan trabajo para que no las expulsen.

S. Aquí se puede correr el riesgo de que creando este tipo de situación, es que la persona que lo crea debe estar siempre al tanto, debe estar al corriente de la situación de aquella persona. Nos hemos encontrado con situaciones en las que unos hacen de cebo para captar a personas que necesiten contratos, pagan por ellos y luego se encuentran con que no son ciertos.

E. Respecto a lo que me decías que se han de tramitar 50 mil permisos y solo hay 15 mil, quiere decir que tendrán que denegar 35 mil.

S. Piensa que la administración lo que va hacer, no necesariamente es denegar 35 mil. Todo el mundo va a por el cupo, el que tiene una exclusión ya prácticamente queda excluido. Todos los que tengan algún antecedente penal, policial posiblemente también.

E. Quieres decir que de los 50 mil hacen una criba.

S. Claro se criban y puede que queden 25 o 30 mil, que ya no son los 50 pero todavía están por encima.

E. De todas formas con la información que tienen de esas personas que han solicitado los cupos y que se les deniega, se lleva a cabo alguna medida para expulsarlos?

S. La administración básicamente lo que hace cuando pongamos por caso una excepción de visado, advierte a la persona, recomienda a la persona o invita a la persona a que abandone el país. Y le advierte que si no abandona el país podrá ser expulsada, no solo de España, sino de toda el área de la C.E.E. Entonces a esta persona no se la va a buscar porque no es por un delito concreto, pero queda marcada. E incluso te estoy diciendo que a las personas que en cualquier momento se las detiene y se les impone una salida obligatoria, esa salida obligatoria no les afecta para nada. Una cosa es una expulsión y otra cosa es una salida obligatoria. En la salida obligatoria como ella al fin y al cabo, si le aprueban el cupo, tendrá que salir a buscar el visado, saliendo ya cumple con la salida obligatoria. La salida obligatoria es salir y volver a entrar, en el momento que tu te vas y vuelves a entrar ya has cubierto la salida obligatoria.

E. Volviendo al tema de las mujeres por lo que conocéis vosotros, cuales son sus condiciones personales, como por ejemplo cual es su situación de origen, en cuanto a nacionalidades, núcleo familiar.

S. El grupos que tu ya has definido es el mayoritario, filipinas...

E. Filipinas también vienen aún o ya están afincadas aquí?

S. Están afincadas aquí pero siguen llegando pero por la vía que te comentaba, las de aquí escriben a las de allí, que es la mejor forma de hacerlas venir para el cupo. Pero hacer venir a una persona antes de tener el cupo representa que una vez estés aquí tendrás que volver a buscar el visado. Claro si yo vengo y estoy un mes y al mes siguiente se me abre el cupo y yo tramito el cupo desde aquí, a esta persona que me hace venir, si me va a facilitar el empleador, yo le diría que no me haga venir, que te deje allí porque aquí no hace falta tu presencia, que se tramite el cupo y tu ya vienes por una sola vez, porque imagínate si una persona viene en enero y el cupo entró en vigor en febrero, ya ves.

E. En cuanto a la pregunta me decías que vienen filipinas y

S. Peruanas, de toda Sudamérica. También hay un colectivo numeroso de argentinas.

E. Pero las argentinas normalmente no se dedican al servicio doméstico, no es lo habitual. Parece ser que es un colectivo donde hay psicólogas, profesionales en general.

S. Si, pero el servicio doméstico es la vía por la que están entrando. Una argentina, una chilena, una guatemalteca, una mejicana, llegar aquí y entrar a trabajar como psicóloga hoy es muy difícil porque primero tiene que homologar el título y una vez homologado hay que inscribirse en el colegio, una vez inscrito en el colegio cualquier empresa que le quiera contratar, primero tienen los colectivos preferenciales para poder entrar a trabajar. En la bolsa de empleo del INEM si hay un psicólogo o un dentista español no se va a contratar al extranjero. Entonces parte de esas personas que llegar aquí entran por las vías del cupo y al año siguiente ya pueden trabajar en otra cosa. El primer año es diríamos un año de purga, el permiso "B" inicial es un permiso que corresponde a una empresa concreta, o sea si yo trabajo en el servicio doméstico por más psicóloga que sea...

E. Yo te lo decía porque en varias empresas de colocación que hemos visitado, que son oficinas muy pequeñas regentadas normalmente por mujeres, hacen de intermediarios en el servicio doméstico de ámbito familiar, como cuidar ancianos, estar fijas en una casa, limpieza etc., han coincidido al decirnos que todas las mujeres inmigrantes que acuden a ellas porque a lo mejor se han quedado sin trabajo, suelen ser mayoritariamente peruanas, que ahora hay muchas, marroquíes, dominicanas, también algunas guineanas, colombianas y ecuatorianas, pero argentinas, chilenas, mejicanas es más difícil.

S. Mira, yo como psicóloga, socióloga, abogada, odontóloga, vengo aquí, si yo tengo un primer permiso "B" que me limita a trabajar como empleada de hogar o que me limita a trabajar como dependienta o como cocinera, o pinche de cocina en un restaurante, el segundo permiso ya me da libertad para trabajar en lo que yo pueda o en lo que yo quiera. Hay varios tipos de permiso. Yo que vengo del Perú, que vengo de Guinea ecuatorial o que vengo de Filipinas y me acojo al servicio doméstico que es lo que hay en este momento, si yo tengo una carrera o tengo estudios medios o superiores, al año siguiente podré intentar trabajar en mi profesión.

E. Quieres decir que si viene una mujer del Perú por ejemplo y se acoge al cupo para trabajar en el servicio doméstico, una vez pasado el primer año, si es enfermera y encuentra un trabajo como tal, al segundo año puedo renovar trabajando de enfermera.

S. Si por eso el primer año es una especie de año de "impase", estas en una situación de inmovilidad, entonces al siguiente año ya puedes estar aquí o estar allá donde tu capacidad profesional te permita.

E. Lo que pasa es que aunque legalmente se pueda, en la práctica no puedes adquirir esa movilidad por muy buena enfermera que seas.

S. A veces si se mueven, en el año 91 y 92 que habían muchas clínicas, hospitales, con déficit de enfermeras, entraron muchas peruanas y de otras nacionalidades a trabajar como enfermeras.

E. Quizás si se pueden dar casos de este tipo en momentos concretos, como la situación que me comentabas del 91 y 92 en las clínicas, pero normalmente por muchos títulos que tengan, la movilidad siendo extranjero es difícil.

S. Si, es difícil, pero lo que quiero decir es que el que esté aquí y no tenga conocimientos, no tenga un nivel de estudios para poder moverse, siempre quedará aquí, mientras que el que tenga está tarjeta, si se puede mover, intentará salir del atolladero por decirlo de alguna manera. Por eso también es la motivación del colectivo, te encontraras con personas que al año siguiente me "monto" alguna cosa con un compañero.

E. Es verdad que muchas que están trabajando en el servicio doméstico tienen estudios, normalmente en sus países no han trabajado en el servicio doméstico. Hay mucha funcionaria, mucha contable, maestras y están aquí desde hace siete u ocho años trabajando en el servicio doméstico.

S. Si, ya te digo que hay quien llega aquí y ni siquiera puede convalidar la situación.

E. Porque tu, por lo que conoces, cual dirías que es su nivel cultural, el nivel de estudios con que llegan de su país.

S. Vienen profesionales como la copa de un pino. Han de despuntarse, empiezan por aquí y después han de dar el paso. Pero si tu llegas aquí y dices "mira yo pues servicio doméstico", te puedes pasar toda la vida en el servicio doméstico. Y hay que también llegan y hacen servicio doméstico porque se están sacando un master, están estudiando un doctorado y tal vez les va bien cuidar a una persona mayor. O sea que también es un poco la orientación que tenga. Yo he visto gente que llegan aquí y le va bien hacer unas horas aquí, poder pagar su apartamento durante el tiempo que sea y cuando termine se volverá al país. Hay situaciones diferente.

E. Y varían según el tipo de permiso.

S. Si hay el permiso de un año, luego el de dos años, tres años y el "P" que es el permanente y es el de cinco años. Vas escalando de permiso en permiso. De lo único

que no podrás trabajar es de funcionario. Si puedes trabajar en un Ayuntamiento u otra administración pero como contratado, con contrato laboral.

E. Y como me decías en el primer año, con el primer permiso, están obligado a trabajar en lo que marca el cupo.

S. Si, en lo que marca la actividad laboral, si es servicio doméstico, ahí. La administración puede admitirte que trabajes en otra actividad pero permitiéndotelo.

E. Si por ejemplo yo soy extranjera y tengo posibilidades de venir aquí a trabajar en una empresa como administrativa, podría hacerlo?

S. El cupo dice "otros servicios", si por otros servicios te conceden el cupo puedes trabajar.

E. Es como una petición especial que tienen que valorar?

S. No es la normal, pero hay lo que llaman la internacional de empleo, en el sentido de que dicen que el servicio doméstico es una actividad que posiblemente no tiene una catalogación real en la oficina de empleo, no hay un código posiblemente que "diga vengo a inscribirme como demandante de empleo para servicio doméstico", en la oficina del INEM, pero en la oficina del INEM y en las bolsas de trabajo hay muchas administrativas, y la administración no dirá "oiga Vd. tiene que coger a un español", pero cuando pidas el trabajo para trabajar de administrativa y seas Uruguaya, el empleador que quiera cubrir este puesto de trabajo no tendrá más remedio que coger a una persona de aquí.

E. Volviendo al tema de las mujeres, hemos hablado del nivel de estudios, pero también me interesa saber sobre sus edades, el tiempo que llevan aquí en España. No se si desde aquí conocéis estos detalles.

S. Nosotros a toda persona que pasa por aquí le pedimos datos, datos estadísticos. En cuanto a las edades (consulta en sus archivos), las que más pasan por nuestras oficinas oscilan entre los 25 y 35 años. A partir de 65 años ya hay muchas menos. Se concentra todo en la franja que va de 18 a 40 y pico o 50 años.

E. Y en cuanto al núcleo familiar de estas mujeres que me puedes decir. Vienen solas.

S. El colectivo marroquí ahora se ha despuntado y es fácil que venga sola, a diferencia de la tradición que existía de que el hombre viniera siempre primero. Aunque dentro del colectivo musulmán eso es difícil.

E. En cuanto al motivo de la emigración?

S. Vienen con conocimientos, quiero decir que no son personas analfabetas. Para un extranjero es difícil porque viene de su país y has de venir con una orientación, debes tener un sexto sentido para así decirlo, para poder emigrar. Porque levantarte y decir "bueno nunca he hecho nada", y me voy para allá no es fácil. Pero claro también hay la

cultura de la calle, la persona va viendo, conoce cosas, la tienen personas que saben moverse.

E. Y en cuanto a lo que te preguntaba sobre el motivo de la emigración.

S. Principalmente el motivo es el económico, mayoritariamente. Vienen y piensan en estar trabajando aquí tres años y poder mandar dinero a su familia que queda en su país.

E. Y tu crees que tienen la idea de volver a su país, aunque en realidad acaben quedándose.

S. Yo creo que el sueño de todo hombre es volver a la tierra que le vio nacer, Hay gente que llega con la intención de quedarse algún tiempo, pero según de que países, según la política del país se podrán mover o no.

E. En el caso de las mujeres parece ser que suelen quedarse indefinidamente aquí.

S. Bueno las mujeres se quedan, ya que por la franja de edad en la que se mueven, se casan aquí, aquí están bien. En esa franja de edad quieren quedarse para labrarse un futuro mejor.

E. Para acabar y de forma global me podrías decir cuales te parece que son las dificultades que existen en los servicios supuestamente dirigidos a los inmigrantes y que es lo que se podría mejorar, empezando por la ley de extranjería y siguiendo por los servicios sociales etc.

S. Yo entiendo que hoy por hoy la administración mismamente hace proselitismo, crea planes que están muy vacíos, esta el OPI que es el observatorio para saber cuantos extranjeros hay..., pero los planes están vacíos.

E. Y en cuanto a la ley de extranjería. Por ejemplo el sistema de regularizaciones.

S. Hay regularizaciones periódicas. En el 86 hubo una regularización, hubo un proceso de regularización tras la promulgación de la ley de extranjería en el 85, fue el primero. El gobierno en el 86 dijo "ya que hemos sacado una ley de extranjería, vamos a regularizar la situación de las personas que habiendo permanecido en España desde tal fecha, reúnan unas condiciones". En el año 91 cuando se dieron cuenta los políticos que había más irregulares posiblemente, que regulares, entonces el gobierno puso en marcha una nueva regularización. En el año 96 el gobierno fijó, no fue una regularización fue un proceso de documentación, que todas las personas que hubieran tenido un permiso de trabajo y de residencia, una residencia, una situación de legalidad, de diez años hasta ahora, desde el 86 hasta el 96, también podía regularizarse. No recogía casos nuevos, es decir recogía casos nuevos de personas que habían tenido algún permiso. Por ejemplo yo en este momento, en el año 96, yo tengo un permiso caducado desde hace tres o cuatro años, no he podido regularizarme porque no encontraba trabajo, yo puedo regularizar ahora mi situación, pero han de ser personas que hayan tenido antes un permiso, algún tipo de situación legal, excepto los estudiante. La regularización de los estudiantes ha quedado marginada porque es una situación un poco aparte, porque el estudiante no es una caso de residencia, es una estancia. Pero toda persona que hubiera

tenido un permiso, un asilo, todos eran recogidos en este proceso. Entonces lo que estoy diciendo es que se ha de buscar una regularidad, porque la regularización es de momentos concretos.

E. Y tu lo que planteas es algo continuo.

S. Si, estamos pidiendo una regularidad continua, que haya posiblemente un tope mínimo. Por ejemplo la persona que lleva ya en España tres años, que ya pueda regularizar su situación, ya no digo la persona que entró ayer sino la que lleva un tiempo aquí.

E. Entonces tu crees que esta es una de las cosas que se debería cambiar?

S. Si se hiciera esto se recogería mucha gente que podría regularizar su situación, porque hay gente que lleva muchos años en España. Incluso los que tienen un permiso del año 85 ya no pueden entrar en el proceso que te comentaba porque han pasado más de diez años que el lo que contempla esa regularización, del 86 al 96. Es decir existen las regularizaciones que son momentos que el gobierno cree, pero existe una regularidad que es un goteo permanente.

E. Sería una situación continua que abarcara todos los asuntos sea cual sea el momento.

S. Si que por ejemplo yo llevo tres años y en tres años no he tenido problemas, como un premio, no he sido detenido etc., que me pueda regularizar. Porque claro una regularización del 96, pero cuando será la próxima?, y mientras no llega la próxima que pasa?.

E. Y aparte de esto que me comentas, que otras cosas crees que deberían cambiar, en cuanto a los inmigrantes?

S. Deberían cambiar un montón de cosas. Mira, por decirte algo las tasas. Para contratar a un extranjero hay que pagar en este momento 28.080,-Ptas. Además necesita una doble tarjeta de permiso de trabajo y residencia, has de aportar el permiso de residencia y de trabajo para obtener el trabajo, porque claro es un puesto a cubrir y el empleador no va a esperar seis meses para que esta persona pueda entrar a trabajar. A esta persona la quieres para mañana o para pasado mañana, esta persona tiene una tarjeta de permiso de residencia y no tiene la de trabajo, no va a poder entrar aquí, si entra a trabajar puede caer una multa.

E. Claro, y esto al empleador no le interesa.

S. No, no le interesa. Y te pueden encontrar con el empleador que te dice oye mira yo tengo ganas de contratar a un senegalés, a un marroquí, a un peruano, pero resulta que yo tengo que pagar las tasas, y esa es la diferencia entre contratar a un español o a un extranjero. Por otra parte incluso la renovación de una tarjeta se puede negar por la Política Nacional de Empleo y esto esta en la Ley de extranjería. Yo puedo tener una tarjeta de tipo "C" y resulta que voy a entrar a trabajar en una clínica y no puedo hacerlo por lo que hemos comentado.

E. Esto se puede aplicar en todos los casos, en todas las actividades?

S. Si. Lo que si se puede con este permiso es que si no te contratan, estas en paro como mínimo, y puedo renovar mi tarjeta.

E. Si pasas a esta situación, a este tipo de permiso "C", en la que puedes encontrar otro trabajo, que ya no estas en el permiso del primer año, puedo no obstante encontrarme con trabas según el trabajo que quiero hacer. Si soy enfermera y busco un trabajo como tal me pueden decir que no me contratan porque hay muchas enfermeras españolas en paro.

S. Si, es así.

E. Entonces tu crees que debería cambiarse la ley de extranjería.

S. Posiblemente en lugar de la ley de extranjería deberían haber normas de inmigración. Se ha visto que el reglamento anterior era realmente funesto, por eso se ha pretendido arreglar, pero todavía quedan un montón de cosas que se deberían cambiar.

E. Desde servicios sociales que cambios piensas que hacen falta también.

S. Servicios sociales se están aproximando mucho, lo que pasa es que a veces el inmigrante no llega a ellos. Las normas, la ley, en su día ya han criminalizado toda una serie de situaciones, hasta el año pasado un extranjero en España que no tuviese residencia, no podía empadronarse. En este momento cuando la administración cambia las leyes o las normas, tampoco se hace por la falta de información. Por eso desde aquí damos esa información.

E. Quizás con una buena campaña publicitaria de los servicios sociales, estos llegaran al inmigrante.

S. bueno no es tan fácil. Además también nos encontramos con los medios, pides una ayuda y a lo mejor te dan 5 mil pesetas , aún gracias.

E. Entonces resumiendo, deberían cambiarse un montón de cosas. Hay deficiencias.

S. Si, hay deficiencias, carencias, que se podrían ir mejorando.

E. Como alternativa que piensas que se podría hacer, los inmigrantes crees que podrían hacer algo con el apoyo de las asociaciones.

S. Yo pienso que quienes se conocen? quién conoce a quien?. Yo que soy de origen ecuato-guineano conozco, puedo estar más cerca de vivir los problemas reales de mi colectivo. Y de esta manera a la hora de crear, de ver la situación, incluso poner los medios que se puedan utilizar para una serie de cosas. Yo si me dedicara a ayudar al ecuato-guineano, al que sea, yo estoy aquí, porque claro hay un respaldo económico, yo puedo ampliamente dar esto o lo otro, pero en el momento en el que en una asociación se monta y no hay ni el espacio, ni los medios, ni tal ni cual, nos reunimos cada tres meses, y como puedes dar una información? Otra cosa es que digamos "mira, sabes que

creamos una asociación” y la administración con los fondos, se contrata a una persona, es decir que haya un control, que sea el coordinador de toda una serie de cosas. Hay este problema, puede que sea utopía, pero convendría que hubiera esto. Ahora se esta hablando de estos animadores socio-culturales, unos cursos que hacen, yo no se cual es el objetivo final de estos cursos, pero que hubieran personas que fueran los dinamizadores para poder ver cuales son los problemas y así crear lo necesario. Que hubiera un espacio donde nos pudiéramos sentar y hablar de lo que pasa, de soluciones, o pasar a la asistente social del barrio, y decirle oye en este momento hay una familia que no tienen, ni agua, ni luz, que se puede hacer. Yo creo que hay gente que se margina o se siente marginada porque resulta que hay un aparato al que no pueden llegar. En resumen que hay muchas cosas que se podrían hacer, pero es utopía?, es realidad?

E. Bien, pues si te parece, ya hemos terminado. Gracias.

ENTREVISTA DIRIGIDA A AMOR DEL ALAMO, DE LA FEDERACIÓ DE DONES PER LA IGUALTAT DEL BAIX LLOBREGAT.

Data: 30-9-97

L'entrevista té lloc a les dependències de la Federació de dones de Catalunya al Pg. de Sant Joan nº 26 de Barcelona.

E. Com a pregunta inicial em pots dir breument quina és la funció d'aquesta federació que representes, encara que després m'informis com a experta dins del tema d'immigració?

S. Jo et puc parlar del funcionament del que és la Federació en general, no en concret sobre el programa de la dona immigrant. La Federació en aquest moment reuneix a les federacions de diferents municipis de la comarca, estem federades a la Federació de dones de Catalunya i al mateix temps estem federades a nivell estatal, dins de la "Federación de mujeres progresistas de España".

E. Però el vostre àmbit d'actuació és el Baix Llobregat.

S. En aquest moment en el programa de dona immigrant sí. També s'està fent al Maresme, a Premià de Mar. Això és un programa concret, és un "horitzon" que ve mitjançant la "Federación de mujeres progresistas". El fet d'estar federades a nivell estatal, en el seu dia es va decidir per poder optar a les subvencions europees. A les hores ja tenim una xarxa de programes i concretament el de dona immigrant es porta a terme a Premià de Mar que sobretot treballa amb el col·lectiu de dones sud-americanes, moltes dominicanes i és el primer any que es fa a nivell comarcal. Fins ara era un programa que el duia a terme l'associació de dones de Sant Boi, era d'àmbit municipal

E. Aquest programa de dona immigrant concretament en què consisteix.?

S. El 22 de setembre vàrem començar un programa de formació ocupacional de recepcionistes amb coneixements d'informàtica, adreçat a dones immigrants. Els requisits són dominar el castellà i estar legalitzades, amb permís de residència ja que la Unió Europea així ho demana. És un programa de 240 hores i que té diferents mòduls que abarquen les tasques pròpies del que és una recepcionista, informàtica a nivell d'usuari, coneixements bàsics a nivell de comptabilitat, per si s'ha de portar un petit restaurant o un petit hotel amb entrades y sortides de clients; un petit mòdul de català y després un mòdul de tècniques de recerca de feina. Acabarà al mes de desembre.

E. És a dir, que el programa es basa diguéssim en aconseguir aquesta integració en un àmbit laboral que no sigui el servei domèstic.?

S. Exacte, és que ha estat l'altre pas, perquè aquest programa nosaltres el tenim a nivell comarcal i abans només es duia a terme a l'associació de dones de Sant Boi. Està funcionant des de l'any 92, a les hores ha passat per diferents fases, sempre han estat horitzons, i el primer curs va ser de llengua castellana i breu introducció als costums, en aquest cas concret de Sant Boi, per donar alguns coneixements de la cultura catalana, no l'idioma perquè introduir-les al castellà ja era molt com per ficar el català.

Després es vàrem fer diversos cursos mes dins de la formació ocupacional, però adreçats a la sortida laboral en el servei domèstic o dins de la restauració i l'any passat vam fer un curs de neteja industrial, que va dur a terme una cooperativa de dones que funciona a Sant Boi, que va estar molt bé, ja que vam poder fer las pràctiques amb elles. Aquestes dones sobretot treballen en escoles, tant en els menjadors com en la neteja.

E. És una cooperativa diguéssim de neteja, com las empreses aquestes, però amb cooperativa pròpia.?

S. Exacte, i a les hores elles van ser les que van impartir aquest curs de neteja industrial adreçat a dones immigrants. I aquest any, tot i que és cert que per les característiques culturals dels immigrants del baix Llobregat, la sortida laboral que tenen és la del servei domèstic, també hem de donar oportunitat a altres sortides. També és cert que en aquest curs tenim més dones sud-americanes, inclús alemanyes que magrebines, perquè és un curs molt bàsic, però una mica lo que es demana es parlar el castellà i aquí hi ha una mica de dificultat per a elles. El que nosaltres vam pensar sobretot en aquest curs va ser adreçar-lo a la segona generació, és a dir a les noies que han nascut aquí o van venir de molt petites y han fet l'escolarització. Però no hi ha manera, han vingut a entrevistes però després no han vingut al curs.

E. Com accedeixen a vosaltres?

S. Ens hem adreçat a tots els ajuntaments, sobre tot el de Castelldefels, ja que és on està ubicada la major indústria turística de la comarca. Ens vam adreçar a tots els serveis socials dels pobles de les rodalies, Gavà, Viladecans, Sant Boi, El Prat, per carta, per telèfon, a l'Inem, als serveis de promoció econòmica municipals i a empreses.

E. A tots els organismes i a les associacions directament?

S. També.

E. Potser és la línia més directa

S. Des de les nostres pròpies associacions també, vull dir la recerca l'hem fet. Hi ha una realitat: que normalment el col·lectiu magrebi no té telèfon, llavors has d'anar a trucar les a casa seva, i de fet el primer curs que va començar l'any 92 a Sant Boi, el vam fer parant a les dones pel carrer, perquè no teníem un altre forma d'accés, però per fer-ho així amb cinc o sis pobles grans de la comarca, era una mica difícil. Però ara ja funcionen moltes coses. Al Baix Llobregat des de diferents associacions, des de parròquies, des dels ajuntaments, ja funcionen programes, vull dir que ja no és com fa cinc anys, ara hi ha moltes coses en marxa y ens hem adreçat a tothom.

E. Es pot dir que hi ha coneixement.?

S. Si, de fet nosaltres, la coordinadora que porta el programa va començar a treballar bé a l'abril, i el curs a començat a finals de setembre i tots aquests mesos, tret el mes d'agost, ha estat de preparació del curs i de recerca de dones.

E. Si vols parlar de l'experiència que heu tingut vosaltres, encara que sigui des de l'àmbit de la formació, per a la gent que us va arribant, pel que fa quan a la situació laboral i les condicions de treball .

S. La nostra experiència és que econòmicament estan pagades, no es pot dir que es rebentín els preus, perquè elles a més saben molt bé quins són el preus que funcionen al mercat, ara, és cert que ni contractes, ni assegurances, ni res .

E. Us trobeu que moltes no tenen contractes?

S. No, perquè si van a netejar cases, normalment, o van a restaurants per netejar o per a la cuina, per fregar plats, van a hores o els caps de setmana o la temporada forta .

E. I en el cas de les fixes us han arribat casos.?

S. Hem tingut algun cas, però nosaltres concretament poques, en aquests anys haurem tingut una dotzena amb contracte normal, com tothom.

E. A nivell de satisfacció potser vosaltres podeu saber alguna cosa, perquè per tot el que nosaltres hem parlat amb elles i amb les associacions, sembla que hi ha unes ganes, també depèn del col·lectiu, però sembla que hi ha ganes de sortir del servei domèstic.

S. Si, de fet per això hem canviat el curs, i estem fent ara el curs de recepcionista. El que passa és que aquí hi ha un problema, normalment les dones a les que nosaltres hem tingut accés són analfabetes en el seu propi idioma, a les hores tenen un nivell cultural molt baix y per tant qualsevol altre tipus de feina costa, perquè en una altra feina que van bé és la que porten les companyes de Premià amb las sud-americanes, de cosir, però son sempre coses manuals. Després ens trobem que en els primes anys, hi havia molta resistència per part dels homes a què les dones vinguessin a formar-se .

E. En el cas de magrebines pot ser?

S. Si,estic parlant del cas del col·lectiu magrebí en aquest cas. Hi havia molta resistència, en canvi el cas del col·lectiu de dones sud-americanes és molt diferent.

E. Nosaltres ens hem fixat que de sud-americanes, en el cas del servei domèstic, la major part són dominicanes y peruanes, i vénen aquí soles, i no deu haver-hi cap problema en aquest sentit.

S. Si és un cas diferent perquè moltes vénen soles y encara que vinguin amb la família hi ha més llibertat. I de dones dominicanes hi ha una associació que es diu Vomarez, voluntariat de dones dominicanes.

E. Prendre nota de això, perquè el col·lectiu que jo conec de dones dominicanes està al carrer vista alegre però no es diu així és una associació que es diu "Asociación de mujeres dominicanas" .

S. Deuen ser unes altres, nosaltres i las companyes de Premià amb las que treballem és amb el "voluntariado de dominicanas".

E. Pot ser només treballen al Maresme, no deuen funcionar a Barcelona.

S. És clar, això diguem que es porta des de la Federació de Catalunya, però la ubicació esta a la federació del Baix o al Maresme.

E. Llavors em deies que les magrebines eren las que havien tingut dificultats per accedir a la formació.

S. Si, per una banda això que s'ha anat superant, el problema va ser amb el curs que es va fer a nivell més cultural i els homes van arribar a dir " es que va a saber mas que yo". Després es veu que ha hagut alguna entitat, i no és cap critica perquè tot ho fem com millor sabem, però es veu que en algun moment alguna entitat ha subvencionat ,que els donava diners per assistir als cursos. Nosaltres vam tenir l'experiència, ara, de tres dones magrebines que van dir que si volien fer el curs, però van venir a l'entrevista amb una altra dona que semblava la líder y ens van preguntar quan es cobrava per assistir al curs, li vam dir que no es pagava res i malgrat que les tres dones es volien quedar l'altra no les va deixar.

E. Els mecanismes d'accés al mercat de treball?

S. La nostra experiència ha estat mitjançant l'associació, això pel que fa a municipis que no són Barcelona, a través dels serveis socials que han accedit .

E. I "el boca a boca".

S. A nosaltres no ens consta, o sigui un cop estan a classe, ha vingut una persona que necessitava algú per netejar y tu ho has dit i alguna ha dit "jo puc", "jo no puc", i això d'unes avisar a les altres suposo que si deu funcionar, per exemple per convocar-les, a vegades trobant-te amb una, ja els dona l'avis a totes .

E. Però és fàcil que trobin alguna feina a través dels serveis socials?

S. Si, la nostra experiència és que si, i per exemple a nivell de municipis com el de Sant Boi, com la gent ja sap que l'associació de dones tenia un programa per immigrants, et trucaven. Per exemple, ara ens hem trobat que anem a començar un curs de castellà adreçat a elles a Sant Boi, perquè ens va arribar la demanda y vàrem presentar un projecte a l'Institut Català de la Dona, dins de les subvencions que et pots presentar i ens han donat 100.000 pessetes i ara els organitzem un curs gratuït de castellà, perquè es el que et vénen a demanar. I això a nivell de municipi si que funciona, i també et vénen a demanar si coneixes algú per netejar.

E. Sobre la situació legal pel que m'has dit, vosaltres amb les dones que tracteu estan legalitzades.

S. No, ho son en aquest curs concret que comencem ara, perquè és una exigència d'Europa, fins ara no teníem aquesta exigència y no importava la situació legal, i això són mides restrictives, perquè a nosaltres no se'ns havia demanat mai aquest requisit de que estiguessin legalitzades, que de fet et tanquen molt el ventall de dones .

E. Potser a les que els interessa més es a les que no tenen els papers, perquè s'hi ha algú que li interessa trobar feina són precisament las que no estan legalitzades.

S. Per això nosaltres posem en marxa aquest curs d'alfabetització que no requereix estar legalitzat, perquè a nosaltres el que ens interessa es que vinguin i aprenguin, i ajudar-les a que puguin ser com més autònomes millor.

E. A les hores i amb les experiències d'altres cursos n'hi ha que estan legalitzades i sense legalitzar.

S. Si, a més, a l'associació això ho vius molt, veus les cares que van canviant, veus la gent que porta molts anys, però també veus gent nova que es va bellugant molt, va itinerant molt, ho notes, las que fa poc que han arribat.

E. Com et sembla que entren a aquest país aquestes dones que no entren legalment.?

S. Suposo que entren per les vies que poden. Nosaltres el casos que veiem, dones que entrin amb pateras o amb coses de aquestes no las tenim detectades, igual no ho diuen.

E. Podíem parlar de las mancances y dificultats que us trobeu en els serveis dirigits als col·lectius d'immigrants. Suposo que hi han moltes mancances.

S. Moltes i dificultats totes.

E. I quines són les propostes que feu?.

S. Nosaltres, per exemple, aquí a la Federació de Catalunya tenim un punt d'assessorament i informació per l'immigrant, tant per homes com dones, ja que és un programa europeu i per tant no es poden fer distincions. El tema dels recursos es un tema molt difícil. La nostra vivència és que arriben es coloquen on poden, per exemple als pobles de les rodalies de Barcelona i sempre passa el mateix, evidentment van als llocs on la vivenda és més barata, nosaltres hem arribat a visitar a una família a una casa d'aquestes de poble que entre el primer y el segon pis el terra era un gran forat y havien de passar pel voltant. El tema és que si no tenen permisos no poden treballar i si no tenen treball no tenen permís.

E.. Llei d'estrangeria, es tindria que reformar.

S. Si evidentment és molt dura ,això és una opinió personal meva, no és un tema de dir Catalunya o Espanya, perquè és un tema que en algun moment Europa o Occident s'haurà de seure y veure que fem tots plegats, el que no pot ser és que la gent es vagi quedant a l'estret de Gibraltar, s'ha de donar una sortida a aquest col·lectiu. Per una altra banda a vegades tenen molta dependència.

E. Dependència en quin sentit ?

S. Dependència dels estaments, i és lògic perquè no tenen res. Per nosaltres està molt clar que el que més els hem de donar són les armes i els mecanismes perquè procurin ser,

en aquest cas les dones, el més independents possible. Funciona al voltant de les associacions, de les ONGs, de les parròquies, dels serveis socials. Està clar que tampoc pot ser tot perquè no tenen feina, i que fas amb aquestes persones. Aquí ens han vingut l'any passat expulsats de Melilla, en van venir vuit nois guapíssims de Nigèria i no sé si de Rodesia, dels països més aviat del sud i el govern va optar per fletar uns avions i van anar a parar a Barcelona, altres a Canàries, altres a Galícia, no parlaven Castellà, alguns parlaven francès i altres anglès. Nosaltres els hi vam donar informació i assessorament, tenien un permís que caducava en un més i entre Creu Roja i Càritas els vam posar en contacte amb les ONGs, i aquella gent necessitava dormir i no tenia res. I ara imaginat una dona amb tres o quatre criatures i penses que tenen tot el dret d'estar aquí, però no els hi puc proporcionar una sortida laboral. Aquesta gent vol viure amb dignitat, és molt complicat.

E. I des dels serveis socials, per exemple penses que hi ha també mancances o alternatives que es puguin prendre.?

S. Jo tinc companyes que estan als serveis socials, i és clar, poden fer el que poden fer, no poden solucionar a tothom el menjar i viure a una casa, perquè no es només aquest col·lectiu perquè després hi ha una altra sèrie de persones que necessiten aquests serveis, però els pressupostos de les administracions són els que són, que potser es podrien destinar més, i després et ve la reflexió de dir si realment s'han de destinar més pressupostos a això o el que s'ha de fer és intentar potenciar cooperatives, "el autoempleo". És a dir, més bé donar-les una sortida.

E. Perquè això no es fa, pot ser el que més s'aproxima a això són els cursos que esteu fent vosaltres.

S. Exacte, però si hi ha experiències, per exemple hi ha un grup de dones magrebines que fan pastissos i després em sembla que hi ha un grup d'una ètnia africana que fan coses d'artesanía i les posen a la venda.

E. Que jo sàpiga això no es potencia molt, vull dir que hi ha molts punts d'informació i poca cosa més. Pot ser si hi ha llocs per donar ajudes, per legalitzar situacions o per explicar-les els papers que han de portar, però de cara a la feina això que feu vosaltres en pocs llocs es fa. Per part de les associacions que tenen ells, a part de les qüestions culturals que són les que més toquen i altres d'una mica de lleure, no es tracta el tema laboral.

S. És molt fàcil pot ser dir-ho des de fora, però potser han caigut una mica en això, en el fet que les seves associacions s'agrupen molt en el tema cultural, que es prou important, per no perdre la seva identitat, no l'han de perdre la seva identitat, l'han de transmetre. Nosaltres això ho detectem, estan molt preocupats en transmetre sobre tot als nois petits, l'idioma, la cultura, que està molt bé això, però és clar, com no comencin a fer alguna cosa alternativa de feina, Europa no té una situació econòmica tan "boyante" com per anar fent front a aquestes onades. Si aquests governs no seuen i posen remei, perquè nosaltres fem el que podem i vivim de subvencions, llavors et donen una subvenció però et posen un requisit, que estiguin legalitzades, ja es un retall que tens i llavors només pots fer petites coses.

E. Vosaltres aneu una mica a remolc del que us puguin donar per portar projectes i fer coses.

S. El que interessaria és ajudar a aquestes dones, se que s'ha fet, fins i tot s'han portat màquines de cosir al seu país perquè poguessin crear tallers allà, però a la gent que està aquí hi ha que donar-li sortida laboral, sobre tot a la gent jove .

E. Ja per acabar et faré l'última pregunta, que suposo és difícil de contestar. Com definiries en general les situacions y problemàtiques de les dones immigrants treballadores al servei domèstic.?

S. Les dificultats que nosaltres hem viscut són la diferència de mentalitat, la diferència cultural, i ha hagut problemes, nosaltres els hem viscut. Quan una dona ha agafat una dona magrebina per netejar ho ha fet a través de l'associació, les queixes han vingut també a l'associació, i n'hem tingut, no et diré de tots, perquè hi ha que han funcionat i s'han entès de meravella, però si que els hàbits de neteja són diferents, ni millors, ni pitjors però si diferents. I aquí vam detectar problemes, per això nosaltres en els cursos presentem un temari en funció dels grups que tens. És una de les coses que vam intentar fer entendre a les dones, perquè amb això ha hagut problemes, amb les diferents maneres de ser i que cadascú té les seves prioritats i elles en tenen unes dins de les seves cases, i nosaltres estem acostumats a unes altres .

E. I a part d'això, en general els problemes que pateixen aquestes dones, no només respecte a la seva feina concreta, quins penses que són, si han patit tractes incorrectes, càrregues excessives de feina, problemes a l'hora de cobrar, etc.

S. En realitat amb les dones que han passat per l'associació ha anat molt bé, s'han superat i per part de la gent que venia a buscar una dona per netejar, també molt bé, perquè com ja venia a buscar una dona magrebina casos de racisme pràcticament no han hagut, no ens hem trobat amb problemes d'aquests que plantejes. També es veritat que portem poc temps i no hem conegut molts casos.

E. Si, perquè d'alguna manera això per vosaltres és esporàdic, ja que realment el que us dediqueu es als cursos de formació.

S. Si, és així. Ara que jo penso que ho tenen molt clar, no sé com explicar-ho, em refereixo al preu del mercat, la feina que s'ha de fer, el horaris, és a dir que no es deixen prendre el pel. A més des de la que acaba d'arribar a la que porta anys aquí coneixen la situació, entre elles s'ho diuen. Tenim el cas d'una noia que es va separar i tenint feina i amb contracte vam tenir molts problemes per que pogués llogar un pis, perquè era dona, magrebina i separada.

E. Suposo que el tema de la vivenda està difícil en general per aquestes persones.

S. Si nosaltres ens hem trobat dificultats amb això. A part van a viure a llocs que no estan bé, llocs que fa anys que no ha viscut ningú, no tenen aigua corrent, no tenen llum, està clar que no ocupen les millors vivendes.

E. Doncs ja hem acabat. Gràcies.

ENTREVISTA A COMUNITAT RELIGIOSA

- Organisme:

Comunidad Religiosa Vicenta María

- Breu resum sobre el funcionament i tasques que es porten a terme.

La comunitat existeix des de fa 108 anys. Sempre s'han dedicat al servei domèstic. Acullen a noies que busquen feina i contacten amb ocupadores.

Acullen unes 12 noies a les que ensenyen les tasques de la llar i tenen tallers per fer-ho. El temps màxim d'estada és un mes o mes i mig, i ho fan amb aquelles que veuen que tenen més possibilitats.

Actualment quasi totes són noies estrangeres, sobretot de Llatinoamèrica. Diu que abans venien filipines, però ja no, i tampoc marroquines. Sobretot peruanes, colombianes, polaques, etc.

Estudien la seva situació. Moltes estan dormint al carrer o a l'estació i venen a demanar ajuda. Venen unes 40 o 50 cada dia a demanar feina o ajuda. Col·loquen aproximadament al 5% del total de les que venen.

Les ocupadores ja coneixen el servei, i venen directament. Exigeixen que vinguin allà i no per telèfon, per tal de conèixer personalment a les ocupadores.

Tenen una escola de Formació Professional on van moltes noies i nois de la segona generació d'immigrants.

- Situació laboral i condicions de treball de les dones que treballen al servei domèstic. (Tipus de contracte, salari).

En general creu que tots els contactes que elles han fet han sortit bé. Diu que seleccionen molt a la treballadora, i també a l'ocupadora.

Exigeixen que l'ocupadora faci contracte. De vegades es donen situacions injustes i aleshores no les accepten.

- Mecanismes d'accés al mercat de treball d'aquestes dones (agències del país d'origen, agències nacionals, contactes personals, associacions, ONGS, serveis socials, xarxes clandestines, parròquies, anuncis, etc.). Es produeix algun canvi des de la seva arribada?

Diu que hi ha unes màfies molt importants, que les exploten. Fins ara entraven per la frontera d'Alemanya, però actualment està més difícil.

En qualsevol cas les màfies continuen existint, i molts cops les porten les pròpies immigrants. Connexions entre persones d'aquí i d'allà.

Molts cops estan fins un any pagant el deute de venir aquí, que no vol dir que tinguin feina, sinó que és simplement l'entrada al país.

De vegades les han cobrat 2.000 dòlars per venir d'Alemanya a Espanya.

- Situació legal i trajectòria segueixen des de la seva arribada. (Cal parlar de les regularitzacions periòdiques que porta a terme el govern i les seves variacions en el

cas de que s'aconsegueixin). Canals d'entrada al país (amb permís de treball, com turista, com estudiant, per reagrupament familiar...)

La majoria entren il·legals. A través del contracte de treball es regularitzen. Elles exigeixen a les ocupadores que les facin contracte de treball, tot i que en algun cas s'agafen il·legals.

Van al centre quan es troben en situacions molt extremes. En els casos que elles valoren com a positius, les acullen. En casos en que creuen de difícil inserció o que per exemple han estat a la prostitució, no les accepten.

- Funcionament de les associacions, ONGS i entitats lligades a les immigrants (tasques que realitzen, forma de contacte amb les immigrants etc.) i com es relacionen les immigrants amb aquestes.

A la comunitat es fan activitats culturals, grups de teatre, etc, i això ho fan els dijous, que és el dia que no atenen a la gent. Els caps de setmana també fan excursions i activitats.

- Mancances i dificultats que existeixen en els serveis suposadament dirigits a aquest col·lectiu (dones immigrants), i també respecte al mercat de treball i a les disposicions legals (llei d'estrangeria). Propostes que caldrien per a superar aquestes.

El servei domèstic està molt desprotegit, tant per les empreses com per les nacionals, i a més està molt desprestigiat. Tothom s'avergonyeix de treballar al servei domèstic. Les nacionals ja no volen aquest tipus de feina.

- Condicions personals de les dones immigrants que treballen al servei domèstic: països de procedència, nivell d'estudis, professió al país d'origen, condicions d'habitatge, temps d'estada a Catalunya o Espanya, nucli familiar, motiu de la immigració.

La majoria de les dones que acullen són molt joves i moltes d'elles són peruanes, tot i que també hi ha dominicanes, polaques, etc. Algunes tenen família, però per exemple les peruanes són molt insolidàries.

Abans venien filipines, però en els darrers anys ja no.

- Per acabar i resumint tot el que s'ha esmentat, com definiries en general les situacions i problemàtiques de les dones immigrants treballadores al servei domèstic a la Ciutat de Barcelona?

Les situacions que tracten són molt dures, i sobretot molt freqüents. Hi ha moltes dones que han emigrat sense conèixer les situacions que les esperaven. S'han endeutat molt i han d'estar molt de temps pagant per alguna cosa que no és el promès.

ENTREVISTA AL C.I.T.E. (Centre d'Informació a Treballadors Estrangers)

Data: 28-2-97

El CITE es un organisme autònom que depèn de la organització sindical CCOO. La seva tasca es d'assessorament als immigrants respecte als permisos de treball.

Ens facilita contactes de persones d'associacions que poden informar sobre el tema.

Diu que principalment les dones immigrants empleades al servei domèstic son dominicanes, peruanes i en menor nombre les filipines. També les magribines, però no son tan nombroses i no treballen en règim intern com les abans esmentades.

Afirma que pràcticament totes arriben de manera il·legal, ja que la llei d'estrangeria demana un contracte de treball per legalitzar la situació, la qual cosa es quasi impossible per la dificultat evident de trobar un lloc de treball a Espanya o Catalunya des de el país d'origen. En tot cas es després de la seva arribada quan busquen feina i poden legalitzar la seva situació.

Els mecanismes per trobar-la son normalment a través de les xarxes informals d'amics i coneguts del seu país, o bé per mitja d'agències de col·locació.

Parla del mite de retorn al país d'origen, ja que es veritat que la idea d'aquestes dones es torna algun dia al seu país, pot ser després d'estalviar, però la realitat es que això quasi bé mai es produeix i van allargant la seva estada. Afegeix que en el cas de les dones d'Amèrica Llatina no acostumen a portar-se als familiars, especialment als marits que poden suposar una càrrega per la dificultat de trobar feina. També influeix el fet de que al seu país els marits a vegades tenen relacions amb mes dones. Tot això porta a que es produeixin separacions de fet. En tot cas si porten algun familiar son germanes i poques vegades algun fill. En canvi si es freqüent el enviar ingressos als familiars al país d'origen.

Sobre el tema concret de la situació i condicions laborals d'aquestes dones, ens poden informar al sindicat d'activitats diverses de CCOO.

- Contactes amb:

Associacions:

Associació de dones peruanes

Associació de dones dominicanes

Associació d'amistat. dones Filipines Centro Filipino

Associació immigrants Filipins

Associació "Alma Peruana"

-Experts:

Dolores Juliano. Universitat de Barcelona. Departament d'antropologia social (facultat d'història).

- Llocs de trobada:
- Sindicat d'activitat diverses. Problemàtica laboral del Servei domèstic. Es un departament de CCOO.
- CITE Paral·lel, 202.

ENTREVISTA DIRIGIDA AL SECRETARIO GENERAL DE LA DIRECCIÓN PROVINCIAL DE BARCELONA DEL MINISTERIO DE TRABAJO Y SEGURIDAD SOCIAL.

Tras comentarle el estudio que estamos realizando y solicitarle si es posible datos sobre los permisos concedidos a mujeres inmigrantes en Barcelona, me indica que son datos muy concretos que no tienen controlados pero me puede facilitar algunos a nivel más general.

Por otra parte no se puede hacer un seguimiento de los contratos de trabajo de los inmigrantes que permita conocer los cambios de ocupación, ya que únicamente se les solicita el tipo de trabajo en el primer año de estancia en España, que es el año en el que únicamente pueden trabajar en las actividades que determina el gobierno, según la Política Nacional de Empleo. Después del primer año, en las renovaciones de permisos solicitadas, ya no han de señalar el tipo de trabajo que van hacer porque pueden dedicarse a otras actividades.

Siguiendo con los permisos de trabajo, me comenta que se hacen contratos ficticios para conseguir esos permisos. Por la documentación presentada muchas veces ya se dan cuenta de que no son reales y que pretenden conseguir el permiso de trabajo y residencia. A veces ejercen un control, aunque no siempre.

En cuanto a la concesión de permisos, en años anteriores, una vez revisadas las documentaciones de las solicitudes, se han concedido todos los que eran correctos. Sin embargo este año no será así. Ello es debido a que antes se podían trasladar las plazas del cupo de una provincia a otra, es decir las que no cubrían las plazas las donaban a otras provincias para cubrir las peticiones que excedían de su cupo asignado. Con el nuevo gobierno esto ya no se puede hacer. De todas formas, al margen de esta situación, en el caso del servicio doméstico se ha ampliado el cupo.

Entrando en el tema del estudio y por su experiencia dentro del Ministerio de Trabajo me indica que si hay casos en los que las mujeres cambian de trabajo, salen del servicio doméstico, aunque reconoce que es difícil, teniendo en cuenta que incluso lo es para los de aquí.

También cree que a muchas mujeres no les interesa ese cambio. Conoce el colectivo filipino y sabe de mujeres que han trabajado fuera del servicio doméstico y han vuelto a él porque cobran más y no tienen gastos de vivienda ni de alimentación.

Indica que pueden cobrar 150 mil pesetas al mes.

De todas formas está de acuerdo con mi apreciación en cuanto a que las mujeres que están afincadas buscan dejar de dormir en el trabajo y pasar a interinas.

Comenta que muchas de las mujeres que trabajan en el servicio doméstico suelen tener los papeles en regla, se mueven dentro de la legalidad. Sobretudo colectivos como el de los filipinos que están muy informados. A veces alguna persona del Ministerio ha acudido a informarles a la iglesia donde se reúnen.

También se conceden permisos de residencia por reagrupación familiar. En esos casos también necesitan un contrato para conseguir el permiso de trabajo, aunque podrán hacerlo en cualquier actividad.

ENTREVISTA DIRIGIDA A MAGNOLIA DE LA ASOCIACIÓN DE MUJERES DOMINICANAS

La entrevista tiene lugar en la Asociación de Mujeres Dominicanas.

E. Me podrías decir a grandes rasgos cual es el funcionamiento y las tareas que se llevan a cabo en la asociación.

S. Estamos organizando un comité gestor para que se encargue de la organización de la asociación. Existe la problemática de que todo el mundo trabaja , y solo tienen algunos ratos libres para dedicarse a la asociación y digamos que resulta un poco precario. Claro el inmigrante que llega aquí viene con el objetivo de trabajar, a hacer un poco de dinero y no tiene tiempo para dedicar a hacer actividades sin fines lucrativos. entonces la asociación se dedica a que la comunidad esté por lo menos más organizada, par resolver cualquier problema que exista, participar en actividades culturales, información a todos los niveles. Y así continuamos trabajando todo lo que se pueda.

E. Se puede decir que hay una parte de ocio y otra parte de ayuda.

S. Si, lo que pasa es que los objetivos son varios. Es una comunidad que no tiene asociacionismo, porque la persona que emigra viene a unos objetivos principales, viene a trabajar. La mayoría trabaja con trabajos que no le permiten hacer otras cosas. No hay ese apoyo de toda la comunidad, entonces se trata de educarlos, conseguir que participen porque se pueden conseguir muchas cosas. Y bueno vamos participando en actividades, desde lo cultural, para presentar nuestra cultura, por ejemplo nosotros tenemos fiestas allí que celebramos. Se trata un poco de que la comunidad no se olvide de sus fiestas, de sus costumbres.

E. Y respecto al tema de información, redes de ayuda, etc.

S. No, por ejemplo lo que hacemos, el tipo de información, son noticias de allí o de aquí que se dan a conocer, boletines, un poco información que nos interese.

E. Y por ejemplo si alguien se queda sin trabajo, o el problema legal que puede haber, os dedicáis a solucionar estos temas.

S. No, porque como ya te he dicho es una asociación que necesita organizarse, todo eso se trata de que se pueda ir haciendo.

E. Pasando ya a las preguntas concretas respecto a los objetivos que te he comentado (previamente le informo respecto a los objetivos del estudio), podrías decirme cual es la situación laboral y las condiciones de trabajo de las mujeres inmigrantes que trabajan en el servicio doméstico, como puede ser por ejemplo el tipo de salario, el contrato, etc.

S. La mayoría de veces son contratos verbales. Otras veces, ahora se exige mucho que sean contratos escritos. Pero lo que pasa es que lo que se pone por escrito nunca se cumple, porque normalmente se concreta un horario y un tipo de trabajo, pero en la practica es todo lo contrario, son más horas de trabajo y mucho mas trabajo. A veces te dicen que es para cuidar un niño, y en realidad es cuidar al niño y también limpiar la casa,

y si hay una abuela, también tienes que cuidar a la abuela. Entonces no se cumplen los contratos y la problemática que hay es esa, y el horario se duplica. Hay dos tipos de trabajo, las que trabajan fijas y las que trabajan de interinas. A las interinas les pagan por horas y luego se van, pero las fijas no se van, y entonces no se delimita cuales son sus deberes y cuales son sus derechos. Por ejemplo no les conceden un tiempo de descanso, no tienen una hora para empezar ni para terminar. Si tienen que dar una paga extra, doble paga, vacaciones o algo así, se encuentran la mayoría que tienen que ir, digamos, mendigando, peleando para que se lo den. La dueña de la casa quiere darlo cuando a ella le va bien, por ejemplo las vacaciones. Por lo regular no se cumplen los contratos.

E. Y en cuanto a las fijas, son mujeres que incluso duermen en el domicilio.

S. Si, trabajan 24 horas. Si solo libran los jueves por la tarde y los domingos. Tampoco se puede establecer una cantidad de días, porque puede variar, a algunas les pueden dar el fin de semana y a otras ni los domingos.

E. Entonces la tendencia es la que me has comentados, que la mayoría de contratos son verbales y que los escritos no se cumplen.

S. Si. Bueno ahora ha surgido que como hay que legalizarse, exigen para la legalización un contrato de trabajo, y por eso ahora se están incrementando los contratos. Pero pasa que las que vienen y no tienen contrato, trabajan sin el, de la manera que sea. Hay muchas chicas que están sin contrato, por el hecho de que no se han querido legalizar o no les han querido hacer un contrato.

E. Y en cuanto a los salarios.

S. Son muy bajos, sobretodo en comparación con el trabajo que hacen.

E. Otra cuestión es el mecanismo de acceso al mercado de trabajo de estas mujeres que trabajan en el servicio doméstico. Cuales te parecen que son los más habituales, las agencias del país de origen, las agencias nacionales, los contactos personales, las asociaciones o las ONGs, los servicios sociales, parroquias, anuncios en prensa, quizás redes clandestinas. Cuales te parece que son los más frecuentes.

S. Aquí en Barcelona lo que más se da son las agencias, es decir antes se utilizaban más las agencias porque considerábamos que eran más serias y no cobraban. Cobraban a quien te empleaba, pero ahora se ha impuesto que todas las agencias cobran mil pesetas, para hacerte solo una ficha. Y al hacerte la ficha te dicen "ya te llamaremos", y al final no llaman, porque se ve que hay poca oferta y mucha demanda. Y estas agencias quieren subsistir y la manera de subsistir es cobrar las mil pesetas y decirte "tranquila que ya te llamaremos". Y entonces esa ficha caduca a los seis meses, con lo cual tienen que volver a pagar otras mil pesetas, sin ningún compromiso, ni garantía, ni nada. Solo por abrirte la ficha y darte la esperanza de que te van a conseguir un trabajo.

E. Entonces normalmente que es lo que más funciona ahora.

S. Si, esto tuvo su tiempo, pero ahora lo que se utiliza es el boca a boca, por ejemplo yo conozco a una persona que busca trabajo y se de alguien que se lo puede dar y das

referencias, o por ejemplo personas que se van de vacaciones, se van a mi país, y hay sustitución, pero cuando esta llegue tienen que dejarle el trabajo.

E. Respecto a esto de la sustitución durante las vacaciones me dijeron en el CITE que muchas veces lo que ocurre es que aprovechan esta sustitución para pagar menos a la que sustituye y no cogen a la otra que tenían.

S. si se puede dar el caso, pero hay veces que son amigas, son familiares, por lo regular se busca gente conocida, y se plantea de que se pague el mismo sueldo, y luego tu sabes que cuando venga tu tienes que darme mi trabajo.

E. Entonces tu crees que lo del boca a boca, lo de los contactos, es lo que más funciona.

S. Si, por conocidos.

E. Inicialmente la mayoría de mujeres inmigrantes que llega aquí, vienen ya teniendo unas perspectivas de trabajo?.

S. Bueno, años atrás, porque depende a veces de como esté el país, si hay crisis, si hay más trabajo. Antes tu venías y conseguías trabajo inmediatamente. Ahora para entrar se necesita visado, antes no, y para tenerlo se necesita un contrato de trabajo. La mayoría de las que han venido últimamente, por ejemplo a partir del año 94, tenían que entrar con un contrato de trabajo y ese contrato de trabajo se conseguía mediante una amiga que conocía a alguien y entonces firmaban ese contrato de trabajo y así esa persona podía venir ya con un trabajo que la esperaba. Ya se concertaba el trabajo desde allí.

E. Quieres decir que más o menos se suele venir con algo seguro.

S. Si, ahora si

E. Y sobre este tema cual es pues la situación legal y la trayectoria que siguen estas personas desde su llegada. Quizás deberíamos hablar de las regularizaciones periódicas que pone en práctica el gobierno. También respecto a lo que me decías, como entran en el país normalmente. Decías que es con contrato de trabajo o se puede dar el caso de que entren por ejemplo como turistas.

S. No. Ahora se entra con permiso de trabajo. Muchas consiguen que les hagan el contrato de trabajo y vienen aquí con él. Pero puede ser que ese contrato de trabajo a veces no resulte y el contrato se caiga, diríamos, porque estando aquí se quedan sin trabajo. Igual que puede durar un año legal por ejemplo y no le quieran prorrogar el contrato, entonces ya pierde la legalidad y pierde el contrato. Se quedan ilegales.

E. Que es lo que se suele hacer entonces.

S. El problema es que la ley de extranjería, para tu legalizarte necesitas un trabajo, si no tienes trabajo estas ilegal. Esto conlleva que las dos cosas estén muy unidas. Por eso por reagrupación familiar, parientes, tratan de legalizarse.

E. Y también se intenta buscar otro trabajo, me imagino.

S. Si claro, eso es lo más conveniente, conseguir un contrato de trabajo y legalizarse por esa vía.

E. Entonces tu crees que en el caso vuestro, las entradas aquí en España son legales.

S. Normalmente si, se puede considerar que la mayoría son legales. Pero no se puede confirmar siempre, porque muchas veces se hacen contratos solo de palabra, no es un contrato en realidad. Se hacen un montón de cosas por el hecho de querer entrar.

E. Otro tema sería como es el funcionamiento de las asociaciones, en cuanto a la relación que existe entre ellas. Como os relacionáis, por ejemplo con ONGs, etc.

S. Si, estamos en contacto con las asociaciones, sobre todas las actividades que se hacen, nos enviamos cartas, nos avisamos para participar en las actividades. Diríamos que tenemos política en común, tenemos contacto a todos los niveles.

E. Y como te parece que las mujeres se enteran de la existencia de las asociaciones, de la asociación esta en concreto.

S. si te refieres a los que quieren entrar en la asociación, lo que pasa ahora es que está compuesta por una Directiva. Esa directiva va haciendo los trabajos, y hay gente que son colaboradores, van colaborando pero el problema principal es que no se tiene tiempo para dedicarlo de lleno, a actividades, a que todo el mundo participe. Hay un montón de personas que son socios, e intentan participar, pero no son socios en si porque no pagan ninguna cuota y colaboran lo que pueden. Y participan cuando se les llama, ahora hicimos por ejemplo la celebración de la independencia de la República Dominicana, hicimos una fiesta, un acto, y participaron. Nosotros estamos unidos, si hacemos una fiesta, mandamos cartas, también tenemos una emisora, en radio gracia, un programa de radio que lo lleva un chico dominicano, se emite los viernes a las nueve. Entonces claro toda la comunidad lo escucha, una gran mayoría, y es un medio para informar de todo.

E. De esa forma se enteran de vuestra existencia los que vienen a la asociación.

S. Bueno es que socios no existen, son colaboradores, amigos, gente que hace años que vive aquí. La persona que está interesada en trabajar con nosotros se acerca y trabaja. Nos conocen por redes de amistad. Es una comunidad muy grande y al que le interesa puede dedicar un tiempo a trabajar.

E. Cambiando de tema, quería preguntarte cuales son las dificultades que piensas que existen en este tema, que es lo que te parece que se podría hacer desde los servicios dirigidos supuestamente hacia el colectivo de inmigrantes, en este caso las mujeres. Y también respecto al mercado de trabajo y a las disposiciones legales. Tu que propondrías para cambiar esto, para cambiar las situaciones desfavorables que se pueden dar.

S. Considero que uno de los males que debemos erradicar es el tipo de trabajo y la forma en que se lleva. No se respetan los derechos de esa trabajadora. Es una trabajadora que es invisible, porque no sale nunca, no se asocia, y no se le respetan sus libertades. Hace lo que el jefe le dice. Existen una serie de normativas según la ley que

deberían de cumplirse y no se cumplen. Si se cumpliera todo lo que nos favorece, ya sería un primer paso.

E. Algún mecanismo que obligara a cumplir esas normas, que impidiera que hicieran lo que quieren.

S. Si. Si lees como son los contratos, no hay nada que favorezca al trabajador, todas las ventajas las tiene el empleador. Son contratos del INEM, dice los horarios, son contratos generales. Establece lo mínimo, se rellena lo mínimo y ya está, pero además es que no se cumple nada. El trabajador se podría hacer más fuerte si hubiera una base legal que lo apoyara, que pudiera reclamar cuando el contrato no se está cumpliendo. En cambio si el trabajador no cumple, el empleador si que puede echarlo del trabajo y no pasa nada. También hay que tener en cuenta el tipo de personas que trabajan en este trabajo. Son personas que no se atreven a hacer nada y se aprovechan de ellas. Hay mucha injusticia.

E. Y respecto a la ley de extranjería.

S. Si se podría empezar desde Porque para que seas legal necesitas un contrato de trabajo. Si no trabajas estás ilegal. Y pasa que la persona que está ilegal no tiene ningún tipo de derechos, no existe, no se puede mover por ningún lado, si estás ilegal no te van a dar trabajo. Es un problema porque el empleador te tiene que legalizar, y hay gente a la que no le interesa. Partiendo de ahí ya se aprovechan. Te dicen te haré un contrato y todo eso, y tu por el hecho de que te va a legalizar, dices a todo que si. Este es el error número uno.

E. Otro tema es el de las condiciones personales de las mujeres inmigrantes que trabajan en el servicio doméstico. De que países te parece que suelen proceder, cual es su nivel de estudios, las profesiones que suelen tener en el país de origen, las condiciones de vivienda.

S. Aquí en Barcelona se dan tres comunidades que son las que más emigran y han venido haciéndolo según que años. Por ejemplo en los años 80 emigraban muchas filipinas, las de Guinea ecuatorial y algunas de África. Pero las de Guinea venían a estudiar, para asentarse luego, pero para estudiar y luego vivir tenían que trabajar, y el tipo de trabajo que podían hacer era en el servicio doméstico. Las filipinas, la mayoría trabaja en el servicio doméstico y al ser una inmigración un poco más antigua ha ido calando. Hay muchas que han hecho cursos de auxiliar, de enfermera, y se van un poco insertando, pero haciendo trabajos de bajo estándar, trabajos que no quieren hacer las demás. Pero por ejemplo de auxiliar de clínica a lo mejor está trabajando una o dos en algún dispensario o igual ninguna, siempre las hacen cuidar a personas mayores, donde a lo mejor se requiere una enfermera, pero es un trabajo que es fuerte y muchas enfermeras no quieren hacer. Pero la gran mayoría trabaja en el servicio doméstico. Luego la población que ha emigrado más recientemente, digamos que sigue emigrando, es la dominicana, ahora hay una gran cantidad y la mayoría se dedica al servicio doméstico. Ya existen unos cupos que las van clasificando, solo tal cantidad de personas en la construcción, tantas para el servicio doméstico etc. Entonces tu entras ya por el servicio doméstico, no hay otro tipo de trabajo que te den un contrato. Hay una cantidad asignada. Cada año por ejemplo sale, por el boletín, y el gobierno dice "vamos a dar

cinco mil o seis mil puestos de trabajo para la construcción, porque es una mano de obra que hace falta. Luego tanto para el servicio doméstico, tantos para Catalunya, tantos para cada región de España. Cuando salen esos cupos hay más facilidad para conseguir un contrato de trabajo, para que la gente se legalice. Imagínate que tu llegas y estás ilegal, si te ofrecen legalizarte por ese medio, aunque tu no quieras, tienes que coger ese trabajo, no hay otros. Te ubican ya en ese sector.

E. Te parece que también hay peruanas o colombianas.

S. Si hay bastantes también. Lo que pasa es que es una humillación, hay por ejemplo muchas peruanas que vinieron también, y que han estudiado, son trabajadoras, han hecho algún curso, a veces siguen estudiando, o consiguen otro tipo de trabajo, pero hay menos. Estoy hablando de las poblaciones mayoritarias y las peruanas son menos, hay que se van luego, trabajan un tiempo aquí y regresan a su país. Algunas también trabajan como enfermeras, porque no todo el que emigra es igual, hay un tipo de emigración que es muy pobre y otra que por ejemplo ha estudiado.

E. Entonces podemos decir que la mayoría son dominicanas y filipinas.

S. Si la gran mayoría. Por otra parte hay que aclarar una cosa, hay un grupo de inmigración que ya se va insertando en la sociedad. Por ejemplo las filipinas se casan mucho con filipinos, ponen negocios. En cambio las peruanas, algunas se quedan forman familias, pero otras tienden a marcharse. Las dominicanas tienden mucho a casarse con chicos de aquí, la gran mayoría se casan con chicos de aquí, forman su familia, es una comunidad que no se mantiene al margen de la sociedad.

E. Respecto al nivel de estudios, que te parece.

S. Hay algunas mujeres que emigran de capitales y hay otras que lo hacen de regiones muy pobres, son mujeres que apenas saben leer y escribir. Estas últimas el único tipo de trabajo que pueden hacer es este, el del servicio doméstico. La gran mayoría de la comunidad dominicana no son profesionales, ni mucho menos. Hay un grupo que si que puede tener una profesión pero que no puede ejercerla aquí.

E. Entonces hay una mayoría que no tienen una profesión concreta.

S. Si, así es. La gran mayoría apenas saben leer y escribir y el único trabajo que pueden hacer es este. La gran mayoría de la comunidad dominicana no son profesionales, ni mucho menos. Hay un grupo que si, que puede tener una profesión y no pueden ejercerla aquí.

E. Y en cuanto a los demás aspectos que te he comentado?

S. Respecto a la vivienda, nos encontramos con que aquí hay problema de vivienda. Se dan casos en que no quieren alquilar vivienda a un inmigrante, prefieren alquilarla mil veces a un nacional. Lo que se suele hacer es coger un piso, y en un piso hay muchas chicas, en un piso pueden haber, siete, once, quince chicas viviendo, porque como son trabajos en los que salen, pueden ser interinas o fijas que salen los fines de semana; duermen todas en un piso y así pueden pagarlo, sale más económico, y además se lo van

dejando unas a otras, si una se va del piso se lo deja a otra, así no se tienen que buscar un piso, porque muchas veces a los inmigrantes no les quieren dar un piso. Se piden una serie de requisitos para alquilar un piso, como la nómina, fianzas, y no pueden cumplirse los requisitos, son muy altos para una persona inmigrante.

E. Y en cuanto al tiempo de estancia aquí en Catalunya, tu crees que se suele estar mucho tiempo, tal vez que la idea es quedarse, o depende de cada caso?

S. Si, depende de cada caso. Por ejemplo hay personas que dejan a sus hijos allí. Son madres que vienen aquí a trabajar y dejan 5 ó 6 hijos, dejan a los maridos pero les van mandando dinero, les envían una mensualidad a su familia. Estas viajan a veces, pero claro estamos hablando de un país en el que hay mucha necesidad económica, y alguien tiene que suplir esa necesidad, aunque sea un sacrificio que tu estés aquí, pero vas mandando dinero allí. Y esta siempre la ilusión de quererte ir o dejar que ellos vengán, pero eso es difícil. Lo que hacen cada época es viajar, ir a ver a los familiares, y esto se puede ir alargando mucho tiempo, porque nunca se reúne una cantidad para solucionar el problema económico, este únicamente se va solventando. Pero claro una no puede ahorrar nunca, puede ir haciendo cosas, y se van adaptando aquí y desadaptando de allí. Cuando van allí se sienten inadaptadas, y claro ya es muy diferente cuando tienes un medio económico tener que dejarlo.

E. Entonces puede ser que en el terreno conyugal se produzcan separaciones de hecho.

S. Si, sí ocurre, hay separaciones. Allí existe el vínculo que el hombre es el que manda y a veces quieren dominar, de lejos, van controlando, y claro es una mujer que no le conviene perderla, porque envía dinero. Y van controlando las cosas, son muy machistas, quieren poseer a la mujer, le dicen como tienen que hacer las cosas, ellos disponen de todo.

E. Parece un control psicológico, porque a esa distancia poca cosa pueden hacer.

S. Si algo así. Están las llamadas, llaman por teléfono constantemente, como tienen hijos, y el de esa manera controla, pregunta que haces el fin de semana etc.

E. Entonces tu dirías que el tiempo de estancia normalmente se prolonga, incluso indefinidamente a veces. Por ejemplo no se puede decir están cuatro o cinco años.

S. No, se prolonga.

E. En cuanto al núcleo familiar es lo que estábamos comentando.

S. si la mayoría de veces se rompe el núcleo familiar.

E. Y en todo caso hay nuevos enlaces, nuevas parejas, en el caso de las dominicanas con hombres de aquí.

S. Si se da con hombres de aquí, aunque también se puede dar con dominicanos, pero la gran mayoría es con hombres de aquí. Además hay pocos hombres dominicanos aquí.

E. En cuanto al motivo de la inmigración por lo que me has dicho antes, tu crees que es económico.

S. Si, es económico.

E. Para acabar me podrías definir, en general, las situaciones y problemas de las mujeres inmigrantes que trabajan en el servicio doméstico aquí en Barcelona, cual es su situación y su problemática.

S. Pienso que es un trabajo poco remunerado y además sin horarios, donde no existen horas de descanso, ni se pagan horas extras, tampoco hay cumplimiento de ese tipo de contratos. Cuando quieren insertarse en el mercado laboral, si quieren dedicarse a otra cosa, es imposible. No tienen apoyo de ninguna índole. También existen problemas de malos tratos por parte de los empleadores. Y el vínculo social donde trabajan, ya que son mujeres que entran en un núcleo familiar y la problemática que conlleve esa familia siempre les afectará. He de aclarar que cuando hablo de malos tratos no me refiero solo a los físicos que normalmente no se dan, sino también a los psicológicos, a los verbales que si suelen ser frecuentes. También la manera de tratarlas, a veces se dan casos, ahora hay muchas chicas que tienen que ir a psicólogos, hay una asociación de ayuda psicológica al inmigrante donde van muchas dominicanas. También el tipo de trabajo, es como si fuera esclavitud en el siglo XX.

ENTREVISTA DIRIGIDA A RITA AMAGI DE "LA ASOCIACIÓN DE LA AMISTAD DE MUJERES FILIPINAS"

Día 17-4-97

La entrevista tiene lugar en Ca la Dona. La asociación a la que pertenece la entrevistada tiene un horario asignado en este centro (Jueves y domingos) para utilizar sus dependencias.

E. En primer lugar quisiera preguntarte, sobre la asociación de la que formas parte, que es lo que hacéis...

S. Si es la asociación de la amistad de mujeres filipinas. Yo soy una socia de la asociación, hasta hace poco era la presidenta, estaba en la junta directiva. Aquí ayudamos a las mujeres, nos piden ayuda sobre el tema de salud, entonces las acompañamos al médico. A las chicas que no saben hablar el idioma, si hay alguna otra que está libre las acompaña como traductora.

E. Y por ejemplo dais clases de Español.

S. No, no lo hemos conseguido este año, ni de Catalán. El año pasado sí teníamos clases de castellano y catalán, pero este año no tenemos cursos. Estamos buscando.

E. Y por ejemplo dais asesoramiento legal.

S. si también, sobre el cupo, la junta directiva se dedica a esto del cupo.

E. Y respecto a la búsqueda de trabajo...

S. Si también, ayudamos. Las chicas que no tienen trabajo llaman a Edén (la presidenta). La compañera de esta que es muy espabilada, conoce a mucha gente y ya ha ayudado a muchas chicas a encontrar trabajo.

E. Y las socias o las mujeres que acuden a vosotras, como se enteran de vuestra existencia?

S. A veces no tenemos tiempo para venir aquí, pero cuando tenemos fiesta estamos aquí reunidas. El domingo estuvimos aquí para la reunión de la junta directiva y las encargadas de otros comités que tenemos en la asociación.

E. Os reunís cada jueves?

S. No cada jueves no. La junta directiva lo hace cada jueves, pero allí en el piso de Edén que es la presidenta. Allí se reúnen y hablan sobre el tema de la asociación. Cuando tenemos reunión todas, las encargadas y la junta directiva, entonces venimos aquí para reunirnos, ya que somos muchas. Más o menos 20 personas, y entonces no podemos reunirnos en un piso.

E. Y en cuanto a lo que me decías sobre estas mujeres que acuden a vosotras, por ejemplo porque no hablan español, o vienen por el tema del trabajo, como es que vienen aquí, quizás porque se enteran por el boca a boca o por otro medio?

S. Si se enteran por el boca a boca, es lo más frecuente. Y también a través del Centro Filipino. Llamam señoras al centro filipino y les dicen que vengan aquí. Las chicas que buscan trabajo, siempre llaman por el centro filipino. Como no tenemos un local desde donde podamos atender a la gente a través de la asociación... Aquí solo tenemos un turno cada jueves.

E. Me gustaría también que me dijeras, ya sea tu caso particular y también en general, cual te parece que es la situación laboral y las condiciones de trabajo de las mujeres que están en el servicio doméstico, el tipo de contrato, el salario.

S. Bueno, depende de los jefes que tengan. No todos los salarios son iguales, hay quién cobra más y hay que cobran menos. Pero las condiciones no están mal. Creo que tenemos la situación más elevada respecto a otras mujeres.

E. Te refieres a otros colectivos, por ejemplo respecto a las dominicanas?

S. Si yo creo que sí.

E. Al decir la situación más elevada que te refieres a condiciones de trabajo?

S. Si a las condiciones de trabajo. Es que hay chicas que cobran más de cien mil pesetas, pero lo más frecuente son 80 mil.

E. Y estamos hablando de mujeres que están fijas en la casa, están internas, la mayoría?

S. Si la mayoría están internas.

E. Y en cuanto al trato con las familias, te parece que es correcto, o que puede variar...

S. Si puede variar.

E. Me han comentado que a veces hay abusos en cuanto a los horarios, que te parece?

S. Ay! (risas), eso sí. El horario es muy largo para las internas. Empiezan a trabajar a las siete de la mañana, hasta las 11 de la noche y cuando hay invitados se van a dormir aún más tarde y se levantan temprano. Y claro esto es un problema frecuente.

E. Es decir que a lo mejor el trato es bueno, pero hay que hacer un montón de horas.

S. Hay algunas chicas que tienen horas para descansar, por las tardes, pero hay otras que no y han de estar continuamente de pie.

E. Entonces no suele haber un horario estipulado que comprenda unas horas de descanso.

S. No, la mayoría de las chicas no tienen hora para descansar.

E. Otro tema es el de los mecanismos de acceso al mercado de trabajo. Nos preguntamos cuál es la forma más corriente en que estas personas se colocan en el mercado de trabajo. Si es por ejemplo a través de agencias del país de origen, agencias de aquí de España, contactos personales, asociaciones, ONGs, servicios sociales, a través de parroquias, a través de redes clandestinas, por anuncios en el periódico...

S. La mayoría es por contactos. Es que las mujeres, las filipinas que llegan aquí desde filipinas ya tienen parientes aquí.

E. Quieres decir que la mayoría vienen ya con algo seguro.

S. Sí, tienen parientes y estos les buscan trabajo. Y luego el boca a boca, a través de las amigas.

E. Y si luego se quedan sin trabajo, también sigue funcionando lo de los contactos?

S. Sí, igualmente.

E. Las otras opciones de acceso no te parece que sean las más frecuentes.

S. No, son los contactos. Las agencias también pero mucho más los contactos. Hay filipinas que tienen agencias de colocación, pero los contactos es lo más frecuente.

E. Otra cuestión sería la situación legal, pero por lo que me dices, al venir aquí teniendo un trabajo más o menos seguro, entran ya legales...

S. Es que a través del cupo, los parientes o las amigas que están aquí ya tienen el trabajo, pero hay casos que también lo hacen como favor y cuando llegan aquí no encuentran trabajo.

E. Pero firman un contrato de trabajo para ser legales?

S. Sí pero es como un favor.

E. Quieres decir que en realidad no tienen trabajo.

S. Sí y hay muchos casos de este tipo. Luego vienen aquí y no tienen trabajo.

E. Y entonces supongo que intentarían encontrar algo y legalizarse por medio del sistema de regularizaciones que de tanto en tanto realiza el gobierno.

S. Sí, por el cupo. Este año es muy difícil también porque han de tener ya un trabajo. Y no queremos ayudar a la gente que no tiene jefes fijos.

E. Quieres decir un trabajo seguro?

S. Sí. Entonces ya no queremos ayudarlas.

E. Y porqué?

S. Porque llegan aquí, vienen aquí, y no hay trabajo y eso es un problema.

E. Quieres decir que en esta situación no se puede hacer nada.

S. Hay algunas que saben hacer las cosas como favor y luego llegan aquí, los parientes les pagarán la seguridad social para tener un papel.

E. Para mantenerlas en situación legal.

S. Si. Hay algunas que lo hacen así.

E. Lo hacen mientras no encuentran trabajo.

S. Es que hay algunas también que llegan aquí y después de 6 meses, 8 meses, no encuentran trabajo. Sobretudo los hombres, a ellos les cuesta mucho encontrar trabajo. Además muchas no saben hablar español y ese es otro problema. A través del centro filipino hay cursos de español y catalán, cada jueves y sábados. Es el programa del Centro Filipino.

E. Que se dedican sobretudo al idioma?

S. Si, hacen estos cursos que son muy importantes para los inmigrantes.

E. En cuanto a la situación legal que te comentaba, también quería preguntarte sobre la forma en que entran las mujeres filipinas a España. Por lo que me has dicho parece que entran legalmente, ya sea porque tienen un trabajo seguro aquí, ya sea porque les quieren hacer el favor. Yo había pensado en otras opciones de entrada como son, como turista, como estudiante, por reagrupamiento familiar.

S. Si hay algunas por reagrupación familiar, pero lo más frecuente es por el cupo.

E. También te quería preguntar sobre el funcionamiento de las asociaciones como por ejemplo la vuestra, y también con las ONGs y otras asociaciones que estén ligadas a los inmigrantes. Mas que nada quería saber como os relacionáis y como se relacionan las mujeres con las asociaciones.

S. Somos socias de la Federación de asociaciones de inmigrantes. Y tenemos la Comisión de la mujer, nos reunimos una vez al mes, ya nos conocemos.

E. Os reunís en la Federación.

S. NO, en la Comisión de la mujer. Pero en la Federación no se cuantas veces se reúnen allí. Hay también un día en que todos los colectivos van allí para reunirse.

E. Entonces vosotros estáis en la Federación y hay reuniones conjuntas de todas las asociaciones.

S. Si pero lo que más nos interesa es la Comisión de la mujer. Como la asociación es toda para mujeres, estamos metidas en la comisión de la mujer.

E. Por esa vía os relacionáis con otros colectivos.

S. Si. Hay coordinación. Nos llevamos muy bien y hemos hecho un trabajo, el proyecto sobre la guía para mujeres. También vamos a hacer unas jornadas en Vallvidriera en el mes de Mayo, para las mujeres inmigrantes. También hay cartas o invitaciones de otros colectivos, del ayuntamiento o de la Generalitat, hay una chica que también participa en las reuniones.

E. De algún servicio de la administración?

S. Si. También del CITE. Ellos se encargan de asesorar respecto a los temas legales

E. En CCOO también hay un departamento de actividades diversas que interviene cuando las mujeres tienen algún problema, especialmente despido. Acudís allí vosotras?

S. Bueno el padre Abelino del Centro Filipino se encarga de todo.

E. Otra cuestión que quería preguntarte es sobre las dificultades, las carencias que tu piensas que existen en los servicios que supuestamente están dirigidos a este colectivo, también respecto al mercado de trabajo, y respecto a las leyes, concretamente la ley de extranjería. Que crees que hace falta, cuales son las dificultades que te parece que hay en todo este conjunto, servicios, ley de extranjería

S. Bueno la regulación del servicio doméstico no es buena, los sueldos son más bajos, hay menos garantías ante un despido. Nosotras no tenemos paro, como estamos en un régimen especial, no cobramos nada del paro. Esto es muy perjudicial para nosotras. Si nos quedamos sin trabajo no cobramos nada.

E. Y respecto a la ley de extranjería.

S. Yo personalmente tengo la nacionalidad, piden muchos papeles para conseguirla, hace 16 años que estoy aquí. Es más fácil regularizarse cuando tienes un trabajo fijo.

E. Yo te preguntaba en general, en el tema de las mujeres inmigrantes que es lo que cambiarías, o que carencias te parece que existen, dificultades ...

S. Me parece importante el tema del idioma. Debería estar mejor organizado para el aprendizaje. Es importante para nosotras.

E. Y respecto a las condiciones personales de las mujeres inmigrantes que trabajan en el servicio doméstico, como país de origen

S. La mayoría de filipinas trabajamos en el sector doméstico, como empleada de hogar.

E. Y respecto al total, el cupo que hay para servicio doméstico, de donde crees que son las mujeres mayoritariamente, también de Filipinas.

S. No, no creo ahora. Antes sí. Ahora hay muchas dominicanas, también marroquíes.

E. Las marroquíes también están fijas?

S. Me parece que no.

E. De algún otro país, quizás colombianas?

S. Sí, colombianas también. Creo que también peruanas hay muchas, aunque hay más Filipinas que trabajan en el sector del servicio doméstico.

E. Y respecto al nivel de estudios.

S. Bueno, las chicas filipinas tienen profesión allí en filipinas, normalmente son profesionales, hay algunas que son enfermeras, comadronas, maestras, contables. Hay muchas así y que aquí no ejercen.

E. Y en otros colectivos?

S. Lo desconozco.

E. En cuanto a la vivienda, tu crees que la mayoría están en las casas donde trabajan?

S. Sí. Pero también hay que tienen piso y los fines de semana o los días de fiesta van allí. Muchas veces son pisos compartidos, yo comparto uno con otras dos mujeres. Compartimos el alquiler. Soy interina.

E. Entonces hay casos en los que se hace una jornada laboral y después marchas a dormir al propio domicilio.

S. Sí.

E. Y en cuanto al tiempo de estancia aquí en España o en Catalunya, cual te parece que suele ser el habitual.

S. Hay muchas chicas filipinas que están aquí desde los años 70 y aún no han vuelto.

E. Y cuando venís aquí, lo hacéis con la idea de volver a vuestro país.

S. Sí, pero es una idea que pasa (risas).

E. Y es frecuente que os quedéis aquí.

S. Sí. Pero lo que pasa es que cuando vamos a visitar a algunos familiares nos entran ganas de volver. A veces hablamos del tema de volver. Allí en Filipinas tenemos la vida

mas fácil, pero también es verdad que cuando vamos allí de vacaciones queremos volver aquí (risas). Me parece que estamos mejor asentadas aquí.

E. Entonces es normal que lleguéis y permanezcáis aquí durante temporadas indefinidas.

S. Si.

E. Y el núcleo familiar que tenéis, cual es, estáis solas, con algún familiar...

S. Muchas están con familia. Tienen aquí al marido y los hijos. Vienen aquí por reagrupación familiar. O a veces con el cupo.

E. Pero, creo que también hay muchas mujeres solas.

S. Sí, también. En nuestra asociación, hay muchas mujeres solas, como yo (risas). Estoy sola aquí, no tengo a nadie. Bueno amigas tengo muchas. Además como los españoles son amables, ya estamos bien.

E. Para finalizar como definirías la problemática de las mujeres inmigrantes en el servicio doméstico en la Ciudad de Barcelona.

S. Bueno, además de lo que ya he dicho antes añadiría que ahora nos encontramos con que despiden a empleadas de hogar y dicen que les han robado joyas y dinero. Dicen esto para no tener que pagar la liquidación.

ENTREVISTA A VIRGINIA, PRESIDENTA DE LA ASOCIACIÓN DE INMIGRANTES FILIPINOS EN BARCELONA.

Fecha: 5-6-97

La entrevista tiene lugar en el local que la asociación tiene en la C/ Paloma nº 11. El local lo comparten con una cooperativa de venta de alimentos que proceden de Filipinas.

E. En primer lugar quería preguntarte sobre el funcionamiento y las tareas de la asociación. Como funciona que es lo que hacéis.

S. Bueno, estamos ya a punto de celebrar el noveno aniversario de la asociación de inmigrantes filipinos, en Barcelona. Este mes de junio hará nueve años ya que existe y bueno durante los primeros años no teníamos muchas actividades pero poco a poco, año tras año, hemos ido haciendo más actividades para nuestros paisanos. La asociación tiene Junta Directiva, compuesta por cinco oficiales que son el presidente, vicepresidente, secretaria, tesorera y el auditor. Además de estos cinco miembros de la Junta, hay otras personas que ayudan a la Junta Directiva para promover las actividades de la asociación, y esos son los "cabezas" de cada Comité, necesitamos ayudantes. Pero cuando tenemos reunión para la Junta solo están esas cinco personas. Cuando tenemos otras reuniones para hacer una evaluación de cada actividad, es con estos líderes de cada Comité. Ahora tenemos varios Comités en la asociación: comité de educación, cultura, deportes, legalización, finanzas, movilización y solidaridad. Lo más importante es educación, cultura y deportes. En educación estamos haciendo contactos con varias instituciones por la cuestión del idioma.

E. Castellano y catalán.

S. No, primero castellano. Cuando se llevan más años aquí, empezamos con clases de catalán porque es imposible hacer clases de catalán sin saber el castellano. La asociación tiene contactos con Cáritas que da clases de español, informática, este curso ya lo han terminado, desde octubre hasta mayo. Tenemos clases en Caspe, con los jesuitas del Sagrado corazón, tres días de clases de castellano y un día de informática. Y también otra clase de informática allí en san Ignacio de Loyola, en Sarriá, quedan aún dos jueves más de clase. Y aquí mismo, en este local, por eso tenemos pizarra, hay también clases todos los sábados, de cuatro y media a seis y media y de seis y media a ocho, queda un sábado más de clase, de castellano. Todo esto en educación. Después para desarrollar el talento de nuestros paisanos aquí, por ejemplo el que tiene talento para jugar al baloncesto, voleibol para mujeres, está el comité de deportes. Hemos hecho una liga. Este año pasado, hemos empezado el mes de diciembre y han acabado el mes de mayo. Aquí en el polideportivo del Raval, cada domingo durante diciembre, enero, febrero, marzo..., casi seis meses.

E. Se hacen diferentes deportes?

S. No, se hace basquet y voleibol. Hay ocho equipos de basquet y cinco de voleibol. Y hemos entregado, premios, copas, trofeos, un poco de dinero, medallas. Y ellos están muy contentos, de vez en cuando dicen: cuando empezamos otra vez la liga. Ahora no se hace porque es verano y en verano hay muchos que están fuera, con los señores, otros

cogen vacaciones para ir a otro sitio. Otro Comité es el de cultura, un ejemplo es la diada en el Moll de la Fusta, esto de SOS racismo. Desde que han empezado esta actividad de SOS racismo, estuvimos allí actuando, un número cultural, danzas folklóricas de nuestro país, como es un archipiélago con muchas regiones, cada región tiene su típica danza. Pero hay nuestra danza nacional, esa que se hace con unos palos, se van saltando. Hemos hecho talleres para niños y niñas, para aprender esta danza. El pasado mayo, el día 18, durante una hora y media, los filipinos bailaron enseñando a los chicos que habían allí. Había una señora que preguntaba donde podía encontrar una maestra que enseñara la danza, yo le di el teléfono del local para que llamara.

E. Y volviendo a los estos comités que tenéis, hay alguno que se dedique al tema de trabajo, que organice alguna bolsa de trabajo por ejemplo o algo parecido.

S. Para el trabajo no tenemos comité, pero cuando sabemos que hay alguna señora que necesita una chica, nos lo decimos. Porque entre nosotros entre el grupo, siempre sabemos si hay alguien que necesita una filipina.

E. Quieres decir que si una de vosotras sabe por ejemplo que una amiga de la señora necesita a alguna chica os lo decís. Se podría decir que es un método informal pero que funciona.

S. Si, si que funciona. A veces las señoras mismas nos dicen que conoce a alguien que necesita una persona así o así, nos preguntan si conocemos a alguna chica que pueda trabajar.

E. Y respecto al comité de la solidaridad, que también has mencionado.

S. El comité de la solidaridad se basa en el acercamiento, en los contactos. Para que nos puedan ayudar, en la asociación, en nuestras actividades, es muy necesario. Hay contactos con el Ayuntamiento, con el Ministerio de Trabajo, también la Diputación de Barcelona, con la Generalitat.

E. Os ofrecen servicios?

S. Si, servicios, nos mandan cartas.

E. Y alguna subvención?

S. Bueno hace años que no recibimos. Yo este año he hecho la petición pero ..., no.

E. Y en cuanto a los socios, sois muchos.

S. Bueno, hay tipos de socios. Hay socios para no estar solos en un rincón, pero hay socios que participan en las actividades. Hay 250 socios, de estos 100 participan siempre, a veces más, depende de la actividad. Por ejemplo la actividad que no les gusta son las asambleas, las reuniones. Es muy difícil reunir a los socios aquí. Pero cuando dices "hay actuación", entonces vienen todos.

E. Y como funciona, los socios se apuntan, pagan alguna cuota.

S. Desde hace tres años tenemos una cuota de 1000 pesetas. Pagan 1.000 pesetas por año.

E. Es algo simbólico, no?

S. Si, es simbólico. Y también pasa que estos que participan, que están metidos en los trabajos de la asociación pagan la cuota, pero en cambio los otros tienes que ir detrás, pero no perdemos la paciencia.

E. Ahora si te parece ya te pregunto sobre el tema concreto de las mujeres inmigrantes en el servicio doméstico. En primer lugar como ves la situación laboral y las condiciones de trabajo de estas mujeres. Cuales te parece que son las condiciones, me refiero por ejemplo al tipo de contrato, al salario ...

S. Bueno, aquí en Barcelona no hay muchos problemas, porque las condiciones pues depende, hay unas condiciones que son normales, pero más bien dependen de la relación entre el empleador o empleadora y la chica, es diferente porque el empleador, las señoras o señores, hay que pagan más que otros.

E. Quieres decir que depende de la casa donde vas a parar.

S. Si.

E. Pero más o menos.

S. Más o menos se cobra menos del mínimo, el mínimo del Ministerio de Trabajo que son unas 70 mil. Pero hay pocas que cobren esto, normalmente cobran más. Bueno lo de más es relativo, porque el horario, ya sabes.

E. Si, creo que ahí está el problema, en el caso de las chicas que están fijas, que creo que son la mayoría de filipinas, e incluso dormís en la casa.

S. si, y lo que pasa es que las fijas, como yo, yo soy fija, entonces depende del acuerdo al que llegues. Por ejemplo en mi caso, a las 10 ya estoy libre, ellos vendrán a cenar o no, yo les tengo la cena preparada. Entonces a esa hora yo ya puedo salir o irme a dormir, ya puedo hacer mis cosas. Hay casas también en las que tienen que esperar a que terminen la cena, por ejemplo puede terminar a las once y media.

E. Tu dirías que hay abusos en el tema de los horarios, que se hacen más horas de las que corresponden?

S. Eso, es el horario.

E. No se cumple el horario de 8 horas diarias?

S. En el caso de las fijas no se cumple. En el trabajo por horas es diferente, trabajan en dos o tres casas cada día.

E. Y entonces ya tienen pactado por ejemplo de 10h. a 12h. y son las horas que están. Pero en el caso de las fijas por lo visto no es así.

S. Si. Pero que podemos hacer, es así, no hay otra cosa.

E. Y en cuanto a los tipos de contrato.

S. Tenemos contratos legales, además no podemos renovar papeles sin contrato, si no tienes seguridad social, es lo más importante. Por eso para tener el permiso de trabajo y residencia tienes que tener contrato.

E. Y en cuanto a las relaciones entre las trabajadoras y los empleadores, que me puedes decir, por ejemplo si normalmente hay buen trato.

S. Si, normalmente hay buen trato. Aquí no hay muchos problemas en la relación entre empleadores y trabajadores.

E. No suelen haber malos tratos, no solo me refiero a los físicos, sino a los psicológicos, algún tipo de abuso, acosos etc.

S. No, no suele haber. A lo mejor hay alguno pero no quieren hablar. Pero en general no tenemos problemas de acoso sexual o demás abusos.

E. Y si por ejemplo despiden a alguien, o se va la empleada de la casa donde trabaja, que supongo debe pasar a veces, porque motivos ocurre?

S. Si a veces hay despidos improcedentes, para eso tenemos entidades que se encargan de ayudar. Hay problemas pero no muchos.

E. Otro aspecto que quería comentarte es sobre la forma que tienen las mujeres de encontrar trabajo. Como te parece que la mayoría de mujeres encuentra o han encontrado trabajo. Yo he pensado en varias opciones como son, a través de agencias del país de origen, agencias nacionales, de aquí, contactos personales, por medio de asociaciones, de servicios sociales, redes clandestinas, de parroquias, de anuncios.

S. Contactos personales es lo más frecuente.

E. Si, es lo que comentábamos antes.

S. Antes si que era con agencias nacionales de aquí.

E. Actualmente también están estas agencias.

S. Si pero ellos no funcionan ya como antes.

E. Te parece que no se acude mucho a estas agencias.

S. Para mi es mejor el contacto personal.

E. Y es lo que se utiliza más.

S. Si.

E. Otra cuestión es la situación legal, creo que en vuestro caso casi todas estáis en situación legal.

S. Si, incluso algunas tienen ya la nacionalidad española.

E. Tengo entendido que actualmente ya no entran en España tantas mujeres filipinas como hace años. Las que estáis aquí ya lleváis años.

S. Bueno, se dan casos de personas que vienen legalmente por reagrupación familiar. Y el cupo, los contingentes que da el propio gobierno, es otra oportunidad para venir.

E. Tu piensas que las entradas que hay actualmente son por reagrupación familiar y por cupos.

S. Más por reagrupación familiar. Porque los cupos son una vez cada varios años. Ahora tenemos cupo. Hubo otro en el 95 y en el 96.

E. Entonces en vuestra comunidad no suele entrar gente de forma ilegal.

S. No. Hace años sí, en el 88, en el 89, entraron muchas ilegales, menos mal que aprovecharon las regularizaciones.

E. Quieres decir que las que estaban aquí se regularizaron. Porque antes que entraban como turistas quizás.

S. Si, como turistas.

E. Otra cuestión es sobre las relaciones de los inmigrantes con las asociaciones. Como te parece que se relacionan. Crees que en la comunidad filipina hay asociacionismo, o más bien se va por libre.

S. Es lo que te he dicho antes, hay personas que va a su aire, estamos en un país libre y cada uno tiene derecho a hacer las cosas a su manera. Pero en nuestra comunidad los que no están asociados, se reúnen igualmente en la iglesia.

E. Quieres decir que la iglesia es un vínculo de unión en la comunidad vuestra.

S. Si, por ejemplo uno no quiere estar en la asociación, pero está en la iglesia y por medio de los anuncios en la iglesia, ellos se enteran de lo que estamos haciendo.

E. La mayoría de los filipinos sois católicos.

S. si aunque también hay algunas que son testigos de Jehová.

E. Tu crees entonces que la forma de enterarse de la existencia de la asociación es por la iglesia.

S. Si, y cuando tenemos algo que decir a los inmigrantes, no solo para la asociación, pedimos permiso al cura, al padre Abelino, ahora hay dos curas, hay otro padre más joven, el padre Conrad. Le decimos: padre podemos enganchar esto, es que hay una "liga", por si alguien está interesado.

E. Lo anunciáis allí en la parroquia.

S. Si, después de la comunión, el próximo domingo tenemos la asamblea, tenemos la fiesta de mujeres, para las mujeres, y no solo los socios vendrán, porque se anunció allí en la iglesia.

E. Y siguiendo con las asociaciones en general, que deficiencias y dificultades te parece que existen en los servicios dirigidos supuestamente a las mujeres inmigrantes, y también deficiencias en general, no solo de los servicios, aquí tendríamos que hablar también del mercado de trabajo, de la ley de extranjería. Que es lo que te parece que falla, o que piensas que falta, en general.

S. Bueno, la mayoría de las mujeres estamos en el servicio doméstico. Y las mujeres que están por horas, y las que vuelven a su casa, se encuentran con otro servicio doméstico, en su casa, y aquí no ganan nada pero tienen que trabajar. Porque su marido por ejemplo, cuando la mujer llega tiene que salir a trabajar a un restaurante, de día duerme, los niños están en el "cole", luego se han de cuidar. Por eso la mujer tiene doble o triple trabajo.

E. Entonces este sería uno de los problemas que tu ves, el que se encuentren con una doble jornada.

S. Si, doble jornada.

E. Y te parece que se podría hacer algo?

S. Que vamos a hacer las mujeres? No hay salida.

E. Quieres decir que no ves solución?

S. No hay solución.

E. Una reducción de horario quizás.

S. No porque entonces te quitan dinero. Nosotros trabajamos aquí y podemos tener familia o no aquí, pero allí también tenemos familia y de vez en cuando necesitamos enviar algo.

E. Si, me imagino que las condiciones personales influyen en las mujeres inmigrantes que trabajan o trabajáis en el servicio doméstico. Y relacionado con vuestras condiciones personales, a nivel de estudios, y esto lo relaciono con lo que hablábamos de la doble jornada, que estáis trabajando en una casa y luego llegáis a la vuestra y tenéis

que hacer exactamente lo mismo, cuando es posible que la profesión que realizabais o el nivel de estudios...

S. Si, si. Esto es muy duro para nosotras. Ahora cada jueves, hemos completado ya tres semanas, las que pertenecen al campo médico, a la ciencia médica, lo que es enfermería, tienen reciclaje.

E. Entonces muchas de vosotras tenéis titulación de enfermería por ejemplo.

S. Si, también contabilidad, profesora, yo soy profesora. Es duro, 17 años en el servicio público en nuestro país. Yo llevo ya trece años aquí, tengo tres hijos, mi marido lleva tres años aquí.

E. Vino por reagrupamiento familiar, no?

S. Si.

E. Esto es frecuente, el que vengan primero las mujeres y luego los maridos.

S. Si, es muy frecuente, las mujeres vienen primero porque es más fácil para nosotras encontrar trabajo, colocarse, después viene el marido, o el hijo o la hija mayor.

E. Y mujeres solteras?

S. Si, hay muchas y solteras hasta el final.

E. Quieres decir que no se casan nunca.

S. Si, que no se casan nunca.

E. Y no encuentran pareja aquí.

S. Hay algunas que para convivencia cogen pareja aquí, pero hay algunas que ya no, ya no necesitan.

E. Quieres decir que no se casan, ni viven con nadie, no cogen pareja.

S. Eso, pero depende, porque también hay solteras que cogen pareja con alguien del mismo sexo.

E. También se dan esos casos. Y cuando establecen pareja con alguien del sexo contrario, con un hombre, suele ser con Filipinos? es que tengo entendido que normalmente las mujeres filipinas no suelen enparejarse con hombres de aquí, entonces tu crees que hay parejas de filipinas con hombres de aquí?

S. Si, si hay, parejas mixtas, que se han casado.

E. Es que me habían dicho que las filipinas que se casaban aquí lo hacían con hombres también filipinos.

S. Veras es que hay de todo, las solteras, las mujeres que están con mujeres, y hay filipinas que se han casado con españoles.

E. Esto sería el núcleo familiar que estábamos comentando y donde se dan situaciones diferentes. Otra cuestión sobre las condiciones personales sería el motivo de la inmigración que supongo debe ser el económico.

S. Si, es el motivo número uno, se quiere una vida mejor, mandar a los niños a buenos colegios, enviando dinero.

E. Y en cuanto a la idea de volver al país?

S. Hace tiempo, antes, yo pensaba estaré cinco años y volveré a mi país.

E. Es frecuente, entonces que vengáis con la idea de estar solo una temporada y volver.

S. Si. Yo pensaba no podré estar aquí muchos años y ya llevo trece.

E. Y además te has traído al marido.

S. Y ahora tenemos ya un nieto.

E. Pues parece muy joven para tener un nieto, todas vosotras parecéis más jóvenes, no se cual debe ser el secreto.

S. Mira, mi hijo mayor, mi nieto, la familia de mi hijo, y mis otros dos hijos (me enseña unas fotos). Yo tengo ya 52 años.

E. Repito que no lo parece.

S. Bueno, come arroz (risas).

E. Entonces en general, en cuanto a la estancia aquí, tu crees que se suelen quedar o vuelven...

S. Bueno yo conozco solo a dos o tres personas que han vuelto a nuestro país, pero no más.

E. Entonces en general os quedáis aquí.

S. Si y estamos condenadas al servicio doméstico.

E. Para acabar y resumiendo como definirías la situación y problemática de las mujeres inmigrantes que trabajan en el servicio doméstico. Supongo que tiene que ver con esto último que acabas de decir, que estáis condenadas al servicio doméstico.

S. Estamos condenadas, cualquier tipo de estudios preparatorios que hayamos tenido no sirven de nada.

E. Si queréis trabajar en otro ámbito, por el tema de los cupos, ya no podéis?

S. Bueno, para las más jóvenes, hay posibilidades, pero para nosotras las que ya tenemos 50 años, no hay otra cosa.

E. Entonces este es uno de los problemas principales que tu ves?

S. Si. Vienes aquí, con contabilidad, ciencias, ordenador, computadora, y nada.

E. Se te ocurre algún otro problema que pueda haber?

S. Bueno respecto a la documentación, a la legalización no hay problema, no hay tanto problema. Porque el tema de papeles, en la parroquia mismo, los agentes del Ministerio de Trabajo, los funcionarios mismos, vienen allí para explicar las cosas. Después de muchas explicaciones, trabajamos ya juntos, con el centro Filipino, donde están las monjas, se tocan las situaciones legales que puedan necesitar papeles.

E. Entonces respecto a la situación legal no tenéis problema.

S. No, la situación legal está controlada, gracias a Dios. Y desde el Ministerio de Trabajo ayudan. Estamos muy orgullosos que ellos tengan tiempo para nosotros. Incluso vienen, los funcionarios, a muchas actividades nuestras. El secretario general del Ministerio estuvo con nosotros en nuestra fiesta de Navidad.

E. Bueno, pues ya hemos terminado, muchas gracias.